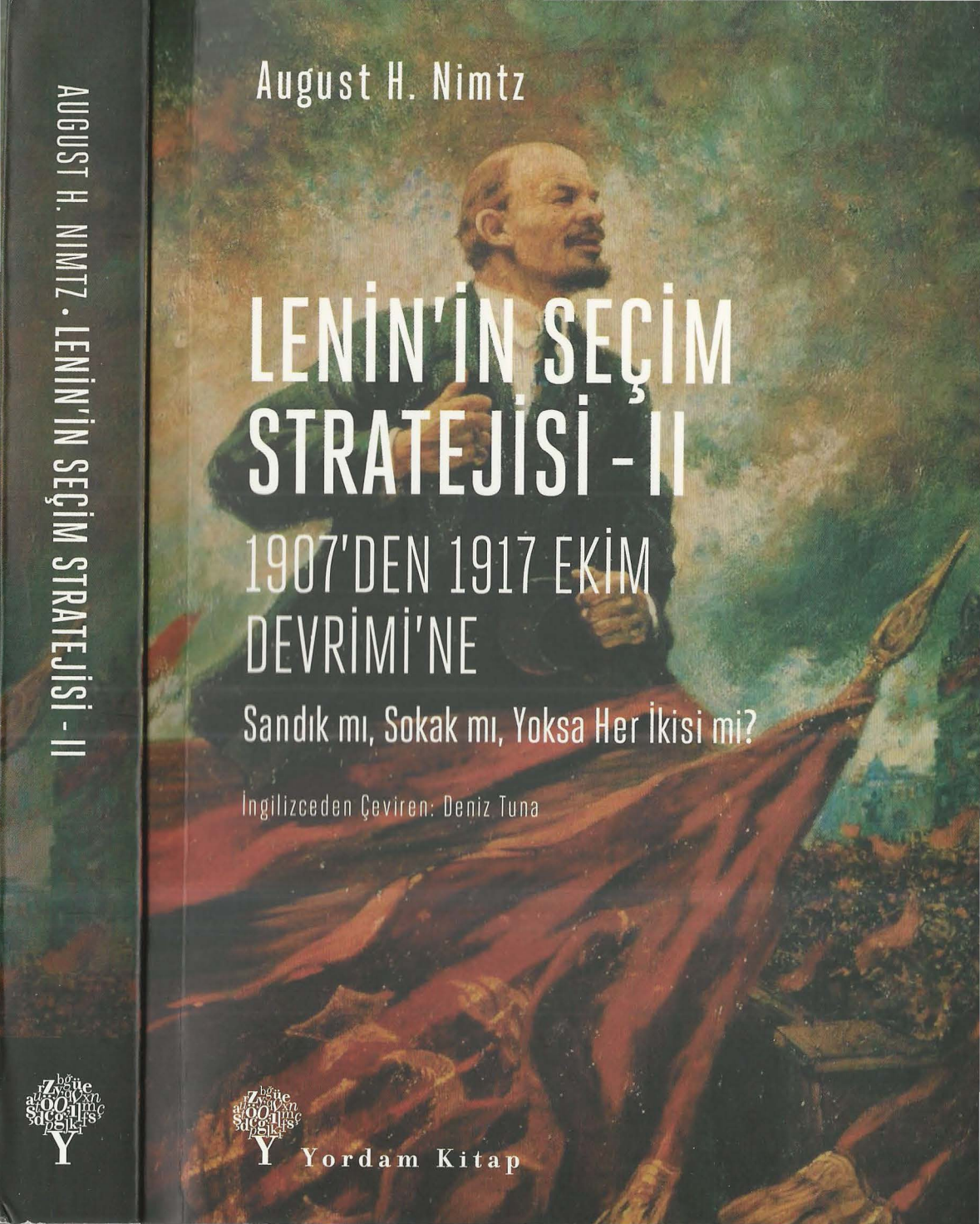
August H. Nimtz

LENİN'İN SEÇİM STRATEJİSİ - II

1907'DEN 1917 EKİM DEVRİMİ'NE

Sandık mı, Sokak mı, Yoksa Her İkisi mi?

İngilizceden Çeviren: Deniz Tuna

Yordam Kitap

AUGUST H. NIMTZ · LENİN'İN SEÇİM STRATEJİSİ - II

August H. Nimtz

Doktorasını, 1973 yılında Indiana Üniversitesi'nde siyasal bilimler alanında yaptı. Minnesota Üniversitesi'nde siyaset bilimi profesörüdür. Aynı zamanda Minnesota Küba Komitesi üyesi olan Nimtz'in eserlerinden bazıları şunlardır:

Demokrasi Savaşçıları Olarak Marx ve Engels (İstanbul: Yordam Kitap, 2012).

Marx, Tocqueville, and Race in America: The 'Absolute Democracy' or 'Defiled Republic' (2003).

Islam and Politics in East Africa: The Sufi Order in Tanzania (1980).

Eserin Orijinal Adı

Lenin's Electoral Strategy
from 1907 to the October Revolution of 1917
The Ballot, the Streets–or Both
(Palgrave Macmillan, 2014)

Lenin'in Seçim Stratejisi

1907'den 1917 Ekim Devrimi'ne

Sandık mı, Sokak mı, Yoksa Her İkisi mi?

August H. Nimtz

İngilizceden Çeviren:
Deniz Tuna

Yordam Kitap: 320 • **Lenin'in Seçim Stratejisi, 1907'den 1917 Ekim Devrimi'ne**
August H. Nimtz • ISBN 978-605-172-255-9 (Tk.) • ISBN 978-605-172-269-6
Çeviri: Deniz Tuna • *Redaksiyon:* Levent Cinemre • *Kapak ve İç Tasarım*: Savaş Çekiç
Sayfa Düzeni: Gönül Göner • *Birinci Basım*: Mayıs 2018
© August H. Nimtz 2014 (Palgrave Macmillan) © Yordam Kitap, 2014

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 10829)
Çatalçeşme Sokağı Gendaş Han No: 19 Kat: 3 34110 Cağaloğlu - İstanbul
Tel: 0212 528 19 10 • **Faks:** 0212 528 19 09
W: www.yordamkitap.com • **E:** info@yordamkitap.com
www.facebook.com/YordamKitap • www.twitter.com/YordamKitap

Baskı: **Yazın Basın Yayın Matbaacılık Turizm Tic. Ltd. Şti.** (Sertifika No: 12028)
İ.O.S.B. Çevre Sanayi Sitesi 8. Blok No: 38-40-42-44
Başakşehir-İstanbul
Tel: 0212 565 01 22

Lenin'in Seçim Stratejisi

1907'den 1917 Ekim Devrimi'ne

Sandık mı, Sokak mı, Yoksa Her İkisi mi?

İçindekiler

Önsöz 9

Teşekkür 17

BÖLÜM 1

"Legal ve İllegal Faaliyet": Üçüncü Duma 19

Üçüncü Duma İçin Hazırlanırken 19

Üçüncü Duma Toplanıyor 37

"Rusya'da Sosyal Demokrat Parlamentarizmi Farklı Bir Temelde Örgütlemek" 57

BÖLÜM 2

"Yeni Bir Rus Devrimine Hazırlanmak": Dördüncü Duma 83

Lenin Seferberlik Halinde 84

Seçimler Başlıyor 108

Duma Toplanıyor 114

"Büyük Savaş" Öncesi 132

BÖLÜM 3

"Büyük Savaş", 1917 ve Sonrası 150

Duma Grubu ve Savaş Karşıtı Faaliyet 151

Şubat'tan Ekim'e 172

"Parlamenter Cumhuriyet Değil" 175

Ekim'den Sonra 202

Sonuç 216

Kanıtların ve Dört Tezin Genel Değerlendirmesi 217

Sessizliğin Açıklanmasına Doğru 240

Ne Yapalım Yani? Ya da Günümüz Gerçekliği 250

EK A
RSDİP Beşinci (Tüm Rusya) Konferansı 289

EK B
Proletari Genişletilmiş Yayın Kurulu Toplantısı 291

EK C
Sekiz Saatlik İşgünü Hakkındaki Kanun Teklifinin
Gerekçesinin Taslağına İlişkin Açıklayıcı Not 295

EK D
RSDİP Altıncı (Prag) Tüm Rusya Konferansı 302

EK E
RSDİP Seçim Bildirgesi 306

EK F
Ulusal Eşitlik Kanun Teklifi 313

EK G
RSDİP (Bolşevik) Petrograd Kent Konferansı 316

EK H
"Kurucu Meclis Seçimleri ve
Proletarya Diktatörlüğü" Başlıklı Metinden 318

EK I
Komünist Enternasyonal İkinci Kongresi, 1920
Komünist Partiler ve Parlamentarizm Üzerine Tezler 323

İlgili Literatürün Eleştirel Değerlendirmesi 335

Notlar 356

Kaynakça 376

Dizin 380

Önsöz

Bu cilt, *Lenin'in Seçim Stratejisi, Marx ve Engels'ten 1905 Devrimi'ne* (bundan böyle *LSS 1905* olarak anılacaktır) ile başlayan ve dört tez ileri süren anlatıyı tamamlıyor.[1] Bunlardan birincisi, daha önce hiç kimsenin seçim ve parlamento alanlarını devrimci amaçlar doğrultusunda kullanmak için Vladimir İlyiç Ulyanov Lenin kadar çaba harcamamış olmasıdır. İkinci tez, Lenin'in "sokağa" karşı "seçim sandığı" meselesi hakkındaki tutumunun (hayır, bu "ya biri ya diğeri" değildir) doğrudan doğruya Karl Marx ile Friedrich Engels'in siyasetine dayandığıdır. Üçüncüsü, büyük oranda, Marksistlerin seçim/parlamento alanlarında kendilerini nasıl konumlandıracaklarına ilişkin çok farklı iki kavrayış –bir yanda Lenin ve diğer yanda yirminci yüzyılın sosyal demokrasisi haline dönüşecek olan anlayış– olması nedeniyle, uluslararası Marksizm içindeki komünizm ve sosyal demokrasi arasındaki tarihsel ayrımın, Ağustos 1914'ün silahları* patlamadan çok öncesinden beri mevcut olduğudur. Son iddia ise, modern komünist hareketin kurucularının sunduğu programın Lenin'e seçim politikalarında avantaj sağlaması ve bunun da Ekim 1917'de neden herhangi bir başka siyasal akımın değil de Bolşeviklerin üstünlük kurduğunu açıklamaya bir hayli yardımcı olmasıdır.

---

* Yazar, Barbara W. Tuchman'ın, aynı zamanda "August 1914" adıyla da bilinen, Birinci Dünya Savaşı'nın ilk ayını ve savaşın nedenlerini çok ayrıntılı bir biçimde anlattığı *The Guns of August* adlı kitabına atıfta bulunuyor. *–çev.*

1905 yılının başlarında Rusya emekçileri üç yüz yıllık Romanov hanedanlığına karşı sokaklara çıktığında Lenin, seçim sürecinin devrimci amaçlarla kullanımı açısından Marx ve Engels tarafından damıtılmış dersleri kısa sürede uygulama fırsatı bulacaktı. Harekete geçen halka taviz vermek zorunda kalan Avrupa'nın son mutlakiyetçi hükümdarı Çar II. Nikolay, seleflerinin asla yapmadığı bir şeyi yaptı: Temsilî demokrasinin kurumsallaşması yönünde kararsız adımlar attı. Ancak Rusya'nın ilk parlamenter deneyimi, güçlerini sınırlayan kelepçelerle birlikte doğmuştu. Liberal eğilimli Anayasal Demokrat Parti, yani Kadetler, demokrasi açısından topallayan parlamentoda yer almak isterken Lenin'in partisi, yani Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi (RSDİP) kararsızdı. Partinin doğumundan kısa süre sonra, 1903'te (Lenin'in dahil olduğu) Bolşevik kanatla (Rus sosyal demokrasisinin kurucu unvanını taşıyan ve bir zamanlar Lenin'in akıl hocası olan Georgi Plehanov'un mensubu bulunduğu) Menşevik kanat arasında su yüzüne çıkan bölünme, bu meselede iyice kendini gösterdi. Menşevikler Duma seçimlerine katılmayı kabul ediyor ama seçildikleri takdirde sandalyelerine oturmayacaklarını dile getiriyorlardı. Bolşevikler ise tersine, Lenin'in kerhen razı olduğu bir tutum takınarak seçimi tamamen boykot etme çağrısında bulunuyorlardı. Nitekim Duma 1906 Nisan'ında toplandığında Lenin, Rusya'nın Birinci Devlet Duması olarak adlandırılacak organda parti grubu olarak yürütecekleri siyasete etki edebilmek için seçilen on sekiz Menşevik vekile gecikmeksizin kucak açacaktı.

Rusya'nın temsilî yönetim konusundaki ilk deneyimi ancak üç ay sürebildi. 1905'te patlak veren devrimci hareketlilik 1906 baharında sönmeye başladığında Nikolay, mecburen bahşettiği Dumanın varlığını sürdürmesine izin verme konusunda daha az baskı hissediyordu. Her ne kadar hep Nikolay ile uzlaşma arayışında olsalar da yaklaşık beş yüz sandalyeli Dumanın en büyük grubu olan Kadetler, monarşi saflarına giderek daha büyük bir

rahatsızlık veriyordu. Toprak meselesi aşılamaz bir yarılma yaratıyordu. Köylülerin içinde bulunduğu acınası hali biraz da olsa iyileştirme yolundaki tüm Kadet girişimleri, son derece zayıf da olsa, başını çarın çektiği toprak sahibi sınıf tarafından, çıkarlarına yönelik ölümcül bir tehdit olarak algılanıyordu. Nikolay'ın her türlü reforma karşı amansız direnişi, Kadetlerin ona karşı boynu eğik tutumuyla tam bir uzlaşmazlık halindeydi.

Lenin, RSDİP'in Duma grubunun, Kadetlerin diğer meseleler yanında toprak meselesindeki kaçamak tutumunu teşhir etmesini sağlamak için elinden geleni yaptı. Polemiklerinde özel olarak da bir zamanların "Marksisti", o günün Kadet liderlerinden biri olan Pyotr Struve'nin bildirilerini hedef alıyordu. Lenin'in amacı, Dumayı bir platform olarak kullanmak suretiyle Trudovikler tarafından temsil edilen köylüleri, gerçek müttefiklerinin liberaller değil, proletarya olduğuna ikna etmekti. Fakat Kadetler, Nikolay'ın başında bulunduğu safa karşı boynu eğik bir tutum gösteriyorsa Menşevikler de Kadetlere karşı boynu eğik bir tutum gösteriyordu. Menşevikler, Rusya'nın acil gündeminin sosyalist devrim değil, burjuva devrimi olduğu konusunda Bolşeviklerle aynı fikirdeydi ama bu devrim için burjuvazinin hangi tabakasına yönelmek gerektiği konusunda onlardan tamamen farklı düşünüyordu. Plehanov ve Menşevikler, burjuva demokratik devrim için Kadetlerin temsilciliğine soyunduğu liberal burjuvaziye yönelirken Lenin, Rusya proletaryasının ittifak kurması gereken kesimin köylülük olduğunda ısrarcıydı. Hatta Menşevikleri son derece şaşırtarak bu hedef doğrultusunda Kadetlerin demokrasi konusundaki eksiklerini teşhir etmeye yönelik kesintisiz bir kampanya başlatmıştı. Menşevikler toprak meselesinde Çar Nikolay ile uzlaşmaya gönüllüyken Trudovik grubu bu konuda giderek daha az istekli davranıyordu; RSDİP vekilleri üzerindeki etkisini kullanarak Lenin'in derinleştirmek için elinden gelen tüm çabayı gösterdiği bir farklılaşmaydı bu. Nikolay ise Kadetlerin istediği birkaç kırıntıyı bile vermeyi arzulamadığı için bu çabayı destekliyor, tahrik ediyordu. Demokratik

tecrübeden bıkmıştı. 8 Temmuz 1906'da Dumayı kovarak ertesi yıl yenisinin toplanması için çağrıda bulundu.

İlk Dumadan farklı olarak Lenin, Bolşeviklerin İkinci Dumayı boykot etmemesine karar verdi ve RSDİP yönetiminde kendi kanadının ağırlık kazanmasını sağlamak için kampanya yürüttü. Bunu başardıktan, en azından çoğunluk haline geldikten sonraki görev, emekçi sınıfın bağımsız politik eylemini savunan bir seçim kampanyası yürütmekti. Bunun hayli zor bir iş olduğu anlaşılacaktı çünkü Menşevikler ve Kadetler, RSDİP'ye verilecek oyların ilerici/sol oyları bölerek en gerici parti olan "Kara Yüzler"in* seçilmesine olanak sağlayacağını ileri sürüyorlardı. Menşeviklere göre bu sonucu ancak "ehvenişer" olan Kadetlere verilecek oylar engelleyebilirdi. Lenin karışık hesaplamalardan yararlanarak bu savı çürütmek için hayli mürekkep döktü. Ayrıca RSDİP'in 1906 kongresinde alınan ve partinin sadece seçimin ikinci turunda, o da sadece Trudoviklerle ve köylü sosyalizmini savunan Sosyal Devrimcilerle ittifaka girmesine olanak veren karara sadık kalınmasında ısrar etti. Seçim sonuçlarının, bu uzlaşmaz tutumu haklı çıkardığını düşünüyordu Lenin.

Lenin'in öngördüğü gibi İkinci Duma, ilkine göre daha soldaydı ve böylece Rusya'nın demokrasi girişimiyle çarlığı bir kez daha karşı karşıya getiren bir sahne yarattı. Lenin derhal RSDİP'in 65 vekiline liderlik etmenin yollarını aramaya başladı. Partinin Menşevik kanadıyla çoğunluğu yine Menşevik olan Duma grubunun liberal Kadetlerle işbirliği yapma isteğine ısrarla karşı durdu. Hedefi Dumanın köylü vekillerini Kadetlerden uzaklaştırıp

* Kara Yüzler (Black Hundreds): Rusya'da 1905 Devrimi sırasında ve ertesinde kurulan gerici ve Yahudi düşmanı gruplar. Bu gruplardan en önemlileri; Rus Halkının Birliği, Başmelek Mihail Birliği ve Birleşik Soylular Konseyi'ydi. Hükümetten gayri resmî destek gören Kara Yüzler'in çoğunluğunu Ortodoks Kilisesi'ni, otokrasiyi ve Rus milliyetçiliğini destekleyen toprak ağaları, zengin köylüler, bürokratlar, tüccarlar, polis memurları ve papazlar oluşturuyordu. 1906-1914 arasında özellikle etkin olan Kara Yüzler, çeşitli devrimci gruplara karşı saldırılar ve Yahudiler'e karşı büyük kıyımlar düzenlediler. (kaynak: *Ana Britannica*) *-çev.*

Bolşeviklerin perspektifine yaklaştırmaktı ve sonunda bu hedefe büyük oranda ulaşacaktı. Tarım ve bütçe konuları, Lenin'in Bolşevik Duma vekillerine pratik yardımları da içeren stratejisinde önemli role sahip konular oldu. Buradaki başarısı, çar ile başbakanı Pyotr Stolipin'in 3 Haziran 1907'de İkinci Dumayı feshetme ve böylelikle "Rus Baharı"nın sonunu tescil etme kararlarında etkili oldu. Kararın peşinden RSDİP'in Dumadaki 55 vekilinin tutuklanması, bu gerçeği vurguluyordu. Son olarak seçim ittifakı ve RSDİP Duma grubunun tavrı konusunda Menşeviklere karşı verilen mücadelenin bir yan ürünü de, demokratik merkeziyetçilik normlarının yerleşmeye başlamasıydı.

Elinizdeki kitabın "Legal ve İllegal Faaliyet: Üçüncü Duma" başlıklı birinci bölümü, rejimin 1907'den 1912'ye kadar sürecek olan Üçüncü Dumayı toplama kararnamesine, Lenin'in verdiği cevapla başlıyor. Seçimlerin daha da antidemokratik olmasına yol veren bu *ukase* {ferman}* Bolşevikler arasında, seçimleri ve Dumayı boykot edip etmeme konusunda dört yıl sürecek olan büyük bir tartışmaya neden oldu. Bir diğer kalıcı tartışma konusu, Duma grubunun partiye hesap verirliğinin nasıl artırılabileceğiydi. Boykotçulara karşı çıkanların lideri olan Lenin'in, aynı zamanda Dumanın ilk başlardaki hataları nedeniyle parti grubunun Dumadan çekilmesini etkin biçimde isteyenlere karşı da fikir çatışmasına girmesi gerekiyordu. Dumada bir parti grubuna ihtiyaç olduğu konusunda ikna edici olmak için, örneğin vekillerin konuşmalarını yazmak dahil, pratik bir liderlik sergilemek durumunda kaldı. Bütün bu fikir çatışmaları içinde hesap verirlikle en ilgili mesele, bir polis devletinde yeraltında faaliyet gösteren bir partinin, Duma grubunun sorumlu tutulabileceği demokratik kararlar vermesinin nasıl sağlanacağı idi. RSDİP'in kesinlikle olmadığı şeyi, birleşik bir partiyi gerektirirdi bu. Paris'te 1908 ve 1909'da esasen Bolşevik liderliğin katılımıyla yapılan iki

* Metin içinde geçen parantez ve köşeli parantezler yazara, çengelli parantezler çevirmene aittir. –*çev.*

toplantı, siyasi açıdan daha etkin olan 18 üyeli bir parti Duma grubuyla sonuçlandı. 1912 Haziran'ında Üçüncü Dumanın sonu yaklaştığında, Lenin liderliğindeki RSDİP, illegal faaliyetin durdurulmasını isteyen parti üyelerine, yani tasfiyecilere karşı çıkarak aynı anda legal ve illegal faaliyet gösterme sanatı konusunda önemli kazanımlar elde etmişti.

Kitabın "'Yeni Bir Rus Devrimine Hazırlanmak': Dördüncü Duma" başlığını taşıyan ikinci bölümü, 1912'de, devrimci hareketin tekrar canlandığı bir ortamda yapılan Dördüncü Duma seçimlerini ele alarak başlıyor. Demokratik olmayan seçim usullerine rağmen RSDİP, yeni Dumada Menşeviklerle Bolşeviklerin bölüştüğü 13 sandalye kazanmayı başardı; halbuki Üçüncü Dumadaki parti grubunda Menşevikler ağır basıyordu. Bu bölüm, seçim kampanyasını ve 1917'deki başarılarını haber verircesine Bolşeviklerin Menşevikler aleyhine işçi sınıfı içinde elde ettiği kazanımları anlatıyor. Ayrıca gazeteleri *Pravda*'nın, partinin Duma grubunu organize etme ve faaliyetlerinin tanıtımını yapma konusundaki kritik rolü ayrıntılandırılıyor. Bolşevikler bu kritik başarıyı, ilk olarak partinin Duma grubunda Menşeviklerle yaşanan önce fiilî, sonra da resmî bölünmeye, ikinci olarak partilerinin Duma grubu başkanının polis ajanı olması gibi beklemedikleri bir gerçeğe ve son olarak da Rusya Birinci Dünya Savaşı'na girdiği anda savaş karşıtı faaliyetlerinden dolayı parti grubunun tutuklanmasına rağmen elde etmişlerdi. Tüm bu gelişmelerde Lenin'in liderliği vazgeçilmezdi. Batı Avrupalı sosyal demokratlarla aralarında zaten mevcut olan farklılıklar, bu dönem boyunca giderek berraklaştı. 1914 Ağustos'unda savaşın finansmanı konusunda Batı Avrupa parlamentolarındaki sosyal demokratlarla Rus Duma vekillerinin birbirinin tam tersi oylar vermesi, bu olgunun dramatik kanıtıdır.

1917 Şubat'ında monarşinin devrilmesiyle birlikte başlayan yeni devrimci durum, sovyetlerin hemen canlanmasına tanık oldu. "'Büyük Savaş', 1917 ve Sonrası" başlıklı üçüncü bölüm,

Ekim Devrimi'ne ve sonrasına giden süreçte (Paris Komünü geleneği içinde) Dumadan ve Geçici Hükümetten üstün olduğunu ileri sürerek temsilî hükümetin demokratik bir biçimi olarak sovyet iktidarını savunan Lenin'in sav ve eylemlerini ayrıntılandırıyor. Ekim öncesi Lenin'in gayet esnek davranarak Bolşeviklerin yerel Duma seçimlerine katılımının örgütlenmesine yardım ettiği, bu bölümde ortaya konuyor. Konuyla ilgili kanıt şudur ki, Lenin'in bu müdahalesi, 1917'de Bolşeviklerin liderliğindeki zaferin açıklamasında can alıcı öneme sahiptir. Seçim ve parlamento platformlarını kullanma konusunda Marx ve Engels'in devrimci siyasetiyle Bolşevikleri Ekim'de ve sonrasında zafere taşımak için Lenin'in uyguladığı strateji ve taktikler arasındaki boşlukların, ilk kez tarafımdan doldurulduğunu iddia ediyorum. Ekim'den sonra sovyet yönetimini savunurken Lenin, burjuva demokratik parlamentolara katılımı önemsemeyen diğer ülkelerdeki devrimcilere karşı çıkmaktaydı. Bolşeviklerin Dumada edindiği deneyimin, Ekim 1917'deki başarıda "vazgeçilmez" olduğunu ileri sürdüğü için *Sol Komünizm: Bir Çocukluk Hastalığı*'na, bu bölümde özel bir önem verilmektedir. Son olarak bu bölüm, Lenin'in seçim stratejisinin, onun ölümünden sonraki haliyle birlikte Sovyetler Birliği'nde yaşanan Stalinist karşıdevrime ve bunun Komünist yani Üçüncü Enternasyonal'deki sonuçlarına bakmaktadır.

Sonuç bölümünde her iki cildi özetleyerek sunduğum kanıtların ikna edici olup olmadığını görmek amacıyla kitabımı etrafında kurduğum dört tezi sorguluyorum ("İlgili Literatürün Eleştirel Değerlendirmesi" bölümünde, *LSS 1905*'te başladığım görüşümü ortaya koymak için kullandığım kanıtları tartışan literatür değerlendirmesine devam ediyorum). Ardından Lenin'in siyasetinin bu en olağanüstü ve erişimi kolay boyutunun şimdiye dek dostlarının ve düşmanlarının dikkatini neden bu kadar az çektiğine yönelik yorumlarda bulunuyor, buna bir açıklama öneriyorum.

Son olarak, kitabın açılış temasına ve temel gerekçesine, yani güncel siyasetle ilgisine dönüyorum. Lenin'in, örneğin Tahrir Meydanı'ndaki göstericiler gibi günümüz eylemcilerine önereceği bir şeyler olabilir mi? Yakın tarihte basılmış bir kitaba, dünyanın çeşitli yerlerindeki güncel siyasi hareket ve gelişmeleri irdeleyen bir dizi makaleden oluşan *The Question of Strategy: Socialist Register 2013* {*Strateji Sorunu, Socialist Register 2013*, Yordam Kitap, 2016} başlıklı kitaba başvuruyorum. Lenin'in ele aldığı ikilem, seçim arenasında yer almak ve/veya uzak durmak, makalelerin çoğunda tekrar tekrar karşımıza çıkıyor. Eminim Lenin'in Marksist seçim stratejisi konusunda bilgi edinmek, kitabın, bir kısmı mücadelenin ön saflarında yerini almış 24 yazar ve editörünün işine yarardı.

Teşekkür

Bu kitabın mümkün olmasına yardım edenlere, esasen sağladıkları katkı sırasıyla teşekkür etmek istiyorum. Öncelikle içtenlikle kendimi borçlu hissettiğim, Lenin'in *Collected Works*'ünü internete yükleyen ve orada tutmaya devam eden gönüllülere. Emekleri sadece bu kitabın çıkmasını kolaylaştırmakla kalmadı, okurların alıntılarımı daha kolay doğrulamasına da yardımcı oldu. İçlerinden Minnesota Üniversitesi'nin, benim de bulunduğum Siyasal Bilimler Bölümünde doktora öğrencisi olan, şahsen tanıdığım Sergio Valverde, 2011 güzünde düzenlediği Minnesota Siyaset Teorisi Kollokyumunda herkese açık bir ortamda projemi ilk kez sunma olanağı tanıdı. Başta meslektaşım Elizabeth Beaumont'tan olmak üzere, çok değerli destekler aldım. İkinci cildin üçüncü bölümünde Rus devriminin sonucu ve Lenin'in bu kapsamda nereye oturtulması gerektiği hakkında söylediklerim, birçok açıdan onun sorduğu akıl dolu sorulara verilmiş cevaplar olarak görülebilir. Yaklaşık bir yıl sonra Linda Hoover'ın organize ettiği Minnesota Marksist Kitap Kulübü grup sunumunda o güne kadar yazdıklarımı, yani kitabın hemen hemen yarısını onun yanı sıra Michael Livingstone, Dean Gunderson ve Amit Singh ile paylaşma imkânı buldum. Sadece o muhitteki aktivistlerle ilgili konular bağlamında değil, o zamana kadar aklıma gelmemiş olan üsluba dair meselelerle ilgili olarak da gayet ödüllendirici bir sunum oldu. Bu arada editoryal ve devrimci siyasi deneyime sahip kadim bir tanıdık, Bob Braxton, birinci ciltteki ilk üç bölümle ilgili değerlendirme yapmaya gönüllü

oldu. Ebediyen minnettar kalacağım tavsiye ve yorumları, çeşitli yollarla sonraki bölümlere esin verdi. Joseph Towns IV de birinci cildin ilk dört bölümüne değeri ölçülemez editoryal katkıda bulunarak taslaktaki metni daha okunur kılmak için netleştirilmesi gereken formülasyonlarla ilgili önemli sorunları gündeme getirdi. Önsözü ve Sonucu okuyan Carl Voss; üstün editörlük becerin konusunda söylenenler doğruymuş. "İlgili Literatürün Eleştirel Değerlendirmesi" bölümünde sorguladığım ana akım literatüre işaret etmem konusunda kimse, Minnesota Üniversitesinde Rus tarihi hocası olan Theo Stavrou'dan daha yardımcı olamazdı. Bir başka meslektaş, Bud Duvall, Siyaset Bilimi Bölümü Başkanı olarak yoğun programı arasında vakit ayırıp ben Sonucu yazdığım sırada dördüncü tezimin mantığını düşünmemi sağladı. Son olarak kadim yoldaşım ve eşim, emekçi sınıfının en iyi üyesi olan, daimi katkılarıyla bu kitabı emekçi sınıfının emrine amade kılmamı sağlayan Natalie Johnsen Morrison; gösterdiğin tahammül ve sabır ebediyen takdir görecektir. Elbette kitaba giren her şeyden nihai olarak ben sorumluyum ancak Palgrave Macmillan'ın hep destekleyici ve dikkatli ekibi olmasaydı, bu kitap yayımlanamazdı.

BÖLÜM 1

"Legal ve İllegal Faaliyet"

Üçüncü Duma

İki öncülünden farklı olarak Üçüncü Duma, Kasım 1907'de toplanmasından planlanmış dağılma tarihi olan Haziran 1912'ye kadarki normal yasama dönemini tamamladı. Böylece devrim öncesi Rusya'nın ve dolayısıyla Rus sosyal demokrasisinin parlamenter hükümet konusundaki en uzun kesintisiz deneyimi oldu. Ayrıca öncüllerinin aksine devrimin yenilgisinin ürünüydü. Üçüncü Dumanın kökenini ve gidişatını, diğer her şeyden fazla bu durum belirlemiştir. Lenin devrimci çalışma konusunda daha az olanak sunan bir organa katılmak üzere yoldaşlarını ikna edebilmek için çok daha etkin bir kampanya yürütmek zorunda kaldı. Sesi güçlü çıkan bir azınlığın iddia ettiğinin tersine, ya bu ya da öteki, yani ya parlamento çalışması ya da illegal mücadele gibi bir seçim yapmak gerekmiyordu. Lenin'e göre bu mücadele alanlarının ikisinde birden etkin çalışma yürütmek sadece mümkün değil, aynı zamanda zorunluydu. Bu bölümün konusunu, kuşkucuları savunduğu görüşe çekmek için Lenin'in yapmak durumunda kaldığı şeyler oluşturmaktadır.

ÜÇÜNCÜ DUMA İÇİN HAZIRLANIRKEN

Başbakan Pyotr Stolipin'in yeni seçim yasası, tıpkı Lenin'in tahmin ettiği gibi, kendi istediğine daha yakın, veya başmimarının sözleriyle, "Devlet Dumasını devrimcilerin elinden koparıp

alarak tarihî kurumlara benzetmek, tekrar devlet sistemi içine çekmek ... Yeni bir yasa temelinde, Rusya'nın yaşadığı kaostan, bir Rus devlet sistemi duygusunu içinde barındıran unsurları damıtmak ve bu unsurlardan toplumun yeniden eğitimini sağlayacak bir organ olarak Duma yaratmaya çalışmak"[1] üzere tasarlanmıştı. Üçüncü Duma için yapılacak güdümlü seçimlere katılma fikrine Bolşeviklerin çoğu ikna edildikten sonraki görev, daha gerici olması özellikle istenmiş bir yasama organından ne umulması gerektiği konusunda berraklık kazanmaktı.

Boykota Karşı

"Haziran 1907'de Bolşevikler arasında çoğunluktular. Ama *Proletari*, sürekli olarak boykot karşıtı yayın yapıyordu."[2] Bolşeviklerin çoğunluğunun, özellikle de Moskova'dakilerin Üçüncü Dumada yer almak istememeleri, onları ikna etmek için Lenin'in elinden gelen her şeyi yapmasını gerektirmekteydi. Lenin'in bu mücadeledeki ana silahı, 32 sayfalık *Boykota Karşı* başlıklı broşürüydü. Argümanının merkezî unsuru, polemikçi olmayan, gayet pedagojik bir şekilde ortaya konmuş haliyle bağlam ve tarihsel koşullardı. Özetlenecek olursa boykot, bazı durumlara uygun düşen ama başka bazı durumlara uygun düşmeyen bir taktikti. Rusya'nın ilk devrimi bağlamında rejimin önerdiği Buligin Dumasını boykot etmek bir zorunluluktu. "Polislere ve liberallere uygun tarzda temsilî kurumların yerine geçmek üzere saf devrimci tarzdaki *temsilî kurumların*, örneğin İşçi Vekilleri Sovyetlerinin kurulması" mümkün olduğu sürece, öteki kurumlara karşı boykot dahil her türlü yöntem kullanılmalıydı.[3]

Lenin, daha zorlu görevin, devrimin ritminin, yükseliş ve alçalışının belirlenmesi, böylece de farklı aşamaların slogan ve önlemlerinin saptanması olduğunu görüyordu. Geçen otuz aya bakarken "yükseliş aşaması (1905)" sona erdikten sonra "geri çekilme aşaması (1906-7)" başlamıştı ve artık boykotun yararlı olmayacağını savunuyordu. "Yükseliş" döneminin bir niteliği olarak

"baskı, hareketi gerileteceğine yaygınlaştırdı." Daha da önemli bir gösterge, "devrimcilerin sloganlarının karşılık bulmakla birlikte fiilen olayların akışının *gerisinde kalıyor*" olmasıydı.[4] Lenin artık böyle olmayacağını söylüyordu. "Şimdi *bir dizi çağrının kitleler arasında* sistematik olarak *herhangi bir karşılık bulmadığı* bir devrede, devrimin durgunluk dönemindeyiz. Vitte Dumasını yıkmak için çağrı yaptığımızda (1906'nın başında), Birinci Dumanın dağılmasından sonra ayaklanma çağrısı yaptığımızda (1906 yazında), İkinci Dumanın dağılmasına ve 3 Haziran 1907 darbesine cevaben *mücadele çağrısı yaptığımızda* olan budur."[5] Boykot (daha belirgin biçimde "aktif boykot") çağrısının böyle bir ortamda anlamı olmayacaktı. Lenin, Vitte Dumasına yani Birinci Dumaya yönelik boykotu savunmaya devam ediyordu ama bu alıntı, devrimin geri çekilişinin başladığı belliyken, (Lenin'in kerhen razı olduğu da bilindiğinde) boykotun uygun kaçmayacağının örtük biçimde kabulü olarak okunabilir. Dumanın toplanmasının önlenememesi, bunu göstermiş olmalıdır.

Peki ya bazı boykotçuların Birinci ve İkinci Dumanın aksine Üçüncü Dumanın nitelik açısından en kötüsü olacağı ve sosyal demokratların katılımı için herhangi bir fırsat oluşturmayacağı yolundaki savları? Lenin karşı çıkıyordu:

> İlk iki Dumanın, Oktobrist [Üçüncü] Dumanın basamakları dışında bir şey olmadığı ortaya çıktı ama yine de biz onları temel ve yalın bir amaç (ajitasyon, propaganda, eleştiri ve kitlelere ne olup bittiğini açıklamak) için kullandık ki en kötü temsilî kurumları bile aynı amaçla daima kullanmaya çalışacağız. Dumada yapılacak bir konuşma, "devrim"e yol açmayacak, *Duma ile bağlantılı* propaganda, belli nitelikleriyle ötekilerden ayırt edilemeyecektir; ancak sosyal demokrasinin bu konuşma ve propaganda sayesinde elde edebileceği avantaj, bir konuşmanın basılmasından veya başka bir toplantıda çekilecek bir nutuktan hiç de az değil, hatta bazen daha fazla olacaktır. ... Gericilik kaçınılmaz olarak bizi giderek kötü ve daha kötü sözde anayasal kurumlara sıkıştırmaktadır ve sürekli olarak da *sıkıştırmaya devam edecektir.*

> Her zaman ve her yerde kendi inançlarımızı yükseltecek, kendi görüşlerimizi savunacak, eski rejim kaldığı sürece, tamamen yok olup gitmediği müddetçe hiçbir olumlu gelişme beklenmesinin mümkün olmadığını daima ve ısrarla anlatacağız. Yeni bir yükseliş için koşulları hazırlayacak, yükseliş gelene kadar ve gelsin diye daha da çok çalışacak, devrimin yükseldiği dönem dışında anlamı olmayan sloganlar ortaya atmayacağız.[6]

Lenin sözlerini, "boykot lehine en güçlü ve yegane Marksist tezle" sonuca bağlıyordu. Bu görüşün "doğrudan proletarya içinde çalışan yoldaşların kendilerine en yakın bulduğu" görüş olduğu tezi, ciddiye alınmalıydı. Devrimin tekrar canlanacağına dair hiç mi işaret yoktu, boykot sloganı bu süreçte işe yaramaz mıydı, diye karşı çıkanlar vardı. Lenin yine farklı fikirdeydi. Öncelikle kabul etmek gerekirdi ki devrim, bir "uzatılmış ara" yaşıyordu ve bunun gayet önemli bir nedeni vardı: "Proletarya, henüz kendini toparlayamamıştı. ... Aslında Ekim-Aralık mücadelesinin yaraları, *sadece* proletaryanın üstünde duruyordu. ... (Avrupa standartlarına göre) en küçük nüfus oranına sahip olduğu bir ülkede proletaryanın böyle bir mücadele sonrasında kendini tükenmiş hissetmesine şaşmamak gerek." (Lenin'in işçiler *ve* köylüler arasında devrimci ittifak kurmak için bu kadar uğraşmasını açıklayan şey, bence bu demografik gerçekliktir.)

İkinci olarak, Moskova›daki tekstil işçileri grevinde olduğu gibi kesinlikle bir yükseliş belirtisi varsa da –oradaki Bolşevikler arasında boykot eğiliminin güçlü olmasının nedeni budur– "kısmi" idi ve Üçüncü Dumaya boykot çağrısı yapılmasını gerektirecek ölçüde değildi. Üçüncü olarak, Birinci Dumanın kurulmasına götüren türde duyarlılıkların varlığına ilişkin bir belirti yoktu: "Üçüncü Dumaya kimse inanmıyor, yani demokratik hareketi sürdürme kapasitesine sahip toplum katmanları arasında, Rusya'da *anayasal* olacağı temin edilen bir kurum oluşturma yolundaki *ilk* gayret olan *Birinci* Duma öncesinde var olduğu kesin olan coşku, yine anayasal bir kurum olan Üçüncü Duma için

yoktur ve olamaz." Yani boykota yönelik bir slogan, şimdi "hayli tuhaf kaçar." Son olarak şimdi asıl görev, "kısmi yükselişi genel yükselişe çevirmektir."[7]

Katılımcılarından biri olduğu devrimci sürecin taktiklerinin ilk bilançosu olan *Boykota Karşı*, Lenin'in cephaneliğindeki anahtar belgelerden biridir. Etrafında örüldüğü ana konu düşünüldüğünde, elinizdeki kitabın da temel iddiası aynıdır, yani Lenin'in izlediği siyasetin merkezini, seçim ve parlamento arenasının oluşturduğudur. Lenin'in bu siyaseti oluşturmak için Marx ve Engels'in özellikle 1848-49 devrimlerinden çıkardığı derslerden –bu kitapta sadece burada değinilebilmiştir– yararlandığı elinizdeki kitabın dört tezinden biridir.

Boykota Karşı'nın yayımlanmasından iki hafta sonra RSDİP St. Petersburg şubesi, Finlandiya'daki Terijoki'de* delege usulüyle toplanarak Üçüncü Duma konusunda nasıl bir tutum izleyeceğini görüştü. Lenin toplantıya, görüşlerini iyice süzerek "ne yapmalı" konusuna odaklandığı iki sayfalık bir "tez" sundu. Yine acil görev, esasen "sendikacılık bağlamında bir yükseliş" olan Moskova'daki hareketi, "devrimci bir taarruza" dönüştürmekti. "Ancak sosyal demokratların bu yöndeki çabası başarıyla taçlanırsa, ancak zaten var olan hücum halindeki bir devrimci işçi hareketi temelinde olursa, çar rejiminin devrilip yerine geçici bir devrimci hükümet kurulması ve gizli usülde yapılan oylamayla genel, eşit, doğrudan oy hakkına dayalı seçimler sonucu kurucu bir meclisin toplanması yolunda kitlelere yapılacak silahlı ayaklanma çağrısından ayrılmaz bağlantısı içinde boykot sloganı ciddi bir önem kazanabilir."[8] Yani boykot taktiği, tamamen bırakılmamalı, doğru zamanda kullanılmalıdır. Delegelerin çoğunluğu Lev Kamenev tarafından savunulan boykot yanlısı görüşe katılmayarak Lenin'in Üçüncü Dumada yer alma tutumu

---

* 18. yüzyılda Rusya'ya geçen Finlandiya sınırları içinde, Petersburg'a fazla uzak olmayan bir kasaba. Kağıt üzerinde Finlandiya toprağı sayıldığı için kasabaya pasaportla giriliyordu. Günümüzde Zelenogorsk ismini taşıyor. *–çev.*

doğrultusunda oy kullandı ki Lenin'in tezinin ve ikna becerisinin gücünü gösteriyordu bu.[9] Sonradan görüleceği gibi Lenin'in önerisi, 1917 Şubat'ının kargaşalı günlerinde temsilî kurumlar hakkında alınması gereken kararları, birçok açıdan o günden öngörüyordu.

Bir hafta sonra daha güvenli bir yerde, Finlandiya'daki Kotka'da, Üçüncü Duma konusunda nasıl bir tutum alınacağını belirlemek için yine delege usulüne dayalı ancak bu kez bütün partiyi içeren bir konferans yapıldı. Üç karar tasarısı oya sunuldu: Lenin'in önerisi; Menşevik lider Fedor Dan'ın, yine Dumaya katılımı öngören önerisi ve Aleksandr Bogdanov adlı bir Bolşeviğin boykot isteyen önerisi. Bir kez daha Lenin'in önerisi kabul edildi. Ancak geriye dönüp bakıldığında nihayetinde Bolşevikler arasında bir bölünme yaşanacağının işaretinin o günlerde verildiği görülüyor.

Gerçi o an, Üçüncü Duma seçimlerine katılıp katılmama tartışması içinde herhangi bir atıfta bulunulmamıştı ama uzlaşının içine dahil edilmesi gereken muhtemel bir mesele daha vardı. On yıl sonra bir Dördüncü Duma grubu mensubuyla olan soruna atfen bu konuya değinen Lenin (Bölüm 2'ye bakınız), bir itirafta bulunacaktı: "Birinci ve İkinci Dumalarda birkaç vekilimizin yaşadığı talihsiz tecrübelere baktığımızda, Devlet Duması vekili gibi bir 'yüksek makamın' insanların başını döndürdüğünü, hatta bazen onları 'mahvettiğini' bile görüyoruz."[10] Belli ki Birinci ve İkinci Dumadaki bazı RSDİP'li vekiller, en azından devrimci komünist bakış açısına göre makamlarını kendilerine verilen yetkiden çok daha fazla ciddiye almış ve uzlaşmacı bir politika izlemişlerdi. Böylece Bolşevik kuşkucuları Dumaya katılım konusunda ikna etmeye çalışan Lenin'in karşısına, aşması gereken bir engel daha çıkıyordu.

Ağustos Silahlarını* Beklerken

1882 yılında Engels, Avrupa'da yeni kurulmaya başlayan işçi sınıfı partilerinin yeni bir Enternasyonal oluşturmasına karşı uyarıda bulunup uygun "an"ı beklemelerini söylüyordu. "Devrimin öncüsünün savaşa gireceği Rusya'da olaylar şekilleniyor."[11] Bu "savaş"taki yirmi yıllık gecikme, bu tavsiyeye neden uyulmadığını kısmen de olsa açıklıyor. Engels 1895 yılında vefat ettiğinde böylesi bir örgüt kuruluyordu: Sosyalist veya İkinci Enternasyonal. En büyük üye sayısına ve en önemli seçim başarısına sahip Alman partisi, örgütün amiral gemisi kabul ediliyordu. RSDİP kurulduktan sonra örgüte katıldı ve 1907 Ağustos'unda Lenin, Stuttgart'ta yapılan yedinci kongreye katılan delegeler arasındaydı. "Bütünsel olarak bakıldığında" diyecekti *Proletari* okurlarına, "Stuttgart Kongresi, bir dizi önemli konuda uluslararası sosyal demokrat hareketin oportünist ve devrimci kanatları arasındaki keskin çelişkileri ortaya çıkardı ve bu konularda devrimci Marksizmin ruhuna uygun kararlar verdi."[12] Daha geniş bir okur kesimine yönelik ve daha ayrıntılı yazısında daha açık konuşacaktı: "Bu ilişkideki önemli ve hüzünlü özellik, şimdiye dek hep devrimci Marksizmin görüşlerini yüceltmiş olan Alman sosyal demokrasisinin artık kararsız, hatta oportünist bir tutum aldığını ortaya koymasıdır... Alman delegeler çoğu konuda oportünizmin liderliğini yaptılar." Engels'in 1886'da Alman partisi hakkında yaptığı bir yorumu alıntılıyordu: "Almanya'da sakin zamanlarda her şey incelikten yoksunlaşır."[13] Yani başka şekilde söylenirse, Almanya'da devrimci bir durum olmaması, oportünizmi mümkün kılıyordu; yeniden dikkate almaya değer bir içgörüdür bu.

"Hüzünlü özelliği" çabucak ortaya çıkaran konuysa gündemdeki "sömürge sorunu" idi. Başlarında Georg Vollmar – Engels'in partideki revizyonizm eleştirisinde ibretlik biri[14]– ile

---

* Yazar, yine yukarıda belirttiğimiz Barbara W. Tuchman'ın *The Guns of August* adlı kitabına atıfta bulunuyor. *-çev.*

Eduard Bernstein'ın olduğu Alman delegasyonu, "sosyalist sömürge politikası" adı altında emperyalist Almanya'nın sömürge projesini desteklemeye çalıştı (Marx ve Engels, büyük ihtimalle bunu "Lasalcılığın pis kokusu" diye suçlarlardı). Lenin'in gururla bildirdiğine göre tüm Rusya delegasyonu, yani Bolşevikler, Menşevikler ve Sosyal Devrimciler, diğer delegelerin çoğunluğuyla birlikte sömürgeciliğin "uygarlaştırıcı etkisi" diye bir şeyin olduğunu reddettiler.

Gündemdeki diğer konu olan kadınlara oy hakkı, bu sefer Avusturya partisindeki oportünist eğilimleri ortaya çıkardı. Viktor Adler dahil parti liderleri, kadınlara oy hakkı verilmesinin partinin başarısını tehlikeye düşürebileceği nedeniyle sadece erkeklere genel ve eşit oy hakkını savunmaya çalıştı. Alman partisinin liderlerinden Clara Zetkin, kongre öncesinde bu tutumu eleştirmişti. Zetkin'in yorumunu Lenin, "Avusturyalılar, fayda için ilkeden vazgeçiyor" şeklinde özetliyordu. Avusturyalıları eleştiren diğer bir kadın delege, Lenin'in reformlar hakkında sıkça yaptığı bir yorumu tekrarlamıştı: "'İlke olarak, sadece doğru olduğunu düşündüğümüz şeyi talep etmeli ... gücümüz ancak daha fazlasına yetmiyorsa elde edeceğimiz şeyi kabul etmeliyiz. Sosyal demokrasinin taktiği hep böyle olmuştur. Taleplerimiz ne kadar ılımlı olursa hükümet de tavizlerinde o kadar ılımlı olacaktır.'" "Avusturyalı ve Alman kadın sosyal demokratlar arasındaki bu çelişki" diye devam ediyordu Lenin, "en iyi Marksistlerin tutarlı devrimci taktiklerden en küçük sapmaya nasıl kesin bir şekilde karşı çıktığını okura gösterecektir."[15] RSDİP, genel ve eşit oy hakkı çağrısına kadınları baştan beri dahil etmişti.

"Kongrenin en önemli kararı, antimilitarizm üzerine" olanıydı. Görüşmeler, "Fransız siyasetinin "kötü şöhretli" şahsiyeti, "son derece savunulamaz bir tutumu savunmaya kalkan" eski anarşist Gustave Hervé'ye verilecek uygun cevap konusuna odaklanmıştı. Hervé, "genel olarak savaş ile kapitalist rejimi ve antimilitarist ajitasyonla sosyalizm doğrultusunda yapılan bütün o çalışmaları

birbiriyle ilişkilendiremiyordu." Hervé'nin her savaşa ilk tepkisi olan "eylemli iş bırakma veya ayaklanma" önerisi, işin içine "ortodoks ... Marksist analizin katılığı" girince çok yetersiz olmakla birlikte, gerçeğin özünü içinde barındırdığı için bilmeyerek de olsa faydalı bir amaca hizmet etti. Buna cevaben August Bebel'in önerdiği teklif kusurluydu –"proletaryanın aktif görevlerine işaret etmeden ... sosyalizmin genel doğrularının dogmatik biçimde dile getirilişi"– ve Vollmar'a oportünist bir açılış imkânı vermişti:

> Parlamenter klişelere tutkun bir adamın olağanüstü kurumuyla Hervé'ye saldırırken kendi bağnazlığı ve kalın kafalı oportünizmi sayesinde insanın Hervecilikte bir kıvılcım bulunduğunu kabul etmesini *sağladığını* farketmiyor ... devrimci sosyal demokratların, özellikle de Rosa Luxemburg'un konuşmasında vurguladığı şey meselenin bu boyutuydu, mücadelenin parlamento dışı yöntemlerine de değer verme, muhtemel bir savaşın ve muhtemel krizlerin yarattığı yeni koşullara uygun davranma çağrısıydı. Rus sosyal demokrat delegeler (Lenin ve onunla tam bir uyum içinde konuşan Martov) ile Rosa Luxemburg, Bebel'in teklifine değişiklik önergesi verdiler ve bu önergelerde gençler arasında propaganda yürütme ihtiyacını, burjuvazinin çöküşünü hızlandırma amacıyla savaşın yarattığı koşullardan faydalanma zorunluluğunu, sınıf mücadelesi keskinleşip siyasi durum farklılaştıkça mücadele yöntem ve araçlarının da değişmesinin kaçınılmazlığını vurguladılar.

Başka bir deyişle bu değişiklikler, savaşa ve militarizme verilecek tepki konusunda Vollmar'ın "parlamenter ahmaklığa" –yasal arenanın, siyasetin başı ve sonu olduğu yönündeki hatalı inanca atfen Marx ve Engels'in kullandığı terim[16]–, Bebel'in "dogmatizmine ve pasifizmine" ve Hervé'nin "yarı anarşist tutumuna" devrimci sosyal demokrasinin cevabıydı.[17] Lenin, ortaya çıkan şey konusunda Zetkin'in değerlendirmesini olumlu anlamda alıntılıyordu: "Bir yanda karamsar iktidarsızlık inciliyle eski ve yalnızca parlamenter mücadele yöntemlerine yapışıp kalmış

geri kafalı eğilime, diğer yanda Fransız yarı anarşistlerinin Hervé türü banal antimilitarist oyunlarına galebe çalarak sonunda devrimci enerji [*Tatkraft*] ve işçi sınıfının kendi mücadele yetisine olan cesurca inancı kazandı."[18]

Değişiklik yapılmış karar, "bütün [25] ülkelerin yaklaşık 900 delegesinin" ezici oyuyla geçti. Ancak buradaki oybirliğine yakın durum aldatıcıydı. Alınan kararı sadece Lenin liderliğindeki Rus partisinin içtenlikle kabul ettiğini tarih gösterecekti. Karar, illegal ve legal Bolşevik faaliyeti canlandırdı, legal faaliyet alanına, özellikle de Üçüncü ve Dördüncü Dumadaki parlamento grubuna büyük etki yaptı. Alman delegasyonunun sadece sömürgeler konusunda değil, savaş meselesinde de gösterdiği zaafın, Reichstag'daki sosyal demokrat vekillerin gösterdiği tepkiyi önceden haber vermiş olduğu, yedi sene sonra Ağustos Silahları patladığında anlaşılacaktı.

Siyasi Temkin ve Berraklık

Birinci ve İkinci Dumadan farklı olarak Lenin, alışılmadık biçimde, Üçüncü Dumanın toplanmasına giden süreçteki seçim kampanyası hakkında son derece az ayrıntı verir. Bunun en önemli nedeni, artık fikirlerini yayabileceği daha az mecraya sahip olmasıydı. Siyasi sahnedeki niteliksel değişim, Stolipin'in "Haziran darbesi"nin damgasını taşımaktaydı. Ayrıca eşi Nadejda Krupskaya'nın bildirdiğine göre, 1907 sonlarında Finlandiya'dan sürgüne kaçmalarının hemen öncesinde birçok belgeyi imha etmek zorunda kalmışlardır ki hiç kuşkusuz bunların arasında Lenin'in partinin seçim çalışmalarına katkısıyla ilgili olanlar da vardı.[19]

Seçimler, yine işçilerle köylülere karşı son derece tarafgir bir ortamda gerçekleşti. Öncelikle daha küçük bir Duma öngören yeni seçim yasası, vekil sayısını 518'den 442'ye indirmişti ve bu vekiller de vilayet meclislerince seçilecekti. Dumadaki temsilci sayısı "yüzde 43'ten 22'ye düşen" köylüler en çok kayba uğrayan kesim olurken toprak sahipleri "yüzde 34'ten 51'e çıkardıkları"

vekil sayısıyla en kazançlı kesim oluyordu.[20] İşçi temsili de yarı oranında azalıyor, ayrıca toprak sahipleri seçmenleri kendi *curia*larında* belirleyebiliyorken işçiler Dumaya vekil seçemiyor, işçilerin vekilleri, işçilerin seçmenlerinin, diğer *curia*ların seçmenleriyle birlikte yer aldığı vilayet meclislerinde belirleniyordu.** "Bu meclislerde çoğunluk zengin toprak sahiplerine ve [kentli] burjuvalara verildiğinden ... köylü ve işçi temsilcilerinin seçimini de onlar kontrol ediyordu."[21] Öte yandan, "işçi *curia*sındaki tüm seçmenler bir sosyal demokratı aday gösterirse, ilgili *gubernia*'nın {vilayet} seçim toplantısındaki diğer katılımcılar da ona oy vermek zorunda" idi.[22] Dumada temsil edilen kent sayısı 26'dan 7'ye düşmüştü. Bu da işçilerin etkisini azaltan bir şeydi çünkü işçiler, "kent meclislerinde sesini duyuran bir güç haline gelmişlerdi."[23] Son olarak Büyük Ruslara, milli azınlıklar aleyhine daha fazla temsil gücü verilmişti. Örneğin RSDİP'in güçlü olduğu Kafkasların vekil sayısındaki yüzde 50'yi aşkın düşüş de işçi sınıfının gücünü azaltan bir etkendi.

RSDİP'in seçim hazırlıkları ve kampanya faaliyetleri konusundaki ayrıntılı bilgiler, *Lenin Toplu Eserler*'in İngilizce baskısında hayli azdır. Parti seçim kampanyası üzerine kitapta yer alan tek metin olan St. Petersburg şubesinin Terijoki, Finlandiya'da Ekim sonunda yaptığı bir konferansa sunulan rapora göre, "polis, Üçüncü Duma seçimleri süresince, işçi sınıfı mensubu seçmenlere vahşice şiddet uygulamak gibi girişimlerle sosyal demokratların seçim kampanyası yürütmesini engelledi."[24] Diğer kaynaklara göre, Lenin'in de gizlice dahil olduğu parti, seçim kampanyasını 1907 Temmuz'unda resmen başlatmış, işleyişin tam anlamıyla

---

* Curia: Kökeni Eski Roma'ya dayanan, Ortaçağ Avrupasında yönetimle ilgili kararların alındığı, yargılama yetkisi de olan, büyük toprak sahipleri, kilise temsilcileri, soylular, yüksek memurlar vb. oluşan yerel kurullar. Bu kitapta her toplumsal kesimin kendi seçmen meclisi. *-çev.*

** O dönem Rusya'da çok turlu bir seçim sistemi uygulandığı için her bir toplumsal kesim kendi *curia*sında önce Duma vekillerini seçecek olan seçmenleri seçiyor ve bu seçmenler de Duma vekilleri için oy kullanıyordu. *-çev.*

başlaması ise Temmuz sonunu veya Ağustos başını bulmuştu.[25] "Hükümet müdahalesine karşı dikkatli olmak zorunda kaldılar ancak bu durum 'uçan' hatip gruplarının dükkânlarda ve fabrikalarda toplantı çağrısı yapmalarına engel olmuş gibi görünmüyor."[26] Bundan önce Merkez Komite, Birinci ve İkinci Dumada partinin izlediği temel tutumunu ortaya koyan bir seçim programı bildirisi yayımladı, nihai olarak da bir kampanya broşürü çıkardı. Seçim blokları konusunda münazaralar düzenleyen partinin çeşitli birimleri genel olarak Beşinci yani Londra Kongresinde Bolşeviklerin savunduğu tutumu onayladı. Buna göre seçimin ilk turunda sadece devrimci partilerle yapılacak "sol bloklara" girilecek, Kadetlerle herhangi bir blok kurulmayacaktı. İşçi *curia*sı içindeyse yine ilk turda herhangi bir bloğa izin yoktu. Menşevik lider L. Martov, kendi tarafı adına, Kadetler konusunda beklenebileceği gibi daha esnek davranmaya çalışmış ve görünüşe göre belirli bölgelerde bazı başarılar da kazanmıştı. Güvenlik riskine rağmen partinin St. Petersburg şubesi, Duma vekil aday listesini ortaya koymak amacıyla Eylül başında il çapında bir toplantı düzenledi. RSDİP seçmeni olarak altı Bolşevik seçildi.

Eylül ayında seçimin ilk turu belli bir aşamaya geldikten sonra toplumun farklı kesimleriyle ne düzeyde işbirliği yapılacağını hesaplamak ve bu işbirliklerinin sonucunu kestirmek mümkün oldu. Köylüler arasında seçime olan ilgi, Birinci ve İkinci Dumanın köylülerin temel talebini (toprak) karşılama konusundaki başarısızlığı gibi bir arkaplan karşısında sürecin nasıl inşa edildiğine bağlı olarak net bir biçimde azalmıştı. "Kayıtsızlık, ilgisizlik, katılım oranının düşüklüğü, siyasi ihtiyat ile birlikte belli ölçülerdeki dinî ve resmî baskı bileşiminin, köylülük içindeki muhalif unsurları eritmekte etkin olduğu anlaşılıyor."[27] Diğer bir olası etken de köylülerin çıkarlarını temsil etme iddiasındaki Sosyal Devrimcilerin boykot yanlısı tutumuydu. İkinci Duma seçimleri, belli bir işçi kesiminin bu tutumdan etkilenerek onlara yanaştığını ortaya koymuştu. "Sosyal Devrimcilerin seçim boy-

kotu konusundaki ısrarıyla daha da olumsuz bir noktaya gelen seçime ilgisizlik ve katılım oranının düşüklüğü, diğer tüm tabakalarda olduğu gibi köylüler arasında da son derece yaygındır. Bazı bölgelerdeki seçim çevrelerinin üçte birinden neredeyse yarısına kadar olan kısmı birinci tur seçimlere katılmadı." St. Petersburg'daki bazı sanayi bölgeleri dahil olmak üzere Sosyal Devrimcilerin etkin oldukları fabrikalarda katılım oranının düşüklüğü ezici boyutlara varmaktaydı. "Öte yandan Moskova işçileri" vilayet meclislerine "seçmen seçimine ciddi ilgi gösterdi."[28] Buradan anlaşıldığı üzere Lenin'in boykot karşıtı kampanyası, bir zamanlar boykotçu Bolşeviklerin merkezi olan bu bölgede meyvesini vermiş, böylece daha geniş bir perspektiften bakıldığında, sürece işçilerin katılımı ihtiyacını gözler önüne sermişti. "Seçmen kitlesinin büyük kısmının kayıtsız ve karamsar havası dikkate alındığında işçiler kendi seçmenlerinin seçimi konusunda etkileyici bir gösteri sergiledi. Hayli etkili olan boykot hareketi Marksist propagandacıların erişimine açıktı ki onlar da ekonomik ve siyasi güçlerini sergilemeye alışıktı."[29]

Sonuçlar çok büyük oranda belli olduğunda Lenin bir analiz yaptı ve çeşitli tavsiyelerde bulundu: "Kesin sayılabilecek sonuçlara göre seçilen vekillerin 18'i sosyal demokrat, 13'ü solcu, 46'sı Kadet, 55'i onlara yakın duran gruplara mensup, 92'si Oktobrist, 21'i onlarla ittifak halindeki grup mensubu; Rus Halkının Birliği* üyesi 32 isim dahil olmak üzere 171'i çeşitli sağ parti mensubu, 16'sı ise bağımsız vekillerdir. Hatırı sayılır bir toplam oluşturan bağımsız vekilleri dikkate almazsak, tüm vekiller dört gruba ayrılabilir: Yüzde 7'nin biraz üzerine çıkan sol, yüzde 23'ü oluşturan merkez sol (Kadetler), yüzde 25.1'lik merkez sağ (Oktobristler), yüzde 40'lık sağ ve yüzde 4'ten daha az bir orandaki bağımsızlar." Lenin'in doğru biçimde öngördüğü gibi Üçüncü Duma, bir Kara Yüzler duması, yani sağ duma olmuştu. Ancak Kara Yüzler

* Devrimci harekete karşı savaşmak üzere 1905 Ekim'inde Petersburg'da kurulan gerici monarşist örgüt. *-çev.*

mutlak çoğunluğu elde edememişlerdi. Kara Yüzler-Oktobristler koalisyonu, vekillerin yüzde 65'iyle en istikrarlı çoğunluğu oluşturabilirdi. Ayrıca Oktobrist-Kadet koalisyonu olasılığı da mevcuttu ve bu koalisyon bağımsız vekillerin de desteğini alabilirdi. Ayrıca kalan birkaç vekillik için yapılacak seçimleri bu iki partinin kazanması muhtemel görünüyordu. Kadetlerin ilk iki dumada izlediği sağ siyaset düşünülünce mutlak çoğunluğu oluşturabilecek her iki koalisyon da "karşıdevrimci" di. Bunun ardından Lenin, kilit önemde bir siyasi sonuca –aynı zamanda bir kehanet– varır: Üçüncü Duma, *devrimin en çarpıtılmış halindeki nesnel görevlerini bile yerine getiremez.* Rusya'nın eski rejim tarafından açılan yaralarına kısmen bile ilaç olamaz; sadece zavallı, acınası, uyduruk reformlarla bu yaraların üstünü örtebilir. Seçim sonuçları, *Rusya'nın mevcut krizden barışçı bir yöntemle çıkamayacağına* yönelik sağlam inancımızı desteklemekten başka bir işe yaramıyor."

Lenin, *Proletari*'deki bu ilk seçim analizinde sosyal demokrasinin karşılaşabileceği en büyük tehlikenin, emekçilerin çıkarları açısından bakıldığında bu iki koalisyon arasında anlamlı farklılıklar olduğu yönünde bir tutum alması beklenen Menşeviklerin pozisyonuna dahil olması olduğunu ileri sürdü. Diyeceklerdi ki, Oktobrist-Kadet koalisyonu burjuva demokratik devrimi ilerletmek için kullanılabilir ve bu yüzden desteklenmelidir. "Hiçbir şey gerçeğe bundan uzak olamaz" diye uyararak devam ediyordu Lenin: "Devrimci sosyal demokratlar ve Üçüncü Dumanın devrim yanlısı unsurları bu çelişkileri, propaganda dışında dünyanın en büyük azmiyle bile devrim yararına kullanamaz; birbiriyle çelişen bu tarafların birini 'desteklemek' gibi bir konumuz olamaz çünkü böylesi bir destek, başlı başına karşıdevrimci bir hareket-tir." Oktobrist-Kadet çoğunluk içindeki farklılıklar "kullanılabilir" ancak son derece "yüzeysel ve kısa süreli" farklılıklardır bunlar. "*Sosyal demokrasi*" bunları kullanmaktan "geri kalmamalı" ama bir yandan da "*sadece hükümete değil, aynı zamanda Kara*

Yüzlere, Oktobristlere ve ayrıca Kadetlere karşı inatla demokratik ve devrimci mücadeleyi sürdürmelidir."

Sosyal demokrasinin neyin savunucusu olduğu daha önemliydi. Beşinci yani Londra Kongresinin kararlarının geçerliliğini koruduğunu hatırlattı Lenin. Üçüncü Dumanın nasıl kurulduğu hatırlanırsa bu kararların ikinci kısmında yer alan "Sosyal demokrasinin Dumadaki en önde gelen siyasi hedefi ... asıl iktidar çarın elinde kaldığı müddetçe parlamenter araçlarla siyasi özgürlük elde etmenin imkânsız olduğunu; mutlakiyetin silahlı kuvvetlerine karşı kitlelerin açık mücadelesinin, nihai zaferi, yani iktidarın kitlelerin eline geçmesi ve genel ve eşit oy hakkının, sandık mahremiyetinin uygulandığı tek turlu seçimler aracılığıyla kurucu meclisin toplanmasını hedefleyen mücadelenin kaçınılmazlığını halka anlatmaktır." Birinci ve İkinci Dumanın seçim süreci bile yetersizken Üçüncü Duma demokratik görüntü vermeye dahi kalkışmamıştı. Duma grubu bu suçu, "elbette anayasanın ihlal edildiği yönündeki biçimsel liberal açıdan bakarak değil, halkın çıkarlarının son derece feci ve küstahça ihlal edilmesi, halkın temsilinin utanmazca ve ölçüsüzce tahrif edilmesi olarak teşhir etmelidir."

Elbette Londra kararında belirtildiği üzere Duma çalışması daha büyük resimde de görülebilir:

> Duma mücadelesinin genel karakteri proletaryanın Duma dışında sürdürdüğü mücadeleye bağlı olmalı, bu bağlılık ilişkisi içinde kitlesel ekonomik mücadeleden yararlanmaya ve bu mücadeleye hizmet etmeye özel önem verilmelidir ... Kitle hareketlerini büyük oranda mümkün kılan koşullar altında sosyal demokratların Üçüncü Dumada barışçı bir yasama faaliyetinde bulunması sadece sakıncalı olmakla, sadece saçma bir Donkişotluk olmakla kalmaz ayrıca proletaryanın çıkarlarına doğrudan ihanet olur. Sosyal demokrasiyi, 'sloganlarını küçültmeye, böylece kitlelerin güvenini yitirip partiyi proletaryanın devrimci mücadelesinden boşanmaya' yönlendirmek olur. Proletaryanın Dumadaki sözcüleri bundan daha büyük bir suç işleyemez.

Son olarak Lenin parlamento grubunun Dumadaki özellikli durumlarını ele alıyordu: "Dumadaki sosyal demokratlar tüm bu ajitasyon, propaganda ve örgüt görevlerini sadece Duma kürsüsünden yapacakları konuşmalarla değil, kanun teklifleri ve soru önergeleri ... elbette tutarlı biçimde demokratik özellikli teklif ve önergeler vererek de yerine getirmelidir." Parti bu tür görevlerde bazı deneyimler kazanmıştı ama yeni dumada işler daha zor olacaktı. Bir kanun teklifi veya gensoru önergesi vermek için en az 30 vekilin imzasını almak gerekiyordu. Oysa yeni dumada sadece 18 sosyal demokrat vekil vardı. Demek ki parti, imzaları tamamlamak için sayıları hayli azalmış köylü temsilcisi Trudoviklere ve "Kadetlerin solunda yer almak kaydıyla diğer gruplara" yönelmek zorundaydı. Lenin, ilkelerden taviz verilmediği müddetçe bunun yapılmasını telkin ediyordu: "Elbette bu bir blok değil, 'ortak eylem' meselesidir ki Londra Konferansı kararlarındaki sözlerle ifade edilirse, 'ortak eylem, sosyal demokrat program ve taktiklerden herhangi bir sapma ihtimalini tamamen dışlamalı, sadece gericiliğe ve liberal burjuvazinin hain taktiklerine yönelik genel ve güçlü bir saldırı amacına hizmet etmelidir.'"[30]

Lenin'in önerileri, yakında toplanacak yeni Duma konusuna odaklanan, delege usulü yapılmış iki parti toplantısında alınan kararların temelini oluşturdu. Bunların ilki, 27 Ekim'de Terijoki, Finlandiya'da toplanan St. Petersburg şubesinin toplantısıydı. Önerilere yapılan tek ilave, demokratik muhalefetle "ortak eylemliliği" kolaylaştırmak üzere eklenen somut bir önlemdi: "İkinci Dumada sosyal demokratlar tarafından yapılan hataların tekrarından kaçınmak üzere sosyal demokrat Duma grubu, Dumanın solcu, ama yalnızca solcu vekillerine (daha açık belirtmek gerekirse Kadetlerle mücadele edebilecek olanlarına), katılımcılarını bağlamayan fakat işçilerin vekillerinin sosyal demokrat siyaset ruhuyla demokratik unsurlar üzerinde sistematik etki sahibi olmalarını sağlayabilecek bir Enformasyon Bürosu kurmayı öner-

melidir." Toplantıda Lenin'in tasarısı 37'ye 12 oyla kabul edilirken Menşeviklerin "Dumadaki 'sol' Oktobristleri destekleme ve Duma başkanlık kurulu seçiminde bir 'sol' Oktobriste oy verme" önerileri, süreç içinde reddedildi.[31]

Bir hafta sonra Helsingfors'da (Helsinki) yapılan tüm parti konferansına, Dördüncü Konferansa katılan delegelerin çoğunluğu da Lenin'in önerisi lehinde oy verirken bu kez Yahudi Bund* hizbi de muhalefetteki Menşeviklerin yanında yer alıyordu. Artık "Sosyal Demokrat Grup" olarak adı konulan gruba yönelik üç direktiften oluşan ek bir karar daha alındı: "1. Özel bir deklarasyonla çıkmaları; 2. 3 Haziran darbesiyle ilgili gensoru önergesi vermeleri; 3. İkinci Dumadaki sosyal demokrat grubun yargılanması konusunu, bunun için en uygun forum olan Dumada gündeme getirmeleri."[32] Üçüncü direktif, Stolipin'in 1907 Haziran darbesi sırasında tutuklanan 55 sosyal demokrat vekilin yaklaşan yargılanmasıyla ilgiliydi.

Bolşevik-Menşevik farkı, Üçüncü Dumanın toplanmasının hemen öncesinde bir kez daha RSDİP içindeki demokratik karar alma normlarını gündeme getirmişti. Bu konuyla ilgili bir mesele, –belli ki Merkez Komitedeki çoğunluklarını kaybettikleri Londra Kongresinden sonra–Menşeviklerin, Temmuz veya Üçüncü Tüm Parti Konferansının kararına aykırı olarak, bir Kadet-Oktobrist çoğunluğa destek sağlamak amacıyla partinin çeşitli şubelerinde gizli bir merkez oluşturmalarıydı. Dördüncü Konferans bir daha böyle bir şeyin tekrarlamaması umuduyla Merkez Komiteyi güçlendiren bir karar aldı.

Diğer mesele, Menşevik lider Georgi Plehanov'un yaptığı bir şeydi. Plehanov, Üçüncü Konferansın Dumada oluşacak bir Kadet-Oktobrist çoğunluğunu desteklememe kararına katılma-

---

* Bund: Litvanya, Rusya ve Polonya Genel Yahudi Emek Konfederasyonu. Birliğin amacı imparatorluktaki tüm Yahudileri sosyalist partide birleştirmekti. Rus sosyal demokrat hareketin bir bileşeni olan birliğin hedefi sosyalist Rusya'ydı. *–çev.*

dığını, sol burjuva bir yayın organında dile getirmişti. Plehanov, 1907 başlarında, İkinci Duma seçimleri öncesinde, o zaman Menşeviklerin egemenliğindeki Merkez Komitenin Kadetlerle bir anlaşma yapmaya çalışmasını karalamak üzere bir broşür yayımlamış ve sonradan bu nedenle parti disiplinine aykırı hareket etmekle suçlanmış olan Lenin'den farklı bir şey yapmadığını ileri sürdü. Lenin o zaman yaptığının son derece haklı olduğunu çünkü partinin en üst karar merci olan Stockholm'deki Dördüncü Kongrede alınan kararları uygulamayan Merkez Komiteyi teşhir ettiğini ileri sürerek buna karşı çıktı. Ayrıca Lenin, kendisi muhalefetini bir broşürle kamuya duyururken Plehanov'un RSDİP'e uzun süredir düşmanlık güden bir burjuva yayının sayfalarını kullandığını söyledi. Her iki toplantının da delegeleri, bu konuda Alman partisinin rehberliğine başvurduktan sonra, "özellikle partilere karşı tarafsız olduğunu ileri süren burjuva basın organlarında *siyaseten* yer almanın kesinlikle kabul edilemeyeceği" tutumunda Lenin'e katıldılar.[33] Parti modeli üstüne bu tartışma, demokratik merkeziyetçiliğin henüz inşa halinde bir süreç olduğunu bir kez daha ortaya koyuyordu.

Bolşevik-Menşevik anlaşmazlığı, kaçınılmaz olarak karşıtlara keyif veriyor, "hain hain kıkırdamalarına" yol açıyordu. Lenin ise alay ederek "İyi de Kim Bu Yargıçlar?" diye sordu ve suçlamasını yaptı: "Liberaller, Kadetler konusunda halkı sistematik biçimde *kandırmalarının* üstünü örtmek için sosyal demokratların kendi aralarındaki kavgalara pis pis sırıtıyor ... Kadet kongrelerinde neler konuşulduğuna dair hiç kayıt yok. Liberaller kendi parti üyeliklerine dair rakamları toplam olarak da örgütleri bazında da açıklamıyor. Farklı farklı komitelerin eğilimi bilinmiyor. Her yer karanlık... Parlamentarizm sayesinde kariyer edinen avukatlar ve profesörler ikiyüzlüce davranarak yeraltında verilen mücadeleyi mahkûm edip partilerin açık faaliyette bulunmasını yüceltirken kendileri fiilen aleniyet ilkesini takmıyor, partilerindeki çeşitli siyasi eğilimleri halktan gizliyorlar."

Sosyal Devrimcilerin de şeffaflık numunesi olmadığını söylüyordu Lenin. Parti 1901'deki "Aralık Kongresinde" kurulmuştu ama "kongre tutanaklarını ilk ve son kez yayımladıkları tarih 1905" idi. Bu durumda bile o zamanlar varolan siyasi ortamdan sosyal demokratlar gibi faydalanamadı: "Serbestlik döneminde, yani kitlelere en doğrudan etki edilebilecek zamanda parti içinde iki farklı eğilim olduğunu kamuoyundan *gizlediler*. Aralarındaki görüş ayrılıkları sosyal demokratların arasındaki kadar büyüktür ancak sosyal demokratlar kendi farklılıklarını netleştirmeye çalışırken Sosyal Devrimciler diplomatik biçimde üstünü örtemeye çalışıyor... SD'lerin mahir oldukları bir şey varsa o da 'kirli çamaşırlarını herkesin gözünün önünde yıkamamak'tır." RSDİP'inse tam olarak bunu yapmaya çalıştığını çünkü "önemli gölgeli alanlarda bir berraklık oluşmazsa, farklı eğilimler arasında açık bir mücadele yürütülmezse, partinin hangi liderinin ve hangi örgütünün hangi çizgiyi savunduğu konusunda *kitleler* bilgilendirilmezse ortada bir kitle partisi, sınıf partisi kalmaz. Bunlar olmaksızın bu ismi hak eden bir parti inşa edilemez, ki biz böyle bir parti *inşa ediyoruz*. Mevcut iki eğilimin görüşlerini doğru, açık ve kolayca görülür biçimde herkesin önüne koymayı başardık." Sosyal Devrimcilerin sorunu, "bir kitle partisi inşa etmelerinin imkânsız olması, bir *sınıfın* partisi haline dönüşmelerinin imkânsız olması" idi diye bağlıyordu lafını. Onların terörizm eğilimi, bu gerçeğin göstergesiydi. "Sizin teröristliğiniz beyler, devrimciliğinizden kaynaklanmıyor. Sizin teröristliğiniz, terörizmle sınırlı."[34] Tarih, Lenin'in bu yargısını doğrulayacaktı.

ÜÇÜNCÜ DUMA TOPLANIYOR

RSDİP Duma grubunun seçildiği koşullar –Stolipin'in 1907 tarihli tarafgir seçim yasası– partiyi yeni zorluklarla karşı karşıya bırakmıştı. Lenin'in partisini hayli uzak bir mesafeden yönetmek zorunda kalması bu zorlukların en kötüsü de değildi üstelik.

Birinci ve İkinci Dumalarda, her zaman St. Petersburg'dan olmasa da yakınlardaki Finlandiya'dan yönetebilmişti partiyi. Ancak Üçüncü Duma sırasında, getirdiği tüm lojistik ve güvenlik sıkıntılarıyla birlikte Cenevre, Paris, Krakow ve başka yerlerde yaşamak zorunda kalmıştı. Buna ek olarak partinin hemen tüm eski üyeleri sürgünde veya hapiste olduğu için son derece tecrübesiz bir Duma grubuyla çalışmak zorunda kalan Lenin'in işi iyice zorlaşmıştı.

İlk Kararsız Adımlar

Sosyal demokrat grubun karşılaştığı ilk önemli konu bütçeydi. Kadetler "Dumanın bütçe konusundaki yetkisini artırmak" amacıyla bir kanun teklifi getirmişti. Lenin, İkinci Dumanın dağılmasının nedenlerinden biri olan bütçe konusunun burada da Çar Rusyasındaki parlamenter hükümetin içyüzünü teşhir edecek bir potansiyele sahip olduğunu tekrar ediyordu. Bu nedenle de Merkez Komitenin illegal yayın organı *Sotsial-Demokrat*'ın ilk sayısında, görünüşte sadece teklifle ilgili bir prosedür konusunda imza verdikleri için partinin Duma grubunu–yoldaşça ve eğitsel amaçla–eleştirdi.

Hiç de şaşırtıcı olmayan bir şekilde asıl sorun, Kadetlerin bu kanun teklifinin gayet açık olan bir meselede yan çizmesiydi: "Rus Dumasının bütçe üzerinde yetkisi yoktur çünkü '*yasaya göre*' Dumanın bütçeyi reddetmesi, o bütçenin yürürlüğe konmasını engellemez." Nitekim İkinci Duma Stolipin'in bütçesini onaylamadığı zaman olan buydu. "Demek ki Dumada bu konuyu gündeme getirip tartıştırmanın *tek* amacı gerçeği tüm yönleriyle açığa çıkarmak olabilirdi. Bu anda ve bu koşullarda bir *demokratın* hedefi fiilî reform olamaz çünkü öncelikle mevcut Temel Yasada Dumanın bütçe konusundaki yetkisi son derece açıktır ve ikincisi böyle bir Dumaya, iflah olmaz Kara Yüzler ile Moskova tüccarlarından oluşan bir Dumaya, *o Dumanın* yetkilerinin artırılmasını önermek saçmadır ... Bir demokrat, halkın zihnini bu-

landırmamalı, yasaların *iş icabı rutin düzeltilmesine* indirgeyerek *siyasi mücadeleyi* tahrif etmek yerine parlamentonun yetkileriyle otokratın ayrıcalıkları arasındaki *uçurumu* teşhir etmelidir."

Lenin bu eleştirisinden önce bazı destekler de sunar: "Sosyal demokratların temsilcisi Pokrovski II tarafından yapılan konuşmanın tamamen *farklı* bir ruh yansıttığını, konuyu *esas itibarıyla* farklı bir biçimde ortaya koyduğunu memnuniyetle gördük. Konuşma, Üçüncü Dumada halkın temsilinin çarpıtıldığını (bu sözü 18 Ocak tarihli *Stoliçnaya Poçta*'dan [Şehir Postası-St. Petersburg'da çıkan sol Kadetlere yakın bir gazete] alıntılıyoruz çünkü henüz oturumun tutanakları yayımlanmadı) açık sözlü ve net bir biçimde dile getiriyor. Konuşmacı önemsiz hususları değil, yasanın resmen tahrif edildiğini değil, baskı altındaki kitlelerin, milyonlarca insanın harap olmuş halini vurguluyor. 'İnsanlarla alay etmeden Dumanın bütçe yetkisini konuşmanın mümkün olmadığını', sadece bütün bütçeyi farklı biçimde yeniden yapmayı değil, ... 'tüm mali sistemi de başka bir model üzerinden yeniden kurmayı' ve 'hükümetin bütçesini reddetmeyi' talep ettiğimizi isabetle dile getiriyor. Konuşmasını en az bunlar kadar doğru ve bir emekçi partisi mensubu için zorunlu olan 'bütün iktidar halka' sloganıyla bitiriyor. Pokrovski'nin vicdan ve hakikatle uyumlu bu sözleri, sosyal demokrat görüşü doğru şekilde dile getirmektedir."

Öte yandan Dumanın tüm üyeleriyle birlikte sosyal demokrat grubun da herhangi bir talimat olmaksızın Kadet teklifinin komisyona havale edilmesi lehinde oy kullanması, Lenin'e göre Pokrovski'nin bu müdahalesinin altını oymuştu. Özellikle de "gazete haberlerine göre" grubun, "*Temsilî halk meclisinin bütçe yetkisini genişletme doğrultusunda olduğu için ... teklifi destekliyoruz*" açıklamasını Pokrovski'nin yapması talimatı vermesi, işin en berbat tarafıydı. Aslında Duma grubu tarafından pek bilinmediği açık olan teklif, Kadetlerin Oktobristlerle vardığı anlaşmayla zaten kadük hale gelmişti. Burada Lenin'in acemi Duma grubuna

vermeye çalıştığı bir ders vardı: "Kadetlere verilen 'destek', belki yüzüncü, belki bininci kez o desteği verenlerin aldatılmasına neden olmuştur. Liberallerin, Kadetlerin önerilerini destekleme taktiğinin nasıl pespaye, ne kadar izin verilmemesi gereken bir şey olduğu, *gerçekler* tarafından belki yüzüncü, belki bininci kez ortaya çıkarılmıştır."

Lenin bunun ardından Kadetler tarafından bile önerilse Duma grubunun destek verebileceği, böyle yapmasının da faydasını göreceği bir teklife örnek veriyordu:

> Kadetler, Oktobristlerle anlaşmak yerine, Dumanın mali konularda yetkisiz olduğunu, halkın temsilinin çarpıtıldığını, ülkenin otokrasi tarafından tahrip edilmesi nedeniyle nihai bozgunun kaçınılmaz göründüğünü ve bu koşullar altında demokratik temsilcilerin herhangi bir borçlanmaya destek vermeyeceğini kesin ve açık biçimde dile getiren bir teklifi *oya sunmuş* olsalardı, işte bu odun kafalı bir dalkavukluk teklifi yerine burjuva demokratların hanesine yazılacak dürüst bir teklif, bir mücadele teklifi olabilirdi. Kendi bağımsız sosyal demokrat hedeflerimizi şart koşmayı unutmamak suretiyle işte böyle bir teklifi desteklemek, bizim görevimiz olurdu. Halkın gerçekleri görmesine ve otokrasinin teşhirine işte böyle bir teklifin katkısı olurdu. İşte böyle bir teklifin Dumadan geçmemesi ve Kara Yüzler arasında yaratacağı şiddetli tepki, demokratların tarihsel bir hizmeti olur, muhtemelen özgürlük mücadelesinin yeni bir aşamasına işaret ederdi. Ama şimdiki durumda Kadetler, bir kez daha *iflas bayrağını çektiklerini gösterdiler*. Dumadaki sosyal demokrat yoldaşlar, sosyalist emekçilerin onurunu koruyunuz! Bu tür bir liberalizme destek vermek gibi bir yanlışa düşürülmenize izin vermeyiniz!

Yapıcı eleştirilerini sunarken Lenin maddi olgular konusunda son derece dikkatli davranıyordu. Bunu, "Gazete haberlerine göre", "*Stoliçnaya Poçta*'dan alıntılıyoruz", "*Stoliçnaya Poçta*'nın gerçeği yazmadığına inanmayı çok istememize karşın" şeklindeki nitelemelerinden anlıyoruz. Sahneden hayli uzak olan Lenin, her zaman güvenilir olmayabilen kaynaklar üzerinden

çalışmak zorundaydı ki bu da Üçüncü Duma faaliyetinin diğer bir zorluğudur.

Lenin'in bütçe konusundaki makalesi illegal Bolşevik gazetesi *Proletari*'de, sonradan eklenmiş bir notla birlikte yayımlandı: "Maalesef Dumadaki yoldaşlarımızın bütçe oturumundaki ilk konuşmaları aksak ve son derece hatalıdır. *Proletari*'nin gelecek sayısında tüm ayrıntısıyla bu hataları ele alacak, bütçe görüşmesinde ve oylamasında sosyal demokratların nasıl bir eylem hattı izlemesi gerektiğine dair düşündüklerimizi ortaya koyacağız." Buradaki daha eleştirel ses, Bolşeviklerin sosyal demokrat gruba yönelik giderek artan hoşnutsuzluğunu öngörmektedir.

Balkanlarda Kılıç Şakırtıları

27 Şubat 1908'de Dumada rejimin dış politikası hakkında bir görüşme yapıldı. Önceki iki Dumada böyle bir şey olmadığı için bu bir ilkti. Bu fırsat, dışişleri bakanlığının bütçesi görüşülürken ortaya çıkmıştı. Görüşmelere alkış tutan rejim, gizleyemediği iç ve dış saldırganlığını onaylayan bir söylemle talep ettiği fonları o gün Dumadan geçirirken Lenin bu durumu "Ismarlama Bir Polisiye-Vatanseverlik Gösterisi" olarak niteliyordu. Yalnızca beklendiği gibi Oktobristler değil, Kadetler de vatanseverlik bayrağına sarınmış vaziyette hükümetin isteklerine boyun eğdiler. Sağcısı, *solcusu* dahil *bütün* Rus burjuvazisi, hükümete, onun barışçı siyasetine, istikrarına, niyetine, asayiş ve huzuru sağlama gücüne lafzi bir güven açıklamak zorunda bırakıldı. Senede beyaz ciro* vermek kadar gerekli bir şeydi bu." Kadetler ve burjuvazinin kalan kısmı bunu yaparak Nikolay'ın Batı Avrupalı kreditörlere erişimini sağlamışlardı.

---

* Beyaz ciro veya açık ciroda ciranta (ciro eden kişi) senedin arkasına ödemenin yapılacağı kişinin ismini belirtmeden sadece kendi imzasını koyar. Böylece senet belli bir kişiye ödenecek senet olmaktan çıkıp hamiline senede dönüşür ve bir daha ciro edilmesine gerek kalmadan elden ele dolaşabilir. *-çev.*

> Rus liberalizmi, Almanya'da otuz yılı, Fransa'da yüz yılı aşan bir evrimi, özgürlük taraftarlığından mutlakiyetin omurgasız, rezil yardakçılığına doğru olan evrimi üç yıl içinde geçirdi. Kadetler, burjuvazinin sahip olduğu özel mücadele silahını – keseye baskı kurma, fonları engelleme, yeni istikrazlar konusundaki "hassas" yaklaşımları bulandırma olanağı– Rus devrimi sırasında birçok kez kullanabilirlerdi. Her seferinde, 1906 baharında olduğu gibi 1908 baharında da pogromcuların elini yalayıp onlara sadakat yeminleri ederek bu silahlarını düşmana teslim ettiler.

Lenin, Kadetlerin liderlerinden Pyotr Struve'nin, grubun Dumadaki bu vatanseverlik gösterisinden önce "Rus liberalizm ideolojisinin bu evrimine" teorik meşruiyet sağlayan bir makale yazmış olduğunu not eder. Struve, "Büyük Rusya fikrini, burjuva milliyetçiliğini savunuyor; 'Rus devrimciliğine', 'Marksizme', 'döneklere', 'sınıf mücadelesine' ve 'banal radikalizme' saydırarak belki bininci kez 'entelejensiyanın devlet düşmanlığına' saldırıyor." Demek ki devrimci sosyal demokrasiye saldırmak için vatanseverlik kartının başarıyla oynanması gerekiyordu. Lenin'in, Struve'nin makalesini hoş karşılaması şaşırtıcı değildir: "Bay Struve içtenlikle karşıdevrimci bir liberalizm istiyor. Bunu biz de istiyoruz çünkü liberalizmin bu 'içtenliği' demokratik köylülüğün ve sosyalist proletaryanın en iyi aydınlatıcısıdır." Üçüncü Dumanın 27 Şubat oturumundaki vatanseverlik patlaması, sonradan anlaşılacağı üzere, altı yıl sonra patlayacak Ağustos Silahlarına Rusya'nın katılımının ateş işaretiydi.[35]

Ancak Lenin'in belirttiği gibi 27 Şubat aşk festivaline ve 1914 öngörüsüne karşı olan önemli biri de yok değildi: "Söylenmelidir ki bir demokratın edebileceği tek dürüst ve onurlu söz, *Social-Democrat*'tan geldi. Vekil Çekidze kürsüye çıktı ve sosyal demokrat grubun teklife *karşı* oy vereceğini açıkladı. Bunun nedenlerini de sıralamaya başladı ama önce birkaç laf etti: 'Batı'ya karşı izlediğimiz diplomasi, her zaman gericiliğin siperi olmuştur, hizmet

ettiği çıkarlar...' Başkan, vekili susturdu." Susturulması dışında vekil bir örnek teşkil ediyordu: "İşçilerin vekili bu konuda tek başına da olsa dimdik durdu. Bu durum çok daha fazla takdire şayandır. Proletarya, liberalizmin tüm ihanetlerine, küçük burjuvazinin kararsızlıklarına karşın demokrasinin gereklerini yerine getirecek yetiye sahip olduğunu göstermelidir ve gösterecektir."[36]

Lenin, Çekidze'ye bu övgüyü tam zamanında yapmıştı zira altı ay içinde sosyal demokrat gruba bu vekili kendilerine örnek almalarını salık verecekti. Bu kez vesile, dünya devrim sürecindeki yeni kabarma ve Avrupa'nın son mutlakiyetçi devletinin öngörülebilir karşıdevrimci cevabıydı, ki bu devletin iki sınırdaşı, bu durumdan en çok etkilenecek iki ülke olacaktı. Uluslararası ilişkiler üstüne ilk uzun süreli yazısı olan "Dünya Siyasetindeki Yanıcı Madde"de Lenin, Jön Türkler devrimiyle İran'daki Settar Han liderliğindeki devrimin, Rusya'daki devrimin gecikmiş yankıları olduğunu açıklıyordu. Böylece bu devrimlerin başarıya ulaşmamasını sağlamak için Nikolay'ın yeterli gerekçesi vardı. Hatta Nikolay Osmanlı İmparatorluğu'ndaki karışıklığı fırsat bildi ve Avrupalı devletlerle işbirliği yaparak bu devletin Balkanlardaki toprakları üzerinde hak iddia etti; bu tavrın sonucu, altı yıl sonra belli olacaktı. Rejimin Osmanlı ve İran'da olup bitenler konusundaki gerçekleri kasıtlı olarak çarpıtması ve tamamen saklamasa da Kadetlerin Nikolay'a sağladıkları örtü nedeniyle, "Dumadaki vekillerimiz ve tüm parti örgütümüz unutmamalıdır ki *Duma kürsüsünde*, broşürlerde ve toplantılarda otokrasinin gerici siyasetiyle Kadetlerin ikiyüzlü muhalefeti arasındaki bağlantıyı ifşa etmeden Balkanlardaki olaylarla ilgili sosyal demokrat propaganda ve ajitasyon faaliyetinde tek bir ciddi adım atamayız. Kadetlerin dış politikasının *esasen onunla aynı olduğunu* açıklamadan çar hükümetinin izlediği siyasetin ne kadar gerici ve zararlı olduğunu halka açıklamamız asla mümkün olmayacaktır. Kadetlerin etkileyici süslü cümleleriyle, fiyakalarıyla, zihinsel kısıtlılık ve kaytarmalarıyla savaşmadan dış politikada şovenizmle, Kara Yüzler ruhuyla mücadele edemeyiz."

Rejimin ve Kadet amigolarının İran ve Osmanlı'daki tertiplerini ayrıntısıyla anlatan Lenin, partisinin Duma grubu ve diğer örgütlerinde gündemde olan şeyleri belirtiyordu:

> [Dışişleri Bakanı] Izvolski'nin bir beyanının ve Kadetlerle Oktobristlerin bir soru önergesinin beklendiği Dumadaki Rus sosyal demokrat vekillere, son derece sıkıntılı ama aynı zamanda son derece asil ve önemli görevler düşüyor. Baş gerici gücün, karşıdevrimin tertipçibaşısının politikalarını dikkatle elekten geçiren bir partinin mensubu olan sosyal demokrat vekiller, *gerçekleri bütünüyle dile getirme* cesaret ve yetisini kendilerinde bulmalıdır. İçinde yaşadığımız gibi bir zamanda Kara Yüzler Dumasındaki sosyal demokrat vekiller, kendilerine çok şey verilen ve onlardan çok şey istenen insanlardır. Zira onlardan başka *kimse* Dumada çarlığa karşı *Kadetlerin* ve Oktobristlerin pozisyonlarından *farklı* bir noktadan itiraz edemez. Böyle bir zamanda ve mevcut koşullarda Kadetlerin "itirazıysa", ancak aynı kapitalist kurt sürüsünün içinden ve aynı kurt politikası lehine geleceği için, hiç itiraz olmamasından daha kötüdür.

Duma grubuyla partinin diğer örgütlerinin bu görev için gizlice işbirliği yapması çok önemliydi çünkü "kitleler içindeki ajitasyon çalışması, şu anda normal zamanlara göre yüz kere daha önemlidir." Lenin bunun ardından savaş karşıtı kampanyanın odaklanması gerektiği üç meseleye yöneliyordu. İlk olarak, "işimiz [Avrupalı] büyük devletlerin gerici bir tertibini, açık müzakereler komedisinin arkasına gizlemek için hükümetlerin ellerinden gelen her şeyi yaptığı bir tertibin mevcut olduğu *gerçeğini* ortaya çıkarmaktır ... İkinci olarak bu tertibin, yani Türk devrimine yönelik darbe, İran devrimini boğmada Rusya'nın yardımı, başka devletlerin işlerine müdahale ve milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkı gibi en temel demokratik bir ilkenin ihlali konusunda söylenenlerden farklı olan gerçekleri ortaya çıkarmamız gerekmektedir." Son olarak "liberal ve 'demokratik' partiler, ismiyle söylersek bizim Kadetler dahil, tüm burjuva partiler kapi-

talist dış politikayı desteklemektedir. İşte sosyal demokratların özel bir enerjiyle halkın dikkatine sunması gereken üçüncü şey budur." Kadetler, Kara Yüzlerden sadece bu dış politikanın nasıl yürütüleceği konusunda ayrılıyordu; "kitleler üzerinde en yozlaştırıcı etkiye sahip şey, (yağmacılık ve müdahalecilikte!) diğer ülkelerin arkasında kaldığı için hükümete yöneltilen bu liberal sitemlerdir." Sosyal demokrasinin şiarı "Kahrolsun sömürgeci siyaset; kahrolsun müdahalecilik politikası; kahrolsun yabancı toprakların ve yabancı halkların fethi; kahrolsun yeni imtiyazlar, yeni pazarlar, kahrolsun Boğazların denetimi vs. için girişilen kapitalist mücadeleler!"

1908 yazında kılıç şakırtıları gelmeye başlayınca Lenin şöyle diyordu: "Bir Avrupa savaşı tehlikeli ölçüde yakın görünüyor... [ama şu anda, Ekim ayında] bütün her şeyin bağırıp çağırmalarla, yaygaralarla sonuçlanması ve savaştan kaçınılması daha olası."[37] Kısa vadede onu haklı çıkarmasına karşın Lenin'in bu iyimser görüşü, ilerleyen olaylar tarafından karşılıksız bırakılacaktı. Yine de onun Duma merkezli savaş karşıtı kampanyasının öngörülü bir politika olduğu ortaya çıkacak; sosyal demokratlar, fırtına bulutlarının tekrar döndüğü 1914 yılının kostümlü provalarını yapmış olacaklardı.

"Proletarya ve Köylülüğün Devrimci-Demokratik Diktatörlüğü"

Stolipin'in seçim yasası Üçüncü Dumada köylü ve işçi temsilci sayısını 442 vekil içerisinde sırasıyla köylüler için 157'den 13'e, işçiler için de 67'den 18'e indirince Lenin'in Duma sürecinde oluşturmaya çalıştığı işçi-köylü ittifakı gerçekleşme yoluna girmişti. Bu durum, köylülerin vekillerinin "bir dizi polis süzgecinden elenerek gelmelerine, toprak ağaları tarafından seçilmelerine, hatta Dumanın iflah olmaz adamları tarafından gözlerinin korkutulmasına" rağmen meydana gelmişti. Ayrıca bu süreç, ön-

ceki iki Dumada rejimin baş belası olmuş Trudovikler olarak tanımlanabilecek vekilleri de çoğunlukla elemişti. "Bazıları *sağ* kanada mensup bir grup partisiz köylünün", "toprak mülkiyetinin zorunlu devri yasasının çıkarılması ve *bütün nüfus tarafından* seçilmiş yerel arazi kurumları oluşturulması" çağrısı yapması ne kadar da yüreklendiriciydi. Hatta bir Kadet vekil, "üç Dumanın hepsinde de 'sağcı' köylülerin tarım konusunda Kadetlerden daha solcu" olduğunu itiraf etmek zorunda kalacaktı.

Bu tür girişimler konusunda daha da ayrıntı veren Lenin, Kadetlerin yeni vekillerin "Trudovik ruhuna" sahip oldukları yolundaki feryatlarının üstüne atlıyordu. Biri köylülerin, diğeri ruhbanın vekilleri tarafından olmak üzere arazi komisyonlarının "genel, eşit, doğrudan ve gizli oyla seçilmesi" talebiyle iki kanun teklifi sunulmuştu. Bu teklifler, Birinci ve İkinci Dumada Trudoviklerin sunduğu, Kadetlerinse aleyhine çalıştığı tekliflere çok benziyordu. Kadetlerin önerisiyse bu komisyonlarda "köylüler ve toprak sahiplerinden eşit sayıda temsilcinin olması, üçüncü taraf olarak da hükümet temsilcisinin bulunması. Başka bir deyişle Kadetler, toprak sahiplerinin her yerde çoğunluk olmasını sağlayarak (toprak sahipleri artı toprak sahipleri otokrasisinin temsilcisi, daima köylülere karşı çoğunlukta olacaktır) mujiki ağaya satıyor."

Lenin, "ruhban sınıfının, o ultra gericilerin, hükümet tarafından belli bir amaçla korunan o gerici Kara Yüzlerin bile tarım teklifinde Kadetlerden ileride olduğu" gerçeğinin tadını çıkarıyordu. Peki, nasıl olabilirdi böyle bir şey? "Köy rahibi, polisin en büyük istilasına uğramış Dumadan kendi köyüne dönmek zorundadır: Gel gör ki toprak ağalarının tarafını tutanların, Stolipin'in cezalandırma seferleri ve askeriyenin kronik konaklamaları sonucu büyük ölçüde boşalmış olan *köye dönüşü yoktur.* Böylece en gerici rahip bile toprak sahibi için köylüye ihanet etmesinin, aydın bir avukat veya profesörden daha zor olduğunu görecektir."[38] "*Köye dönüşü yoktur*" ve "daha zor olduğunu görecektir" derken Lenin, Rusya devriminin "doğası" hakkındaki

savı açısından muazzam önem taşıyan, kırsala dair bir hakikate işaret eder. Köylülük, liberallerden daha demokrat bir sicile sahip olmakla kalmaz, aynı zamanda çıkarlarını korumak için kuvvet ve şiddet kullanmaya da hazırdır. Lenin'in daha sonra döneceği bir hususdur bu.

Oturumun sonraki aşamalarında toprak konusu tekrar tartışılmaya başlandığında Lenin savını ortaya atması için "istisnai değere sahip bir malzemeye" kavuştu. Bunların ilki, Oktobrist ve Kara Yüzler mensubu temsilcilerin, bilinçli karşıdevrimci duyarlılıkları ve toprak sahiplerinin çıkarlarını ilk kez bu kadar arsız biçimde savunan konuşmalarıydı: "Bu beyler feodal toprak ağalığının, yani büyük toprak sahipliğinin korunması üzerine temellenmemiş bir kapitalizmi hayal bile edemiyorlar". "Kitle içindeki ajitasyonda, ... halkın siyaseten bilinçsiz veya kayıtsız kesimlerini uyandırmak için ... [bu] konuşmalardan ... yapılacak alıntılar ... kesinlikle şarttır ... Sağcıların bu konuşmaları, hem mevcut durumun bilimsel analizi, hem de ajitasyon açısından yüreksiz ve korkak liberallerin konuşmalarının yanına bile yaklaşamayacağı kadar değerli malzemelerdir."

Kadet konuşmacıların "uzlaşmazları uzlaştırma, iki tabureye birden oturma" girişimlerine karşın Lenin, *Proletari* okurları için, "Bay Berezovski" adlı birinin sunduğu kanun teklifinin, özellikle de daha önce bahsedilen toprak mülkiyetinin zorunlu devrine karar verecek olan yerel arazi komisyonları konusunda ne kadar esastan toprak sahibi yanlısı ve demokrasi karşıtı bir niteliğe sahip olduğunu süzüp çıkarmıştı: "'Demokratlar' o kadar alçalmış ki tam da devrim zamanında iflâh olmaz Kara Yüzlere bile program ve icraatlarının ne kadar zararsız olduğunu kanıtlamaya çalışıyorlar!" Köylülerin vekillerinin konuşmalarıysa tamamen farklıydı:

> Tipik bir sağcı köylüyü, Storçak'ı alalım mesela. Konuşmasına II. Nikolay'ın "kutsal mülkiyet hakkı", bu hakkın "ihlaline" asla

müsaade edilmeyeceği gibi sözlerini aynen tekrarlayarak başlıyor. Sonra devam ediyor: "Yüce Tanrım çarımıza sağlık versin. Bütün halkının yararına konuşuyor" ... Ve şöyle bitiriyor: "Ama Majesteleri adalet ve düzen derken, benim 3 *desyatin*lik* tarlam varken komşumun 30.000 *desyatin*lik tarlası varsa, elbette orada düzen de yoktur, adalet de"! Bu monarşisti, monarşist Berezovski ile kıyaslayın. Biri cahil bir köylü, öteki eğitimli biri, neredeyse bir Avrupalı. İlki ana karnındaki bebek kadar saf ve siyaseten şaşırtıcı ölçüde cahil. Monarşiyi ve "düzeni", yani 30.000 *desyatin* toprağı olanları koruyan adaletsizliği ve düzen dışılığı aklı almıyor. İkincisiyse Vitte, Trepov, Stolipin ve Ortaklarının her türlü girdisini çıktısını bilen, Avrupa anayasalarının inceliklerini ve hoşluklarını çalışmış mahir bir politikacı. Birincisi 3 *desyatin* toprağı üzerinde hayatı boyunca uğraşıp didinen ve 30.000 *desyatin*lik toprak sahiplerine karşı kitlesel devrimci mücadeleye ekonomik realite tarafından *itilen* milyonlardan biri. İkincisiyse köylüye bir parça kemik atarak "kültürlü varlığını" "barışçı" biçimde korumaya çalışan birkaç on bin, hadi bilemedin, en fazla yüz bin toprak sahibinden biri. Birincisinin Rusya'da burjuva devrimi *yapabileceği*, toprak sahipliğini *lağvedebileceği* ve bir köylü cumhuriyeti (gerçi bu terim şimdilik onu korkutuyor olabilir) kurabileceği belli değil mi? İkincisinin, devrimin onlarsız muzaffer olamayacağı kitlelerin mücadelesini engellemekten *başka bir şey yapamayacağı* belli değil mi?

"Proletarya ile köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü"nün kendi hayatları için ne demek olduğunu hâlâ anlamayanlar varsa, bu konuda biraz daha düşünseler iyi olur!

Lenin'e göre Storçak ile Berezovski'nin konuşmaları ve sundukları teklifler –Storçak, önceki oturumlardan birinde köylü vekillerin sunduğu teklifin aynısını sunmuştu– arasındaki çelişki, daha öğretici olamazdı. Bu teklifler, Rusya'da demokratik devrim için Kadetlerle ittifak edilmesi gerektiği yolundaki Menşevik iddiayı çürütüyordu: "Sınıf bilincine sahip işçilerin,

---

* Desyatin: Rusya'da kullanılan arazi ölçü birimi, yaklaşık 1092 hektar. *-çev.*

Üçüncü Dumadaki tartışmaları okuduktan sonra burjuvazinin ihanetlerine ve tereddütlerine rağmen işçi ve köylü kitlelerinin ortak atılımı dışında Rusya'da demokratik devrimin başarıya ulaşmasının imkânsız olduğu yönündeki düşünceleri iyice kuvvetlenecektir." Lenin başka köylü vekillerin kendilerinin ve seçmenlerinin çıkarlarını cebren korumaya hazır oldukları doğrultusundaki sözlerinden de alıntılar yapacak, "demokratik diktatörlük" formülüne daha çok kanıt bulacaktı.

Köylü vekillerin siyaseten aldıkları yolu gösteren önemli bir ölçüt, "siyasi bilince sahip tüm köylülerin ['Trudovikler'] toprağın kamulaştırmasını desteklemesi" idi. Konu üzerinde konuşan iki sosyal demokrat vekilden biri olan Belusov, taslağını –yakında piyasaya çıkacak bir kitaptan yararlanarak– Lenin'in hazırladığı konuşmasında, kamulaştırma konusunda veriler sağlıyordu. İki sosyal demokrat vekil konuşmacı hakkında Lenin, "yoldaşlar... görevlerini hakkıyla yerine getirdiler... Üçüncü Dumadaki sosyal demokrat konuşmacıların konuşmaları, propaganda ve ajitasyon faaliyetinde bulunan bütün parti üyelerince kaynak olarak el altında bulundurulmalıdır," diyordu. Tek bir kusurları vardı: Kamulaştırmanın "tazminatsız" yapılması gerektiğini belirtmemişlerdi ki bu da partinin en önemli taleplerinden biriydi. Gerçi bu ihmal kasti değildi, "aksi takdirde programımızın ciddi bir ihlali söz konusu olurdu."

Lenin'in hedefi belliydi: *Proletari*'nin sayfalarını –veya bulabileceği herhangi bir mecrayı– kullanarak işçileri köylülükle devrimci ittifakın mümkün olduğuna ikna etmek. Dumada tüm partiler tarafından yapılan konuşma ve sunulan kanun teklifleri, "propaganda ve ajitasyon" için onun kullandığı kanıtlardı. Lenin'in Bolşevikler arasında giderek büyüyen muhalefete karşı Duma faaliyetinin ne kadar değerli olduğunu savunmaya devam etmesi hiç şaşırtıcı değildir.

"Entelektüellerin Kaçışı"

Stolipin darbesinden altı ay sonra Lenin partinin durumu hakkında bir bilanço çıkardı. "Doğru Yolda" başlıklı yazı, "en kötüsünün geçtiği" görüşündeydi. Baskı tabii ki partide etkisini göstermişti. Bunun en önemli belirtisi, yerel raporlardan birinde ortaya konuyordu: "Gayet iyi bilindiği üzere son aylarda entelektüeller saflarımızdan topluca firar etmektedir." Devrim yükselirken, yasal siyasi faaliyetin zemini varken entelektüeller devrimci davaya akın etmişti. Ancak baskı ve kısıtlamalar, bu toplumsal katman gözünde davanın çekiciliğini azaltmıştı. Öte yandan partiden bu "toplu firar"ın bir de iyi taraf ının olduğunu ortaya koyan, giderek artan sayıda yeni rapor da alınmaya başlanmıştı: "Varılan genel sonuç, 'bir dizi bölgede entelektüellerin kaçışı nedeniyle sorumlu mevkiler ileri işçilerin eline geçmiştir' ... Saflardan çekilen ileri 'entelektüellerin' yerine işçilerin kendisinin geçmesiyle parti, emekçi kitlenin liderliği rolünü üstlenecek doğru yola girmiştir." Bu değişim, legal ve illegal olmak üzere partinin sendika ve kooperatif çalışmalarında başlayan ilerlemede yankısını buluyordu.

Lenin o sıralarda partinin diğer bir legal çalışma alanı olan Duma konusunda, özel olarak da Üçüncü Dumadaki sosyal demokrat vekiller hakkında dikkate değer bir itirafta bulunmuştu:

> Garip görünebilir ama kooperatiflerde "parti yordamıyla" çalışmaya nasıl bir anda başlayamadıysak, parlamenter temsilcilerimizin çalışmasını da bir anda parti düzeyine çıkartamadığımız bir gerçektir. Halkın iradesini çarpıtan bir seçimde seçilmelerinin ve ilk iki Duma sırasında uğradıkları baskı sonucunda legalitelerini korumakla birlikte sayıları hayli azalan sosyal demokrat kadroların içinden gelmelerinin sonucu olarak Dumadaki sosyal demokratlarımız, kaçınılmaz biçimde ilk zamanlarda gerçek parti üyesi gibi değil, *fiilen* bağımsız sosyal demokratlar gibi davranmıştır.
>
> Acınacak bir haldir bu ama gerçektir. Eli kolu serflikten miras kalmış binlerce bağın içine dolaşmış, yasal bir işçi partisine ancak iki yıl önce sahip olmuş bir kapitalist ülkede başka türlü olması da

> beklenemez. Bu gerçeğe dayanarak taktiklerini devrimci olmayan bir sosyal demokrasi üzerine inşa etmek isteyenler sadece partisizler değildi... bal kabına üşüşen sinekler gibi Duma grubunun etrafına toplanan sosyal demokratımsı entelektüeller de öyleydi.

Vekillerin seçildiği koşullar, sosyal demokratların kitlesel biçimde tutuklanması veya sürgüne zorlanması, Duma grubunun öğrenecek çok şeyinin olması sonucunu doğurmuştu.

Lenin bir yandan gerçekçiliğini korurken bir yandan da ihtiyatlı bir iyimserlik içindeydi:

> Kâhinlik yapmayacak, içinde bulunduğumuz koşullarda şu veya bu ölçüde kabul edilebilir bir parlamenter çalışmayı organize etmek için ne kadar çok çaba göstermek gerektiğine gözlerimizi yummayacağız. Merkezî yayın organımızın [*Sotsial-Demokrat*] ilk sayısında Duma grubuna yönelik bir parti eleştirisinin ve daha iyi çalışmasına yönelik *doğrudan bir kararın* yayımlanacağını not edebiliriz. Merkezî yayın organındaki bu eleştirinin bütün kusurları ele aldığını hiçbir şekilde düşünmüyoruz... Temel ve en önemli şey, şu anda tüm çabamızın Duma grubunun gerçek bir parti örgütüne dönüşmeye yönelmesi ve ne kadar zor olursa olsun, yolumuza ne gibi sıkıntılar, bocalamalar, parti krizleri, kişisel çatışmalar vb. çıkarsa çıksın, sonuçta partinin bunu başarmasıdır.

Duma grubunun "gerçek bir parti örgütü" haline gelmesini sağlamak için gerçek bir parti gerekiyordu ve Lenin, çöküşten sonra bunun hayata geçirilmekte olduğunu hissediyordu: "Güçlü illegal örgütlerden oluşan parti merkezleri, sistematik illegal yayınlar ve hepsinden önemlisi yerel, özellikle de işçilerin içinden çıkmış, kendi de işçi olan ve kitleyle doğrudan temas içinde yaşayan ileri üyeler tarafından yönlendirilen parti fabrika grupları: işte devrimci sosyal demokrat bir işçi sınıfı hareketinin çekirdeğini üstüne bina ettiğimiz, etmekte olduğumuz sert ve sıkı temel. Bu illegal çekirdek, *kendi* duyargalarını ve *kendi* etkisini, Duma ve sendikalar aracılığıyla kültürel ve eğitsel örgütlere geçmişte kiyle karşılaştırılamaz ölçüde yayacaktır."[39]

Üçüncü Dumayı boykot eden Sosyal Devrimciler, tecrübesiz sosyal demokrat grubun "*hatalarıyla* alay etme" hakkını kendilerinde görüyorlardı. "Yaptıkları bu konuşmalar, verdikleri bu kabul oyları ve çekimser oylar hakkında bir şey bilen varsa beri gelsin," diye konuşuyorlardı. "Evet," diye karşı ateş açtı onlara Lenin, "Üçüncü Dumadaki sosyal demokrat vekillerimiz çok hata yaptı. Nitekim SD'lerin alıntılamayı seçtiği şu sözler, *bir işçi partisiyle bir grup* entelektüel arasındaki yaklaşım farkını en iyi özetleyen sözlerdir":

> Siyasi durgunluk ve çöküş döneminin etkisini Duma grubu üzerinde de kaçınılmaz olarak göstereceğini, zira partinin büyük güçlerini bir araya getirme konusunda Üçüncü Dumanın İkinci Dumadan daha yetersiz olduğunu bir işçi partisi bilir. Bu yüzden de o işçi partisi, vekillerinin hatalarını eleştirir ve düzeltir. Her örgüt, yapılan her bir konuşmayı tartışarak şu beyan veya konuşmanın hatalı olduğu veya kitle hareketine malzeme sağladığı sonucuna varır... Ayrıca biz bu eleştirileri aleni olarak, açıkça, kitlenin önünde yaparız. Bu eleştiriden vekillerimiz yararlanır, sınıflar yararlanır; zor zamanlar görmüş ve zor bir durumdan çıkmanın atıp tutarak değil, sadece *tüm* örgütün inatla, azimle çalışmayı sürdürmesi sayesinde onuruyla mümkün olduğunu öğrenmiş olan parti yararlanır. Yurtdışında basılan bir gazete olarak *Proletari* bile grubun faaliyetini geliştirmek için onca uzaktan özenli tavsiyelerde bulunmak gibi bir zorunluluğu olduğunu anlar, aleni önlemler önerir. Aleni parti eleştirileri grubun çalışmasına eklenince, Duma beyanlarının ve partinin bunlara yönelik düzeltmelerinin kitle tarafından bilinmesi gibi başarılı bir sonuç getirir. Parti örgütünün ve yayınlarının derin bir çöküşün etkisini yaşadığı şu günlerde Duma çalışmasının yeterince takdir edilmemesi haddini aşmış entelektüel sorumsuzluğundan başka bir şey değildir.

Lenin partinin karşı karşıya olduğu asıl zorluk olan "Dumada yapılan aleni konuşmalarla illegal parti faaliyetinin bağdaştırılması" meselesiyle başa çıkması için bu şeffaflığın zorunlu olduğu sonucuna varıyordu: Bu sorunun çözülmesi, "sosyal demokrasinin

liderliği altındaki proletaryanın daha ehil ve daha birlik halinde mücadele edebilmesini", bir sonraki devrimci evre başladığında daha belirleyici zaferler kazanmasını "garanti" edecekti.[40] Lenin'in bu tahmini, birkaç yıl içinde gelişen olaylar tarafından sınanacaktı.

"Otzovistlere" Karşı: Birinci Raunt

Hatırlanacağı gibi Üçüncü Dumaya katılıma en büyük muhalefetin olduğu birim, RSDİP'in Moskova şubesiydi. Lenin büyük çoğunluğu kendi yanına çekmesine karşın otzovistler, yani geri çağırma yanlıları diye bilinen Üçüncü Duma karşıtı yeni bir eğilimin orada baş göstermesi tesadüf değildir. Esas olarak Dumadaki sosyal demokrat grubun "hataları" nedeniyle, başını yine Bogdanov'un çektiği bu grup, partinin vekillerini geri çağırmasını ve Duma grubunu fiilen lağvetmesini istiyordu. 1908 Haziran'ında Moskova'da yapılan parti konferansında otzovistler Moskova şubesinin çoğunluğunu kazanamasalar da kampanyalarını bitirmediler. *Proletari*'nin Kasım sayısında sayfalarını otzovistlere açmasının ardından Lenin de "İki Mektup"ta ilk kez onlara aleni bir cevap verdi.

Otzovistlerin savlarını sistematik biçimde ve dikkatlice inceleyip teşhir eden Lenin, bu argümanların kusurlarını ortaya döktü. Onları destekleyen mektuplardan birinden alıntı yaparak bu yoldaşın Duma çalışmasının önemini "abarttığı" suçlamasında bulundu ki bu da Menşevik parlamenter ahmaklığının bir başka yüzüydü:

> Devrimci sosyal demokrasi, hiçbir koşulda, en "ideal" burjuva demokrasilerinde bile, kendi parlamento grubunu, partinin doğal ikamesi ya da *kendi* diplomatik temsilcisi olarak görmez. Böyle bir görüş son derece temelsizdir. Vekillerimizi diplomatlık etsinler diye değil, özel nitelikleri olan bir kürsüden ajitasyon ve propaganda yapsınlar diye, yani belli türde tamamlayıcı bir parti faaliyeti yürütmek amacıyla burjuvaların ve burjuva-Kara Yüzlerin arasına yolluyoruz. Kendilerine hükümet tarafından en "ideal"

> demokratik muafiyet ve ayrıcalıklar tanınmış bile olsa, bir işçi partisinin parlamento grubu, seçimlerin yapıldığı genel burjuva şartlarının belli izlerini her zaman üzerinde taşır: Bütünsel olarak partiden daha "entelektüel"dir mesela, bu yüzden de parlamento grubunu, asla partinin "ikamesi" gibi görmeyiz. Partinin parlamento grubu bir tür genelkurmaydan ziyade (müsaade olursa benim "askerî" benzetmem de yazarın "diplomatik" benzetmesinin yanında duruversin) bir olayda borazancı, başka bir olayda keşif bölüğü, bir başka olaydaysa yardımcı birliğin bir "dalıdır."
>
> Otzovist yoldaş, önemini *abarttığı* parlamento grubunu, *tamamlayıcı bir parti* örgütü kademesinden partinin "ikamesi" kademesine dönüştürmek suretiyle, burjuvalar-Kara Yüzler Dumasına soktuğumuz birliğimize tamamen yanlış bir nitelik atfetmektedir.

Yoldaşın, kitlenin "Tavriçeski Sarayının* duvarları içinde olup bitenlerle ilgilenmediği," dolayısıyla sosyal demokratların orada bulunmasının zaman israfından başka bir şey olmadığı yolundaki ikinci savının ima ettikleriniyse şöyle açımlıyordu Lenin:

> "Kitle ilgilenmiyorsa sosyal demokratlar da ilgisiz kalmalıdır." Biz hiçbir şekilde kitlenin halet-i ruhiyesinin yükseldiği ya da çöktüğü her türlü değişimi onların peşinden yaşamak durumunda olan bir parti değil, *sosyalizm* yolunda onlara *liderlik eden* bir partiyiz. Bütün sosyal demokrat partiler belirli dönemlerde kitlelerin kayıtsızlığıyla, şu ya da bu hataya karşı kapıldıkları öfkeyle veya kitlelerde moda olmuş eğilimlerle (şovenizm, anti semitizm, anarşizm) boy ölçüşmek zorunda kalır... Ancak devrimci sosyal demokratlar sürekli olarak kitlenin havasındaki her değişime asla boyun eğmez. Üçüncü Dumada sosyal demokratlar kötü bir politika izlerse bu kötü politikalar eleştirilebilir ve eleştirilmelidir ama kitlenin tamamen ilgisiz kalması *yüzünden* ajitasyonun hiçbir değerinin olmadığını söylemek, sosyal demokratça konuşmamaktır.

---

* Çariçe Katerina'nın uzatmalı sevgilisi, devrin en önemli soylusu, askerî danışmanı Gregori Potemkin'in Petersburg'da geniş bir korunun içine inşa edilen muhteşem sarayı. 1790 yılında inşası tamamlanan saray, sahibi öldükten sonra Katerina tarafından satın alındı. O yıllarda Duma bu sarayda toplanıyordu. *-çev.*

Lenin'e göre yoldaşın savıyla ilgili temel sorun, ünlü özdeyişdeki gibi kirli suyla beraber bebeği de sokağa atmak istemesiydi. Halbuki partinin görevi parlamento grubunu azledip Dumadan çekilmek değil, "Üçüncü Dumadaki sosyal demokratların kötü politikalarını" düzeltmekti ve bu "daha başlangıç"tı:

> Henüz parlamento grubumuza net ve güçlü bir şekilde şu ve bu taktiklerini şu yolda düzeltmesini söyleyen tek bir parti konferansı bile toplamış değiliz. Henüz partinin bütünü adına grubun tüm adımlarını izleyip gerekli talimatları veren merkezî bir yayın organını düzenli olarak çıkarabilmiş değiliz. Yerel örgütlerimizin Dumadaki sosyal demokratların her bir konuşması hakkında kitleyi uyarıp şu ya da bu konuşmasının hatalarını açıklaması konusundaki saha çalışması henüz az, hatta çok az. Yine de bütün bunlara son vermemiz, bu mücadelenin umutsuz olduğunu ilan etmemiz, halen içinde bulunduğumuz 1908 gibi bir yılda Duma kürsüsünü kullanmaktan vazgeçmemiz isteniyor.

Partinin karşılaştığı sorunlardan biri, grubun "'kültürlü' burjuvalar" tarafından, yani –daha önceki "bal kabına üşüşen sinekler gibi" sözüne benzer bir biçimde– grubun "danışmanı" olmaya çalışan liberal entelektüeller tarafından ele geçrilme tehlikesiydi. İkinci Dumada da benzer bir sıkıntı yaşanmıştı ancak şimdi Bolşevik liderlik sahneden uzak olunca, S. N. Prokopoviç gibi entelektüeller vekillere daha kolay ulaşır hale gelmişti. Lenin'in dediği gibi, henüz sorunla yeni yeni karşılaşılıyordu.

Lenin özellikle işçi sınıfıyla yüz yüze bakan liberal entelektüeller konusunda uyanıktı. Yazdığı hiçbir şey, onlardan biri hakkında ettiği şu laflar kadar içgörülü değildir:

> Toprak sahiplerinin halkı etkilemesinden korkmaya gerek yok. Önemli sayıda işçiyi hatta köylüyü uzun bir dönem boyunca aldatmayı başaramayacaklardır. Oysa sömürüde doğrudan rol sahibi olmayan, genel cümle ve kavramları kullanacak şekilde eğitilmiş, tüm "iyi" fikirlere el koyan, sınıflar arası konumlarını bazen samimi aptallık düzeyinden sınıf dışı partiler ve sınıf dışı

> politikalar *ilkesine* yükselten *entelijansiyanın* etkisi, işte bu burjuva entelijansiyanın halk üzerindeki etkisi tehlikelidir. Kitleleri kirletip gerçekten zarar verebilecek şeyi, sosyalizmin bütün güçlerinin ellerinden gelen her çabayı göstererek karşı çıkması gereken zehri burada, yalnızca burada buluruz.[41]

Duma grubunun "ciddi hatalarını" listeledikten sonra grubun çalışmasının Merkez Komite tarafından nasıl yönlendirileceği konusunda bazı önerilerde bulunan Lenin, şu sonuca varır: "Söylemeye gerek bile yok, grup eleştirilmelidir; hatalarını örtbas edersek dürüstçe davranmış olmayız. Öte yandan hepimiz yerel alanlardaki örgütümüzü güçlendirmeli ve ajitasyonumuzu, Duma grubunun yaptığı her şeyi kullanabilecek şekilde geliştirmeliyiz. Tutarlı devrimci sosyal demokratlara gerçekten layık olan tek şey, bu iki çalışma tarzının birleştirilmesidir ve 'durgunluk dönemini' aşıp yeni dalganın gelişini hızlandırmamızı sağlayacak tek birleşim budur."[42]

Aynı yıl daha önce, Marx'ın ölümünün yirmi beşinci yıldönümünde düzenlenen sempozyuma Lenin'in bir katkısı olmuştu. "Marx ve Revizyonizm" başlıklı yazısında, Marksizm ile muhaliflerinin bilançosunu çıkarıyordu. "Oy verme ve ülkedeki hükümete katılma hakkının ayrımsız biçimde tüm vatandaşları kapsaması nedeniyle burjuva parlamentarizmin sınıfları ve sınıf ayrımlarını tahrip ettiği" yönündeki liberal iddialar konusunda burada yazdıkları, özellikle önemlidir.

> Avrupa'nın 19. yüzyılın ikinci yarısındaki bütün tarihi ile Rusya'nın 20. yüzyılın başlarındaki tüm tarihi, bu tür görüşlerin ne kadar saçma olduğunu ortaya koymaktadır. "Demokratik" kapitalizmin getirdiği özgürlük altında ekonomik ayrımlar azalmamış, tersine artmış ve yoğunlaşmıştır. Parlamentarizm, en demokratik burjuva cumhuriyetin bile özünde varolan sınıf baskısı organı olma özeliğini yok etmek bir yana, tersine iyice açığa vurmaktadır. Daha önce siyasi olaylara aktif biçimde katılan nüfusla karşılaştırması mümkün olmayacak kadar geniş bir kitlenin

> aydınlatılıp örgütlenmesine katkısı nedeniyle parlamentarizm, siyasi devrimleri ve krizleri safdışı etme yönünde değil, tersine bu devrimler sırasında ortaya çıkan iç savaşların azami oranda yoğunlaşması doğrultusunda bir etki yaratır.[43]

Lenin'in Duma grubunu devam ettirme konusunda bu kadar ısrarcı davranmasını hiçbir şey daha iyi anlatamazdı. Otzovist yoldaşına "İki Mektup"taki sert cevabının ana fikrini kavramak için bunu hatırlamak faydalıdır. Devrimci sosyal demokrat parlamento çalışmasındaki temel görevler, diye vurguluyordu Lenin, bazı Batı Avrupa ülkelerindeki gibi "ideal" burjuva cumhuriyetle Üçüncü Dumadaki "Kara Yüzlerin temsil organı" gibi o kadar ideal olmayanı arasında ayrım yapmaz. Lenin sahne ne olursa olsun, sosyal demokrasinin aynı standartlara sahip olmasını istiyordu. Bu, Lenin'in I. Dünya Savaşı'na giden dönemde sosyal demokrat partilerin Batı Avrupa parlamentolarına katılımını giderek artan bir ilgiyle nasıl izlediğini (elinizdeki kitabın tezlerinden biri de budur) anlamak açısından önemlidir.

"RUSYA'DA SOSYAL DEMOKRAT PARLAMENTARİZMİ FARKLI BİR TEMELDE ÖRGÜTLEMEK"

"Henüz [sosyal demokrat] parlamento grubumuza net ve güçlü bir şekilde şu ve bu taktiklerini şu yolda düzeltmesini söyleyen tek bir parti konferansı bile toplamış değiliz." Lenin'in "İki Mektup"taki şikayetinin gereği kısa süre içinde yapılacaktı. 1908 sonunda ve 1909 Haziran'ında Paris'te liderlerin katıldığı iki toplantıda, ünlü özdeyişte belirtildiği gibi boğayı boynuzlarından yakalayıp karşısına dikilecekti.* Partinin parlamento çalışmasının böylece daha sağlam bir zemine oturmuş, bu anlamda bir köşenin dönülmüş olduğu ancak ileride anlaşılacaktı. Sınıf mücadelesindeki uzun süredir beklenen canlanma Üçüncü Dumanın

---

* İng. "to take bull by horns": Zor bir durumla cepheden yüzleşmek, gereken zor kararları cesurca almak. *-çev.*

sona erdiği 1912 yılında başladığında parti, yoldaki engellere, sarsıntı ve tümseklere karşın Duma çalışmasını etkin biçimde kullanmak için çok daha güçlü bir konumda olacaktı.

Paris Toplantıları ve Ara Seçim

"Konferans, Dumadaki sosyal demokrat grubun yasama dönemi boyunca sürdürdüğü çalışmaları değerlendirmek amacıyla partinin en büyük örgütlerinin yaptığı yetki sahibi ilk toplantıydı."[44] 21-27 Aralık günlerinde Paris'te yapılan RSDİP Beşinci Tüm Rusya Konferansı, Lenin nazarında böylesine önemliydi. Konferans birçok açıdan, Lenin'in bir süredir Duma çalışmasını savunmak ve daha etkin hale getirmek için ileri sürdüğü düşünceleri belli bir sisteme bağladı. En önemlisi de konferansın, "grubun sapmalarının suçunu sadece gerici bir Dumada son derece zorlu koşullar altında faaliyet göstermek zorunda kalan parlamento grubuna yüklemeyip belli ölçülerde tüm parti örgütünce ve Dumada yürütülen parti çalışmasının örgütlenmesi için mümkün ve gerekli çalışmaları uygun biçimlerde yapmamış Merkez Komitece paylaşıldığını" kabul etmesiydi. Bu hedefe ulaşmak amacıyla, "illegal parti örgütünün inşası ve güçlendirilmesi konusuna odaklanmaya dikkat sarfedilmesi gerekmektedir; bütün kitle çalışmasının, Duma grubunun tam anlamıyla kontrolünün, Duma grubu eksenindeki tüm parti faaliyetinin, bütün legal ve yarı legal örgütlerin, sosyal demokrasinin sınıfsal amaçlarına halel getirmeyecek şekilde ve doğru biçimde örgütlenmesi, ancak bu örgütün sarsılmaz etkisi altında mümkündür." Bu karar açıkça, parti içinde yeni beliren ve mevcut baskı koşulları altında "programından, taktiklerinden ve örgütünden alenen vazgeçmek de dahil olmak üzere, maliyeti ne olursa olsun ... [partinin kendini] legalize etmesi" gerektiğini ileri süren "tasfiyeci eğilime" yönelikti. Tasfiyeciler olarak adlandırılagelecek olan bu eğilimin mensupları, Lenin'e göre, "entelektüellerin kaçışından" etkilenmişlerdi.[45]

Konferansa sunduğu raporda Lenin, Duma grubunun "partinin *siyasi çizgisine*" uygun faaliyet göstermesini temin etme konusunda karşılaşılan sorunun, Rus sosyal demokratlara has bir sorun olmadığını söylüyordu:

> Batı Avrupalı sosyalist partilerin tarihinde de parti ile parlamento grupları arasında anormal ilişkilerin bulunduğu bir dizi örnek olduğu gibi günümüze kadar parlamento gruplarının parti ruhuna yeterli ölçüde sahip olmadığı Latin ülkelerinde bu ilişkiler sıkça anormal niteliğe bürünmüştür. Biz Rusya'daki sosyal demokrat parlamentarizmi en baştan itibaren şekillendirmeli ve bu konuda takım çalışmasına gitmeliyiz ki –böylece her sosyal demokrat vekil partisinin onun arkasında durduğunu, yaptığı hataların parti tarafından ciddiyetle ele alınıp düzeltilmeye çalışıldığını hissedebilir– her partili işçi, partinin Duma çalışmasında aktif yer alsın, partinin attığı adımlardan uygulamalı Marksist eleştiriyi öğrensin, onlara yardımcı olmanın kendi görevi olduğunu duyumsasın ve Duma grubunun çalışmasını partinin bütün propaganda ve ajitasyon faaliyetiyle bütünleştirmeye çalışsın.[46]

Rapor, Lenin'in Duma çalışmasıyla daha çok ilgilendikçe başka yerlerdeki, özellikle Batı Avrupa'daki sosyal demokrat parlamenter faaliyetin kusurları konusunda daha çok bilinçlendiğini ve bu faaliyetin izlediği yöntemleri giderek daha fazla eleştirdiğini, muhtemelen ilk kez –ve bu kitabın tezlerinden biriyle bağlantılı olarak– ortaya koyuyordu.

Konferans Duma grubuyla parti arasında "anormal ilişkilerden" kaçınmak için parlamento grubuna "pratik talimatlar" veriyor, özellikle böylesi bir toplantı için ilk kez olmak üzere bütçe konusunda nasıl oy kullanacağını bildiriyordu. Genel olarak grup, Kara Yüzler hükümetinin önerdiği bütçe tasarısı lehine oy kullanmaktan kaçınmalıydı. Tereddüt halinde Merkez Komiteye veya başka bir parti örgütüne başvurmalıydılar (Bkz. Ek A, "Dumadaki Sosyal Demokrat Grup Tarafından Bütçe Oylamasında İzlenecek Tutum Üzerine Pratik Talimatlar"). Bu

ve diğer kararlar, konferans sonunda genel bir oydaşmaya ulaşıldığını gösteriyordu. Ancak sonraki olaylar, bu oybirliğine yakın oydaşmanın ne kadar aldatıcı olduğunu gösterecekti.

Lenin, Paris konferansına katılan iki otzovistin "meseleyi açık biçimde gündeme getirmediklerini" not eder. Ancak başlarında Bogdanov olmak üzere Moskova ve St. Petersburg'daki otzovistler seslerini giderek yükseltiyorlardı. Tutumlarını düzeltmesi için Duma grubuna bir şans verilmesini, düzeltemezse bu sefer geri çağrılmaları gerektiğini ileri süren bir eğilim daha ortaya çıkmıştı; bunlara "ültimatomcular" denmiştir. Bu eğilimlerin ikisi de Bolşevik kadrolar arasında baş gösterdiği için farklılıkların giderilip giderilmeyeceğini görmek üzere bu kez sadece Bolşeviklerin katılacağı bir toplantı daha düzenlenmesi gerektiği zamanla iyice berraklaşıyordu. Lenin bu konuya o kadar önem veriyordu ki otzovist çizgi egemen olursa "[Bolşevik] hizbi anında bırakacağını" yazdı.[47]

Bu arada Lenin'in Duma grubu üzerinde sabırla çalışmasının meyvelerini vermeye başladığına dair işaretler geliyordu. Duma 1909 baharında devlet tarafından fonlanan Rus Ortodoks Kilisesinin bütçe tasarısını görüşmeye başladığında sosyal demokratların dinle ilişkisi konusunda yaygın bir tartışma ortaya çıktı. Lenin açışından bu durum Paris konferansının kararlarının –Duma grubunun çalışmasıyla legal faaliyetin, parti inşasının ve illegal faaliyetin koordine edilmesi– uygulanması ve bu grubun aslında yararlı olabileceğinin kuşkuculara gösterilmesi için harika bir fırsattı. *Proletari* ve *Sotsial-Demokrat*'ın sayfalarında, okurlarına, Marksistlerin din konusundaki temel pozisyonunu, liberallerin din eleştirisinden nasıl farklılaştığını, neden "ateist propagandanın, sosyal demokrasinin temel görevi olan sömürülen *kitlelerin* kendilerini sömürenlere karşı verdiği sınıf mücadelesinin geliştirilmesine *tabi tutulması* gerektiği", dindar emekçileri ve hatta rahipleri saflara kazanmanın pratik sonuçları gibi konuları açıkladı. Parlamento müzakerelerine katılan iki

yoldaştan birinin konuşması parti çalışması açısından vazgeçilmez ölçüde değerliydi:

> İşçi partisini ve işçi sınıfını temsilen sosyal demokrat Surkov, Duma içinde konuyu gerçekten ilke düzeyine yükselten tek vekil olarak lafı eveleyip gevelemeden proletaryanın kilise ve din konusundaki yaklaşımını ortaya koydu, tutarlı ve etkin davranmak isteyen tüm demokratların bu konuya nasıl yaklaşmaları gerektiğini söyledi. "Din, halkın afyonudur... İnsanların beynini uyuşturan bu cani halk düşmanlarına halkın parasının tek bir kuruşu bile gitmemelidir." Bir sosyalistin, Kara Yüzler Dumasında meydan okuma gibi çınlayan bu dolambaçsız, cesur ve dobra savaş çığlığı, onu kitlelerin arasında yayarak zamanı geldiğinde devrimci eyleme nasıl tercüme edeceğini bilecek olan milyonlarca proleterde karşılığını buldu.[48]

Lenin bunun ardından Surkov'un söylediklerinin "kitle tarafından ... bilinmesini" sağlaması için partinin illegal kanadına özel talimatlarını verdi: "[Surkov'un konuşması] tüm birimlerde dolaştırılmalıdır. Bu görüşmede Duma grubu sosyal demokrat görevini layıkıyla yerine getirdiğini kanıtlamıştır. Geriye bir tek, Duma grubu ile partinin birbirine yaklaşmasını, grubun yaptığı işin ne kadar zor olduğunun Parti tarafından daha iyi anlaşılmasını ve parti ile grup arasında ideolojik birlik kurulmasını teminen grup içindeki tartışmalara dair haberlerin parti basınında daha fazla yer alması isteğini dile getirmek kalıyor."[49]

Haziran ayında Paris'te, *Proletari*'nin editörler kurulunun dört üyesinin, Merkez Komitenin beş Bolşevik üyesinin ve partinin St. Petersburg, Moskova ve Ural birimlerinden birer temsilcinin katıldığı bir toplantı yapıldı. Gündemdeki başlıca mesele otzovizm ve ültimatomculuktu. Duma grubunun çalışmalarındaki gelişmeler sonucunda otzovistler artık daha az destek gördüğü için Lenin dikkatini büyük oranda ültimatomcuların tezlerine yoğunlaştırdı. Duma grubuna yönelik "ültimatomu", sadece

grubun çalışmasını geliştirmeye yönelik bir teşvik veya bir tür "baskı unsuru" olarak görenlerle "Duma grubu üzerinde partinin *yapıcı, yaratıcı* bir çalışma yapmasına imkân bırakmayacak şekilde", bir tür "Demokles'in kılıcı" gibi vekillerin tepesine asanlar arasında ayrım yapılması gerektiğini ileri sürüyordu. Bunların ilki, gelişme olasılığına açık olduğu için hoş görülebilirdi ancak ikincisinin izlediği çizginin mantığı otzovizmdi, nihai olarak da "sendikalizmdi, anarşizmdi." İlki, "esasen Duma grubunun çalışması hakkında fazla bilgi sahibi olmamak nedeniyle" işçilerin belli bir katmanı arasında egemen olan otzovizm türüne benziyordu. "*Bu tür* otzovizmle baş etmenin en iyi yolu, öncelikle Duma grubunun çalışmaları hakkında daima tam olarak bilgilenmelerini sağlamak için işçiler arasındaki yayın faaliyetini yaygınlaştırmak, ikinci olarak işçilerin grupla düzenli biçimde temas kurup vekilleri etkilemesi için fırsat yaratmaktır. Örneğin St. Petersburg'daki otzovist hassasiyet, Dumadaki yoldaşlarla St. Petersburg işçileri arasında yapılan bir dizi görüşme sonucunda büyük oranda etkisizleştirilmiştir."

Lenin'in tezleri kararlara dökülerek ona iki ve ona bir artı bir çekimser oyla kabul edildi. İkisine de muhalif olan Bogdanov, çoğunluk kararına razı olamayacağını söyledi. "Böylece *Proletari*'nin genişletilmiş editörler kurulu, Yoldaş Maksimov'un [Bogdanov] siyasi etkinlikleri konusunda hiçbir sorumluluğu kalmadığını ilan eder." Bogdanov'un yaptığı şey, bölünmeden ziyade Bolşeviklerden "kopma"dır.[50]

Son ve özellikle önemli olarak Lenin, Duma çalışması hakkındaki en ayrıntılı konuşması olan "Bolşeviklerin Duma Faaliyetiyle İlgili Görevleri" (bkz. Ek B) başlığı altında bir karar taslağını ortaya koyan bir konuşma yaptı. Dumadaki vekillerin yaptığı konuşmaların broşürler olarak dağıtıma sokulması –"Parlamento konuşmaları hiçbir zaman söylenmesi gerekenleri tam olarak söylemez. Broşürü hazırlarken İ'nin noktası da eklenmelidir."[51]– gibi somut öneriler yanında parti ile grup çalış-

masının koordinasyonun mekaniği gibi "hassas bir konuyu" da ele aldı. Konu "hassastı" çünkü bu çalışmanın nasıl yürütüleceği hakkında Lenin'le aynı siyasi sayfada yer alması gerekmeyen Menşevik liderlerle birlikte çalışmayı içeriyordu. "Paris geliştirme grubu" da denilen "Duma Sosyal Demokrat Grubu Geliştirme Komisyonu" adlı özel bir komisyon kurulması önerildi; Lenin bu komisyonun "MYO, yani merkezî yayın organı *Sotsial-Demokrat* altında kurulması gerektiğini" düşünüyordu. Ayrıca "bilgili Bolşevikler olmazsa Duma grubunda hiçbir şey yapılamaz. Bu yüzden iki veya üç kişiyi legal alana çıkarmalıyız. Bir öneri Vadim'dir, belki Kamenev de olabilir."[52]

"Görevler" konuşmasında Lenin, "Dumanın devrimci sosyal demokrat kullanımıyla reformist (veya daha genel biçimde, oportünist) kullanımı" arasında ilk kez parti kararına dönüşen bir ayrım yaptı. Duma grubunun hem "dış ilişkileri", hem de "grubun faaliyetinin içsel muhtevası" açısından bu ayrımın kendini nasıl ortaya koyduğunu belirtti. Lenin "Batı Avrupalı sosyal demokratların" deneyimlerinden yararlanılmasını ancak grubun "içsel" faaliyetinin "oportünistçe çarpıtılmasından kaçınmak için" "özel bir özen" gösterilmesi gerektiğini yazarken bu ayrımın önemi açıktı. Bu da onun parlamento çalışmasına ve bu çalışmanın savunulmasına ilgisini artırırken Batı Avrupa parlamenter arenasındaki reformizmin de giderek daha çok farkına vardığı yolundaki tezimi güçlendiren kanıtlardan biridir. Bolşevik parlamento çalışması için bir kılavuz olması hasebiyle kitapta tam haliyle yer almayı hak eden belge için Ek B'ye bakınız.

Lenin'in burjuva demokratik devrime ve davasını ilerletmek için elde kalan tüm alanı kullanmaya kendini ne kadar adadığını değerlendirmek üzere partinin St. Petersburg şubesini 1909 Eylül ara seçimlerine katılmaya ikna etmek amacıyla gösterdiği çabaya bakalım. Bir Kadet vekilin Dumadan atılması sonucu doğan bu fırsat, aynı zamanda zorluklar da içeriyordu: "Seçim, Sosyal Demokrat Parti'nin ve tüm işçi sınıfı örgütlerinin tamamen ya-

sadışı ilan edildiği, işçi toplantıları düzenlemenin imkânsız olduğu, işçi basınının tamamen yasaklandığı, 'muhalefet'in tamamen Kara Dumada benzeri görülmemiş bir dizi dalkavuklukla kendini satan Kadet Partisinin tekeline (polisin önlemleri aracılığıyla) bırakıldığı bir ortamda yapılıyor." Lenin'e göre sosyal demokrasinin seçime katılmasını gerektiren sebep tam da buydu, "küçük burjuva seçmen karşısında" Kadetleri teşhir etme, "burjuva demokratik parti ve gruplar tarafından unutulmuş gerçek demokrasinin amacını seçmene hatırlatma" fırsatıydı. St. Petersburglu yoldaşların bir aday çıkarmasını ısrarla isteyerek seçim kampanyası konusunda tavsiyelerde bulunmayı önerdi. Birkaç ay önce *Proletari*'nin genişletilmiş editörler kurulu toplantısında alınan kararların hayata geçmesi için bulduğu ilk fırsattı bu.

> Sosyal demokrat seçim kampanyasında herkes yer alabilir ve almalıdır. Kimisi sosyal demokratların seçim bildirgelerini hazırlayıp dağıtabilir, kimisi sosyal demokratların Dumada yaptığı konuşmaların dağıtılmasına yardımcı olabilir, kimisi sosyal demokrat fikirlerin propagandasını yapmak ve sosyal demokratların seçim kampanyasının hedeflerini açıklamak için kapı kapı dolaşabilir, kimisi seçmen toplantılarında veya özel toplantılarda konuşmalar yapabilir, kimisi de Kadetlere oy verme isteğinde olan tüm dürüst demokratları tedavi amacıyla Kadet literatüründen ve Kadetlerin konuşmalarından bir demet alıntı cımbızlayabilir... Gerçi yurtdışında basılan bir gazete olarak ajitasyon yol ve yöntemlerini göstermek bize düşmez; bu yol ve yöntemler yerel olarak St. Petersburg'da yüz kere daha zengin, daha canlı, daha çeşitli olarak bulunacaktır. Dumadaki sosyal demokrat grubun üyeleri de pozisyonları gereği St. Petersburg'daki seçim kampanyasına özel olarak değerli hizmetlerde bulunabilir; sosyal demokrat vekillerin burada özellikle faydalı ve özellikle verimli rolleri olabilir. İdarenin hiçbir yasağı, polisin hiçbir tuzağı, sosyal demokrat literatürün hiçbir müsaderesi, sosyal demokrat ajitatörleri görevlerini yerine getirmekten, yani sosyalist proletaryanın, Rusya'nın demokratik ve devrimci öncüsünün progra-

mını, su katılmamış, tam haliyle kitleler arasında yaymak için seçim kampanyasını sonuna kadar kullanmaktan alıkoyamaz.

Lenin bu satırları yazdıktan sonra Trudoviklerin oybirliğiyle sosyal demokrat aday Sokolov'u destekleme kararı aldıklarını öğrenince iyice yüreklendi; seçim ve parlamento arenaları aracılığıyla inşa etme mücadelesi verdiği işçi-köylü ittifakının somut bir kanıtıydı bu.[53]

"Kitleler bu seçim kampanyasından daha parti-bilinçli; farklı sınıfların çıkarları, hedefleri, sloganları, bakış açıları ve hareket tarzları konusunda net biçimde daha uyanık çıkmalı; N. D. Sokolov tarafından temsil edilen siyasi eğilimin her şeyden çok değer verdiği kalıcı sonuç budur."[54] Elimizde bu seçim kampanyası konusunda Lenin'in çıkardığı bir bilanço olmadığı için anılan ölçütler açısından ne kadar başarı kazanıldığını söylemek kolay değildir. Ancak Lenin'in şikayet ettiği üzere, Bogdanov ile ültimatomcuların, St. Petersburg örgütünün yönetim komitesinin seçime aktif katılımı caydıracak bir karar almasını sağlayarak "*esasen* yeni yeni dönmeye başlayan seçim tekerine çomak sokmaları" hiç de yardımcı olmamıştı.[55] Gerçi temsil gücü daha yüksek olan bir toplantıda bu karar sonradan iptal edildi ama görünüşe göre etkisini de gösterdi. Paris toplantılarında alınan kararlara karşın Duma grubu çalışma tarzını mükemmelleştirene kadar insanlar otzovist-ültimatomcu eğilime kulak vermeye devam etti; Lenin, konu üzerine çalışmaya devam edecekti.

"İstikrarlı Gelişme"

İlk Paris toplantısından bir yıl sonra Lenin, "Dumadaki sosyal demokrat faaliyet, başlangıçtaki kaçınılmaz hatalardan giderek kurtularak, kuşkuları ve ilgisizliği yenerek, örgütlü sınıf mücadelesinin propaganda ve ajitasyon silahını oluşturarak istikrarlı bir gelişme gösteriyor, bu yüzden de tüm sosyal demokratlar tarafından değeri biliniyor" diye yazdı.[56]

Grubun gösterdiği gelişme, Lenin'in verdiği siyasi perspektifle birlikte yine onun sağladığı ayrıntılara çok şey borçluydu. Buna, Merkez Komitenin bir "alt komitesi adına Duma grubu üyelerinden birinin sekiz saatlik işgünü getiren kanun teklifi taslağı (bkz. Ek C,) üzerine yaptığı düzeltme ve önerilerden daha iyi örnek bulunamazdı.[57] St. Petersburg ara seçiminden bir süre sonra kaleme aldığı bu cevap, en azından o zamana dek sosyal demokrat parlamento grubuyla parti adına Lenin arasında kurulmuş olan yakın işbirliğinin en somut örneğiydi. Taslağın özel niteliklerine girmeden önce "Sosyal Demokratların Üçüncü Dumaya sunacakları yasa tekliflerinin esas hedefi, sosyal demokrat program ve taktiklerin *propaganda ve ajitasyonu* olmalıdır. Üçüncü Dumanın 'reforme edilmesi' yolundaki herhangi bir umut sadece komik olmakla kalmayacak, sosyal demokratların devrimci taktiklerinin niteliklerini tamamen çarpıtarak oportünist ve liberal sosyal reformizmin taktiklerine dönüştürme tehlikesini de içinde barındıracaktır." Lenin bunun ardından bu hedefi gerçekleştirmek için gereken "beş koşulu" sıralıyordu.

Lenin, "yazar"ın –tahminime göre güvenlik gerekçesiyle böyle bir isimlendirme kullanmıştı– taslağını, bu "temel öncüllere" göre parçalara ayırıp inceliyordu. Batı Avrupalı sosyal demokrat partilerin sekiz saatlik işgünü talep eden kanun tekliflerini örnek alıp "Rusya'nın koşullarına" adapte etmesi nedeniyle yazarı överken "yazarın birkaç yerde ... teklifini 'pratiğin' gerekliliklerine uyarlamaya çalışması" nedeniyle "alt komitemizin bir dizi düzeltme" ihtiyacı duyduğunu dile getiriyordu. Bazı telkinlerde bulunuyor –örneğin yasanın kapsamı– sonra da "sekiz saatlik işgününe *aşamalı olarak* geçilmesi" hakkında somut bir öneri yapıyordu. "1905'in devrimci İşçi Vekilleri Sovyetleri sekiz saatlik işgününün *acilen* hayata geçirilmesini talep ederken" yasa teklifinin önerdiği aşamalı geçişin –"teklifi kapitalist hükümetin önlemlerine 'uydurmak' için değildi" kesinlikle– nasıl gerekçelendirileceğine dair Lenin'in bakış açısı, işin en ilginç tarafıydı.

Buna göre kanun teklifinin gerekçesinde gerçek bir devrimci durumda –kısacası 1905 Kasım'ına benzer koşullarda– "hiçbir şey için durmamak *esastır*" denmeliydi; "sosyal demokratlar sekiz saatlik işgününün *acilen* hayata geçmesini sadece meşru değil, ayrıca *esas* görürler."[58] Bence bu noktada Bolşeviklerin 1917'nin çılgın günlerindeki politikalarını Lenin'in nasıl değerlendirdiğine tekrar bakmak yararlı olacaktır.[59]

Duma grubunun "Stolipin'in ünlü 31 Mart 1910 bildirgesine" verdiği cevap, hayli yol katettiklerini gösteriyordu. Bildirgenin arkasında Kadetler ve Oktobristler gibi Dumada yer alan ve anayasal bir monarşi isteyen gruplarla monarşi arasında sürmekte olan mücadele vardı. Mücadelenin o andaki konusu Dumanın askeriyeyi mali açıdan desteklemek için ne kadar ödenek tahsis edeceğiydi.[60] Lenin'in durmaksızın işaret ettiği gibi Duma, Romanov Rusyasında anayasaya en yakın şey olan Temel Yasa dahil olmak üzere Nikolay'ı çeşitli tavizler vermeye zorlayan halk ayaklanmasının ürünüydü. Devrimin tayin edici bir sonuç üretmemiş olması, yasaların belirsizliğinde yankısını buluyordu. Konunun daha iyi anlaşılması için Dumaya askerî harcamaları onaylama hakkı veren 96. maddeye karşı 14. maddenin son sözü monarşiye verdiğini belirtmek gerekir. Karşıdevrim, Stolipin'in 1907'deki 3 Haziran darbesiyle zafere erse bile üç yıl sonra hâlâ devrim kabusu görmeye devam ediyordu (1908'deki Jön Türk devrimi de içlerine dert olmuştu). Askeriyenin "ortak iradeye" tabi olması fikri gibi devrimin canlılığını koruduğunu gösteren her şey, ne kadar zayıf olursa olsun, monarşinin tüylerini diken diken ediyordu.

1910'da aynı mesele tekrar gündeme geldiğinde Stolipin, Nikolay'ın yanında saf tutarak 96. maddeyi 14. madde lehine fiilen geçersiz kıldı –"butlan derecesine indirgedi". Oktobristlerin, onun bu hareketini onaylaması sürpriz olmadı ama Kadetlerin Stolipin'in savunucusu gibi görünmesi, "ne kadar alçaldıklarının yeni bir örneğiydi." Sosyal demokrat grubun yeni mücadelesi,

Kadetlerle Oktobristlerin "anayasal yanılsamalarına" yüz vermeden Stolipin'in bu hareketini yermekti:

> Sosyal demokratlar tartışmasız olarak *ustaca ele alınması gereken* karmaşık bir görev üstlenmişlerdir; en küçük hatada, hatta beceriksizce kullanıldığı anda sahibini kesebilecek iki kenarı keskin bir kılıç tutmaktadırlar. Metafora başvurmadan konuşmak gerekirse bu durum sosyal demokratları fark ettirmeden baştan çıkararak sınıf mücadelesinden liberalizmin siyasetine yönlendirebilir.
>
> Sosyal demokratlar, sadece ve esas olarak Temel Yasayı "savunmak" üzerine konuşup bu "savunmanın" özel niteliğini açıklamazlarsa bu hataya düşmüş olurlar. Temel Yasanın veya genel olarak yasal alanın savunusunu, "yasallık mücadelesi" gibisinden bir slogana dönüştürürlerse, daha da büyük bir hata yapmış olurlar ki bu, Kadetlerin tarzıdır.

Dumadaki yoldaşlarımızın bunların ikisini de yapmamış olması sevindiricidir.

Bunun ardından Lenin, iki yoldaşın gensoru önergelerinden alıntı yapıyordu. Lenin'in gururla belirttiğine göre bunların ilki, Gegeçkori, "'emperyal liderin' ayrıcalıklarını" sorguladıkları için Dumadan atılmalarına yönelik, sağcıların yeterince gizlenememiş tehdidine karşı gruplarını koruyordu. Gruplarının müdahalesinin, hiçbir şekilde "Üçüncü Dumanın itibarının, eğer böyle bir şey varsa," savunulması anlamına gelmediğini açık biçimde belirtiyordu. Amaçları "'sadece ... hükümetin ikiyüzlülüğünü bir kez daha teşhir etmekti.'" "Gegeçkori'nin şu cümlesi, sosyalistlerin demokratik, cumhuriyetçi görüşlerini tutarlı biçimde seslendirmektedir: 'Kanunlarımız, ancak *halkın doğrudan iradesi tarafından* yazdırıldığı zaman nüfusun ana kitlesinin çıkarlarına ve ihtiyaçlarına karşılık verecektir'. 'Tutanakların bu kısmında belirtilen *'sağdan gelen gürültüler'*, okun yerini bulduğunu gösteriyor."

İkinci yoldaş, Pokrovski, gensorunun siyasi önemi hakkında "daha da net ve kesin konuşmuştur": "'Oktobristler yapacakları-

nı doğrudan ve açıkça yapsınlar. Sağın şu sloganını samimiyetle kabul etsinler: "Kahrolsun halkın temsilcilerinin meclisi, yaşasın bakanların bekleme odası!" Çoğunluğun, Rusya'daki anayasal yanılsamaların tamamen yok olup yerini Rus halkının bundan uygun sonuçlar çıkaracağı kapkara bir realitenin aldığı bir dönem başlatmak istediğine kuşku yoktur.'"

Bu iki yoldaş "gensoruyu, tek doğru sosyal demokrat yöntemle vermişti." Şimdi partinin geri kalanının bir görevi vardı:

> Partinin ajitasyonunda, işçi toplantılarında, çalışma çevre ve gruplarında ve son olarak herhangi bir örgüte bağlı olmayan işçilerle yapılan özel konuşmalarda öne çıkarması gereken boyutudur bu. Partinin, burjuva Kara Yüzler Dumasında, bizzat burjuva Kara Yüzlerin foyalarını *teşhir eden* rolünü anlatmalıyız. *Böylesi* bir Dumada bu konuyu *bütün* açıklığıyla ele almak veya devrimci sosyal demokrat bakış açısına göre tüm ayrıntısıyla açıklamak mümkün olmadığı için, halk onları anlasın ve takdir etsin diye yoldaşlarımızın Tavriçeski Sarayının tribünlerinden söylediklerini ayrıntılandırmak, konuşmalarını yaymak da bizim görevimiz.[61]

Finlandiya Sorunu

Lenin'e göre Rus sosyal demokrasisinin ve Duma grubunun özellikle dikkat etmesi gereken bir başka konu, sınırlı da olsa Fin halkının sahip olduğu egemenliği sona erdirmek amacıyla Stolipin'in 1908'de başlattığı hamlelerdi. Romanovların egemenliğine girdiği 1809'dan beri Finlandiya'nın kendi kaderini tayin umudu, Rusya'daki demokratik devrimin iniş çıkışlarına göre gelişiyordu. 1905 Ekim'inden başlayıp ilk iki Duma süresince devam eden devrimin en yüksek noktası boyunca Finliler en büyük özgürlüklerin tadını çıkardılar. Ancak Stolipin'in 1907'deki darbesiyle birlikte rejim Romanovların üstünlüğünü yeniden tesis etmeye yöneldi. Bunun, en az Finlandiya'nın Rusya "baharı" sırasında Lenin gibi devrimciler için güvenli bir limana dönüşmesi kadar

önemli başka nedenleri de vardı. Oktobristler 1908'de Fin halkına diz çöktürmek üzere, "Kara Yüzler Dumasının" monarşinin polisi gibi davranması önerisiyle –Dumanın son derece sadık bir hizmetkâr olabileceğine ve anayasal monarşi projesinde korkacağı bir şeyin olmadığına Nikolay'ı ikna etmek için– bu rövanşist politikada inisiyatif aldılar.[62] Ayrıntı vermemekle birlikte Lenin, sosyal demokrat grubun muhalefetini dile getirdiğini belirtiyordu.

1909 yılında konuya geri döndüğünde ayrıntı verecekti. "Haydutların, lehlerine olan her şeyi elde etmeye çalıştığı" Rusya'daki demokratik hareketin içinde bulunduğu durgunluk içinde "Finlandiya proletaryası, koşulları ne kadar zor olursa olsun, *bütün görevlerini* yerine getirmeye hazır olan tüm Rusya proletaryasının yanında yerini alacağını, bu yeni mücadelesinin başından beri biliyordu". Duma grubunun özel bir görevi vardı çünkü Fin Diyetindeki* mevkidaşları,

> baskıcılar karşısında birlikte yürütecekleri bir eylem planını görüşmek üzere Üçüncü Dumadaki sosyal demokrat gruba bir heyet gönderdiler. Vekillerimiz çar hükümetinin ve Dumadaki ikiyüzlü müttefiklerinin maskesini indirmek için bu yüksek kürsüden seslerini yükseltecek. İşte o zaman bütün sosyal demokrat örgütler ve tüm işçiler her türlü çabayı göstersin ki Tavriçeski Sarayındaki vekillerimizin sesi ıssızlıkta çınlayan bir ses olarak kalmasın, Rus ve Fin özgürlüğünün düşmanları, tüm Rus proletaryasının Fin halkıyla birlik olduğunu görsün. Tüm yerel örgütlerdeki yoldaşlarımızın görevi, her fırsatı kullanarak Rusya proletaryasının Finlandiya meselesine nasıl yaklaştığını açıklamaktır. Parti, Rusya ve Finlandiya'daki sosyal demokrat gruplara çağrıyla başlayarak giderek daha aktif protesto yöntemlerine başvuracak, Rus karşıdevriminin Fin halkını paralamasına olanak veren bu utanç verici sessizlik komplosunu bozmanın yolunu bulacaktır.[63]

Fin proletaryasının, Rusya'daki yoldaşlarının "kendi taraflarında" olduğunu bilip bilmediği belli olmamakla beraber

* Finlandiya parlamentosu. *–ed.*

Lenin'in çağrısındaki en açık şey, bunu sağlamak üzere Duma grubuyla parti örgütünün ortak kampanya yapmasıydı –Lenin, 1914'te Ağustos silahları patladığında da aynı çağrıyı yapacaktı.

Stolipin 1910 yılında harekete geçerek o zamana dek Fin halkının kendi kendine yönettiği "iç işlerini", "baş gerici Oktobrist Dumanın yetki sınırları dahiline almak üzere" bir yasa tasarısı sundu. "*Finlandiya'nın özgürlüğünün nihai olarak imhası*; işte otokrasinin yapmaya çalıştığı şey budur." Şimdi Lenin, hem Duma grubu, hem de *Sotsial-Demokrat* okurları için, özellikle "otokrasinin ... eski milliyetçiliğinin ... güçlendirilmesinde" burjuvazinin rolüne açıklık getirmenin peşindeydi. Oktobristlerin böylesi bir politikanın baş savunuculuğunu yapması "bizim bu Rus burjuvazisinin giderek artan sınıf bilincinin ve bilinçli karşıdevrimci yaklaşımının" göstergesiydi. Uluslararası bir güç olarak proletaryaya yönelik öfkeleriyle birlikte şovenizmleri de giderek artıyor. Uluslararası sermayeyle rekabetlerinin büyüyüp yoğunlaşmasıyla paralel biçimde şovenizmleri de giderek güçleniyor. Şovenizm, Japonlara karşı savaşı kaybetmelerinin ve ayrıcalıklı toprak sahiplerine karşı burjuvazinin güçsüzlüğünün yarattığı bir intikam arzusu olarak ortaya çıkıyor. Şovenizm, Balkanlarda pastadan pay alamayınca Finlandia'yı 'fethetmeye' razı olan gerçek Rus sanayici ve tüccarlarının arasında destek buluyor. Dolayısıyla toprak ağalarının ve büyük burjuvazinin temsilci meclisi, özgür Finlandiya'yı *halletme* konusunda çarlığın gerçek müttefiki olacaktır."

Liberal burjuvazi, yani Kadetler ise "elbette Finlandiya'nın zulme uğramasına *karşılar*" ve "oylarını Oktobristler lehine kullanmıyorlar" ama aslında otokrasinin "eski milliyetçiliğine" geçit veriyorlar. Balkanlar konusundaki önceki tartışmaları ve Struve'nin etkili makalesini hatırlatan Lenin, "Rusya'daki eğitimli 'toplum' içinde milliyetçi duygular uyandırmak için ellerinden geleni yapanlar Kadetler değil miydi? Sosyal demokratların (1908 Aralık'ında [Paris Konferansında]) aldığı karar, Kadetlerin yürüttüğü milliyetçi ajitasyonun *aslında* çarlık dışında kimseye

hizmet etmeyeceğini söylerken ne kadar haklıydı! ... Hadi bakalım Kadetlerin en 'insaniyetli' beyefendileri, şimdi de ektiğinizi biçin" diyordu. Bir de kehanette bulunuyordu: "Çar politikasının her eylemi, Üçüncü Dumadaki varlığımızın her ayı liberal yanılsamaları giderek daha amansızca yok ederek, liberalizmin iktidarsızlığını ve çürümüşlüğünü giderek daha çok ortaya koyarak proletaryanın yeni devriminin tohumlarını giderek daha geniş alanlara ve giderek daha bol miktarda saçıyor."[64]

Lenin'in, gerçek zamanlı bu içgörüsünün dört yıl içinde olup biten olaylar tarafından trajik biçimde doğrulanacağını, otokrasinin savaş emelini yükseltmede sol ve sağ burjuvazinin böylesine bir rol oynayacağını bilmesine imkân yoktu. Bu kadar öngörülü olmasının nedeni "toprak sahiplerinin ve büyük burjuvazinin temsilci meclisi olan" Üçüncü Dumadan öğrendikleriydi; emekçi sınıflara bir alternatif sunma fırsatı sınırlı olsa da oradaki görüşmeleri ciddiye almak ve onlardan istifade etmek için bu kadar ısrarcı olmasının nedeni buydu.

Stolipin'in 31 Mart Bildirgesinin, Duma grubu tarafından "mahirce ele alınmasından" birkaç ay sonra Lenin, otzovistlerin yeni oluşturduğu "platforma", "Bir Yayıncının Notları" başlıklı altmış sayfalık broşürüyle kapsamlı bir cevap verdi. Esas tezini baştan ortaya koyuyordu burada:

> Otokrasi *yeni* bir tarihsel döneme girmiştir. Burjuva monarşisine dönüşmek üzere adım atmaktadır. Üçüncü Duma, belirli sınıflarla bir ittifakı temsil eder. Üçüncü Duma kazara olmuş değildir, monarşinin bu yeni sistemi için gereken bir kurumdur ... Yeni bir devrimin meydana gelmesi için özel koşullara sahip özel bir tarihsel dönemle karşı karşıyayız. Eskisi gibi devam edersek, Duma kürsüsünden nasıl istifade edeceğimizi öğrenmezsek vs, bu özel koşullara hükmetmemiz ve yeni devrime hazırlanmamız mümkün olmaz.

Stolipin'in Finlandiya tasarısı, kuşkusuz "otokrasiyi ... burjuva monarşisine" dönüştürme yolunda Üçüncü Dumayı nasıl

kullanabileceğini Lenin'e gösteren iyi bir örnekti. Otzovistlerin ara dönemde kavrayamadığı şey, diyordu, önceki ikisinin aksine Üçüncü Dumanın biricik rolüdür, bir yandan karşıdevrimi güçlendirirken bir yandan da devrimin kaçınılmaz yeniden doğuşunun koşullarını hazırlamaktır. Dolayısıyla "Duma kürsüsünden faydalanmaksızın geçiş dönemini değerlendirmek *gibi bir şey olamaz*. Karşıdevrimcilerin konuştukları aynı kürsüyü devrimi hazırlamak *amacıyla* kullanmanın özgün taktikleri, *tüm* bu tarihsel durumun kendine özgü niteliği tarafından belirlenen bir *görev* haline gelir." Lenin'in kuşkulandığı gibi, eğer otzovistler veya onların fikrine kapılmış başkaları, bu kadar az heyecan verici bir ortamda faaliyet yürütmeyi, devrimin çiçeklenme aşamasında olduğundan daha az heyecan verici buluyorlarsa, bunu kolaylıkla kabullenirdi:

> Ancak geçiş dönemi, tam da bu yüzden geçiş dönemidir, bu dönemin kendine özgü görevi, *güçleri*, acilen ve belirleyici şekilde eyleme geçirmek değil, toparlayıp hazırlamaktır. Dışarıdan görünebilecek bir cazibeden yoksun olan bu çalışmayı organize etmeyi bilmek; Kara Yüzler-Oktobristler Dumasına özgü bütün yarı legal kurumlardan istifade etmeyi bilmek; sosyal demokrasinin tüm geleneklerini, destansı yakın geçmişindeki tüm sloganlarını, faaliyetinin bütün ruhunu, oportünizm ve reformizmle uzlaşmazlığını *böylesi bir zeminde bile* korumayı ve yükseltmeyi bilmek; işte partinin görevi, anın görevi, budur.[65]

Daha önceki bir raporda Lenin, daha az diplomatik ve daha somuttu:

> Şunu kafanıza sokun ... keskinleşen ve artan gericiliğin koşulları gerçekten mevcutsa, bu gericiliğin kitleyle bağınızı gerçekten kesmiş olan mekanik kuvveti, yaygın çalışmayı zorlaştırıyor ve partiyi zayıflatıyorsa, partinin o ana has görevi mücadelenin parlamenter silahını kullanmada ustalaşmaktır. Bunun nedeni ... parlamenter mücadelenin diğer mücadele biçimlerinden daha yüce olması değildir; tersine onlardan, örneğin silahlı kuvvetleri

> bile kitle hareketine çeken, kitlesel grevler ve ayaklanmalar yaratan vb. mücadele biçimlerinden daha *aşağıdır*. O halde neden mücadelenin en aşağı biçiminde ustalaşmak o ana has (yani o anı başka anlardan ayırdeden) parti görevi haline gelir? Çünkü gericiliğin mekanik kuvveti ne kadar güçlü ve yığınlarla bağı ne kadar zayıfsa, (doğrudan eylem görevi değil de) kitlenin zihnini hazırlama görevi o kadar aciliyet kazanır, (kitlenin bu eski rejime doğrudan saldırısı değil de) *bu çürümüş rejimin kendisi tarafından yaratılmış* olan propaganda ve ajitasyon yöntemlerinden *istifade* görevi o kadar ivedi olur.[66]

Devrimci hareketin, Stolipin'in ve otokrasinin karşıdevrimci politikalar izlemesine olanak verecek ölçüde durgun olması, baştan beri olmasa da Lenin'in, Üçüncü Dumadaki çalışmanın, önceki iki dumadan çok daha farklı bir nitelik taşıdığını düşünmesine neden olmuştu.

1910 yılında Bolşevik-Menşevik bölünmesi hakkında *Neue Zeit*'e yazdığı bir yazıda Troçki, partinin iki kanadının da legal kurumlarda nasıl çalışacağını bilmediğini söylüyordu: "Menşeviklerin hâkimiyeti altındaki en önemli legal örgüt bile tamamen Menşevik grubunun kontrolü dışında hareket ediyor." Lenin durumu daha iyi biliyordu: "Gerçekler aşağıdaki gibidir. Üçüncü Dumada sosyal demokrat grubun oluştuğu andan itibaren parti, Merkez Komitesi tarafından yetkilendirilmiş temsilcileri aracılığıyla Bolşevik parlamento grubuna yardım etmiş, destek çıkmış, tavsiyelerde bulunmuş, Dumadaki sosyal demokratların çalışmasını gözetip denetlemiştir. Aynı görev, parlamento gruplarının temsilcilerini de içeren parti merkez yayın organı tarafından da yerine getirilmiştir."[67] Demek ki 1910 sonlarında Lenin, o zamana kadar herkes tarafından bilinen şeyi, yani kendisinin partinin seçim ve parlamento işlerinin fiilî yöneticisi olduğunu yazılı olarak onaylamıştır. Kendisinden başka kimsenin almadığı bu sorumluluğun, Dördüncü Dumada ona hayli faydası dokunacaktı. Öte yandan Troçki'nin eleştirisi de bir şeyi açığa çı-

karmıştı: Duma grubu üyelerinin çoğunluğu Menşevikti! Lenin basılı ifadelerinde bu kadarını asla ima etmedi. Hangi yöntemle seçildiklerini dikkate alarak hepsine öğrenmeye açık insanlar olarak davrandı. "Menşevik" türünden sözler ona göre sadece etiketti ki bu da Lenin'in parlamenter çalışmaya ne kadar önem verdiğinin başka bir göstergesidir.[68]

Sosyal Demokrat Parlamento Çalışması: Başka Yerden Alınan Dersler

Parlamento arenasına katılıp katılmama tartışmaları sırasında Lenin (ve muhalifleri) genellikle Alman sosyal demokratların deneyimlerine atıfta bulunuyordu. Marx ve Engels'in bu arenaya dahil olma yolunda anarşistlerle girdiği tarihî tartışma, ikilinin görüşlerinden esinlenen işçi sınıfı partileri ortaya çıktığı zaman daha da şiddetlenmişti. Büyüklüğü ve başarısı nedeniyle Alman partisi anarşistlerin favori hedefi haline gelmiş, Lenin de Alman partisinin "bedeli ne olursa olsun parlamentarizm" yaptığını dile getirerek (bu suçlamada otzovistlerin yankısı vardır) onların suçlamalarını devam ettirmek durumunda kalmıştı. "Aslına bakılırsa Alman Sosyal Demokratlar, bedeli ne olursa olsun parlamentarizm savunuculuğuyla aralarına mesafe koymak şöyle dursun, her şeyi parlamentarizme tabi kılmakla yetinmemiş, uluslararası proletarya ordusu içinde hepimizin en iyisi olarak sosyalist basın, sendikalar, halk meclislerinin sistematik kullanımı, gençliğin sosyalist eğitimi vb. vb. parlamento dışı mücadele araçları geliştirmişlerdir."

Lenin, Alman partisinin parlamenter alanı kullanımının, içinde bulunduğu özgün ortam tarafından belirlendiğini ileri sürüyordu. Bu ortamın önemli dönemlerinden biri, Reichstag grubu dışında partinin tamamen yasaklanmasına neden olan Bismarck'in Anti Sosyalizm Yasasının yürürlükte olduğu 1878-90 arasındaki dönemdi ve bunun, Stolipin darbesi sonrasında ve

Üçüncü Dumanın toplandığı sırada Rus partisinin karşı karşıya bulunduğu ortamla benzeşmediği söylenemezdi. "Mesele şudur ki bir dizi tarihsel koşulun bir araya gelmesi, *verili* dönem için Almanya'da parlamentarizmi *kendine has* bir mücadele silahı haline getirmiştir ancak baş silah değildir, en üst düzey silah değildir, diğer silahlara göre en öncelikli ve temel silah değildir, sadece öteki ülkelerle karılaştırıldığında en karakteristik mücadele silahıdır. Yani parlamentarizmi kullanma becerisinin, *tüm* sosyalist hareketin, yukarıda saydığımız *tüm* kollarında örnek alınacak bir organizasyonun *belirtisi* (koşul değil, belirti) *olduğunu göstermiştir.*"[69]

Peki Lenin'in İkinci Enternasyonal'in 1907 Stuttgart Kongresi'nde Almanları eleştirmesi gibi, Alman partisinin oportünizmi ve reformizmi –Bernstein ve arkadaşları? Lenin elbette bu gelişmenin gayet iyi farkındaydı ve baştan itibaren bu konuya dikkat çekmişti– meydana getirdiğine yönelik anarşist suçlamanın temeli yok muydu? Partinin 1910 Magdeburg Kongresi, en yeni kanıtı sağlıyordu. Lenin'in bu toplantıyla ilgili "İki Dünya" başlıklı yazısı Alman partisi içinde okunmuştu: "reformistin bakış açısına" karşı "proletaryanın sınıf mücadelesi bakış açısı". Ancak yine de Lenin, anarşistlerden farklı olarak Bebel'in başında bulunduğu ikinci eğilimin partide egemen olduğunu hissetmişti. Bunun göstergesiyse reformist çizgiyi savunanların aldığı ezici yenilgiydi.

Bu konunun Rusya deneyimiyle en ilgili tarafı, kongrede Bebel'in reformistlere yönelttiği saldırıydı. Lenin onun konuşmasını, Bebel'in, partisini "Almanya'da olgunlaşan devrime" hazırlaması olarak okuyordu. Lenin'e göre Bebel'in stratejisinin anahtarıysa, "büyük devrimci savaşlar çağı" beklentisiyle legalitenin kullanımına devam etmek ve bu arada burjuvazinin tam da bu nedenle kendi yasal düzenini paramparça etmeye mecbur kalacağını bilmekti.[70] Anarşistlerin Alman partisi hakkındaki suçlamaları ne olursa olsun Magdeburg Kongresi, sosyal demokratların

oportünizme düşmeden parlamenter arenadan faydalanabileceğini göstermişti. Elbette Lenin'in Almanlar hakkındaki iyimserliğinin haklı çıkıp çıkmadığına ayrıca bakılacaktır. Onun Bebel'i ve kongreyi okumasının, devrimci amaçlarla parlamenter çalışma yapılabileceğine dair kendi görüşünü ve eylemini yansıttığı açıktı.

1910 sonlarında Lenin, *Proletari*'nin halefi olan yasal Bolşevik günlük gazete *Zvezda*'nın [Yıldız] ilk sayısında "Marksizmden kopan revizyonizm (oportünizm, reformizm) ve anarşizm (anarko-sendikalizm, anarko-sosyalizm)" olmak üzere Avrupa ve Amerika işçi sınıfı hareketinde baş gösteren "iki büyük eğilimin" ortaya çıkmasını açıklayan "ilginç bir bilimsel araştırma girişiminin" değerlendirmesini yaptı. Hollandalı Marksist Anton Pannekoek'in bir süre önce yayımlanan "İşçi Hareketinde Taktik Farklılıklar" başlıklı kitabı, "tamamen doğru olduğunun kabulü gereken sonuçlara" varıyordu. Pannekoek'e göre bu eğilimlerin ortaya çıkmasını açıklayan üç faktör vardı: 1) "Emekçi hareketindeki büyümenin kendisi", 2) heterojen niteliği ve gelişimi, 3) egemen sınıfın emekçi hareketini disipline etmek için uyguladığı farklı taktikler. Almanya'da Bismarck'ın Anti-Sosyalist Yasası örneğinde olduğu gibi egemen sınıf kötü polisi oynamak isterse, "anarko-sendikalizmin büyümesini" sağlıyordu. "Siyasi hakların gelişimine, reformlara, tavizlere vb. doğru adımlar atarak 'liberalizm' yöntemini" kullandıklarındaysa "emekçi hareketinde oportünizmi" besliyorlardı. "Revizyonistler ... reformları sosyalizmin kısmen de olsa hayata geçmesi olarak görürken", "anarko-sendikalistler 'küçük işleri' reddediyor, özellikle de parlamenter platformdan yararlanmaya karşı çıkıyorlardı." "Anarko-sendikalizm de, reformizm de bu ['tek yanlı'] burjuva dünya görüşünün ve onun etkisinin doğrudan ürünü olarak görülmelidir. Emekçi hareketinin *tek bir* boyutunu kavrar, tek yanlılığı teori düzeyine yükseltir, işçi sınıfı faaliyetinin belli bir döneminin belli koşullarının kendine özgü hali olan eğilim ve özelliklerini, birbirini dışlayan eğilim ve özellikler olarak ilan ederler. Oysa gerçek ha-

yat, gerçek tarih, tıpkı doğadaki gelişimin yavaş yavaş süregiden evrimle birlikte bu sürekliliği kesen hızlı atılımları da içermesi gibi, bu eğilimleri *içerir*." Pannekoek'in tezlerinde "Rusya *hiçbir surette*" anılmıyor olsa bile "Rusya ile Batı arasındaki büyük farklılıklara karşın sadece Marksist taktiklerden kesin kopuşların yükselmesine olanak sağlayan temel eğilimler nedeniyle bile ... bizim ülkemizden de üstü kapalı bir şekilde bahseder gibi görünüyor."[71] Kuşkusuz Lenin'in aklındaki "kesin kopuşlar" Rus sosyal demokrasisindeki Menşevik ve otzovist eğilimlerdi.

Lenin, İngiltere'deki işçi hareketinin gidişatına da Almanya kadar özel önem veriyordu. Nihai olarak İşçi Partisi'ni oluşturacak iki örgütün 1911'de yaptığı konferanslar, bu bağlamda özellikle yol göstericiydi: "İngiltere ve Almanya'nın geçtiğimiz birkaç yıl boyunca yoğun biçimde silahlandığı gayet iyi biliniyor. Dünya pazarında bu iki ülke arasındaki rekabet giderek şiddetleniyor. Silahlı bir ihtilaf tehlikesi, giderek çok daha korkutucu biçimde yaklaşıyor." Daha da önemlisi, "İngiltere'nin, Almanya'nın ve ayrıca (Almanya'ya karşı kıta Avrupasında bir ayağı olsun diye İngiltere'nin savaşa sürüklemekten özel bir memnuniyet duyacağı) Fransa'nın sosyalistleri savaş tehlikesine çok dikkat ediyor, burjuva şovenizmiyle vargüçleriyle savaşıyor ve sadece burjuvazinin çıkarlarına hizmet edecek olan savaşın getirebileceği sıkıntıları proletarya ile küçük burjuvazinin en geri kesimlerine açıklamak için ellerinden geleni yapıyorlar."

Liderleri Henry Hyndman ile Ramsey McDonald'ın "oportünist" politikalar izlemesine karşın –bir keresinde "MacDonald el değmemiş oportünist saflığıyla kalkıp parlamentoda 'propaganda nutuklarının' yeri olmadığını söyledi"– bu iki örgütün, İngiliz Sosyal Demokrat Partisi ile Bağımsız İşçi Partisi'nin "saflarından" oportünizme "itiraz eden sağlam ve kararlı seslerin yükseldiğini" öğrendiğimiz konferans müzakereleri, "gerçekten sevindirici" oldu. Bu da o anda özellikle önemliydi çünkü bu iki örgütteki oportünizm, Lenin'e göre "jingozim {aşırı milliyetçilik}"

ile "şovenizmi" etkinleştiriyordu. Lenin bitirirken "Rusya dahil bütün ülkelerin liberalleri oportünizmin İngiliz işçi hareketinde hâkimiyet kurmasına bayram edip gülüyorlar. Oysa ne derler, 'son gülen iyi güler.'"[72] Lenin'in bu yargısının haklı çıkıp çıkmadığına da tarih karar verecekti. İşaret ettiği konudaysa –oportünizm ile savaş arzusu arasındaki bağlantı ve sosyal demokratların buna nasıl tepki göstereceği meselesi– son derece öngörülü olduğu görülecekti.

Üçüncü Dumanın ve "Anayasal Yanılsamalar"ın Sonu

Seçim sonuçları belli olduğunda Lenin, Üçüncü Dumanın, "*en bozulmuş haliyle de olsa devrime dair nesnel görevlerini yerine getirmekten aciz*" olduğu sonucuna varmıştı. "Eski rejimin Rusya'da açtığı yaralara kısmen bile olsa çare olamaz, sadece uyduruk ve tatsız reformlarla bu yaraların üstünü örtebilir. Seçim sonuçları, *Rusya'nın mevcut krizden çıkmasının barışçı bir yolu yoktur* şeklindeki sağlam inancımızı onaylamaktan başka bir anlam taşımıyor." Bu durum daha önce berrak değilse bile 1911 baharındaki "anayasa krizi", bütün kuşkuları dağıtıyordu. Stolipin'in Dumaya saygısızca davranma alışkanlığı, sonunda Oktobristlerle Kadetlerin (en azından liderlerinin) Mayıs ayında ondan kopmasını sağladı. Stolipin'in ana projesi olan otokrasiyi anayasal bir burjuva monarşisine dönüştürmek için burjuvazinin iki kanadına da ihtiyacı vardı ve bu dönüşümün aracı Üçüncü Dumaydı. Oysa Lenin'in belirttiği gibi, "devrim hâlâ bir güç gibi görünürken çarlık burjuvaziye danışıyordu ama ... alttan gelen devrim baskısı hızını kestikçe burjuvazinin liderlerinin *hepsini* kovmak için çizmelerine daha çok başvurmaya başladı." Rejimin baş toprak ağası Nikolay'ın, "Rusya'daki yaraların" en açıkta duranına, toprak eşitsizliğine gerçek bir çözüm üretmede maddi bir çıkarı yoktu. Sol ve sağ burjuvazi "parlamenter ahmaklık" has-

talığından etkilenmeye devam ettikçe mevcut krizin mümkün olan tek yolla çözülmesini akıllarına getiremeyecekti: parlamento arenasının dışında, sokakta. Lenin, "Stolipin'in politikası başarısızlıkla sona erdi" sonucuna varıyordu.[73] Bir Sosyal Devrimci tarafından 1911 Eylül'ünde öldürüldüğünde, aslında tabutuna son çivi çakılmış oluyordu,

Lenin Oktobristlerle Kadetlerin rahatsızlıklarının ve sonunda Mayıs ayında Stolipin'den kopmalarının hayırlı olduğunu söylüyordu: "'Anayasal' yanılsamaların bir kez daha çöküşünü ifade ediyorlar ki bu da anayasal krizin faydalı bir yan ürünüdür."[74] Bunun ardından Stolipin'in görev süresini ve uğradığı suikastı geniş bir çerçevede değerlendiriyordu:

> Stolipin, tüm Rusya burjuvazisinin karşıdevrimci duyarlılıklarının içinden işine yarayabilecek her şeyin tam da Kara Yüzler monarşisi tarafından alındığı anda sahneden çekildi. Demokrasiden, kitlelerin mücadelesinden ve devrimden kendi eliyle vazgeçmesi nedeniyle reddedilmiş, aşağılanmış, gözden düşmüş olan bu burjuvazi, şimdi yeni bir devrimin belirtilerinin çoğaldığını gördükçe şaşkınlık ve hayret içinde bakakalıyor. Stolipin, Rus halkının faydalı bir ders almasını sağladı: Ya proletaryanın liderliği altında çar monarşisini devirerek kararlı adımlarla özgürlüğe yürüyecekler, ya da dibine kadar köleliğe batıp Milyukovların ve Guçkovların [Kadetlerin ve Oktobristlerin liderleri] ideolojik ve politik önderliği altındaki Purişkeviçlere, Markovlara, Tolmaçovlara [Kara Yüzlerin liderleri] boyun eğecekler.[75]

Stolipin gittikten sonra Üçüncü Dumanın son yılı göreli olarak hayli olaysız geçti. Dumaya Kara Yüzler egemendi ve milliyetçi ve şoven kartları giderek daha fazla oynamaya başladılar. Lenin Duma grubuna yakın ilgi göstermeye, onlarla çalışmaya devam ediyordu. Örneğin tekrar kıtlık olduğunda bununla mücadelede Duma grubunun nasıl kullanılabileceği konusunda partiye telkinlerde bulundu. Bunun dışında hükümetin İşçi Devlet Sigortası adı verilen kanun tasarısına karşı alternatif bir teklif

hazırlamaları için vekillere yardımcı oldu. Bu süreçte Duma grubu üyelerinden biri olan Kuznetsov'un tasarı üzerine yaptığı bir konuşma dikkatini çekti. "Hakkını yemeyelim, genel olarak konuşması gayet iyiydi," derken yine de Kadetlerin seçim reformu çağrısını çağrıştırmak gibi bir hata yapmıştı vekil. Oysa gerçek reform, bir cumhuriyeti gerektiriyordu ve Kadetlerin teklifinde eksik olan bu talep konuşmada vurgulanmalıydı. "Kuznetsov" ne "söylemeliydi" konusundan sonra Lenin genel bir tavsiyede bulunuyordu:

> Bir sosyal demokrat ne zaman siyasi bir konuşma yaparsa, cumhuriyetten bahsetmek daima onun görevidir. Ancak cumhuriyetten nasıl bahsedileceği de bilinmelidir. İnsan cumhuriyet konusunda, yurtdışında yayımlanan bir yayında, bir fabrika veya Kazak köyünde, bir öğrenci toplantısında veya köylü evinde söylediklerini Üçüncü Duma kürsüsünde söyleyemez. Propagandistin ve ajitatörünün mahareti, belirli bir gerçeği en ikna edici, sindirmesi en kolay, en çarpıcı ve en güçlü şekilde ortaya koyarak kim olursa olsun dinleyicileri etkileyecek en iyi yöntemi bulmaktır.[76]

Son olarak, İkinci Dumanın 55 sosyal demokrat vekilinin yasalara aykırı biçimde tertibe kurban gittiğine dair kanıtlar 1911 Ekim'indeki Duma görüşmelerinde ortaya çıktığında Lenin, Üçüncü Duma grubu ve diğer parti örgütlerinin katılımıyla o vekillerin serbest bırakılması için uluslararası bir kampanya başlatılmasını istedi.

Üçüncü Dumanın son aylarında Lenin açısından öğretici bir olay yaşandı. Grup üyelerinden Terenti Belusov aniden gruptan ayrıldı ancak Dumadaki koltuğunu korumak istedi. Sosyal demokrat Duma grubu, "sosyal demokratların oylarıyla seçildiği ve dört buçuk yıldır Dumadaki sosyal demokrat grubunun üyesi olduğu için" vekilin Dumadan da istifa etmesi gerektiğine oybirliğiyle karar verdi. Lenin ortada görünenden daha büyük bir meselenin söz konusu olduğunu gördü ve herkese aynı şeyi telkin

etti: işçi sınıfı tarafından seçilenlerin, işçi sınıfına hesap vermesi. Belusov, Dumada kalmak isteyerek parlamento sürecinde mevcut olan "şahsi çıkarları için görev ve makam edinme" eğilimine kapılmış oluyordu. "Bu eğilim tüm burjuva parlamentolarında var ve her yerde tarihsel rollerini bilen işçiler bu eğilime karşı savaşıyor, *mücadele süreci içinde* makam peşinde koşmak veya parlamenter manipülasyonlardan kâr etmeye çalışmak yerine işçi sınıfının güvenilir temsilcileri olacak kendi içinden çıkmış parlamento üyelerini yetiştiriyor."[77] Ve Lenin bu telkini, Belusov'un seçim bölgesindeki bir grup kapitalistin, onu savunmaya koşup Dumada kalmasını talep ettiğini öğrenmeden önce yapmıştı.

* * *

Bolşevik liderler, Üçüncü Dumanın resmen kapanmasından altı ay önce, Haziran 1912'de, başka şeylerin yanında Dördüncü Duma seçimleri konusunda planlama yapmak için Prag'da toplandı. Alınan kararlar arasında Üçüncü Duma grubunun faaliyeti konusunda Lenin tarafından kaleme alınan bir karar da vardı:

> Konferans, Dumadaki sosyal demokrat grubun Duma platformunu, partinin Aralık (1908) Parti Konferansında [Paris] çizilen ve Dumadaki parti çalışmasının yürütülmesinde kılavuzu olarak kalması gereken hatta uygun biçimde kullandığını kabul eder.
>
> Konferans, grubun faaliyetinin, kendisine yön çizen proletaryanın görevleriyle uyumlu olmasını özel olarak önemser; grubun işçilerin çıkarlarını ve haklarını geliştirmek üzere alınmak istenen tüm önlemleri (örneğin iş yasası tasarıları) enerjik biçimde savunduğunu, bunu yaparken proletaryanın liderlik ettiği özgürlük hareketinin genel hedefleri doğrultusunda ilgili tarafların görevlerini ortaya koymaya gayret gösterdiğini kabul eder; çarlığın neden olduğu tüm eziyet ve utançtan Rusya'yı kurtarmanın tek yolunun kitlelerin hareketi olduğunu belirtir.[78]

BÖLÜM 2

"Yeni Bir Rus Devrimine Hazırlanmak"

Dördüncü Duma

1911 başlarında Lenin karşıdevrimin en kötü döneminin sona erdiği ve bir "canlanmanın" işaretlerinin alındığı sonucuna vardı. Ortalıkta illegal bir örgütün gerekli olmadığını ileri süren etkili sesler, yani "tasfiyeciler" olduğu için ana görev, kıran girmiş partiyi yeniden inşa etmekti. Bunun için yaklaşan yeni Duma seçimlerinden daha iyi fırsat bulunamayacağını düşünüyordu. Bir yandan parti inşa edilirken bir yandan da seçimlerden yeni sosyal demokrat Duma grubu doğdu. Önceki gruptan az bir şey daha küçük olmasına karşın yeni grubun çok daha güçlü olduğu ortaya çıkacaktı. Grubun yarıya yakını olan Bolşeviklerin tamamı sanayi işçileri tarafından seçilmişti ki bu durum Rus sosyal demokrasisi için ilerleme anlamına geliyordu. Beş yıllık yasama döneminde faaliyet gösteren Üçüncü Duma, Rus partisinin parlamento ayağını bulduğu yerse, daha kısa süren Dördüncü Duma kendinden önceki yetişme sürecinin artık pratiğe geçtiği yerdi. Yasama faaliyetine başladığı 1912 Kasım'ından I. Dünya Savaşı'nın patlak verdiği 1914 Ağustos'una kadarki kısa sürede partinin Bolşevik kanadı, Lenin'in liderliği altında, o zamana kadar ve muhtemelen o zamandan bu zamana kadar hiçbir devrimci hareketin parlamenter alanda yapamadığı kadar büyük başarılara imza attı; dahası da gelecekti.

LENİN SEÇİM SEFERBERLİĞİNDE

Yeni Duma seçimlerinin yapılmasına bir yıldan fazla süre varken, Üçüncü Duma henüz oturumlarına devam ediyorken Lenin kampanyayı başlattı. Bu, bir yandan tasfiyecilerle arda kalan otzovistlere karşı koyarken bir yandan da seçim stratejisini ve programını hazırladığı anlamına geliyordu. Her zaman olduğu gibi en çok önem verdiği şey olan farklılıkların iyice berraklaşmasına bu kez vesile olan mesele, onun Marksizm anlayışının kalbine kadar gidiyordu: demokrasiyle liberalizmi birbirinden ayırt etmek. Kendi bakış açısına yetke kazandırması için, bunu parti içinde görüşülüp tartışıldıktan sonra oylatması gerekiyordu. Ondan sonra da Rus devriminin uyanmakta olduğunun iyice belirginleştiği 1912 baharında yeni bir aciliyet kazanan bu kararın uygulanması gibi bir mücadele içine girmek durumundaydı. Stratejist, örgütçü ve şef olarak niteliklerini sergilemeliydi.

"Uzlaşmaz Fark": Marksist Emek Politikasına Karşı "Liberal Emek"

"Dördüncü Duma seçimleri önümüzdeki sene yapılacak. Sosyal demokrat parti seçim kampanyasına *derhal* başlamalıdır."[1] Lenin'in 1911 Ekim'inde kaleme aldığı ilk ayrıntılı kampanya yazısı böyle başlıyordu. Otzovistlere yönelik açık bir uyarıda, iki ay sonra şöyle dedi: "Seçimlere katılmamız konusunda Marksizm açısından uygun olan hareket tarzında herhangi bir duraksamaya müsaade edilemez."[2]

"Karşıdevrimin yeni bir aşamasında olduğumuz" veri alındığında seçim kampanyasını başlatmak bir zorunluluktu. Önceki senenin öğrenci protestoları, kıtlığın köylülerde iyice büyüttüğü hoşnutsuzluk ve "sonuncu aynı derecede önemli olmak üzere grev dalgası", "yoğunlaştırılmış propaganda, ajitasyon ve örgütlenme" için alan açmıştı ve "önümüzdeki seçimler, bu çalışmalar için doğal, kaçınılmaz, güncel bir 'bahane' oluşturuyor." Ancak bunun

için büyük bir kısmı yok olmuş partinin aşağıdan yukarıya yeniden inşa edilmesi gerekirdi. "Demek ki bütün sosyal demokratların birinci görevi nükleuslar ({çekirdek, nüve} nesnel koşulların küçük ama esnek gruplar, çevreler ve örgütler oluşturmayı icap ettirdiğini mükemmelen ifade eden bir terim) örgütlemek için inisiyatifini kullanmaktır; sadece iki üç kişi kalmışlarsa bile 'bir köprübaşı' elde etmek, şu ya da bu türden bir ilişki kurmak ve son derece mütevazı da olsa sistematik çalışmayı başlatmak, *bütün* sosyal demokratların görevidir."

Bir seçim kampanyası, özellikle de sosyal demokrat bir kampanya için bir programa ihtiyaç vardı; Bolşeviklerin eylem planının temeli haline gelen bir dizi stratejik ve sosyal yazının ilkinde Lenin'in ana hatlarıyla ortaya koyduğu şeydi bu. Ancak isabetle gözlemlediği gibi, "bu ada layık olan her parti için seçim programı, seçimlerin çok öncesinden beri varolan bir şeydir; program 'seçimler için' özel olarak icat edilmiş bir şey değil, partinin *bütün* faaliyetinin, o faaliyetin örgütlenme biçiminin ve bütünsel eğiliminin belli bir tarihsel dönemdeki kaçınılmaz sonucudur." Başka bir deyişle, tam da on yıldan fazla bir süredir yaptığı şey nedeniyle Lenin, yeni fırsatlar doğduğunda büyük bir şevkle kolları sıvayabilirdi. Bu miras, "mevcut siyasi durum"un gerçekliğiyle birleştiğinde programdaki ana maddeleri belirliyordu: "Sosyal demokrasinin seçim programına, hem mevcut siyasi pratiğin en başat konusunu ifade eden, hem de en uygun ve acil vesile oluşturan kısa bir genel slogan, seçimlere yönelik bir şiar eklemek suretiyle son rötuşları yapmak sıkça yararlı, hatta kimi zaman zorunlu olabilir. İçinde bulunduğumuz dönemde, bu genel sloganı, bu şiarı sadece üç konu oluşturabilir: 1) cumhuriyet, 2) tüm feodal arazilere el konması, 3) sekiz saatlik işgünü." Bu üç talebin, özellikle de "cumhuriyet"in, gerekçesini açıkladıktan sonra önemlerini ortaya koyuyordu: "Sosyal demokrat seçim programının özü ve ana etkeni iki kelimeyle ifade edilebilir: *devrim için!*" Romanov Rusyasında yasadışı olan "cumhuriyet"i talep etmenin,

"legal faaliyetin önem ve zorunluluğunun kabulüne cidden niyet etmeme" suçlamasına neden olabileceği fikrine Lenin, yapıcı ve pedagojik bir cevap verdi:

> Yasal olarak cumhuriyeti savunamayız (legalite sınırları dahilinde cumhuriyet propagandasının *tamı tamamına* yapılabileceği ve yapılması gerektiği Duma kürsüsü dışında) ama demokrasinin monarşiyle bağdaşacağı fikrine en ufak tahammül göstermez *bir şekilde*; liberal ve Narodnik monarşistleri çürütecek ve onları tefe koyacak *bir şekilde*; okurların ve dinleyicilerin zihninde monarşiyle, tam olarak monarşiyle Rusya'da hüküm süren despotizm ve keyfilik arasında bir bağ olduğu fikrinin açıkça oluşmasını sağlayacak bir şekilde demokrasi lehine yazıp konuşabiliriz.[3]

Programa "genel bir slogan, bir şiar ekleme" uygulamasının Bolşevikler açısından son derece etkin olduğunu, 1917'de yaşanan olaylar gösterecekti.

Lenin'in cumhuriyet talebi tam da Engels'in 1891'de Erfurt Programı olarak adlandırılan Alman partisinin program taslağında eksik gördüğü şeydi. Bu eksiklik nedeniyle programı oportünizm "kokmakla" suçlamış ("hareketin bugünü için geleceğini bu şekilde feda etmek ... Sosyal demokrat basının büyük bir kısmında zemin kazanıyor") ve "rahat ve huzurlu bir şekilde sadece cumhuriyet değil, komünist toplum bile kurulabilir" diyerek tehlikeli bir imada bulunmuştu. Eğer programa bu talebi koymayı Wilhelm devleti engelliyorsa, en azından Lenin'in yaptığına benzer bir şekilde özünü anlatacak bir ifade bulunmalıydı.[4] Engels'in programın nasıl yazılacağına dair önerisine de dikkat ediniz: "Kısa, kesin cümle bir kez anlaşılınca hafızaya kazınıp slogan haline gelir"; kuşkusuz Lenin'in program taslağında yaptığı "son rötuşu" haber veren bir tavsiyeydi bu.[5]

Bolşevik lider bir seçim programı taslağı hazırlayan tek sosyal demokrat değildi. Tasfiyecilerle onların Menşevik sempatizanları da aynı şeyi yapıyordu. Martov'un en iyi sosyal demokrat makyajı yapma çabasına karşın Menşeviklerin programlarının ilk

baskılarından birini okuduktan sonra Lenin, *Sotsial-Demokrat* okurlarına şöyle diyordu: "Kimse kimseyi kandırmasın, elimizde *iki* seçim programı var, bu bir gerçek ... [Martov ve arkadaşlarınınki] *sosyal demokrat olma iddiasında olsa da* aslında *liberal bir emek politikasının seçim programıdır.* İşçi sınıfı politikasının iki seçim programının arasındaki farkı, hem de uzlaşmaz farkı anlayamayanlar seçim kampanyasını *akıllıca* yürütemezler. Her adımda başlarına hayal kırıklıkları, 'yanlış anlamalar', komik veya trajik hatalar musallat olur."

Lenin'in eleştirisini anlamak için biraz tarih bilmek gerekir. Tasfiyeciler, esasen Stolipin'in ve rejimin diğer yandaşlarının RSDİP'ye indirdiği darbelere cevaben yaklaşık üç yıldır illegal bir partinin imkânsız olmakla kalmayıp gereksiz olduğunu da ileri sürüyorlardı. Bunun yerine Rus sosyal demokrasisine yasal bir zemin yaratmak üzere gayret gösterilmeliydi. Lenin'in Martov'dan yaptığı alıntıya göre "'İşçi partisi ... mevzuatın demokratikleştirilmesi ve anayasal teminatların yaygınlaştırılması için mülk sahibi sınıfları ikna etmeye çalışmalıdır.'" Oysa Lenin'e göre sorun tam da buydu: "Her liberal, işçiler şu ya da bu adımı atsın diye *mülk sahibi sınıfları* ikna etmeye çalışmasının meşru olduğunu kabul eder; liberalin tek şartı, işçilerin, liberallerin *hoşlanmadığı mülksüzleri* adım atmak konusunda ikna etmeye cüret etmemesidir. İngiliz işçilerini derinlemesine yozlaştıran İngiliz liberallerinin tüm politikası, işçilerin "mülk sahibi sınıfları ikna etmeye" çalışmalarına izin verirken tüm halkı içeren bir hareketin liderliğini kazanmaları için *işçilere izin vermemektir.*" Lenin Rusya'daki seçime/parlamentoya dair gelişmeleri Batı Avrupa'da olup bitenlerin merceğinden ne ilk, ne son kez okuyordu ki bu durum, elinizdeki kitabın merkezî tezlerinden birine dair yeni bir kanıttır.

Proletarya ve partisi için sadece politik bir alan oluşturmak ve bunun gerektirdiği taktik önlemleri almak, tasfiyecilerin seçim programının özünü oluşturuyordu; Lenin'in "uzlaşmaz fark" dediği şey budur. İzleyen daha ayrıntılı bir cevapta Lenin, tek-

rar Martov'dan alıntı yapacaktı: "Bütün seçim kampanyasını yürüttüğümüz bayrak, proletaryanın kendi siyasi kaderini tayin özgürlüğü mücadelesinin, kendi başına bir sınıf partisi olma ve faaliyetlerini serbest bir biçimde geliştirme hakkı mücadelesinin, siyasi hayatta bağımsız bir örgütlü güç olarak yer alma mücadelesinin bayrağı olmalıdır. Örgütsel faaliyet için kullanılacak yöntemlerle seçim kampanyasının içerik ve taktiklerini bu ilke [buna bir mim koyun!] yönetmelidir." Lenin, Martov'un "ilke"sini zevkle yeniden yazdı çünkü bu ilke "meselenin özünü ... liberal bir emek siyasetini" –ve onu Marksist emek politikasından farklı kılan şeyi– "doğru biçimde" ifade etmekteydi.

> Liberal burjuvalar işçilere şunu söyler: Savaşmakta haklısınız; *kendi* siyasi kaderinizi tayin özgürlüğünüz için, *kendi* sınıf partinize sahip olma hakkınız için, siyasi hayatta bağımsız bir örgütlü güç olarak *yer alma hakkınız* için hakikaten savaşmanız gerekir. İşte Marksizm görüntüsü altında Martov işçilere, liberal, eğitimli, radikal, İngilizce veya Fransızcadaki tabiri caizse, *bourgeoisie* ilkelerini öneriyor.
>
> Marksistlerse işçilere şöyle diyor: "Kendi" siyasi kaderinizi tayin özgürlüğünüz için bütün halkın siyasi kaderini tayin özgürlüğü hedefiyle savaşmalı, halka siyasi varoluşunun daha sonraki demokratik biçimlerinin ne olması gerektiğini göstermeli, kitleleri ve emekçilerin gelişkin olmayan kesimlerini liberallerin etkisinden kurtarıp yanınıza çekmelisiniz. Eğer partiniz sınıfa düşen görevlere ilişkin tam bir anlayış geliştirecekse ve eğer partinizin faaliyeti lonca niteliği değil de gerçekten sınıf niteliği taşıyacaksa, sadece siyasi hayatta yer almakla kalmaması gerekir; liberallerin tüm duraksamalarına karşın siyasi hayatı yönlendirmesi, liberaller tarafından gösterilenden çok daha büyük bir arenada bulunan daha geniş kesimlerin inisiyatifini alıp daha temel ve radikal hedeflere yönelmesi zorunludur. Her kim sınıfı, sınırlarını, formunu ve biçimini liberallerin belirlediği ya da izin verdiği arenanın "bir köşesindeki" "bağımsız" faaliyetler alanına sıkıştırıyorsa, sınıfın görevlerini anlamıyor demektir. Ancak dikkatini

(ve bilincini, pratik faaliyetini vb.) bu arenanın tüm formuyla, tüm biçimiyle liberallerin izin verdiği sınırların ötesine genişletecek şekilde yeniden inşası ihtiyacına yönelten kişi, sınıfın görevlerini anlıyor demektir.

Aradaki farklılık gerçekten "uzlaşmaz" idi çünkü Lenin'e göre Martov ve tasfiyecilerin önerdiği şey, Marksist siyasetin özünü yadsıyordu. "Berikiler tam da bu fikri iyice tasarlayarak tanımlarken onların çizgisi, "işçi sınıfının 'hegemonyası' fikrini *dışlar*."[6] Bu yüzden bir seçim programı, bu farklılıkların üstüne köprü kuran gerçek bir program, fiilen ihtimal dışıydı. Böylece Rus sosyal demokrasisi seçimlere birbirine karşıt iki çizgi olarak girdi; Lenin bunu liberalizme karşı demokrasi olarak tanımlıyordu.

Kadetler seçim kampanyalarının yol haritasını çıkardıklarında Lenin daha da somut konuşabilecekti: "Özellikle 1906-1911 döneminden sonra, hele de Dördüncü Duma seçimlerinin hemen öncesinde [hâlâ faaliyetine devam eden] Üçüncü Dumadaki en önemli görevlerimizden biri, hakiki demokrasiyle kuru kuruya demokrat ismini alan Kadetlerin liberalizmi ('sosyete' liberalizmi) arasındaki derin farkı açıklamaktır." Bu çizgi, seçimlere kadar Lenin'in bütün müdahalelerinde kendisini gösterecekti.[7] Bu zorunluluk sadece Kadetlere karşı değildi çünkü "Marksistlere göre seçim kampanyasının başlıca görevi halka çeşitli siyasi partilerin *doğasını*, *ne* tür fikirlerin savunulduğunu ve bu fikirleri *kimin* savunduğunu, her partinin ardındaki gerçek ve hayati çıkarların ne olduğunu, toplumdaki hangi *sınıfın* hangi parti tabelasının arkasına gizlendiğini *açıklamaktı*."[8]

Kampanyanın aslı, en önemli mesele, gayet anlaşılabilir şekilde, işçi *curia*sı içinde yapılacak seçimdi. Üçüncü Duma seçimlerindeki asıl mesele, işçilerin vekili olarak mümkün olduğu kadar çok sosyal demokratın seçilmesiyse, bu kez o vekillerin liberal değil, Marksist emek politikasının destekçisi olmasıydı. Bu sonucun teminatı, önceki seferde de olduğu gibi, ikinci seçmenlerin seçildiği fabrika düzeyinde yürütülecek organize seçim ça-

lışmasıydı. Diğer *curia*lar, özellikle de ikinci, yani kentli küçük burjuva *curia*sı için sol blok taktiği geçerliydi. Çeşitli bölgelerden somut örnekler eşliğinde Lenin, eğer seçimlerin ikinci turunda Kadetleri dışlamak için Trudoviklerle, sağcıları dışlamak için de Kadetlerle taktik bloklar oluşturma hesaplarına daha çok kafa yormuş olsalardı, sosyal demokratların Üçüncü Dumada kaç sandalye fazlasına sahip olacaklarını gösterdi. Hatırlanacağı üzere Menşevikler, Üçüncü Duma seçimlerinin ilk turunda Kadetlerle blok yapmalarını önlediği için sol blok fikrine karşı çıkmışlardı. Tasfiyecilerle birlik içinde bu kez de aynı şeyi yapacaklardı çünkü liberal emek politikaları, Kadetlerden alacağı desteğe bağlıydı.

Artık sadece Lenin'in detaylara olan bilindik titizliği değil, aynı zamanda ağır ve antidemokratik seçim yasalarının "iç mekanizması" konusundaki mahareti de sahnedeydi. Bunun niteliğini biraz anlamak için işçi ve Trudovik seçmenlerin, eğer sağcıları geriletmek için liberallerle acilen blok kuramazlarsa vilayet meclislerinde nasıl davranmaları gerektiğine ilişkin tavsiyelerine bakalım:

> Demokratların taktiği sağcıları yenmek için önce liberallerle birleşmek, sonra da *liberalleri yenmek için sağcılarla* birleşmek olmalıdır ki hiçbiri kendi adaylarını seçtirmeyi garanti altına alamasın (tabii bunun için sağcıların veya liberallerin mutlak çoğunluğa sahip olmaması gerekir. Sahiplerse demokratlar Dumaya girmeyi umut edemez.) Seçim Yönetmeliğinin 119. maddesine uygun biçimde meclisin oturumuna son verilir. Bunun ardından demokratlar, kullanılan kesin oy sayısına bağlı olarak liberallerle blok oluşturup güçleri oranında sandalye talep ederler. *Bu gibi durumlarda önce demokratların liberalleri değil, liberallerin demokratları seçmesi zorunludur* çünkü tarih ve Avrupa'nın bütün tecrübesi, demokratlar liberalleri asla aldatmazken liberallerin demokratlara sık sık ihanet ettiğini göstermektedir.

İşçi-köylü ittifakına verdiği öneme uygun olarak Lenin, Trudoviklerin daha fazla sandalye sahibi olmalarına yardım et-

mek için sosyal demokratların ne yapabileceğine dair ayrıntı da veriyordu:

> Seçimde köylülerle ilgili olarak işçi sınıfı demokratlarının görevi açıktır. Giderek proleterleşen bir köylülüğe kendi sınıf propagandalarını bütünüyle taşımaları gerekir. Eski rejimin ve liberallerin destekçileri tarafından karşılarına çıkartılacak engellere karşın, 3 Haziran seçim yasası altında bile Dördüncü Dumaya *kendi* temsilcilerini mümkün olduğunca çok sayıda sokmalarını sağlamak için köylülerin güçlerini birleştirmelerine yardımcı olmalıdırlar. İşçi sınıfı demokratlarının liderliğini pekiştirmeye çaba göstermeli, köylü demokratların liberallere karşı gösterdiği tereddütlerin ne büyük zararlara yol açtığını açıklamalıdırlar.[9]

Bundan sonra görev, Lenin'in önerilerini hep beraber tartışmak ve oylayarak uygulamaya sokulmasını sağlamaktı.

Prag Konferansı

Üçüncü Duma seçimleri sırasında RSDİP göreli olarak birleşik vaziyetteydi. 1907'deki Londra yani Beşinci Parti Kongresi, seçimlerin yürütülmesine ve Duma grubunun yönetilmesine yönelik bir dizi karar almıştı. Küçük bir Bolşevik çoğunluğuyla seçilmiş Merkez Komite, yaklaşık bir yıl sonra işlevsiz kalmıştı. Bunun asıl nedeni çözüme kavuşmayan Bolşevik/Menşevik bölünmesiydi. Bu bölünmeye, otzovistlerle, ültimatomcularla, daha sonra ve daha önemli olarak da tasfiyecilerle aradaki farklılıklar eklenmişti. 1908 Aralık ayındaki Prag Konferansı, Lenin ve Bolşeviklerin inisiyatifi ele alıp yenisini toplamaya –1912'de yine Prag'da yapılacaktı– girişmelerinden önceki son yetkili parti toplantısıydı. "Konferans Tüzüğü" kararında açıklandığı üzere, "emekçi sınıfı hareketinin ve çarlığa karşıdevrimci mücadelenin acil pratik görevleri (ekonomik mücadelede liderlik, genel siyasi ajitasyon, proleter toplantıları, Dördüncü Duma seçimleriyle bağlantılı kampanya vb.), yerel örgütlerle sıkı bağlara sahip, ehil,

iş bitirici bir parti merkezinin yeniden kurulması için acil ve en enerjik tedbirlerin alınmasını zorunlu kılmaktadır." Başka bir deyişle yeni yükselişle birlikte yaklaşan seçimler, böyle bir toplantıyı gerekli kılmıştı.

Karar, "polis tarafından yapılan bir dizi tutuklamaya karşın tüm Rusya'da faaliyet gösteren parti birimleri, birkaç istisna dışında konferansta temsil edilmiştir" diye bildiriyordu. "St. Petersburg, Moskova, Saratov, Kazan, Samara, Nijni Novgorod, Sormovo, Rostov, Ekaterinoslav, Kiev, Nikolayev, Lugansk, Bakü, Tiflis grubu, Wilno grubu, Dvinsk grubu, Ekaterinburg, Ufa, Tyumen dışında merkez bölgedeki ve diğer bölgelerdeki birçok yerden" katılımcılar gelmişti. Krupskaya'nın anlatımına göre "Prag Konferansı, 1908'den sonra ulaşmayı başardığımız Rusyalı işçilerle toplanan ilk konferans" idi.[10] Duma grubundan da iki katılımcı vardı. "Tüm sosyal demokratların bilgilendirildiği ve tek bir istisna olmaksızın partimizin tüm örgütlerinin, bununla birlikte katılma fırsatı verilen tüm örgütlerin davet edildiği" konferansın çağrısı, Bolşeviklerin denetimindeki Rus Organizasyon Komitesi tarafından yapıldı. Yine de sadece iki Menşeviğin katıldığı, hiçbir tasfiyecinin bulunmadığı konferans, esasen Bolşeviklerin toplantısıydı. Menşevikler tasfiyecilerin çizgisine daha sıcak bakıyorlardı ama bunun önemli istisnaları da vardı –örneğin Plehanov ve özellikle Duma grubundaki Menşevikler– ve bunlar, parti yanlısı Menşevikler olarak tanınıyordu. Karar, "Bolşeviklerle Rusya'daki parti yanlısı Menşevikler", Organizasyon Komitesinde "uyum içinde çalışmışlardır" diyordu. Ayrıca konferans esas olarak Rusya ile sınırlıydı çünkü "üç kere davet edilmiş" ve "temsilcilerini göndermeleri için her türlü olanak sağlanmış" olmasına karşın Polonyalılar, Litvanyalılar ve Bund gibi ulusal partilerin hiçbiri katılmamıştı.[11]

Üç hafta süren konferansta partiye ilişkin görevlerle yaklaşan seçimler öncelikli gündem maddeleriydi. "Seçimlerde partimizin ve yine önümüzdeki Dumada kurulacak sosyal demokrat

grubun başlıca görevleri, sosyalist görevler, sınıf propagandası ve işçi sınıfının örgütlenmesidir." Lenin'in önceki yazılarıyla ayrıntılandırdığı strateji ve taktikler, seçim kampanyasının kılavuzu olacak "Dördüncü Duma Seçimleri" başlıklı dört sayfalık bir karara (bkz. Ek D) dökülerek oybirliğiyle kabul edildi. Karar, işçi *curia*sı seçimlerinde tasfiyecilerle yapılacak olanı da dahil olmak üzere diğer hiçbir partiyle blok kurulmaması gibi hayati bir taktiği onaylıyordu. Sol blok taktiğiyse sadece seçimin ikinci turunda köylü *curia*sında geçerliydi; bunun dışında "liberallere karşı burjuva demokratlarla, sonra da hükümetteki tüm partilere karşı liberallerle anlaşma yapabilmek amacıyla" ikinci kent *curia*sında blok kurulabilirdi. Ancak Londra Kongresinde karara bağlanmış önemli bir şart vardı bunun için: "Ortak bir platform oluşturacak seçim anlaşmalarına girilmeyecek, sosyal demokrat adaylar hangi türden olursa olsun siyasi bir taahhüt altına sokulmayacak, liberallerin karşıdevrimci doğası ile burjuva demokratların tutarsızlıklarını sosyal demokratlar tarafından kararlı biçimde eleştirmesi engellenmeyecekti."[12]

Diğer kararlarla –özellikle de "Dumadaki Sosyal Demokrat Grup" ve "Parti Çalışmasının Niteliği ve Örgütsel Biçimi"– birlikte seçim kampanyasını Bolşeviklerin nasıl ele aldıklarını ve bu kampanyaya nasıl giriştiklerini anlatan daha iyi bir belge dizisi yoktur. Örneğin yukarıda belirtilen ilk karar, Dördüncü Duma kampanyası için belirlenen üç sloganın tanıtımını yapmak için Üçüncü Duma grubunun kalan vaktini nasıl kullanacağını vurguluyordu. "Parti Çalışması" kararı ise "sosyal demokrat üyelerin Dumadaki konuşmaları, işçilerin yasal eğitmenler haline gelmesi için eğitilmesi, her ilçede, her sokakta vb. (Dördüncü Duma seçimleriyle ilgili) işçi seçmen ve diğer seçmen komiteleri kurulması vb. ile yerel organlar için yapılacak seçimler konusundaki sosyal demokrat kampanyaların örgütlenmesini vb." dile getiriyordu.[13] Bir konferans kararına dönüşmese de adı sonradan *Pravda* (Gerçek) olarak belirlenecek legal bir günlük gazete çı-

karma konusunda alınan karara veya yapılan görüşmelere konferansın resmî anlatımında –muhtemelen güvenlik nedeniyle– değinilmemiştir.[14] Ancak "Seçimler" kararında, "mevcut legal işçi gazetesini güçlendirmek ve yaygınlaştırmak için gereken dikkat sarfedilmelidir" denilerek bu konuda bir imada bulunulmuştu.

Bir sonraki kongre toplanana dek kendini en yüksek parti organı ilan eden konferans, Lenin yanında geleceğin Bolşevik liderleri Lev Kamenev ve Grigori Zinovyev'in de dahil olduğu bir Merkez Komite seçti; Stalin komiteye sonradan seçilecekti. Tasfiyecilere göreyse "konferans, yaptığı işlerle ... kendini kesinlikle partinin dışında konumlandırmıştır."[15] Prag Konferansı sadece Dördüncü Duma seçimleri için Bolşeviklerin kampanyasını değil, geriye dönüp bakıldığında anlaşılacağı üzere Bolşevik Partinin kendisini de başlatmıştı. Ancak çorbada bir sinek vardı. Lenin ve diğer Bolşevikler, Merkez Komite üyelerinden birinin –Roman Malinovski– Rus devlet güvenlik örgütü Okrana ajanı olduğunu bilmiyordu; sonuçları sonradan ortaya çıkacak bir gelişmeydi bu.

Prag Konferansının yetkisini arkasına alan Lenin, yaygın dağıtım için hemen partinin resmî kampanya literatürünü yazmaya koyuldu: "RSDİP Seçim Programı" (bkz. Ek E). "İşçi yoldaşlara, seçim hakkına sahip olan herkese ve her birinize olduğu kadar haklarından mahrum bırakılmış büyük çoğunluğa ... Rusya'nın tüm yurttaşlarına" seslenen program, hem yurtiçinde hem de yurtdışında eşine rastlanmamış bir karşıdevrimci terör estirdiği için rejimi suçlayarak başlıyordu: "[Rejim] Türkiye, İran ve Çin'deki tüm özgürlük hareketlerini bastırmaya çalışmaktadır." Seçim kampanyasının üç sloganının popüler ve pedagojik tanıtımından ve "seçimlerde yarışacak üç ana parti ... 1) Kara Yüzler, 2) liberaller ve 3) sosyal demokratlar" arasındaki farklılıkları açıkladıktan sonra Lenin, sosyal demokratların seçimlerden ne beklediğini açıkça ortaya koyuyordu:

> Partimiz Dumaya "reform" oyunu oynamak için değil, "anayasayı savunmak", Oktobristleri "ikna etmek" için veya liberallerin vaat ederek halkı aldattığı üzere Dumadan "gericiliği kovmak" için değil, Duma kürsüsünden kitleleri mücadeleye davet etmek, sosyalizmin öğretilerini açıklamak, hükümetin ve liberallerin bütün hilelerini teşhir etmek, halkın geri kesiminin monarşist önyargılarını ve burjuva partilerin sınıfsal köklerini ifşa etmek; yani yeni Rus devrimine sınıf bilinçli savaşçılardan oluşan bir ordu hazırlamak için katılıyor.

Lenin sonradan, seçim programında "sosyalizmle ilgili çok önemli bir paragrafın" eksik olduğunu söyleyecekti.[16] Bu eksiklik, gelecekteki kampanya literatüründe giderilecekti. Acil görev, bildirgenin yaygın biçimde dağıtılmasını sağlamaktı. *Lenin Collected Works* editörlerine göre bildirge "ayrı bir broşür olarak basılıp işçi sınıfının bulunduğu başlıca merkezler dahil 18 bölgede dağıtıldı. Broşürden yeniden basım yapmak suretiyle *Sotsial-Demokrat*'ın 26 sayılı nüshasının eki olarak yayımlandı. Birçok yerel Bolşevik örgüt tarafından yeni baskıları yapılan bildirge, RSDİP Merkez Komitesinin Rusya Bürosu tarafından Tiflis'te de yeniden basıldı."[17]

"Yeni Rus devrimine hazırlamak" konusunda Lenin'in vurgusunu değerlendirirken bildirgenin cumhuriyet talebi hakkında söylediğine dikkat etmek gerekir:

> "Kahrolsun aristokrasi" sloganının Rusya için fazla ileri bir slogan olarak görüldüğü günden bu yana fazla zaman geçmedi. RSDİP'in ortaya attığı bu sloganı ileri işçiler benimseyip bütün ülkeye yaymış, iki üç yıl içinde yaygın bir slogan haline getirmişlerdi. İşçi yoldaşlar, Rusya'nın tüm yurttaşları, ülkemizin sonunda durgunluğa, barbarlığa battığını, insanların haklarından mahrum kaldığını, on milyonlarca kişinin dehşete düşüren bir yoksulluk içine yuvarlandığını görmek istemeyen herkes, iş başına. Rus sosyal demokratlar ve Rus işçiler, "Kahrolsun çar monarşisi, yaşasın Demokratik Rusya Cumhuriyeti!" sloganını ülke çapında yaygınlaştırmayı başaracaklardır.

Bu önemlidir. Eğer Lenin haklıysa –ki iddiasının doğruluğundan kuşkulanmak için neden yoktur–, üç yüz yıllık Romanov hanedanını devirip yerine demokratik bir cumhuriyet kurma fikrini kitlesel ölçekte yerleştirenler, başta yol gösterici olarak kendisi bulunmak üzere Rus sosyal demokrasisidir. Bu durumda Nikolay'ın tahttan indirildiği 1917 Şubat Devrimi'nin kökeninin, Dördüncü Duma için yapılan Bolşevik seçim kampanyasına kadar uzandığı ileri sürülebilir. Bu kitabın tezlerinden biri olan Ekim Devrimi'nde Bolşeviklerin başarılı olmasının izinin, Lenin'in seçim stratejisine kadar götürülebileceğinin en önemli kanıtıdır bu.

Pravda ve "Devrimci Yükseliş"

4 Nisan'da Sibirya'daki Lena altın madeninde beş yüz grevci işçi rejimin silahlı kuvvetleri tarafından acımasızca öldürüldü veya yaralandı. Dumadaki sosyal demokrat vekillerden biri açıklama istediğinde hükümetin içişleri bakanı şu yüz kızartıcı karşılığı verdi: "Böyle oldu ve böyle olacak!" Büyük bir öfkeyle Rusya'nın dört bir yanında protesto eylemleri patlak verdi, zaten planlanmış 1 Mayıs gösterileri ek bir enerjiyle dolarak 1905'ten bu yana en büyük siyasi gösterilere dönüştü. Lenin ısrarla, bütün bu gelişmelerin Dördüncü Duma seçimlerinin önemini vurguladığını söylüyordu: "Devrimci atmosferin bu şekilde yoğunlaşması, partinin görevlerine ve seçim kampanyasındaki rolüne kuvvetli bir ışık tutuyor... Rusya, devrimci yükseliş dönemine girmiştir."[18]

Daha önce belirtildiği üzere Prag Konferansında RSDİP'in legal bir gazete çıkarması kararı alınmıştı.[19] Bundan kısa süre sonra Lenin, Duma grubunun iki üyesiyle gerekli planlamayı yapmak üzere Leipzig'de bir araya geldi. İlk fikir, haftalık yayın organı *Zvezda*'nın günlüğe çevrilmesiydi. Ancak Lenin'in Gorki'ye yaptığı yorumdan da anlaşılacağı üzere bu kolay olmayacaktı: "*Zvezda*'ya yardımcı olmanızdan çok, hem de çok memnunum. O konuda müthiş zorlanıyoruz; iç ve dış meseleler ve mali güçlükler

devasa boyutlarda."[20] Bazen "Bolşevik" veya "yarı Bolşevik" bir gazete olarak nitelenmesine karşın *Zvezda*, daha ziyade Lenin, St. Petersburg Merkez Komitesi ve Duma grubunun ortak girişimiydi. Parlamenter dokunulmazlıkları sayesinde vekiller gazetenin yayıncısı olarak görünebiliyor, muhalefet yayınlarının başına sıkça geldiği gibi tutuklanmaktan korkmuyorlardı. Bolşevik Duma üyesi Nikolay Plotayev, gazetenin yayıncısı oldu. Öte yandan Duma grubunun kalan kısmının da –yine çoğunlukla Menşeviktiler– gazeteyle sıkı bağları vardı. Lenin'in Prag Konferansının tasfiyecilerle bağları koparma kararı hakkında Bolşevik bir arkadaşına yaptığı yorum çarpıcıdır: "Duma sosyal demokrat grubu *doğrudan* ne bizim, ne de onlarındır. Ancak 1) bizim konferansa *iki* vekil katıldı, 2) tasfiyeci *Zhivoye Dyelo*'ya [Hayati Dava, kısa ömürlü bir legal gazete] katkıda bulunanlar arasında *dört* Sosyal Demokrat vekil yer alırken *Zvezda* için bu sayı *dokuz*."[21] Birkaç ay sonra Lenin, tasfiyeciler "[Duma] grubundan nefret ediyor... Neden? Çünkü grubun çoğunluğu, ki parti yanlısı Menşevikler her zaman sayıca üstündür, her zaman tasfiyecilere karşı kararlılıkla savaşmış ve St. Petersburg'da onları tamamen zararsız hale getirmişlerdir,"[22] diyordu.

Duma grubunun "ne bizim, ne de onların" niteliğinde olması, muhtemelen Lenin'le yayın kurulu arasındaki sürtüşmeyi – Gorki'ye söylediği "iç... zorluklar"– açıklar, özellikle de savaş hatlarının çizildiği Prag'dan sonra. Tahminimce hepsi Bolşevik olan kurul üyeleri, *Zvezda*'da birlikte çalıştıkları, esasen parti yanlısı olmakla birlikte Duma grubundaki "ne bizim, ne de onların" vaziyetindeki Menşevik vekillerle aralarını açmaktan korktukları için, Lenin'in istediği gibi Prag'da alınan tasfiyeci karşıtı kararlara tartışmasız destek vermekte gönülsüz davranıyorlardı. Neden ne olursa olsun, "uzaktaki" Lenin'le St. Peretsburg'daki yoldaşlarının aynı siyasi çizgide olmadıkları ne ilk ne de son olaydı bu.

Sorunlara dair ilk açık belirti, yeni göndermiş olduğu "Seçim Bildirgesi"ne eşlik eden editörler kuruluna hitap eden son dere-

ce sert mektubuydu: "Bu bildirge, başta bildirgeye *katkı koyanlar* olmak üzere sadece *herkesin bilgi edinmesi* amacıyla gönderildi. Merkez Komite tarafından onaylanıp yayımlanan bir bildirge *varken* yenilerini *yazmayı durdurmanın* vaktidir... Tarafınızca bilinen editörlerin *herhangi* bir bildirgeyi *kabul etmemesini*, çok kuvvetle tavsiye ederim. Çünkü Merkez Komite dışındakiler tarafından onaylanan herhangi bir bildirge, tasfiyeci bir hiledir. Bunun yanında esas itibarıyla editörlerin bir bildirgeyi kabul etmesi iyi niyetle bağdaşmaz. Editörler ya mevcut bildirgeye uymalı ya da sessiz kalmalıdır." Lenin'in altı ay önce doğru biçimde algıladığı şey, Rus sosyal demokrasisinde liberal mi, yoksa Marksist emek politikasının mı savunulacağı mücadelesi, burada ortaya çıkmaktadır. Vesile olan meseleyse Prag Konferansı tarafından seçilen Merkez Komitece onaylanan seçim bildirgesinin (bkz. Ek E) bir parti gazetesi tarafından savunulup savunulmayacağıydı. Duma grubuyla yayın kurulu arasında daha önce ortaya konan bağlantı göz önüne alındığında, arada anlaşmazlık çıkacağı belliydi; özellikle de, tekraren, Prag'ın hemen sonrasında. Bu karışıma bir de polis faktörü eklendi. Legal bir günlük gazete planlamasının yapıldığı Leipzig toplantısına katılan Duma grubu üyelerinden Vasili Şurkanov'un Okrana ajanı olduğu sonradan anlaşılacaktı. Henüz ifşa olmamış Malinovski de oradaydı.[23]

1 Mayıs gösterileri, Lenin'e göre, bu çatışan bildirgeler arasındaki mücadeleyi ve gündemde neyin olduğunu doğruladı. St. Petersburg'daki gösterileri örgütleyenlerin –RSDİP'in St. Petersburg Komitesi "dağıtılınca" onun yerine devreye girip inisiyatifi ele alan "yeraltındaki nükleus"– yayımladığı broşür Lenin'i iyice yüreklendirdi: "Tutuklamalar sonucunda belirli sloganlar üzerinden yürüneceğini ilan edecek hiyerarşik bir organ kalmamıştır. Böylece proleter kitleler, işçi sosyal demokratlar ve hatta bazı Sosyal Devrimciler, *sadece* kitlelere gerçekten tartışılmaz gelen, yalnızca (demagogların ve tasfiyecilerin dediği gibi) gücünü 'yukarıdan gelen buyruklardan' değil, devrimci işçilerin

bizzat kendi *kanılarından* alan sloganlar etrafında birleşecektir." Lenin'in neşeyle belirttiği gibi, "ne görüyoruz? ... St. Petersburglu işçiler broşürlerine 'sloganımız kurucu meclis, sekiz saatlik işgünü ve feodal arazilere el konması olsun' yazıyorlar. Yine aynı broşür şu çağrıda bulunuyor: 'Kahrolsun çar hükümeti! Kahrolsun otokratik 3 Haziran Anayasası! Yaşasın demokratik cumhuriyet! Yaşasın sosyalizm!'" Sadece "hiyerarşik organ"ın yokluğunda bile örgütü devam ettirebilecek bir yeraltı ortaya çıkmakla kalmıyor, "*1912 Ocak ayında toplanan RSDİP Tüm Rusya Konferansının benimsediği sloganları*" da benimsiyordu ki bu ikisi de tasfiyecilerin çizgisine taban tabana zıttı. 1 Mayıs gösterileri, diyordu Lenin, Troçki ve tasfiyecilerin savunduğu "liberal emek talebi ... dernek kurma özgürlüğü", "hareket" tarafından "gözardı edilirken" Prag Konferansı tarafından benimsenen sloganların işçi sınıfının birliğinin gerçek yolu olduğunu ortaya koymuştur.

> St. Petersburg sosyal demokrat proletaryası, işçi sınıfı açısından en temel, en önemli hak da olsa, yeni devrimci mücadelenin, tek bir hak için değil, *tüm halkın özgürlüğü* uğruna başlatılması gerektiğinin farkındadır.
>
> St. Petersburg proletaryası taleplerini parçalara bölmek yerine genelleştirmesi gerektiğinin; bir cumhuriyetin dernek kurma özgürlüğünü içereceğinin ve bunun tersinin geçerli olmadığının; sistemi tamamen çökertmek, Rusya'nın ve Kara Yüzlerin çarının rejimini tamamen yıkmak için tam merkezine vurmanın, şeytanlığın kaynağına saldırmanın gerektiğinin farkındadır.[24]

1 Mayıs, liberal işçi siyaseti izlemeyi savunanlara da bazı dersler öğretmiş olmalıydı. Bolşevik sloganlar Rusya proletaryası içinde daha yaygınlaşmışsa yeni Dumada daha fazla sandalye kazanabilirlerdi. Bu durum kısa süre sonra Martov'un tasfiyeci bir yayında yaptığı yorumları açıklayabilir. Lenin'e göre "Martov, Dördüncü Dumada oluşacak sosyal demokrat grubu, kurnaz önceli gibi tasfiyeci karşıtı olursa 'Belusov olayı gibi olaylar istisna değil, kural haline gelir' diyerek önceden tehdit ediyor ki bunun

anlamı, düpedüz, tasfiyeciler Duma grubunu *bölecekler* demektir. Siz havlarsınız baylar ama ısırmazsınız. Eğer gücünüz olsaydı Dumada tasfiyeci grubu çoktan kurmuş olurdunuz."[25] Bölüm 1'de belirtildiği gibi Belusov, Üçüncü Dumanın yasama döneminin sonlarına doğru aniden sosyal demokrat Duma grubundan ayrılıp tasfiyecilerin kampına geçmişti. Lenin tasfiyecilerin Üçüncü Dumada yapamadıkları konusunda haklı çıktıysa da Dördüncü Duma konusunda yanılacaktı.

Seçimlere yaklaşırken savaş hatları giderek gerginleştikçe bir günlük gazete ihtiyacı kendini iyice belli ediyordu ama bu gazete, Lenin ve editörlerin aynı siyasette buluştuğu bir gazete olmalıydı. Bunun için Lenin'in mücadele etmesi gerekti. *Zvezda* editörlerinin seçim kampanyasında işin başına geçmesini sağlamak acil bir görevdi. Bunu sağlamak üzere onlarla birlikte çalıştı ve seçim çalışmasına katkıda bulunmak amacıyla, seçim stratejisi ve taktikleri üzerine *Zvezda*'da yayımladığı yazılarının bir kısmını da içeren "Seçmenin Elkitabı"nı hazırladı. Kitabın bir nüshasının kendisine ulaşmasının uzaması üzerine "'Seçmenin Elkitabı'nı, *matbaadan çıktıktan iki buçuk hafta sonra aldık!* Hemen gönderselerdi 5 *kapik* maliyeti olurdu,"[26] diye şikayetini dile getirdi. Diğer parti kurumları da görevlendirme amiri Lenin'i öğrenmişti. Başka şikayetlerden oluşan bir listeyle birlikte seçim programı üzerine Merkez Komiteye, "Seçim programı konusunda yazılı bir cevap yok. Basılacak mı? Ne zaman? Tamamen onaylandı mı? Merkezî yayında da [*Sotsial-Demokrat*] onu yayımlamalıyız ama henüz kesin bilgimiz yok" diye yazdı.[27]

Lenin günlük gazetenin durumu hakkında da endişelenmeye başlıyordu. "Günlük gazete konusunda bize en yakın zamanda bilgi verin. Boyutu ne olacak? Gönderilecek yazılar hangi uzunlukta olacak?" Editörler kurulu ile olan ilişkilerinin ne kadar zayıf olduğunu gösterircesine onun bu sorularının tarihi olan 22 Nisan, *Pravda*'nın [*Gerçek*] ilk sayısının yayımlandığı tarihti. Karmaşık yasal meseleler yüzünden *Zvezda* bu tarihte kapanmak

zorunda kalmış ve Prag Konferansında öngörülen yasal günlük gazete olarak bu yeni gazete çıkmıştı.[28] Lenin'le yayın kurulu arasında günümüze kadar gelen düzenli yazışma, birkaç hafta sonra, Lenin'in ilk yazıları gazetede yer alınca başladı. Temmuz ayı itibarıyla Lenin'in, yaklaşan seçimleri organize etmek için gazeteyi kullanma görüşü artık belirgindi:

> Şehir Konseyine bir muhabir gönderip kiracı çiftçilerin kaç tanesinin [seçmen kütüğüne kaydolmak için] başvurduğuna baktırmanızı ve (başarılı bölgeleri teşvik edip başarısız bölgelere cazip gelebilecek bir unsur olmak üzere) bu bilgileri *sistematik olarak* yayımlamanızı kuvvetle öneririm. Çok az zaman kaldı; gazete işin *bütününü* üstlenmelidir.
>
> Şehir Konseyinden, tanıdığınız istatistikçilerden (veya resmen Devlet Dumasının editörlerinden ve mensuplarından) *Birinci, İkinci* ve Üçüncü Devlet Duması + (iskan, nüfus gibi) Petersburg'a dair bütün istatistikleri alabilirsiniz (eğer yoksa ilgili aylar ve yıllar için *Rech* [Kadetlerin günlük gazetesi] veya başka bir günlük gazete aldırın). Elinizde böyle bir malzemeyle ve Şehir Konseyine her gün ya da haftada iki üç gün gidip gelen acar bir muhabirle seçimlerin gidişatı üzerine gazetenizde *güzel* bir bölüm yürütebilirsiniz.[29]

Lenin'in *Pravda*'nın yayın kuruluyla karşı karşıye geldiği en büyük sorun, kendisine ve tasfiyecilere nasıl davranacakları meselesiydi: "Ne bizim, ne onların" sorunu. Lenin elbette tasfiyecilerle yeni gazetenin sayfalarında hesaplaşmak istiyordu. Editörlerse yine, muhtemelen parti yanlısı Menşeviklerle olan bağlarından ötürü kararsız davranıyorlardı; Lenin'in gönderdiği hiçbir yazıyı basmamalarının nedeni buydu. Lenin ise "bir orta yol yok ve olamaz"[30] diye iddia ediyordu.

> [*Nesvkaya*] *Zvezda* ve *Pravda* "acı veren meselelerden" kaçarak, kendilerini yavan ve monoton, ilgi çekici ve mücadeleci olmayan bir yayın haline getiriyorlar. Sosyalist bir gazete polemikler sürdürmek zorundadır: Zamanımız umutsuz bir kargaşa zama-

> nıdır ve polemikler olmadan yapamayız... Farklılıkları işçilerden (*Pravda*'nın yaptığı gibi) gizleyemezsiniz: Bu zararlıdır, ölümcüldür, gülünçtür... *Pravda*, eğer *sadece* "popüler", "pozitif" bir yayın olursa *yok olacaktır*, bu kesin...
>
> Ama polemiklerden korkmazsa, tasfiyecilerle ilgili dosdoğru konuşursa, tartışmalar vasıtasıyla kıpır kıpır olursa kesinlikle başarı kazanacaktır... Bir gazete herkesten bir adım önde olmalıdır ve bu hem *Nevskaya Zvezda* hem de *Pravda* için geçerlidir. *Pravda*, iki küçük "pozitif" makale yanında *polemiklere* –tasfiyecilerle dalga geçen bir ana makale– de yer vermelidir, ve benzeri. Monotonluk ve gecikme gazete işiyle bağdaşmaz. Ve *Pravda*'nın buna ek, özel ve istisnai bir görevi vardır: "Gazete kime *liderlik ediyor*"; *herkesin* sorduğu soru ve *herkesin* satır aralarında okumaya çalıştığı şey budur.[31]

Lenin'in kendi tezini savunması için editörlerle doğrudan birlikte çalışmak üzere gönderdiği Stalin de Lenin'in öfkesine, Rodney King'in "Neden geçinemiyoruz?" sendromuna* yakalandı.[32] Lenin, Bolşevikler de dahil olmak üzere her kesimden arabulucunun sürece dahil olduğunu öğrenmişti.

Seçimlere Doğru

"[S]eçimler çok yakında; neredeyse sadece sekiz dokuz hafta var. Seçim öncesi çalışmamızın tüm boyutlarında çabamızı iki katına çıkarmak için gerekli adımları atmak durumundayız." Lenin'in *Nevskaya Zvezda*'nın [*Neva Yıldızı*] 1 Temmuz tarihli baskısında yer alan "St. Petersburg Seçimlerinin Önemi" başlıklı

---

* ABD'nin Los Angeles şehrinde yaşayan Afro-Amerikalı Rodney Glen King (1965- 2012), 1991 yılında polis memurları tarafından feci şekilde dövülerek gözaltına alındı. Bununla ilgili amatör çekimler haber bültenlerinde yer alınca ilgili polis memurları yargılandı. 1992 yılında bu polislerin beraat ettiği duyulunca başlayan ırkçılık karşıtı barışçıl gösteriler, polisin sert tavrı nedeniyle günlerce süren ve 53 kişinin ölümüne yol açan olaylara dönüştü. "Büyük Los Angeles İsyanı" diye bilinen olaylar sonrasında Rodney King'in bir basın toplantısında "Neden geçinemiyoruz?" diye başlayan konuşması akıllara kazınmış ve simgesel bir anlam kazanmıştır. *–çev.*

makalesi Rusya'nın başkentindeki "işçi demokratlar"ın harekete geçmesi için bir çağrıydı. St. Petersburg, "işçi demokratların Rus gerçekliğinin inanılmaz zor koşullarında yürütmek zorunda kaldıkları seçim kampanyasının *modeli*" olmalıdır diyordu.

Başkenti özellikli kılan şey "burada maruz kaldığı tüm ağır eziyetlere rağmen, verilen tüm cezalara ve editörlerinin tutuklanmasına rağmen, durumunun bütün belirsizliğine rağmen ve kendisine uygulanan bütün sansüre rağmen, işçi demokratların görüşlerini bir nebze de olsa yansıtabilen oldukça iyi örgütlenmiş bir işçi sınıfı basını olmasıdır... İşçiler burdan başka hiçbir yerde herkes tarafından *görünür* bir seçim kampanyası yürütecek durumda değildir." Son nitelendirme önemliydi çünkü Lenin'in geniş bakış açısını bir kez daha doğruluyordu: "bütün halkın siyasi kaderini özgürce tayin etmesi." Evet, işçi *curia*sı seçimleri "oldukça önemlidir ama işçiler orada nüfusun diğer sınıflarıyla yüz yüze gelemezler ve bu nedenle de ilerici, proleter demokratlar tarafından genel olarak tüm demokratlara rehber olsun diye özenle çalışılıp ortaya atılmış *ortak siyasetin* içerdiği görevler konusundaki görüşleri ve *ulusal talepleri yeterli* ölçekte temsil edemezler."

St. Petersburg'un önerisi, başka herhangi bir yerden farklı olarak, "liberallerle demokratlar" arasında doğrudan bir yarıştı, özellikle de ikinci kent *curia*sındaki seçimlerde. Doğrudandı çünkü "şimdi yürürlükte olan seçim kanunu ikinci bir oylamaya izin veriyor, dolayısıyla ilk turda seçim bloku gerekli olmadığı gibi buna izin verilemez." Bu durum, "bir Kara Yüzler tehlikesinin olmayışı" ile birleşince, hele de "İkinci Duma seçimlerinin" "küçük burjuva demokratları liberal etkilerden kurtarma"da "kentli demokrat seçmenler arasında Kadet 'tahakkümünün' pek de geçerli olmadığını gösterdiği" göz önünde bulundurulduğunda, "Rus Marksistlerin" makul bir şansa sahip oldukları anlamına geliyordu. Bu nedenle "St. Petersburg'daki seçim mücadelesi, Rusya'nın kurtuluş hareketinin bütünü içinde liberallerle işçi demokratlar arasındaki bir hegemonya mücadelesidir."

Seçimlerin ülke çapında sahip olduğu önemden dolayı, ısrarla "bütün Rusya aynı zamanda St. Petersburg'a yardım etmelidir."[33] diye ısrar ediyordu.

Başka hiçbir şehirde olmayan bir şeye, yani yaklaşık 40.000 dağıtılan günlük *Pravda*'ya ve ondan daha az önemli olmayan *Nevskaya Zvezda*'ya sahip olmak kampanya açısından kesinlikle bir artıydı ama Lenin'in mücadele etmek zorunda olduğu yayın kurulundaki arabulucu eğilimler dışında başka kısıtlamalar da söz konusuydu. "Demokrat emekçilerin görüşlerinin" gazetede "sansür edildiği", "son derece az yer bulduğu" ifadelerini kullanmaktan geri kalmadı. İllegal *Raboçaya Gazeta*'da "legal Marksist basın" hakkında daha toksözlü olan Lenin "Gazetenin eli kolu korkulacak ölçüde bağlı; cumhuriyet, partimiz, ayaklanma ve çarın çetesi hakkında tek bir söz etmeye cesaret etmez," diye yazıyordu. Her şeye rağmen en azından, işçilerin "*kendi* gazetesidir ve *teorik olarak* Marksizmi savunuyor."[34]

Lenin, "Altı Aylık Çalışmanın Sonuçları" başlıklı, günlük gazetede yayımlanan o güne kadarki en uzun makalesinde *Pravda*'nın neden aslında işçilerin "*kendi* gazetesi" olduğuna ilişkin ikna edici bir açıklama getiriyordu. Yazı dizisi şeklinde Temmuz ortasında yayımlanan makale, *Zvezda, Nevskaya Zvezda* ve *Pravda* için altı ay süreyle 49 şehirden gelen aylık katkıyı tahlil ediyordu. 504 grup katkıda bulunmuştu. Ardından iki tasfiyeci yayın, *Zhivoye Dyelo* ve *Nevsky Golos* ile ilgili aynı verileri karşılaştırıp yine rakamlar ve tablolar eşliğinde (ve keyifle), "tasfiyeci entelektüeller grubu *topu topu 15 işçi grubunun* desteğini almayı başardı!.. Yarı-liberal bir dergide ve gazetede yayın yapabilen ama son toplamda proleter kitleler arasında ciddi destekten yoksun olan tasfiyeci bir grup oluşumuyla karşı karşıya olduğumuz gerçeğinin daha spesifik bir ispatı tahayyül edilebilir mi?"[35] diye yazıyordu. Diğer şeyler arasında, bundan çıkan ders fabrika işçilerinin günlük bir işçi sınıfı gazetesini ayakta tutabileceği ve daha da gelişmesini sağlayabileceğiydi.

İstatistikler arasına, yaklaşan seçimlerin önemi de sıkıştırılmıştı:

> Genel olarak işçiler için ve özel olarak da Dördüncü Duma seçimlerini yürütmek için bir gazete gereklidir. İşçiler Üçüncü Dumadan da Dördüncü Dumadan da hayır gelmeyeceğini çok iyi biliyor. Ne var ki öncelikle partinin mücadele içine girdiği, bütün politik yaşamın canlandığı, kitlelerin de o ya da bu şekilde *politikayı öğrendiği* seçimler sırasında toparlanmak ve işçi kitlelerini politik olarak aydınlatmak için; ve ikinci olarak işçi vekillerimizi Dumaya sokmak için seçimlere katılmalıyız. Sadece toprak sahiplerinden oluşan en gerici Dumada bile işçi vekiller, hakiki işçi demokratlar olmaları kaydıyla, kitlelerle ilişki içinde olmaları ve kitlelerin de onları yönlendirmeyi ve faaliyetlerini denetlemeyi öğrenmeleri kaydıyla, işçi sınıfı davası için çok şey *yapmışlardır* ve yapabilirler.[36]

Lenin, Temmuz sonunda, illegal yayında "Partimiz halihazırda seçimlerin nimetlerinden faydalanmıştır, hem de çok büyük ölçüde. Polis tarafından getirilen hiçbir 'yorum', Dördüncü Dumanın hiçbir tahrifatı ... *bu* sonucu hükümsüz kılamaz. Partinin çizgisine harfiyen uygun olarak örgütlenen propaganda, halihazırda her yerde hayata geçirilmiştir ve sosyal demokratların bütün seçim kampanyasının havasını belirlemiştir."[37] diye yazıyordu.

Legal yayın, seçim kampanyasını genişletmek için alenen kullanılamıyorsa bile proletaryanın eğitimi için çok uygun bir ortam olabilirdi; Lenin'in "teorik olarak Marksizmi savunuyor" derken kastettiği buydu. Temmuz'dan Ekim ve Kasım'da gerçekleşen seçimlere kadar Lenin'in *Pravda*'ya verdiği sayısız makale, muhtemelen, Prag Konferansında parti yayını hakkında kabul edilen bir karardan esinlenmişti. Bu karar "propagandist bir içeriğe sahip makalelere daha çok yer ayrılmasını ve makalelerin işçiler için daha anlaşılır olması için daha popüler bir dille yazılmasını"[38] istiyordu.

Genellikle, bir sayfadan uzun olmayan makaleler, ki bu onları kampanya bildirisine dönüştürülmeye müsait kılıyordu, bir dizi zengin başlık içeriyordu ve açık açık yasadışı RSDİP'in adaylarına oy verme çağrısı yapamasa da kampanya destekçileri satır aralarındaki boşlukları tartışmalarla ve toplantılarla doldurabilirdi. Örneğin, Rusya'daki cari ücret oranlarını, çalışma saatlerini ve kapitalist kâr oranlarını incelemek ve açıklamak için temel Marksist analizlerden yararlanan bir grup makale vardı. Bunları, köylülerin ekonomik gerçekliğini tartışan makaleler tamamlıyordu. Ayrıca, kampanyanın hız kazanmasıyla birlikte Lenin, kırsal bölgelerden daha çok rahibin seçilmesi için seçim kurallarının rejim tarafından manüple edildiğine dair Kadet ve Oktobrist suçlamalara cevap verdi. Onların itirazlarına karşı çıkması seçim stratejisiyle tutarlıydı: "Bir demokrat, oy hakkı ve seçimlerin en ufak tahrifatına bile mutlak biçimde karşıdır ama din adamlarının en geniş kesimlerinin açıkça ve doğrudan siyasete girmesinin mutlak olarak yanındadır. Din adamlarının siyasi mücadeleye katılmaması en zararlı ikiyüzlülüktür. Gerçekte din adamları *her zaman* örtük biçimde siyasetin içinde olagelmiştir ve siyasete aleni olarak girmesi halka ancak fayda sağlar."[39]

Buradaki amaçlar açısından en yol gösterici olanı, monarşi yanlısı Kara Yüzler'in günlük gazetesi *Novoye Vremya*'da [Yeni Zamanlar] yer alan bir makaledir. 1912 ABD başkanlık seçimleri hakkında yayımladığı bir yazıyla bu gazete, erdem satarak Amerika'da "'paranın gücünden' şikayet ediyor, Taft, Roosevelt ve Wilson'ın, yani burjuva partilerin *tüm* başkan adaylarının çok büyük rüşvetçiler olduğunu dile getirmekten hainee keyif alıyordu. İşte size özgür, demokratik cumhuriyet" diye yılan gibi tıslıyordu, kendisi rüşvetçi olan gazete." Lenin, otokrasinin amigosunun sözü kendine hizmet eder şekilde evirip çevirmesini reddetti ve Marksizmin ABC'siyle karşılık verdi: "Sınıf bilincine sahip işçiler buna soğukkanlılıkla ve kıvançla cevap vereceklerdir: Liberal demokrasinin taşıdığı anlamla ilgili herhangi bir ya-

nılsama içinde değiliz. Dünyada hiçbir demokrasi sınıf mücadelesini ve paranın her şeye kadir olma halini ortadan kaldıramaz. Demokrasiyi önemli ve yararlı kılan bu değildir. Demokrasinin önemi sınıf mücadelesini serbest, açık ve bilinçli hale getirmesidir. Ve bu bir varsayım ya da temenni değil gerçektir."[40]

Ama Lenin'in seçimlere giderken ve seçimler sırasında dikkatini en çok verdiği konu savaştı; özellikle de Ekim 1912'de başlayan, çökmekte olan Osmanlı İmparatorluğu üzerindeki emperyalistler arası rekabetten ibaret olan Birinci Balkan Savaşı'ydı: "Avusturya kocaman bir parça kopardı (Bosna-Hersek) ve İtalya da bir başka büyük parça aldı (Trablusgarp [Libya]); zenginleşme sırası şimdi bizde –*Novoye Vremya*'nın siyaseti işte böyle bir şeydir." *Pravda* okurlarına bu savaşın nedenlerini açıklamak için tekrar Marksizmin temellerine başvuruyordu ve süreç içinde, birkaç yıl sonra ortaya çıkacak klasik eserinin, *Emperyalizm: Kapitalizmin En Yüksek Aşaması*'nı önceden haber veriyordu: "Ücretli köleliğin mevcut olduğu bir toplumda, her tacir ve her işletme sahibi, âdeta 'Ya ben mahvolacağım, ya da kâr edeceğim ve diğerleri mahvolacak' diyerek bir kumar oynar. Her yıl yüzlerce kapitalist iflas eder ve milyonlarca köylü, zanaatkâr ve esnaf batar. Kapitalist ülkeler de yabancı toprakları ele geçirme ve daha zayıf komşularını yağmalama amacıyla bir oraya, bir buraya katliama gönderdikleri milyonların kanıyla benzer bir kumar oynar."[41] İşçi sınıfının cevabına gelince;

> Genelde demokratlar ve özelde işçiler, tilkiler ve kurtların Slavlar üzerinde kuracağı her türlü "himaye"ye karşıdır ve ulusların kendi kaderlerini tam tayin hakkını, tam demokrasiyi ve Slavların, "Büyük Devletler"in* *her türlü* himayesinden özgürleşmesini savunur.
>
> Liberaller ve milliyetçiler Balkan halklarının Avrupalı burjuvazi tarafından yağmalanmasının ve köleleştirilmesinin *farklı yolları*

---

* Dönemin uluslararası ortama hâkim devletleri (İngilizcesi "Great Powers"). Osmanlıların tanımıyla Düveli Muazzama: İngiltere, Fransa, Avusturya-Macaristan, Rusya, Almanya, İtalya. *–ed.*

> üzerine tartışıyorlar. Sadece işçiler her tür "himayeye", yağmalamaya ve müdahaleye karşı her yerde ve tam demokrasi ve özgürlük için hakiki bir demokratik siyaset yürütüyor![42]

Aralarına fesat sokulan Balkan halkları ve onların "özgürlüğünü" destekleme iddiasında olan liberaller konusunda ise;

> "Özgürlük" ezilen halklar tarafından hiçbir zaman ve hiçbir yerde bir halkın diğerine karşı savaşması aracılığıyla kazanılmamıştır. Halklar arasındaki savaşlar sadece halkların köleleştirilmesini artırır. Türk köylüsü için olduğu kadar Balkanlardaki Slav köylüsü için de gerçek özgürlük *ancak ve ancak* her ülkenin tam özgür olmasıyla ve tam ve baştan sona demokratik devletlerden oluşan bir federasyonla sağlanabilir.
>
> Balkanlardaki Slav ve Türk köylü, kendi toprak sahipleri ve hükümetleri tarafından eşit biçimde "ezilen" iki kardeştir.[43]

Bir yüzyıl önce yazılmış olmasına rağmen, Lenin'in görüşleri dikkate değer ölçüde geçerliliğini koruyor.

SEÇİMLER BAŞLIYOR

"Safarov ve Inessa, iki yakın yoldaş, seçim kampanyası hazırlıklarına başlamak için Paris'ten St. Petersburg'a gitti... Inessa, Krakow'da mola verdi ve iki gün bizimle kaldı" diye yazar Krupskaya.[44] 1912 yazında, Lenin ve eşi, yönetmekte oldukları çalışmaya daha yakın olmak için Polonya, Krakow'a taşınmışlardı. Kampanyanın karşı karşıya olduğu zorlukları bilen Merkez Komite, Lenin'in talimatıyla, Bolşevik liderlerden Inessa Armand'ı ve Ermeni yoldaş G. I. Safarov'u, 1 Mayıs gösterilerinin ardından gelen rejim baskısının büyük zarar verdiği partinin St. Petersburg şubesini yeniden kurmak, politik olarak aynı fikirde olan *Pravda* editörlerini bir araya getirmek ve her şeyden önemli olan işçi *curia*sı seçimleri için hazırlıklara başlamak üzere görevlendirmişti.[45] İlk iki cephede yaşanan bazı hüsranlardan son-

ra Armand, yeraltından çalışarak Putilov fabrikasındaki işçilere ulaşmayı başarmıştı. Armand'ın Prag Konferansı hakkındaki raporunu duyduktan sonra işçiler, Bolşevik çizgiyi desteklemeye ve seçimlere katılmaya karar verdiler. Armand, 14 Eylül'de altı kişilik Bolşevik aday listesini seçmek üzere bir toplantı düzenledi. Ne yazık ki bu toplantıyı polis de biliyordu ve Armand ile diğerleri tutuklandı.[46]

Her ne kadar hapiste olması Armand'ın 14 Eylül'de, yani tutuklandığı gün ektiği tohumların meyvelerini görmesini engelleyecek olsa bile o, herhangi bir meyvenin değil, daha sonra yaşananların açıklanmasına ilişkin paha biçilmez bir görgü tanıklığı bırakan bir kahramanı meydana getiren meyvenin tohumunu atmıştı. Beş hafta sonra, bazıları 1917'nin ateşli günlerinin habercisi olan uzun politik dramların ardından, Nikolayevski Demiryolu'nun vagon tamir atölyesinde çalışan işçi Aleksey Badayev, Dördüncü Dumada başkentin dört sınıflı meclislerinden birini temsil etmek üzere 20 Ekim'de St. Petersburg vilayet konseyi seçimlerinde seçilen dört kişiden biri oldu. Badayev aynı zamanda Bolşevik idi.

Badayev'in, seçilmesini ve Dördüncü Dumadaki deneyimlerini aktardığı *Çarist Dumada Bolşevikler* adını taşıyan anıları gerçekten çok değerlidir. Birinci bölümde Bolşeviklerin (yani Lenin'in) Dördüncü Duma seçimleri için geliştirdiği stratejiyi özetledikten sonra, ikinci bölümde kendisinin seçilmesini sağlayan süreci, çok öğretici ayrıntılarıyla birlikte tarif eder. Seçimler işçilerin katılmasını zorlaştırmak için tasarlanmış gerçek bir engelli koşuydu. Önceden örgütlenmek ve planlamak bir zorunluluktu çünkü, Badayev'in belirttiği gibi, "kesin seçim tarihi önceden bilinmiyordu. Bu, seçim tarihini son anda belirleyerek işçileri gafil avlamaya ve oy vermeye gidenlerin sayısını azaltmaya çalışan hükümetin hilelerinden biriydi."

Kampanyayı örgütlemek için bir büroya ihtiyaç vardı ve gazetelerin legal statüsü sayesinde "Bolşeviklerin kampanyasının

yönetim merkezi, *Pravda*'nın yayın bürosuydu." Ama yer sorununu çözmüş olmak, aşılabilen tek engeldi. "Her 'şüpheli' işçinin sürekli polis takibine maruz kalması nedeniyle, küçük gruplar halinde bile olsa bir araya gelmek için her türlü önlemi almak zorundaydık. Çoğunlukla, polisin dikkatinden kaçmak için on ile yirmi arasında kişinin katıldığı küçük toplantılar yapıyorduk. Yaz mevsimi işimizi kolaylaştırdı. İşçi grupları, piknik yapma bahanesiyle kentin dışına, genellikle de Ohta'nın* ilerisindeki ormana gidiyorlardı. Orman, şehrin kenar mahallelerinin ötesine geçmeye cesaret edemeyen polis ajanlarından kurtulmak için en iyi sığınaktı çünkü oradan kaçmak çok kolaydı ve polisler ücra yerlerde saldırıya uğramaktan korkuyorlardı."

Bir başka ve daha ciddi sorun, adayların belirlenmesiyle ilgiliydi. "Kesinlikle tutuklanacakları..." için "müstakbel adayların ismi gizli tutuluyor, işçiler adaylar hakkında ancak seçimlerden önce, son anda bilgi sahibi oluyordu." Bazı bakımlardan bu Bolşeviklere gerçekten yardımcı olmuştu çünkü kendileriyle yapılan tartışmalarda Menşevik-tasfiyeciler kampanyayı "birlik" ve adayların kişisel özellikleri etrafında örmek isterken Bolşevikler bildirgeye, özellikle de Badayev'in "üç balina" olarak adlandırdığı şeye; "demokratik cumhuriyet", "sekiz saatlik işgünü" ve "tüm feodal mülklere el konulması"na odaklanmak istiyordu.

Engellerle karşılaşanlar yalnızca işçiler değildi. Daha küçük ölçekte de olsa, Lenin'in çok önem verdiği ikinci kent *curia*sı seçimleri nedeniyle küçük burjuva seçmenler de güçlüklerle karşı karşıyaydı. Ve bu nedenle "*Pravda* ... şehirli demokrat seçmenlerin devamsızlığına karşı, haklarını korumaları ve gerekli bütün formaliteleri yerine getirmeleri çağrısında bulunarak büyük bir kampanya yürüttü. Gazetenin her sayısında, seçmenlere isimlerinin seçmen listelerinde olup olmadığını kontrol etme ve seçim komisyonlarına gerekli başvuruları yapmaları hatırlatıldı.

---

* St. Petersburg'dan geçen Neva Nehrinin en büyük kollarından biri. *-ed.*

Pravda, okurlarının her birinden, yaşadığı evdeki komşuları ya da tezgâhtaki arkadaşları arasında en az üç seçmeni sağlama almasını istedi." Lenin'in Gorki'ye söylediği gibi, işçileri seçimlere katılmaya ikna etmek gerçekten zordu: "Şimdi 'gırtlağımıza kadar' seçimlere 'batmış' durumdayız. Katılım oranının düşüklüğü lanet olası bir şekilde yaygın. İşçi *curia*sında da durum benzer."[47]

Badayev'in seçilme süreci "yaz ortasında, Parti örgütünün [beni] aday gösterdiğini öğrendiğimde" başladı. Birlikte çalıştığı işçiler arasındaki duruşu bu tercihte belirleyici olmuştu çünkü işçi *curia*sı seçimlerindeki ilk tur, fabrika düzeyindeki seçmenlerin seçimiydi. 14 Eylül'de, binlerce fabrika işçisi, üç turlu seçim sürecinde bir sonraki tura katılacak yaklaşık 80 seçmeni seçmek üzere farklı işyerlerinde bir araya geldi. Badayev'in fabrikasında Bolşevikler, Menşevik-tasfiyeciler ve partili olmayan işçiler arasında yaşanan ateşli bir tartışmadan sonra, bir başka yoldaşıyla birlikte Badayev ikinci tura katılmak üzere işyeri seçmeni olarak seçildi. Rejim 5 Ekim'de yapılması planlanmış *curia* toplantısından, yani seçimin ikinci turundan önce 80 seçmenin bir araya gelerek vilayet meclisi seçmeni olmasını istedikleri altı işçiyi belirlemek üzere görüşüp tartışmalarına izin vermeyeceğinden, "basın kampanyaları" diye yazar Badayev, "seçimlerin ikinci turunda muazzam bir rol oynadı". Menşevik-tasfiyeciler o zamana kadar, Alman partisinden aldıkları mali destek sayesinde –daha sonra tartışılacak olan ve hiç de önemsiz olmayan bir konu– kendi çizgilerini ve adaylarını tanıtacak kendi günlük gazetelerine, *Luç*'a [Işık] sahip olmuşlardı.

İşçi *curia*sı 5 Ekim'de toplandı ama rejim, çok da belli olmayan nedenlerle, toplantıdan bir gün önce en büyük öneme sahip olan Putilov Fabrikası da dahil olmak üzere, 21 işyerindeki seçimleri geçersiz saydı. Bu durum, başını Putilov işçilerinin çektiği, tüm şehre yayılan kitlesel işçi sınıfı protestolarına yol açtı ve St. Petersburg seçimlerinde bir dönüm noktası oldu. Seçmen seçimlerine sadece birkaç bin işçi katıldıysa da, şimdi on binler-

ce işçi –"harekete 70.000'den fazla işçi katılmıştı"– sokaklarda haklarını istiyordu. Eylemler, rejimi seçimlerin geçersiz sayıldığı işyerlerinde yeni seçimlere izin vermek zorunda bıraktı ve sonuçta 17 Ekim'de yeniden toplanan işçi *curia*sı çok daha radikal ve politikleşmiş bir organ oldu. Toplantıdan bir gün önce Lenin, *Pravda*'da yayımlanan "St. Petersburg İşçilerinin Vekili" başlıklı bir makale ile tartışmaya katıldı. Neyin söz konusu olduğunu ortaya koyduktan sonra şu sonuca varıyordu:

> İşçiler çoğunluğun iradesini temsil edecek ve Duma içinde ve dışında *ne* iş yapacağını kesin olarak bilecek bir vekile ihtiyaç duyuyor.
>
> Çoğunluk iradesini ortaya koymuştur ve St. Petersburg vekili, kararlı bir tasfiyecilik karşıtı ve tutarlı işçi sınıfı demokrasisinin bir destekçisi olmalıdır.[48]

Pravda, seçimin yapılacağı gün, 5 Ekim toplantısından önce yaptığı gibi, "uygun adayların listesini yayımladı."[49]

5 Ekim meclisi bir tartışma yürütme yetkisine sahip olmadığı halde, yaklaşık iki katı seçmenle yeniden toplanan *curia*, sokaklarda elde edilen kazanımları kayıt altına alan dört saatlik bir toplantı yaptı: "Seçmenler siyasi bir gösteri yapmak için bu fırsatı kullanmaya karar verdi ve mevcut siyasi koşullar hakkında bir dizi karar önerisinde bulundu. (O dönem sürmekte olan) Balkan Savaşı'nı kınayan; müstakbel vekile, sürgüne gönderilen İkinci Duma üyelerinin yeniden yargılanması sorununu gündeme getirme görevi veren; ve [ayaklanma için komplo kurmakla suçlanan] Karadenizli denizcilere verilen cezaları* kınayan karar önergeleri kabul edildi."

---

* 1905'te isyan ederek komutanlarını esir alan, bir kısmını da öldüren *Potemkin* zırhlısı ve İsmail gemisinin denizcileri, Odessa'daki olaylardan sonra Romanya'nın Köstence limanına giderek gemiyi Rumen yetkililere teslim ettiler, kendileri de bu ülkeye iltica ettiler. İsmail gemisi denizcileriyle isyanı bastırmak için Odessa'ya gelen filoda bulunan, fakat kendileri de isyana katılan denizciler ise ülkelerine geri döndü. Bahsedilen, bu denizcilerdir. *–ed.*

En önemlisi, diye yazar Badayev, "toplantının sonunda, Bolşevikler tarafından önerilen şekliyle St. Petersburg işçilerinin seçmenlerine verdikleri talimatlar oybirliğiyle kabul edildi." Görünüşe göre taslağı Stalin tarafından hazırlanan bir sayfalık "talimatlar, Duma kürsüsünü devrimci propaganda için kullanmanın önemini vurguluyordu ve hem St. Petersburg vekilinden hem de bütün sosyal demokrat Duma grubundan işçi sınıfının 'törpülenmemiş' talepleri için mücadele etmelerini istiyordu." Bolşevik "talimatlar" oybirliğiyle kabul edilmiş olmasına rağmen yapılan oylama, altı seçmenin Bolşevikler ve Menşevikler arasında eşit olarak paylaşılmasıyla sonuçlandı.[50] Sürecin üçüncü aşamasından, yani Dördüncü Dumada St. Petersburg'u temsil edecek dört vekili seçecek olan vilayet meclisi toplantısından önce bir uzlaşıya varmak için iki hizip arasında yürütülen görüşme ve müzakerelerden sonuç alınamadı.[51] Bolşeviklere göre, işçi *curia*sı kendi bildirgelerini oybirliği ile kabul ettiği için, altı seçmenin bir sonraki turda Bolşeviklerin üç seçmeninden biri etrafında birleşmesi gerektiğini ileri sürüyordu. Menşevik-tasfiyeciler, hiç de şaşırtıcı olmayan bir biçimde, bunu kabul etmiyordu. Bolşevikler sorunu çözmek için kura çekilmesini bile önerdiler ama bu da reddedildi.

20 Ekim'de toplanan ve 66 seçmenden oluşan St. Petersburg vilayet meclisi toplantısındaki eleme süreci köylüleri temsil edecek vekilin seçimiyle başladı. Beş köylü seçmenden "dördü İlericiler'den [Lenin'in onları tanımladığı şekliyle 'Oktobristler ve Kadet kırması'] ve biri de Sağ'dandı. Eğer seçilirse, işçileri ilgilendiren kanun tekliflerinde sosyal demokrat grupla birlikte hareket etmesi şartıyla İlericilerin adayına oy verme konusunda hemfikir olduk. Gösterdikleri aday seçildi. Toprak sahiplerini temsil etmek üzere bir Oktobrist seçilirken, evsahiplerini [ikinci kent *curia*sı] temsil etmek üzere de bir İlerici seçildi. Toplantı daha sonra işçileri temsil edecek bir vekilin seçimiyle devam etti. Bütün işçi seçmenleri, hem Bolşevikler hem de Menşevikler oy-

lamaya katıldı. Oylar sayıldığında, yirmi dokuza karşı otuz dört oyla seçildiğim açıklandı. Tasfiyeciler oldukça az oy almışlardı."[52] Söylemeye gerek yok ki, Menşevik-tasfiyeciler hiç hoşnut değillerdi ve "seçim yöntemiyle ilgili derhal karalayıcı bir kampanyaya başladılar"; bu, Dördüncü Dumada Bolşevik-Menşevik ilişkisinin nasıl seyredeceğinin habercisiydi.[53]

DUMA TOPLANIYOR

Dördüncü Duma, yeni bir RSDİP grubuyla, 15 Kasım 1912'de toplandı. Seçim, yine işçi sınıfı temsilini ciddi bir biçimde sınırlandıran kurallar neticesinde, çara çok daha sadık bir Dumayla sonuçlanmıştı. Üçüncü Dumadan farklı olarak sosyal demokrat grup, bu kez nispeten küçülmüş de olsa, Rus sosyal demokrasisinin iki kanadı arasında neredeyse eşit şekilde bölünmüştü ve bileşimi bakımından daha proleterdi. Bu olgu ve iki farklı kampanya çizgisi, yani Marksist emek siyasetine karşı liberal emek siyaseti, baştan su yüzüne çıkan grup içi gerilimleri büyük ölçüde açıklıyor. Kısa bir süre sonra grubun Bolşevik kanadının *Pravda* editörleriyle uyum içinde çalışmasını sağlamak için bir Bolşevik liderler toplantısı yapıldı. Duma yaz tatiline girdiğinde Bolşevik vekillerle Menşevik-tasfiyeci vekiller arasındaki ayrımın berraklaşıp artık kapanamayacak bir noktaya gelmesi, bu konuda ilerleme sağlandığının göstergesiydi. Durum bir başka liderler toplantısını zorunlu kılıyordu.

"Seçim Sonuçları"

"Seçim kampanyası aklı başında bir siyasi lider için sıradışı bir öneme sahiptir çünkü toplumun farklı sınıflarının görüşleri ve hassasiyetleri ve dolayısıyla çıkarları konusunda *objektif* veri sağlar. Bir temsil organı için yapılan seçimler, siyasi istatistik sundukları için, bu bağlamda nüfus sayımıyla kıyaslanabilir."

Bunları tahlil ederken, diye uyarıyordu Lenin, seçim kurallarını ve koşullarını hesaba katmak, özellikle Dördüncü Duma seçimlerine "hükümet tarafından sistematik olarak hile karıştırıldığını" göz önünde bulundurmak gerekir. Ve sadece "parlamenter ahmaklık" hastalığına yakalanmış olanlar seçim sonuçlarının "grev istatistikleri"nden daha önemli olduğunu düşüneceklerdir. "Bütün bu çekincelere rağmen, seçimlerin *objektif* veriler sunduğu tartışmadan uzaktır. Subjektif dilek, hassasiyet ve görüşleri, nüfus *yığınlarının* oylarının farklı sınıfları temsil ettiğini hesaba katarak tahlil etmek, ismine layık bir siyasetçi için her zaman önemlidir. Partilerin yürüttüğü mücadele –pratikte, seçmen kitlesi önünde ve alınan sonuçla birlikte–, her durumda ülkedeki toplumsal güç dengesine ve belirli 'sloganların' önemine ilişkin kavrayışımızı *sınamaya hizmet eden* veriler sunar."[54]

Lenin, bir kez tüm sonuçlar elde edildiğine göre artık yoğun hesaplamalar yapma tutkusunu tatmin edebilirdi –seçimlerden bir hafta sonra *Pravda* editörlerine "seçim sonuçları üzerinde çalışmayı bırakmamaları"[55] için ısrar etmesinin nedeni buydu. Çıplak resmî sonuçlar, yeni Dumadaki 442 sandalyeden, sosyal demokratlar 14 ve Trudovikler 11 olmak üzere toplamda 25 sandalyenin "demokrasi" tarafından kazanıldığını gösteriyordu. "Sağcılar" 283 sandalye elde ederken, en büyük bileşenini Kadetlerin oluşturduğu "Liberaller" 128 sandalye kazanmıştı. "Sonuç olarak, çok 'daha kara' ve çok daha sağcı bir Dumamız var, ama bugün yenilgiye uğrayan taraf Oktobristlerdir. Liberal muhalefet ve devrimci demokrasi (sosyal demokrat işçiler ve köylü burjuva demokratlar) statükoyu korumayı neredeyse başardılar."[56]

Sosyal demokratların kazandığı 14 sandalyenin en büyük önemi, bu sayı 1907'deki Üçüncü Duma seçimlerinde kazandıklarından beş eksik olmasına rağmen, işçi *curia*sına ayrılmış altı sandalyenin tamamını ilk kez Bolşeviklerin kazanmış olmasıydı. Menşevikler yedi sandalye kazandı ama bir başka *curia*da ve liberaller ile küçük burjuva demokratlarla blok oluştu-

rarak. Varşova'dan seçilen diğer bir "sosyal demokrat", esas olarak Bund'un manevraları sonucunda, Polonya Sosyal Demokrat Partisi'nin rızası hilafına seçildi. Bu vekili gruba kabul edip etmeme konusunda Boleşvikler ve onu müttefik olarak gören Menşevikler arasında yaşanan ateşli tartışmalardan sonra, grubun iç işleyişinde söz hakkı tanımak ancak oy hakkı tanımamak konusunda bir uzlaşmaya varıldı. Böylelikle grup içinde daha başlangıçta "yedi"ye karşı "altı" şeklinde etkin bir bölünme yaşandı. Bolşevikler, Menşevik "çoğunluğun" meşruiyetini sorguluyordu, çünkü üyelerinden biri Sibirya'daki vilayet meclisi tarafından belirlenmişti ve bu meclisin seçmenlerinin neredeyse yarısı rejim tarafından "geçersiz sayılan" işçi *curia*sındandı; bu, Menşeviklere, Lenin'in tabiriyle, "tesadüfi bir çoğunluk" sağlamıştı.

Sonuçların etraflı bir incelemesini içeren "Seçim Sonuçları" başlıklı yazı, işçi *curia*sı seçimlerinde "üç balina", yani Marksist emek siyasetinin sloganları temelinde, Menşevik-tasfiyecilerden bağımsız bir kampanya yürütmek konusunda Prag Konferansında hemfikir olunan stratejinin doğruluğuna ilişkin bir savunmaydı. Rusya'nın en yoğun sanayi bölgelerindeki altı *curia*nın tamamını kazanmış olmak, Marksist emek siyasetinin işçi sınıfına "liberal emek siyasetinden" çok daha çekici geldiğini ifade ediyordu: "sloganların sınavı". Lenin'in daha sonra yazdığı gibi, "Bu rakamlar karşısında söze ne hacet!" En öğretici olanı, ikinci kent *curia*sı için yapılan ikinci tur seçimlerdi. Sosyal demokrasi burada Üçüncü Duma seçimlerinde aldığı oyları sadece artırmakla kalmamıştı –"liberallerden giderek daha fazlasını çekip alıyorlar"[57]– aynı zamanda veriler, sosyal demokrat adayın en olası muhalifinin bir Kadet olduğunu gösterdi. Ayrıca Kadetler bir sosyal demokratın kazanmasını engellemek için Sağ ile ittifak kurmaya daha meyilliydiler. Kadetler ve Kara Yüzler, bir başkasıyla devrimci demokratlarla olduğundan daha fazla ortak noktaya sahip olduklarını fark etmişlerdi –"Kadet Partisi ile İlgili Hayallerin 'Sonu'." Bugüne kadarki en dikkatli ve en dürüst analist, bir sağ-

cının kazanmasını engellemek için liberallerle blok oluşturma ihtimaline, "gereğinden fazla değer biçmeye devam ettiğini" kabul etmişti.[58] Seçim sonuçları, Lenin'in, Menşevik-tasfiyecilerin yatkın oldukları liberallere doğru her tür bükülmeye güçlü bir biçimde karşı çıkmak gerektiğine olan inancını hiç olmadığı kadar katılaştırmıştı.

Lenin, RSDİP'in güncel üye sayısı ile ilgili elinin altındaki en somut verilere dayanarak, Menşeviklerin, tıpkı Üçüncü Dumada olduğu gibi, yeni Dumada da fazla temsil edildiğini ve bunun bir açıklama gerektirdiğini iddia ediyordu:

> Genel kural olarak, dünyanın bütün ülkelerinde, işçi partilerinin parlamento temsilcileri, işçi partilerinin kendilerinden *daha oportünist* bir bileşime sahiptir. Bunun nedenini anlamak kolaydır: İlk olarak, bütün burjuva ülkelerin seçim sistemi, en demokratik olanı bile, pratikte, işçilerin oy hakkını ya yaşa (Rusya'da 25'tir) ya ikamete ya da sabit bir işe sahip olmaya (Rusya'da bunun süresi altı aydır) vb. bağlı kılarak *kısıtlar*. Proletaryanın genç, politik olarak daha bilinçli ve kararlı kesimlerini her şeyden çok sarsan da genellikle bu kısıtlamalardır.
>
> İkinci olarak, burjuva toplumlarda geçerli olan *tüm* seçim sistemlerinde, işçi partilerinin proleter olmayan unsurları, yani işçi sendikaları görevlileri, küçük mülk sahipleri, büro çalışanları ve özellikle "entelijansiya" (mesleklerine, sosyal konumlarına, eğitimlerine vb. bağlı olarak) "parlamenterlik" mesleğinde uzmanlaşmaya çok daha hazırdır.[59]

Lenin'in seçim/parlamento süreciyle ilgili içgörüleri, yine Rusya'yla sınırlı olmamak üzere, Dördüncü Dumadaki grup çalışması açısından sahici çıkarımlar içeriyordu. Yedi Menşevik vekilden üçü entelijansiya mensubuyken altı Bolşevik vekilin tamamı, tıpkı Badayev gibi sanayi işçisiydi. Menşevik vekillerden biri, Üçüncü Dumada gruba başkanlık eden Nikolay Çekidze idi ve bu nedenle 13 kişi içinde Duma işleyişini diğer herkesten daha iyi biliyordu; şaşırtıcı olmayan bir biçimde yeni gruba başkanlık

etmesi için de o seçildi. Altı Bolşevikten birinin, Moskova işçi *curia*sının tercihi ve aynı zamanda yukarıda bahsedilen "çorbadaki sinek" olan, yani polis ajanı olduğu sonradan anlaşılan Roman Malinovski olması nedeniyle durum karmaşıklaştı. Gruptaki siyasi, sınıfsal ve deneyim bakımından eşitsizliğin farkında olan Lenin, vekilleri, en azından Bolşevikleri, birleşim başlamadan önce Dumadaki müdahalelerini planlamak üzere Krakow'a getirtmeye çalıştı ama olmadı. Dumanın 1913'teki yaz tatili sırasında Krakow yakınlarında, Marksizmin temelleri ve Duma çalışmasında onlara yardımı olacak diğer ilgili konu başlıklarında eğitim alabilecekleri bir okul örgütlemeyi tekrar denedi; esas olarak parasızlıktan ve tutuklamalardan dolayı başarılı olamadı. Plehanov'a yazdığı davet mektubunda söylediği gibi "... biz ... işçilerle bağları güçlendirmek ve parti çalışmasını takviye etmek için bize son derece önemli görünen bu girişimde, farklı görüşlerden partililerin ... ders vermek üzere yer almalarının ... çok faydalı olduğunu düşünüyoruz."[60]

Yeni Grubu Örgütlemek ve Birlikte Çalışmak

15 Kasım'da, Dumanın daha ilk gününde grubun deneyimsizliği hemen kendini gösterdi. RSDİP'in ve diğer örgütlerin alt kademe üyeleri, bir protesto gösterisiyle selamlamak için Dumanın açılışının iyi bir fırsat sunduğuna karar vermişlerdi. Duma grubu açılıştan birkaç gün önce bu planlardan haberdar olunca, örgütleyenlere buna son vermeleri ve planlarından vazgeçmeleri için Menşeviklerin başını çektiği bir "uyarı" yayımladı, çünkü görünüşe göre partinin St. Petersburg şubesinin liderliği eyleme izin vermemişti. Lenin bu müdahaleyi eleştirdi. Ona göre protesto, "zamanlaması kusursuz bir gösteri!" olacaktı. "Muhteşem proleter içgüdüsü, Kara Yüzler 'parlamentosunun' açılışına başkentin sokaklarında kızıl bayraklarla karşılık verme ve karşıtlığı ortaya koyma yeteneği! ... gerçekten halka hitap eden, gerçekten de-

mokratik, katıksız bir emek gösterisi ... halkın temsilci meclisi." Bu durumda "sosyal demokrat grup nasıl 'uyarıda bulunabilir'? Kadetlerin seviyesine, o kölelik seviyesine nasıl inebilir?"

Eğer eylemin bir şekilde polisin tertip ettiği şiddetli bir provokasyona, işçileri harcamak için bir bahaneye dönüşeceğinden endişe ediyorlardıysa, o zaman itirazları "*politik* değil ama *kişisel* bir bakış açısıyla" haklı görülebilirdi. "Gerekli olmadığı durumda şiddete başvurulmaması gerektiği" doğrudur. "Şiddete karşı uyarıda bulunmak gerekir. Ama kitlelerin *kaynamakta* olduğu bir anda barışçıl bir greve karşı uyarıda bulunmak da ne oluyor? Bir *gösteriye* karşı uyarıda bulunmak da ne oluyor?" Eleştiri bundan sonra yapıcı bir havaya bürünüyordu; "gerçek bir işçi vekili"nin bu planları öğrenir öğrenmez yapacağı şey şudur:

> İşçi vekili etkili birkaç işçiye ulaşmanın yolunu bulurdu. *Böyle* bir anda yerinin önder işçilerin yanı olduğunu, orada işçilerle birlikte olmanın Duma grubu toplantısına katılmaktan yüz kez daha önemli olduğunu bilirdi. Önder işçilerden, başkentin *etkili* işçilerinin iki ya da üçünden (ya da belki dört ya da beşinden) *durumun ne olduğunu*, işçilerin konu hakkında ne *düşündüğünü* ve kitlelerin *ruh halinin nasıl olduğunu* öğrenirdi.
>
> İşçi vekili bu hususlarla ilgili bir araştırma yapardı; bu meseleler hakkında nasıl araştırma yapılacağını biliyor olurdu ve bunun (burjuva basına göre 15 ila 50 *bin!!* işçinin katıldığı) bir grev olduğunu, bir gösteri olduğunu, işçilerin şiddet kullanmayı ve karmaşa çıkarmayı düşünmediklerini ve sonuç olarak, provokasyon söylentisinin aptalca bir söylentiden başka bir şey olmadığını öğrenirdi.

Lenin'in bu tavsiyesi, onun siyasetinin ve parlamento stratejisinin tam kalbine uzanır; Marx ve Engels'inki gibi, parlamenter arenanın dışındaki dünyaya, özellikle de hareket halindeki kitlelere ve onun proleter öncüsüne öncelik vermek gerekliliğine. Bu tavsiye, sebepsiz şiddete karşı çıkmanın yanı sıra yeni vekillere vermeye çalıştığı şeyin de özünü yakalıyordu; bu, grubun yaşamı-

nın daha başında tam vaktinde gelen öğretici bir andı. Sonunda anlayışlı ama ilkeli bir tonla darbeyi indiriyordu: "Sosyal demokrat grubun bir bütün olarak yaptığı, çok çok üzücü bir hatadır. Bu hatayı herkesin yapmadığını ve yapanların da hatalarını fark ettiklerini ve tekrarlamayacaklarını bilmek sevindirici olur."[61]

Lenin, grubun Dumada yapacağı ilk müdahalede, yani geleneksel parti açıklamasında gruba yardımcı olmak için konuşmaya dahil edilmesi gereken hususları içeren bir liste gönderdi.[62] Grubun iki kanadı arasında yaşanan yoğun müzakerelerden sonra, 7 Aralık'ta açıklamayı sunmak üzere, Menşeviklerin inisiyatifiyle, grup başkan yardımcısı Malinovski seçildi. Üzerinde fikir birliğine varılmış açıklama, iki çizginin de temel noktalarını içeriyordu. Badayev'in aktardığına göre, sunumu sırasında grup açısından tek beklenmedik an, "Devlet Dumasını eleştiren ve halk egemenliği talep eden hatırı sayılır uzunluktaki bir pasajı atlamasıydı."[63] Neyse ki *Pravda* konuşmanın tam metnini yayımlamıştı. Bu atlamanın neden yapıldığı sadece sonradan geriye dönüp bakıldığında anlaşılacaktı.

Badayev ve diğer grup üyeleri Malinovski'yi affetti çünkü bir işçi sınıfı devrimcisinin açıkça düşman bir ortamda ilk konuşmasını yapmasının neye benzediğini biliyorlardı. Kara Yüzlerin oturduğu Duma sıralarından yükselen sataşmaların, söz kesmelerin ve Tavriçeski Sarayındaki büyük sağcı oluşumun yuhalamaları arasında, bir grup üyesinin dikkati gerçekten de dağılabilir, diye yakınıyordu Malinovski. Bir hafta sonra, Badayev sendikalara uygulanan zulüm hakkında bir gensoru açılmasını isteyen ilk konuşmasını yaptı. Tam da Duma işleyişine hâkim olan antidemokratik engel parkuru nedeniyle, yapacağı konuşmanın önceden dikkatlice planlanması gerekiyordu. Yaşadığı deneyime ilişkin değerlendirmesi etkileyicidir:

> Bir işçi vekilinin Dumada ilk konuşmasını yaparken yaşadığı gerginlik, daha önceki deneyimleri arasında benzersizdir.

> Kürsüye çıktığımda bir işçi temsilcisinin üstlendiği sorumluluğu kuvvetle hissettim. Dumada konuşmak, muhtelif legal ve illegal işçi toplantılarında yapmak durumunda kaldığım konuşmalara hiçbir şekilde benzemiyordu. ... Hepimiz bu çarlık otokrasisinin evinde ilk konuşmamızı yaparken büyük zorluk yaşamışızdır. Başkanın sürekli söz kesmelerine karşı mücadele etmek, Kara Yüzlerin ulumalarını bastırmak büyük bir zorluktur.[64]

Katılmalarına müsaade edilen birkaç işçi dışında Tavriçeski Sarayının içindeki atmosfer çok düşmanca olsa bile, dışarıda, gerginlik içindeki Badayev'in çelikleşmesini sağlayan bir şeyler oluyordu. St. Petersburg parti liderliği bir destek ifadesi olarak onun konuşma yapacağı güne denk gelecek şekilde, 15 Kasım'da Dumanın toplanmasını selamlayacak eylemlerden hiç de farklı olmayan, bir günlük grev çağrısı yapmış ve örgütlemişti. Katılımcı sayısına gelince; "kesinlikle 60 binden, yani St. Petersburg'daki en geniş çalışmada ulaşılan sayıdan daha az değil." Grup, ortama ayak uydurmaya başlıyordu.

Prag Konferansından bir yıl sonra Bolşevik liderler tekrar toplandı, bu kez "altı"nın dördüyle: Malinovski, Badayev, Grigori Petrovski ve N. R. Şagov; son ikisi sırasıyla Ekaterinoslav ve Kostroma'daki işçi *curia*larında seçilmişti. Dumanın Noel tatili sayesinde bir araya gelebildiler. 26 Aralık'tan 1 Ocak'a kadar süren toplantı, Menşevik-tasfiyecilerin aksine, yeraltı çalışmasının zorunluluğunu tekrar onayladı ve bunu onlarla işbirliği yapmanın önkoşulu haline getirdi. Bir başka karar, grubun "Dumada yapılan birkaç konuşmada, gensoru önerilerinde ve sosyal demokrasinin temel ilkelerini genel olarak doğru biçimde ifade eden bir açıklamada ifadesini bulan enerjik faaliyetini" övüyordu. "Genel olarak" ibaresi açıklamayla ilgili bir soruna göndermede bulunuyordu. Açıklamanın dili üzerine Menşeviklerle varılan uzlaşma sonucunda, partinin 1902 programındaki ulusal sorunla ilgili önemli bir maddesini ihlal eden bir slogana yol verilmişti, ki bu mesele yeniden ele alınacaktı.

Grupla ilgili karar aynı zamanda "Duma sosyal demokrat grubunun, partinin merkez organlarında cisimleşmiş olan parti bütünlüğüne tabi bir organ olduğu şeklindeki ... partimizin yerleşik geleneğini" tekrar teyit ediyordu. " ...Sosyal demokrat grubun her adımı dikkatle izlenmelidir ve parti bu şekilde grup üzerinde denetim uygulamalıdır."[65] 1907'deki Londra Kongresinin bu "geleneği" resmîleştirdiği hatırlanacaktır. Karardaki üç madde (güvenlik nedeniyle yayımlanmamıştır), bu her şeyden önemli norma somut bir ifade kazandırıyordu. Bunlardan biri, grup içinde eşitliği sağlamak için "yediler"le mücadele çağrısı yapıyordu; bir diğeri, tasfiyecilerin günlük gazetesi *Luç* kurulduğunda katkıda bulunanlar olarak isimlerini veren "altılar"ın dördünden isimlerini geri çekmesini istiyordu; ve üçüncüsü, "parti çalışması için bir araya gelmeleri" çağrısında bulunuyordu.[66] Bu sonuncusu muhtemelen Badayev'in toplantıyla ilgili en çok hatırladığı şeye atıf yapıyordu; "Duma dışındaki çalışmaya" verilen önem. "...[çünkü] konferans bu "altılar"a illegal parti çalışması ile bağlantılı pek çok önemli görev vermişti." Parti inşa faaliyetini yerine getirmek için seçim bölgelerindeki halkla mümkün olduğunca sık bir araya gelmek üzere seyahat etmek amacıyla parlamenter dokunulmazlıklarını kullanmakla görevlendirilmişlerdi.

Krakow konferansından önce Lenin, bütün Bolşevik vekillerden seçilme süreçleriyle ilgili 19 soruluk bir ankete yanıt vermelerini istemişti. Bu toplantı, Lenin'in, grubun Malinovski dışındaki üçte ikisiyle ilk kez yüz yüze görüşmesine imkân sağlamıştı. Lenin'in yönelttiği 19 soruya verdikleri cevaplar hiç kuşkusuz yaptıkları tartışmaları besleyen bir şey oldu. "Lenin her vekille kişisel olarak ilgilendi ve her birimizin yoğun ve aralıksız bir mücadele sürdürme iradesini güçlendirmeyi becerdi"[67] diye yazıyordu Badayev. Lenin vekillerle birlikte oldukları sırada Gorki'ye izlenimlerini aktardığı bir mektup gönderdi:

> Malinovski, Petrovski ve Badayev sana sıcak duygularını ve iyi dileklerini gönderiyor. Hepsi iyi arkadaşlar, özellikle de ilki. Gerçekten, zorluklar inanılmaz derecede büyük olsa da, bu tür insanlarla bir işçi partisi inşa etmek mümkün. Krakow'daki zemin faydalı olacağını kanıtladı: Krakow'a geçmemize (davamız açısından) "değdi." Vekiller işçi kitleleri arasında devrimci ruhun tartışmasız bir biçimde giderek büyüdüğünü doğruluyorlar. Eğer şimdi, hain tasfiyecilerin çıkardığı engeller olmadan iyi bir proleter örgüt yaratabilirsek, tabandan gelen hareket geliştiğinde ne zaferler kazanabileceğimizi şeytan bilir.[68]

"Tabandan gelen hareket geliştiğinde" önceden hazır bir örgüte sahip olmak; Lenin'in, en az *Ne Yapmalı?*'ya kadar geri giden tipik tarzıydı.

Bir buçuk ay sonra Lenin, yine Gorki'ye toplantının ilk kazanımlarından bahsediyordu: "İşçi *curia*sından seçilen Dumadaki altı vekilimiz şimdi *Duma dışında* öylesine enerjik bir biçimde çalışmaya başladılar ki insan görünce büyük mutluluk duyuyor. Halkın gerçek bir işçi partisi inşa edeceği yer burası! Bunu Üçüncü Dumada asla başaramazdık."[69] Bu gerçek bir kazanımdı çünkü vekiller, Badayev'in ayrıntılarıyla aktardığı gibi, nereye giderlerse gitsinler yoğun bir polis gözetimi altındaydı ve bu nedenle bir sürü önleme başvurmak zorunda kalıyorlardı.[70] Devlet güvenlik birimi, hiç kuşkusuz Malinovski'den aldığı raporlar sayesinde, parti inşa niyetlerinden haberdardı ama Lenin ve vekiller bunun farkında değildi. Son olarak, Lenin Gorki'ye, yapmacıksız bir keyifle, dört vekilin, Krakow toplantısında mutabık kalındığı üzere, isimlerinin katkı verenler listesinden silinmesini istemek üzere *Luç*'a gönderdikleri mektubu görüp görmediğini soruyordu. Bu, bir başka zafer olarak kayıtlara geçti.

Badayev'in değerlendirmesi Krakow'dan sonra herkesin ortak bir görüşe sahip olduğu izlenimi veriyor. Lenin, grubun Bolşevik kanadına kesinlikle daha çok yardımda bulunmuştu. Her daim önemli olan bütçe görüşmeleri konusunda öneriler

sunmanın yanı sıra, Duma müzakerelerindeki müdahaleleri için de. Örneğin, Badayev'in eğitim reformu üzerine yaptığı, Rus köylülerinin halinin, ABD'deki siyahilerin içler acısı durumundan bile çok daha kötü olduğunu vurguladığı konuşmanın taslağını Lenin yazmıştı. Ama Bolşevik vekillerle Lenin arasındaki koordinasyon büyük bir sorun arz etmeye devam ediyordu. Yaşanan "zorlukların" hiç de önemsiz olmayanı, yere göre koyamadığı "iyi arkadaşlar"dan biriydi. Bununla birlikte, uzun vadede ve geriye dönüp bakıldığında, Krakow'da ekilen tohumlar sonuçta meyvelerini verecekti ve grubun parti inşa faaliyetleri, bu gelişmede hayati derecede önemliydi.

Gelişme Halindeki Çalışma: *Pravda*

Krakow'dan bir ay önce Lenin, *Pravda* editörüne Badayev'in gazete için yeterince çalışmadığından yakınıyordu: "Petersburg'da işçilerin vekilinin işbirliği olmadan bir işçi gazetesi yayımlanması (özellikle de kendisi bir *Pravda* destekçisi olduğu için) saçma bir durumdur."[71] Toplantının çözüm aradığı sorunlardan biri kesinlikle buydu.

"*Pravda* Yayın Kurulunun Yeniden Örgütlenmesi ve Çalışması" hakkında 12 maddelik karar, yayın kurulunun "parti ilkeleriyle tutarlı" davranmayışını ve "St. Petersburg'daki sosyal demokrat işçiler arasındaki parti yaşamına gerekli yanıtları sunma" konusındaki eksikliğini eleştirerek başlıyordu. Bu nedenle "M.K. [Merkez Komite] gazeteyi yeniden örgütlemek için gerekli adımları atıyor." Bu üstü örtük bir Stalin eleştirisiydi çünkü konferansa kadar, yaklaşık altı ay boyunca, gazetenin gayri resmî editörü oydu.[72] Yakov Sverdlov yeni editör tayin edildi. Bu karar aynı zamanda "Bolşevik vekillerin gazetenin genişletilmiş editörler kurulunda [yönetimde] yer almaları ve yazınsal ve ekonomik meselelerde sistematik ve istikrarlı bir katılım örgütlemeleri gerektiğini"[73] karara bağlıyordu. Badayev daha sonra, "Bizzat Yoldaş

Lenin'in tavsiyesiyle *Pravda*'yı yayımlamakla görevlendirildim. Lenin bana St. Petersburg vekili olmam, St. Petersburg işçilerinin vekili olmam hasebiyle bu görevi üstlenmem gerektiğini söyledi. *Pravda* sadece eğitimsel ve propagandif hedefler güden bir gazete değildi, aynı zamanda en önemli örgütlenme merkeziydi. Orada çalışmanın benim görevim olduğu hususunu vurguluyordu,"[74] diye açıklıyordu.

Bundan birkaç hafta sonra, Krakow'da varılan mutabakat Lenin'e sanki gözardı ediliyormuş gibi geldi. Yeni *Pravda* editörünü bir an önce harekete geçmek konusunda sıkıştırıyordu: "Bu alanda bir yenilenme ve doğru dürüst bir yönetim sağlayamazsak hem maddi hem de siyasi olarak iflasa sürükleneceğiz. *Dyen* [gazetenin kod adı], hareketi birleştirmek ve yükseltmek için örgütün olmazsa olmaz aracıdır... Bütün durumun anahtarı *Dyen*'dir."[75] On gün sonra rahat bir nefes aldı: "Bugün *Dyen*'de bir yenilenmenin başladığını öğrenmiş bulunuyoruz. Binlerce selam, tebrik ve başarı dileklerimizi gönderiyoruz. Nihayet başladınız."[76] *Pravda* sadece yeni bir yayın kuruluna sahip olmakla kalmadı, ayrıca Bolşevik vekiller de makale ve mektup biçiminde "dört dörtlük" katkılarda bulunuyorlardı. Hatta Lenin aynı şeyi yapması için Menşevik vekillerden birinin de sürece dahil edilebileceğini düşünüyordu.

Pravda'nın tirajı, dört sayfalık günlük gazetenin gösterdiği ilerlemeyi kanıtlıyordu –"hafta içi 30-32 bin ve hafta sonu 40-42 bin ... İşçi kitleleri bizimle (12.000'lik *Luç*'a karşı 40.000'lik *Pravda*)."[77] Gazetenin birinci yıldönümünde Lenin olgular ve rakamlar sunuyordu. İşçi gruplarının her iki gazeteye yaptığı "gönüllü katkılar"ın kıyaslanması, ona göre, çok açıklayıcıydı. 1912'nin ilk çeyreğinden Nisan 1913'ün ilk on gününe kadar, *Pravda* için 1022 ve *Luç* için 256 kez para yardımı yapılmıştı. Moskova'daki işçi gruplarından gelen 177 adet katkı da ayrıca sevindiriciydi zira gazete Moskova'da o yılın başında satışa sunulmuştu; Krakow'da alınan kararlardan biri de buydu.[78]

İşler ilerlemeye başladığında, gazete nesnel sorunlarla yüz yüze kaldı. Yayın kurulu değişikliğinden dört gün sonra Sverdlov tutuklandı; birkaç gün sonra aynı şey Stalin'in başına geldi. Lenin, Menşevik lider ve *Luç*'un editörü Dan'ın St. Petersburg'da nasıl "elini kolunu sallaya sallaya dolaştığını" anlayamıyordu. "Bizimkilerin hepsi tutuklanırken tasfiyecilerin bir yığın entelektüeli var." Ve önerdiği çözümlerin sadece bu durumu kızıştırmaya yaradığının farkında değildi. "Malinovski ile alınması gereken önlemler üzerine konuştuk." "Entelektüellerin" yokluğu bağlantılı bir nesnel soruna yol açıyordu: "'Entelijansiya'nın tamamı tasfiyecilerle beraber." *Pravda*'nın işçi sınıfından destekçileri "'*kendi*' entelijansiyasını üretiyor" olmasına rağmen, bu "yavaş yavaş" ve "çok büyük zorluklara rağmen" gerçekleşiyordu; bunun nedenlerinden biri Lenin'in Dumanın tatilde olduğu yaz aylarında Marksist bir okul örgütleme denemesinin yine başarısızlıkla sonuçlanmış olmasıydı.[79] Lenin, gazete çıkarmak için gerekli becerilerin noksanlığını göz önünde bulundurarak, gazeteyle olan ilişkisini özellikle daha çok makale yazmayı içerir şekilde yoğunlaştırdı. Aynı zamanda, "telefon bağlatmak" ya da "yazım hataları" konusunda daha dikkatli olmak ya da ne zaman "büyük harf" kullanılacağını öğretmek gibi, her tür konuda önerilerde bulunuyordu. Gazetenin daha çok çeşitliliğe ihtiyacı olduğunu kabul etmişti ve editörleri acemi bir şaire karşı daha sabırlı olmaları için yüreklendiriyordu: "İnsani hatalardan dolayı kusur bulmayın dostlar! Yetenek nadir bulunan bir şeydir. Sistematik olarak ve itinayla desteklenmelidir. Eğer bu yetenekli katkıcıyı dahil etmez ve ona *yardım etmezseniz*, demokratik işçi sınıfı hareketine karşı ... vicdanınızı rahatsız eden bir suç işlemiş olacaksınız."[80]

Gazete çıkarma görevini işçi sınıfının Duma vekillerine yüklemenin çözüm olmadığı sonunda anlaşıldı. Bu iş için, gerekli becerilere sahip parti personeli görevlendirilmeliydi. Ama bu da bir soruna yol açtı. Yeni editör Miron Çernomazov ve yayıncı Vasili Şurkanov'un polis ajanı olduğu sonradan anlaşıldı.[81] Bu ikisinin

varlığı, Lenin'i giderek daha çok kızdıran meseleyi muhtemelen açıklıyor: Lenin'in idealist bir "din kurma" felsefesi olarak gördüğü fikri desteklemek için Bogdanov'a gazetede yer verme konusunda hevesli olmalarını. Sadece Lenin gazeteyle ilişkisini kesmekle tehdit ettiğinde durumda bir ilerleme oldu. *Pravda*'nın Lenin için "*bütün* durumun", yani parti inşasının "anahtarı" olduğu akılda tutularak, onun *Pravda*'nın Marksist bir gazete olmasında neden ısrar ettiği anlaşılabilir.

Bir başka sorun, kuşkusuz, editörün ve yayıncının her ikisinin de çift taraflı ajan olmasıyla ilgili olarak, 1913 güzünde artış göstermeye başlayan gereksiz provokatif yazılara gazetede yer verme eğilimiydi. Lenin editörlere "bilinçsizce akıntıya kapılıp sürüklenerek *ve gazetenin dilini* değiştirmeyerek çok büyük bir hata yapıyormuşsunuz gibi geliyor bana. Her şey, hem dilin *hem de* haberler bölümünde yer verilen *içeriğin* değiştirilmesi gerektiğini gösteriyor. Meşruiyet *kazanmak* ve sansürden geçebilmek için bu zorunludur."[82] diye yazdı. Genel durum ancak, Şubat 1914'de Kamenev gazetenin son altı ayı için editörlüğün dizginlerini eline geçirdiğinde değişti. Günlük tiraj tekrar 40 bine ulaşmıştı, hatta Nisan 1914'de "*Pravda*'nın ikinci yıldönümünde 130.000"i gördü ve 944 şehirde dağıtılıyordu.[83] Kapitalist/çarcı basına okur kitlesi anlamında hiçbir zaman rakip olamasa da *Pravda*'nın Rusya işçi sınıfının favorisi olduğu açıktı.

Lenin'in "legalite" ile ilgili endişeleri haklı çıktı, çünkü Temmuz 1913'ün başında gazete yedi farklı gerekçeyle kapatıldı. Badayev, gazetenin basılmasını ve dağıtılmasını sağlamak üzere rejimin baskıcı aygıtının bir adım önünde olmak için atılması gereken adımlara ilişkin çok ilginç detaylar sunuyor. Örneğin, gazete kapatılır kapatılmaz, yaklaşık bir hafta içinde hepsi de *Pravda*'nın biraz farklı bir versiyonu olan yeni isimlerle kaldığı yerden devam etti. Bu kedi fare oyunu bir yıl sonra nihayet son buldu.

"Altılar"a Karşı "Yediler"

Duma grubundaki zaten gergin olan ilişkiler, Bolşevik vekillerin, isimlerinin Menşevik-tasfiyeci gazete *Luç*'a katkıda bulunanlar listesinden silinmesini istemeleriyle süratle bozuldu. Yedi Menşevik vekil, Bolşeviklere bu davranışlarıyla grubun birliğini zayıflattıkları ithamında bulundular ve grup meselelerinde Bolşevikler üzerinde yersiz bir baskı yaratan bir dizi önlemle karşılık verdiler.[84] Lenin'in suçladığı gibi, işçi *curia*sı tarafından seçilen altı vekile, bir farkla elde ettikleri "tesadüfi çoğunluklarını" dayattılar. Dolayısıyla, esas büyük mesele, özellikle tasfiyecilik sorunu söz konusu olduğunda, Rusya işçi sınıfını grubun hangi kanadının gerçekten temsil ettiğiydi.

Luç editörlerinin, gazetenin Ocak ayında yayımlanan sayılarından birinde öne çıkardıkları bir makaleyle Lenin, Menşevik-tasfiyecilere karşı kendi tezini oluşturmak için inkâr edilemez bir kanıt elde ettiğine inanıyordu. Bu makalenin o kadar önemli olduğu kanısındaydı ki, üzerine yaptığı yorumla birlikte kısaltmadan broşür olarak basılarak yaygın şekilde dağıtılmasını sağladı. Yazar, "'yeraltı'na dönük sempatinin burada ve işçiler arasında yeniden canlanmasını ve gelişmesini" "acıklı" buluyordu; "yeraltına duyulan ilginin yeniden dirilmesi", hareketin erken dönemindeki "terörizmin" popülerliğini "hatırlatıyordu". Öte yandan, Lenin'e göre, yeraltı çalışmasına duyulan saygının ve ilginin yeniden dirilmesini "acıklı bulan biri, sosyal demokrat değil liberaldir, demokrat değil karşıdevrimcidir. Yeraltı çalışmasını terörizmle karşılaştırmak, kitleler arasındaki devrimci çalışmaya yönelik hiç duyulmamış bir hakarettir. Sadece yeraltı faaliyeti, gelişmekte olan devrim, devrimci sosyal demokrat çalışmayı yönlendirme ve işçi kitlelerini bu çalışma sayesinde etkileme gibi sorunları ortaya atar ve çözümler."[85]

Burada, Lenin'e göre, çok daha temel bir mesele tehdit altındaydı. "İşçi sınıfı partisi" legal faaliyetin yanı sıra illegal faaliyet

aracılığıyla da "inşa ediliyor." "İşçilerin bağımsızlığı, işçilerin *kendi* parlamento grupları üzerindeki etkisi, kendi parti meseleleri ile ilgili kararların bizzat işçiler tarafından alınması; olmakta olanın büyük tarihsel önemi budur." Tıpkı Marx ve Engels'te olduğu gibi, işçi sınıfının bağımsız politik eylemi Lenin'in siyasetinde de asıl önemli olandı. Bu, parti inşası anlamına geliyordu ve "yeraltı"nın parti inşası için gerekli olan çok zorunlu araçlarını "acıklı" ilan etmek, tam da sosyal demokrasiyi hiçe saymaktı. *Pravda* editörlerine "hiç kimse partiyi, partiyi parçalayanlarla birleştiremez,"[86] diye yazıyordu.

Her şeyden önemlisi "işçilerin *kendi* parlamento grupları üzerindeki etkisi" konusu, yani Marx ve Engels'in, Alman partisine yönelik ilk eleştirilerinden birinde dikkat çektikleri mesele de aynı zamanda tehlike altındaydı. İşçiler vekillerini sadece bir parti aracılığıyla yönlendirebilirlerdi:

> Mevcut mücadelede söz konusu olan *tam da* parti yaşamının *temel* ilkelerinin savunulması meselesidir. İşçi sınıfının Dumada *hangi* siyasetin güdülmesini istediği meselesi, bir açık parti ya da yeraltı faaliyeti konusunda nasıl bir yaklaşıma sahip olduğu meselesi ve Duma grubunun partinin *üzerinde* olduğunu (ya da tam tersi) düşünüp düşünmediği meselesi, acil ve doğrudan cevap talep eder şekilde her işçi çevresinin karşısına tüm çıplaklığıyla çıkıyor... Tasfiyeciler, işçilerin kendi işçi sınıfı partisini inşa etmelerini *engellemenin* peşinde; "altı ile yedi" arasındaki mücadelenin anlamı ve önemi budur.[87]

Lenin tartışmayı, Engels'in 1847'de yaptığı "komünizm sadece bir doktrin değil bir harekettir" şeklindeki o unutulmaz vurgusunu andıran öğretici bir tarzda çerçevelendirdi: "Sosyalizm, velinimeti olacak hazır bir sistem değildir. Sosyalizm, bugün bir hedeften yarın bir diğer hedefe ilerledikçe her geçen gün temel hedefine *biraz daha yakınlaşan* günümüz proletaryasının sınıf mücadelesidir. Rusya denilen bu ülkede, sosyalizm bugün, siyasi bilince sahip işçilerin, işçi sınıfı partisinin örgütlenmesini ta-

mamlamakta oldukları bir aşamadan geçiyor, liberal entelijansiyanın ve 'Dumadaki sosyal demokrat entelijansiyanın' bu örgütlenme çalışmasını *engelleme* yönündeki tüm çabalarına rağmen."

Elbette bu çatışmanın arkasında, Rus devriminin karakteriyle ilgili, kökleri Birinci Dumaya uzanan, uzun süredir varolagelen bir tartışma vardı: Lenin, Mart 1913'te Alman partisine, "Biz, çok derin ilkesel farklılıklar nedeniyle, her şeyden önce Rusya'daki bir başka devrim meselesi nedeniyle, tasfiyecilerden ayrıldık," demiştir.[88] Çoğunluğu artık tasfiyecilerle ittifak kurmuş olan Menşeviklere göre, Rusya'nın burjuva demokratik devrimi, öncülüğünü liberallerin, yani Kadetlerin yapacağı bir devrimdi. Duma vekillerini demokratik merkeziyetçilik normlarıyla işleyen işçi partisinin disiplinine tabi kılmak, henüz muvaffak olamadıkları arayışlarında, yani Kadetler için bir kader gibi gördükleri bu rollerine onları ikna gayretlerinde manevra alanlarını daralttığı için reddedildi. Diğer yandan, Bolşevik vekillere göre, Lenin'in, tezini doğrulamak için liberallerin ihanetini ve ihanet etmeye yatkın olduklarını sürekli tekrarlaması, Bolşevikleri işçi sınıfının bağımsız politik eyleminin ve dolayısıyla parti inşasının öncelikli olduğuna giderek daha çok ikna etmişti. Lenin sonradan, herkes tarafından bilindiği gibi "örgüt olmadan işçi sınıfı bir *hiçtir*"[89] diye yazacaktı. Proleter kitlelerin tepkilerini ortaya koyması, yeraltına çekilmesi hiç olmadığı kadar inandırıcıydı.

Gruptaki bölünme açıkça görülüyordu. Martov'un Dördüncü Duma için yapılan seçim kampanyasının daha en başında gözdağı verdiği hatırlanacaktır; kampanyadaki iki uzlaşmaz çizgi şimdi grupta cisimleşmişti. Lenin'e göre, şimdi tek sorun bu bölünmenin devrimci süreci ilerletecek bir tarzda nasıl hayata geçirileceğiydi. Bu bir parti toplantısı gerektiriyordu.

Lenin'in öngördüğü Marksist yaz okulu toplanamamış olsa da, Dumanın tatilde olduğu sırada, Krakow'dan çok da uzak olmayan aynı bölgede 1913 Eylül sonlarında yetkilendirilmiş bir Bolşevik toplantısı gerçekleşti. Hasta olan biri dışında tüm

Bolşevik vekiller ikinci toplantıya, yani II. Krakow toplantısına katıldı. Her zaman olduğu gibi, Duma stratejisi ve taktikleri daha geniş siyasi bağlama tabiydi. Alınan dokuz karardan ilki olan "Mevcut Durum" başlıklı karar, "ülkedeki durum giderek artan bir biçimde ağırlaşıyor" tespitini tekrarlıyor ve "devrimci sloganların" güncelliğini yeniden teyit ediyordu: "demokratik cumhuriyet, feodal arazilere el konulması ve sekiz saatlik işgünü." "Duma Faaliyetleri" konulu tartışma ve kararda kanun teklifi hazırlama ve oylama taktiklerine incelikler getiriliyordu:

> Eğer kanun teklifleri, önergeler vb. işçilerin, düşük ücretli çalışanların ve genel olarak emekçi halkın koşullarında dolaysız ve doğrudan iyileştirmelerle (örneğin, çalışma saatlerinin azaltılması, ücretlerin artırılması, işçilerin ve genel olarak nüfusun geniş kesimlerinin yaşamındaki olumsuzlukların az da olsa ortadan kaldırılması vb.) ilgili ise, bu tür iyileştirmeler sağlayan maddeler lehinde oy verilmelidir.
> Dördüncü Dumanın bu iyileştirmeleri şüpheli hale getiren koşullar getirmesi durumunda, grup oylamadan çekilmeli ama böyle davranmasının nedenlerini, öncelikle işçi örgütlerinin temsilcileri ile tartıştıktan sonra, *eksiksiz biçimde* ortaya koymalıdır.

Konferans şunu teyit eder:

> Bütün meselelerde, önemli kanun tekliflerinde vb., Dumadaki sosyal demokrat grup bir sonraki işe geçmeden önce kendi önergesini bağımsız olarak formüle etmelidir.
>
> Sosyal demokrat grubun kendi önergesinin reddedilmesinin ardından başka partilerle birlikte hükümete karşı oy kullandığı durumlarda diğer partinin önergesine hangi gerekçelerle tamamen veya kısmen katıldığını açık ve kesin biçimde açıklamaya çaba göstermelidir.[90]

Açıkça en ivedi gündem maddesi olan Duma grubunun durumuyla ilgili olarak da toplantı, "yedi vekilin Rus işçilerin ezici çoğunluğunu temsil eden altı işçi vekilinin temel haklarına" nasıl "tecavüz ettiğini" tarif ettikten sonra, şöyle bir çözüm önerdi:

> Bu nedenle Konferans, Dumadaki sosyal demokrat grubun birleşik faaliyetinin ancak grubun iki kesiminin de eşit haklardan faydalanması ve bu yedi vekilin ezici güç taktiğinden vazgeçmesi durumunda mümkün olduğu görüşündedir.
>
> Duma içinde olduğu kadar Duma dışındaki faaliyet alanlarında da söz konusu olan uzlaşmaz fikir ayrılıklarına rağmen Konferans, grubun iki kesiminin az önce değinilen haklar bakımından eşitliği temelinde birliğini sürdürmesini talep eder.
>
> Konferans, sınıf bilincine sahip işçileri bu önemli sorun hakkında görüşlerini bildirmeye ve grubun birliğini, mümkün olan tek temelde, altı işçi vekilinin eşit haklara sahip olması temelinde muhafaza etmesi için elinden gelen tüm çabayı göstermeye davet eder.[91]

Muhakkak ki Lenin "uzlaşmaz fikir ayrılıkları" sözüyle, "yediler"in parlamento grubu içinde eşitliğe razı olacağına dair hiçbir umudunun olmadığını kastediyordu. Öte yandan bu tartışmanın pek çok işçinin kafasını karıştırdığını ve onların tek istediğinin birlik olduğunu açıkça biliyordu. Bu yüzden öneri, birliğin yükünü "yediler"in omuzlarına yüklemek amacıyla, savunmacı bir dille kaleme alınmıştı.

"BÜYÜK SAVAŞ" ÖNCESİ

Duma grubu ile Merkez Komitenin "yediler" ile nasıl baş edileceği konusunda yürüttüğü kolektif bir tartışmanın ardından vardığı fikir birliği sonucunda, "altılar" St. Petersburg'a döndü ve hodri meydan dedi. Öncelikli görev, Rusya'nın en çok sınıf bilincine sahip proletaryası arasında kendi siyasetlerinin, Menşeviktasfiyecilerinkinden daha popüler olduğunu kanıtlamaktı. Bunu açık ve özgür karar oluşturmaya izin vermeyen bir toplumda değişik önlemlere başvurarak yaptılar. Bununla birlikte, Rusya dışında, en azından Batı Avrupalı sosyal demokrasinin liderlik çevrelerinde, muhalifleri daha popülerdi. Oportünizm ve refor-

mizm onlara büyük zarar vermişti. Ama yaşam desteğine bağlı üç yüz yıllık bir otokrasinin içinde bulunduğu kriz koşullarında, nihayet fişini çekmek için gereken her şeyi yapmaya niyetli olanlar, karşılaştıkları engellere rağmen, güvenilirliklerini daha da artırmışlardı. Planlı olsun ya da olmasın, rejim "Büyük Savaş"* olarak adlandırılacak olayda ilk kurşunu atarak hesaplaşmayı erteleyebildi.

"Açıklama" ve Bölünme

Dördüncü Dumanın tekrar toplanmasından kısa bir süre sonra, Bolşevik vekiller "yediler"e eşitlik önerisini sundular ve bir sonraki gün öneriyi *Pravda*'nın en son ismi olan *Za Pravda*'da [Gerçek Uğruna] "Açıklama" olarak yayımladılar. Bu öneri, beklendiği gibi reddedildi ve 1913 Ekim'inin sonunda "altılar" kendisini, Dumadaki sosyal demokrat gruptan farklı olarak, Rusya Sosyal Demokrat İşçi Grubu adıyla ayrı bir grup olarak belirledi. Şimdiki görev, yeni grubu ve *Pravda*'yı ya da adı her ne olursa olsun yayın organını destekleyecek işçi çoğunluğunu kazanmaktı.

Krakow tartışmasının gösterdiği gibi bölünmenin pek çok işçi arasında yarattığı anlaşılabilir kafa karışıklığı göz önünde bulundurulduğunda, işçileri gerçekler hakkında bilgilendirmek hayati önemdeydi. "Altılar"ın söylediklerine ve yazdıklarına ek olarak, Lenin *Pravda* özel sayısında bir veri paketi sundu.[92] Odak noktasında iki iddia vardı: Birincisi, "yediler"den farklı olarak "altılar"ın Rusya işçilerinin çoğunluğunu temsil ettiği ve ikincisi, bu "yediler"in, "altılar"ın gruba eşit katılımını engellemek için bir kişilik "tesadüfi çoğunluğu"nu haksız bir biçimde kullandığıydı. Birinci iddia konusunda Lenin, işçi *curia*sı seçimlerinin anlamı üzerine ayrıntılı bir inceleme yaptı ve diğer seçimlerle il-

* Avrupalıların "Great War" olarak adlandırdığı I. Dünya Savaşı'na Türkiye'de "Cihan Harbi" veya "Harb-i Umumi" denirdi. Tabii sonradan II. Dünya Savaşı çıkınca, öncekinin, bunun birincisi olduğu yolundaki isimlendirme daha çok kullanılır oldu. *–ed.*

gili verileri, özellikle de sendika yönetim kurulları seçimlerinin, özel olarak da çok büyük bir güce sahip olan metal işçileri sendikası seçimlerinin ve işçi sağlığı sigortası kurulları için yapılan seçimlerin verilerini ekledi. Bolşevikler bu ikisinde de Menşevik-tasfiyecileri geride bırakmıştı. Lenin, *Pravda*'nın *Luç*'tan üç ilâ dört kat daha popüler olduğunu gösteren dağıtım bilgilerini de dahil etti.

Lenin, ikinci iddia ile ilgili olarak, Bolşevik vekillerin verdiği bilgiler sayesinde, bu "yediler"in uyguladığı "ezici güç taktiği" üzerinde, özellikle de grupta sahip oldukları bir oyluk avantaj nedeniyle Duma komitelerinde fazla temsil ediliyor olmaları üzerinde ayrıntılı olarak durdu:

Sosyal demokratların temsil edildiği yirmi altı meclis komisyonundaki durum:

> Altı vekil, *yedi* komisyonda yer alıyor; öteki yedi vekil *on üç* komisyonda yer alıyor: *iki katına yakın.*
>
> Sosyal demokratların bir temsilcisinin bulunduğu yirmi meclis komisyonundaki durum:
>
> Altı vekil *yedi* komisyonda yer alıyor; yedi vekil *on üç* komisyonda yer alıyor: *iki katına yakın.*
>
> Sosyal demokratların ikişer temsilcisinin bulunduğu meclis komisyonlardaki durum: Altı vekil, üç komisyonda yer alıyor; yedi vekil *altı* komisyonda yer alıyor: *iki katı.*

Bu üç komisyonun her birinde yedi vekilin *ikişer* temsilcisi bulunuyor.

> Altı vekil içindeki hiçbir vekil ikiden fazla komisyonda görev yapmıyor. Yedi vekil içindekilerdense Çkenkeli altı komisyonda, Skobelev altı komisyonda, Mankov dört komisyonda görev yapıyor.[93]

Za Pravda "altılar", *Novaya Raboçaya Gazeta* (*Luç*'un halefi) da "yediler" için kampanyalar yürüttü. Risklerine rağmen iki grup için de işçilerden imzalı beyanlar ve/veya destekleme ka-

rarları göndermeleri istendi. Yıl sonunda yaklaşık on bin beyan ellerine ulaşmıştı. "Yediler" için verilen yaklaşık üç bin destek beyanına karşı Bolşevik vekiller lehine neredeyse yedi bin destek beyanı gelmişti. Lenin, "altılar"ın toplamda "yarıdan sadece biraz fazlasını" alacağını iddia eden Martov'la dalga geçiyordu. Ama daha önemli bir şey vardı:

> Rusya'daki başka hiçbir parti, genel olarak bütün bir karşıdevrim dönemi boyunca ve özel olarak da 1913'te parti yaşamıyla ilgili en önemli mesele hakkında *tüm üyelerinin katıldığı* benzer bir *kitlesel* ve *açık* anket yapamaz. Rusya'daki hiçbir legal parti, bir yığın entelektüeli ve emri altında her tür yayın organı olan hiçbir varlıklı liberal ve demokratik parti, yeraltında çalışmak ve gazetesini topladığı kapiklerle çıkarmak zorunda bırakılmış mülksüz proleterlerin partisinin, işçi sınıfı partisinin yaptığı kadarını yapamamıştır.[94]

Lenin'e göre çok daha etkileyici olan, "cezaevindeki ve sürgündeki yoldaşların ihtiyaçları, farklı fabrikalarda ya da sektörlerdeki grevcilere yardım edilmesi ve işçi sınıfı hareketinin muhtelif ihtiyaçları" için işçilerin yardım toplayıp her iki Duma grubuna göndermeleriydi. Duma vekilleri, parlamenter dokunulmazlıkları sayesinde (en azından teoride) bu tür yardım toplama işleriyle ilgilenebiliyorlardı.[95] 1913 Ekim sonundan 1914 Haziran'ına kadar "yediler"e yaklaşık 200 işçi grubu para yardımında bulunmuşken "altılar"a neredeyse 1300 işçi grubu yardım göndermişti. Ve güncel hesaplamalara dayanarak, bu "yediler"e gönderilenlerin yaklaşık yarısı "işçi olmayanlardan" gelmişken, "altılar"a gönderilenler açısından bu oran yüzde ondan daha aza tekabül ediyordu ve bu da yine, "altılar"ın Rusya işçi sınıfının gerçek temsilcileri olduğunun çok önemli bir kanıtıydı.

"Altılar" için yürütülen destek kampanyasının başarısı daha geniş kapsamlı ve uzun vadeli bir öneme sahipti. Bu kampanya, Lenin'in her zaman tasavvur ettiği gibi, Duma faaliyetini "dışarıya", Tavriçeski Sarayının duvarlarının ötesine, olması gereken

yere taşıyordu. O güne kadar, Bolşevikler ve Menşevikler arasındaki *de facto* bölünme esasen parti içi bir meseleydi. Kampanya sayesinde, Badayev'in ikna edici ayrıntılarla açıkladığı gibi, "Bolşevikler yeni konumlar elde etti ve işçiler arasındaki etkilerini dikkate değer ölçüde genişletip derinleştirdi. ... Kampanya ... parti saflarına işçi akınıyla sonuçlandı ve partimiz yeni bir enerjiyle doldu."[96] "Altılar için yürütülen kampanyanın başarısı Bolşevikleri Rusya işçi sınıfı arasında bilinir kılmaktan çok daha fazlasını yaptı. Bu, 1917'de sahip oldukları avantajın nedenini açıklıyor. "Altılar" ile ilgili yürütülen ve biraz ileride tartışılacak olan bir başka kampanya da ayrıca etkili olmuştu.

"Yediler"e gelince; Menşevik liderlerden birinin, grubun durumu hakkında 1914'ün Ocak ayında yaptığı bir itiraf Menşeviklerin kaderini önceden haber veriyordu: "Grup, bütün etkisini kaybetti, ülkenin siyasi yaşamını terk etti, işçilerle bağını kopardı ve nihayet en aktif üyelerini gruptan ayrılmak zorunda bıraktı. Sonuç olarak kendi faaliyetini durma noktasına getirdi."[97] "Altılar" için yürütülen kampanya, bu kitap için son derece önemli olan, Lenin'in sıkı sıkıya bağlı olduğu bir ilkeyi, işçilerin parlamento grubunun, işçilerin iradesine bağlı olması gerektiği kuralını doğrulamıştı. Batı Avrupalı sosyal demokraside bu ilkenin erozyona uğradığı birkaç ay sonra trajik bir biçimde ortaya çıkacaktı; ve yankıları bugüne kadar sürüyor.

Kadetler, hiç de şaşırtıcı olmayan bir biçimde, Rus sosyal demokrasisi içindeki kavgayı yakından takip etti ve konu hakkında, Lenin'e göre, çok akıllıca ve etkileyici bir makale kaleme aldılar. Lenin'in yaptığı alıntılara göre yazarın ve dahil olduğu grubun gözünde "sosyal demokrasinin parlamenter unsurları", partinin "bütün entelijansiyası"nın etrafında toplandığı "yediler"den ibaretti. Öte yanda, "altılar", "uzlaşmazları" yani "parlamenter olmayan işçi çoğunluğu"nu oluşturuyordu. Rus sosyal demokrasisi, eğer açık legal bir tarzda işleyebilirse Batı Avrupa'daki muadili yönünde evrilebilirdi. Ama "bu normal varoluşa geçiş uzadıkça

... sosyal demokrat entelektüellerin parlamenter çoğunluğunun [yani, "yediler"in], parlamenter olmayan işçilerin çoğunluğuna ve onun mevcut ruh haline teslim olmak zorunda kalmalarını beklemek için daha çok neden olacaktır." Bir başka deyişle, Rusya'da burjuva demokrasisini tesis etmedeki gecikme devrimci bir akıbet olasılığını artırmıştı. Tarih yazarın içgörüsünü gerçekten doğrulayacaktı.

Ama Kadet partili yazarın göremediği ya da itiraf edemediği şey, partisinin "ihanetinin" rejimin uzlaşmazlığına nasıl yardım ve yataklık ettiğidir. Kadetler, Lenin'in, reformlarla ilgili, en iyi biçimde 1905 ayaklanması zirvedeyken yazdığı yazılarda özetlediği perspektife içgüdüsel olarak katılmıyordu: "Devrim için parlamenter bir tarzda değil, parlamento için devrimci bir tarzda çalışmalıyız." Lenin, "Avrupa Baharı"ndan çıkan dersler sayesinde, Marx ve Engels'in *1850 Mart Çağrı'larında* ortaya koydukları gibi, bir liberalin neden korktuğunu biliyordu: "sürekli devrim." Parlamento için verilen devrimci mücadele, liberallerin korkularına rağmen, bu şekilde sonuçlanabilirdi. Rus liberaller demokrasi riskini almaktansa otokrasiye geçit verirdi. Rus sosyal demokrasisi içinde devrimci bir seçim/parlamento stratejisine karşı reformist bir strateji üzerine yapılan tartışmalar, bu nedenle, Lenin'in sadece Batı Avrupa'yla değil Kadetlerle olan paralellikleri de giderek fark etmesini sağlıyordu. Bu konu, yine, bu kitabın tezlerinden biriyle çok ilgilidir.

Batı Avrupa'da Oportünizm ve Reformizm

Britanya'daki parlamento siyaseti, tam da Rusya işçi sınıfı açısından içerdiği potansiyel dersler nedeniyle Lenin'in dikkatini çekmeye devam ediyordu. Dördüncü Duma seçimleri yaklaşmaktayken, "Britanya'da iki işçi partisi olduğu iyi bilinir: Sosyal Demokratların kendilerine verdikleri isimle Britanya Sosyalist Partisi (BSP {British Soscialist Party}) ve sözde Bağımsız İşçi

Partisi ... Bağımsız İşçi Partisi (ILP {Independent Labor Party}) liberal emek politikalarının partisidir. Bu partinin sadece sosyalizmden 'bağımsız' olduğunu ama liberalizme çok bağlı olduğunu söylemek haksızlık olmaz," diye yazmıştı. Bu partinin 1912 yılında yaptığı yıllık konferans öğreticiydi. Partinin milletvekillerinin Liberal Parti'deki mevkidaşlarını destekleyip desteklemeyeceği konusunda bir tartışma ve oylama gündeme geldi. "Oportünistlerin galip gelmesine" rağmen "tam da bu partinin saflarından gelen muhalefet"in büyüklüğü Lenin'i cesaretlendirmişti. "Oportünizm karşıtları, Almanya'daki benzer düşünen muadillerinin oportünistlerle yapılacak kokuşmuş uzlaşmaları savunurken sıklıkla yaptıklarından çok daha doğru davranmışlardır."[98]

"Bu *iki* sosyalist parti içinde özel önem verilmesi gereken" Britanya İşçi Partisine gelince; bu "en oportünist ve liberal emek politikasının özünü en çok emmiş işçi örgütü"ydü. 1913 başlarında, Britanya donanması için yapılacak bütçe tahsisatı konusunda bu partinin parlamento grubunun verdiği oy ayrıca öğreticiydi. Harcamaların kısılması yönündeki ILP önergesini, bu partinin 40 milletvekilinin yalnızca 15'i destekledi. "Orada oportünizmin sosyalizme *ihanet*e, işçi davasına *ihanet*e nasıl yol açtığına dair çok çarpıcı bir örnek var ... Rus işçiler, diğer halkların yaptığı hatalardan örnek alarak, oportünizm ve liberal emek politikasının ne kadar ölümcül olduğunu anlayacaklardır."[99]

İlerleyen yıllarda bir hayli göze çarpan bir araseçim, Lenin'in "tasfiyecilerimizin hakkında çok hassas duygular ifade ettiği" ILP'ye ilişkin nitelendirmesini somutlaştırdı. Bu seçim, ILP başkanı Ramsey MacDonald'ın kişisel nedenlerle istifa etmesi sayesinde mümkün oldu. ILP'nin seçim bölgesindeki işçi sınıfının sıradan üyeleri, onun yerine Britanya Sosyalist Partisinin adayının seçilmesini sağlamak için harekete geçtiler. "ILP parlamento grubu, müdahale etti ve" BSP adayına karşı "*Liberal* gazetesinde ([bizim Kadetlerinki gibi] ... oportünistlerin işini kolaylaşıran) bir *itiraz* metni yayımladı." Bu eylemleri bir liberalin

seçilmesini sağladı. Bu noktada Lenin muhabir şapkasını çıkarır: "Farklı farklı ülkelerdeki sınıf bilincine sahip işçiler, Britanyalı ILP'ye karşı çoğu zaman 'hoşgörülü' bir tutum benimsiyor. Bu büyük bir hatadır. ILP'nin Leicester'da [söz konusu seçim bölgesi] işçi davasına *ihanet etmiş* olması tesadüf değil, Bağımsız İşçi Partisinin *bütün* oportünist siyasetinin sonucudur. Bütün hakiki sosyal demokratların duygudaşlığı, Britanya'da, işçilerin 'Bağımsız' İşçi Partisi tarafından liberalce yozlaştırılmasına karşı kararlılıkla mücadele eden Britanyalı sosyal demokratlarla olmalıdır."[100] Bu, o güne kadar Lenin'in Batı Avrupalı işçi sınıfı hareketindeki oportünizme karşı mücedele edilmesi gerektiği konusunda yaptığı en açık çağrıydı.

Alman partisinin eksikliklerine yönelik kinayesi, yaklaşan ayrılığa işaret ediyordu. Lenin'in o zamana kadar gösterdiği müsamaha dikkat çekicidir. 1913'ün başlarında partinin, hâlâ "yoldaş" olan liderliğine, kardeş partideki bölünme karşısında hiç de nötr olmayan duruşlarından dolayı yakınıyordu: "Ya bilgi eksikliğinden ya da başka nedenlerle Vorstand [yönetim organı], tasfiyeciler ve biz konusunda tarafsız davranmamıştır." Örneğin, "Kardeş Alman partisinin merkezî yayın organı (*Vorwärts*) bütün sütunlarını tasfiyecilerin" Prag Konferansı hakkında "yaptığı muazzam saldırılara ayırdı." Aynı zamanda "seçim kampanyası sırasında, Vortstand, itirazlarımıza rağmen, tasfiyecilere parasal yardımda bulundu ama Merkez Komiteye yardımda bulunmayı reddetti... Ve tasfiyeciler, ilk sayısı [Dördüncü Duma için yapılan] seçimin ilk gününde çıkan ve bölünmeyi kışkırtan ... rakip yayın organı *Luç*'u yayımlamaya başlamak için Alman işçilerin parasını kullandı."[101]

Ve o zaman Kautsky vardı. Daha 1904'te, Kautsky'nin editörlüğünü yaptığı, partinin teorik yayını *Neue Zeit,* Menşevik yanlısı görüşleri Lenin'in görüşlerinden daha makbul buluyordu. Yine de Bolşevik lider, görünüşe göre, Kautsky devrimci gibi konuştuğu sürece o geçmişi görmezden gelmeye niyetliydi.

Ama *Pravda*'nın Aralık 1913'te yayımlanan sayılarından birinde yer alan "Kautsky'nin Affedilmez Hatası" başlıklı makalesi, Lenin'in sabrının tükendiğini gösteriyordu. Kautsky, Sosyalist Enternasyonal'in bir toplantısında, Rus hareketindeki bölünme üzerine, RSDİP'in "ortadan kalktığını" söyleyerek aslında tasfiyecileri onaylamış oluyordu. Lenin "yaptığı büyük ve korkunç gaf, Rus işçi sınıfı hareketi hakkındaki cehaletini açığa vurmakla kalmıyor, aynı zamanda yurtdışındaki tasfiyeci dedikoducuların yabancı yoldaşlarımız üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğunu da ortaya koyuyor,"[102] diye suçlamada bulunuyordu.

Alman partisinin Reichstag meclis grubundaki (SPD) önde gelen bir isim, Kongreye hitap etmek üzere davet edildiği ABD'ye yaptığı son geziye ilişkin bir değerlendirme kaleme almıştı. Lenin, SPD liderinin "Amerika'da hükümet her kongre üyesine bütün modern konfor koşullarıyla döşenmiş özel bir oda vermenin yanı sıra kongre üyesinin pek çok ve çeşitli görevleriyle baş edebilmesini sağlamak için ücretli bir sekreter de tahsis ediyor," şeklindeki övgülerine hak veriyordu; Reichstag ve Duma vekilleri bu kolaylıklara sahip değildi. Ama bu SPD liderini, gururla savunduğu konuşmasında "kapitalizme karşı ve kitlesel grev lehinde" tek bir şey söylememesi nedeniyle şiddetle eleştiriyordu. Karşımızdaki, diyordu Lenin, Alman işçi sınıfının "komuta örgütünün" oportünizmden ne ölçüde etkilendiğinin sadece en son örneğidir. Sosyalist Enternasyonal'in 1907 Stuttgart Kongresinde "sömürge sorununda (bkz. *LSS 1905*, birinci cildin dördüncü bölümü) son derece oportünist bir önerge lehine oy veren Alman delegasyonun yarısının, ne türden düzmece sosyalistler olduğunun böylelikle ortaya çıktığını" hatırlatıyordu. Liberaller ve tasfiyeciler bu tür uygulamaları "*topraklarımıza*" ithal etmeye çalıştıkça "bu uygulamalara karşı daha kararlılıkla direnilmelidir... Alman sosyal demokrasisinin erdemleri, [vekil] tarafından yapılana benzer utanç verici konuşmalar nedeniyle değil ... bu konuşmalara rağmen birer erdemdir. Alman partisinin hiç kuşkusuz

muzdarip olduğu ve kendisini bu tür bir olgu halinde gösteren *hastalığını* hafife almamalıyız; ne de 'resmî olarak iyimser' ifadelerle küçük göstermeliyiz. Bu hastalığı Rus işçilerin gözleri önüne bütün açıklığıyla sermek zorundayız, böylece bizden daha eski olan bu hareketin deneyiminden dersler çıkarabilir, ondan neyi kopya etmemek gerektiğini öğrenebiliriz."[103] Lenin bu satırları yazdıktan beş ay sonra, "hastalık" onun hayal bile edemeyeceği bir şekilde kendini gösterecekti.

1913'te yayımlanan bir başka eser, o güne kadarki en tamamlanmış haliyle, Marx ve Engels'in mektuplarıydı. Kitap, Eduard Bernstein ve August Bebel'in ortak editörlüğünde yayımlanmış olmasına rağmen Bernstein'ın etkisi daha fazla hissediliyordu. Lenin, "aşırı oportünist görüşleri..." göz önünde bulundurulduğunda bu görevi "...Bernstein asla üstlenmemeliydi" diye fikir belirtti.[104] Yazdığı "önsözler kısmen anlamsız kısmen da yanlış... Maalesef, Marx'ın muhaliflerine karşı yürüttüğü ideolojik mücadele konusundaki eklektik yaklaşım, bugünkü Alman sosyal demokratlar arasında giderek daha yaygın hale geliyor." Bernstein'ın kusurlarına rağmen bu dört ciltlik eser feci şekilde gerekliydi: "Günümüzde işçi sınıfı hareketinin farklı farklı ülkelerde oportünizmden nasıl muzdarip olduğunu gözlemleme imkânına sahip oldukça ... bu mektuplardaki materyalin zenginliği daha da kıymetli hale geliyor."[105]

Bernstein'ın eser üzerinde bu kadar çok etkisinin olmasının nedenlerinden biri, Bebel'in kötüleşen sağlığıydı. Bebel'in dört ciltlik kitabın yayımlanmasından kısa bir süre sonra ölmesi, Lenin'in Rus işçilerini Alman hareketinin tarihi konusunda bilgilendirmesi için vesile oldu. Bebel, Kautsky'den farklı olarak diye vurguluyordu Lenin, işçiydi ve 1869'da yeni kurulan Alman parlamentosuna sosyal demokrat bir vekil olarak seçildiğinde sadece 27 yaşında olmasına rağmen, aldığı tutum kalıcı dersler sunuyordu: "Alman (ve uluslararası) sosyal demokrasisi için parlamento taktiklerinin (düşmana hiçbir zaman boyun eğmeyen,

işçiler için küçük de olsa iyileştirmeler elde etmek için en önemsiz fırsatı bile hiçbir zaman kaçırmayan ve aynı zamanda ilkesel sorunlara da uygulanabilen ve daima nihai hedefe ulaşmaya dönük taktikler) temelleri, bizzat Bebel tarafından ya da onun doğrudan liderliği altında ve onun katılımıyla titizlikle oluşturuldu." Karl Liebknecht ile birlikte ve Marx ile Engels'in manevi gücünün desteğiyle, partideki "parlamenter hastalık"ın ilk işaretlerine karşı liderliği üstlendi: "Bebel ve Liebknecht'in liderliği altında, parti legal ve illegal faaliyeti birleştirmeyi öğrendi. Parlamentoda legal olarak varlık gösteren sosyal demokrat grubun çoğunluğu, gemi taşımacılığına devlet yardımı sağlanması *için* yapılacak o ünlü oylamada oportünist bir duruş benimseyince, illegal *Sozialdemokrat* [parti yayın organı] gruba *muhalefet etti* ve dört hafta süren bir mücadeleden zaferle çıktı."[106] O zaman gündemde olan tartışmalarla "altılar" ile "yediler" arasında yaşanan tartışmalar arasındaki paralellikler *Pravda* okurlarında etki uyandırmıyor değildi.

Lenin SPD'nin "komuta örgütüne" artık güvenmiyorsa da bu, parti safları için geçerli değildi. Ağustos Silahları'nın patlamasından beş ay önce, Stuttgart'daki bir seçim bölgesinde yapılan bir genel parti toplantısının, parlamento grubunun silah harcamalarına kararlılıkla karşı çıkmasını istediğinden keyifle bahsediyordu. Kararlılıklarını pekiştirmek için gerekirse "kitlesel grevlere" başvurulmalıydı. "Alman sosyal demokratlar arasında, işçilerin daha kararlı, aktif ve kitlesel bir mücadele yürütmesi gerektiğine dair yavaş ama istikrarlı gelişen bir bilinç var. Eğer işçi hareketinin resmî görevlileri arasında ve parlamento grubu içinde çokça bulunan oportünistler, böyle bir mücadeleye karşı çıkarlarsa işçi kitleleri bunu çok çok büyük bir sempatiyle karşılar."[107]

Lenin'in zihnini meşgul eden konulardan biri de Belçika idi. Sadece "kısmi bir zafer"le sonuçlanan 1913'teki genel grevden çıkarılacak dersler vardı. *Pravda* okurlarına, "siyasi özgürlük"ün işçilere "geniş ve açık bir yol sunduğu" bir ülkede grevin neden

"bu kadar *küçük* bir başarı" kazandığını soruyordu; bu soru, programının merkezine demokratik cumhuriyet mücadelesini koyan bir gazete için hiç de önemsiz bir soru değildi. İki neden vardı: "Birincisi, Belçikalı sosyalistlerin bir kesiminde, özellikle de parlamentodakiler arasında oportünizmin ve reformizmin egemen olmasıdır. Liberallerle ittifak halinde hareket etmeye alışmış olan bu parlamento üyeleri, bütün faaliyetlerinde kendilerini liberallere bağımlı hissediyor. Bunun sonucu olarak, grev çağrısı yapmak konusunda bir tereddüt vardı ve tereddüt, bütün proleter mücadelenin kapsamını, gücünü ve başarısını sınırlamaktan başka bir şeye yaramaz." İkincisi, esas olarak, Belçikalı işçilerin "sosyalizme sadık, güçlü, son derece ilkeli ve sıkı bir parti örgütlenmesinden yoksun oluşudur"; Belçika siyasetini de takip eden tasfiyecilerin "görmezden gelme yanlışını yaptıkları" da budur.[108]

Rus hareketindeki bölünmeyi tartışmak üzere 1914 Temmuz'unda toplanan Sosyalist Enternasyonal'in liderliğinin davranışı göz önünde bulundurulduğunda, Lenin'in Batı Avrupa sosyal demokrasisine, özellikle de parlamento gruplarına karşı giderek artan eleştirel duruşu doğrulanmış oluyordu. Toplantı görünüşte, söz konusu meselenin ne olduğunu anlamalarını sağlamak üzere Enternasyonal'in "komuta örgütü" önünde farklılıkların ortaya konması şeklinde olacaktı. Lenin, Rusya işçilerini gerçekte "altılar"ın temsil ettiğini göstermek için daha önce yayımladığı verilerden yararlanarak çok ayrıntılı bir rapor hazırladı ve anlaşmazlığın çözümlenmesi için koşullar sundu. Ama kendisi toplantıya katılmamaya karar verdi ve cezaevinden çıkıp Batı Avrupa'ya sürgüne geri dönen Inessa Armand'a neden toplantıya gidip onun yerine raporu sunması gerektiğini anlattı. Ve tek mesele Armand'ın Fransızcasının –toplantı Paris'te olacaktı– onunkinden daha iyi olması değildi: "Koşullarımızı sakince (bu konuda iyi değilim) ... ve en kibar (bu konuda da iyi değilim) Fransızca ile sunmalıyız."[109]

Lenin uzlaşma şartlarını artırmıştı. Parlamento grubunda eşitliğin sağlanmasının yanı sıra "yediler"in, Prag Konferansında ortaya çıkan Merkez Komitenin otoritesini tanımasını da talep ediyordu çünkü bu Merkez Komite, Rus işçi sınıfını, Menşevik-tasfiyecilerin içinde olduğu başka herhangi bir gruptan daha çok temsil kabiliyetine sahipti. Yürütme komitesi Lenin'in önerilerini reddetmekle kalmadı, hiç şüphesiz Lenin'in beklediği gibi, toplantının amacının sadece farklılıkların ortaya konmasından ibaret kalacağı ifade edilmiş olmasına rağmen, fiilen Bolşevik Merkez Komitenin ve dolayısıyla "altılar"ın da görevden çekilmesini oylamaya sundu. Lenin bir mağlubiyet yaşamış gibi görünüyordu. Ama Paris'teki toplantıdan çok daha önemli gelişmeler, esas kaybedenin Sosyalist Enternasyonal olduğunu kısa zamanda ortaya çıkaracaktı. Enternasyonal, kararlarını hayata geçirmek için ihtiyaç duyduğu manevi otoriteyi kaybederek bunun cezasını ödeyecekti.

1905 Yeniden mi Canlanıyor?

St. Petersburg'a geri dönen "altılar", Tavriçeski Sarayının duvarları dışında hiç olmadığı kadar meşguldü. 1912'de yeniden canlanan sınıf mücadelesi 1914'ün ilk aylarında yoğunlaşmıştı. Lena altın madenleri katliamını anma ve 1 Mayıs kutlamaları gibi siyasi gösterilerden şehrin en büyük fabrikalarından bazılarında ekonomik sömürüye karşı yürütülen mücadelelere kadar, başkent proletaryası, giderek 1905'in sert günlerindeki muadillerine benziyordu. Bu sefer Dumada yardımına başvuracakları temsilcileri de vardı. İşçi gruplarının grev ve diğer konularda kullanılması için toplayıp vekillere gönderdikleri yukarıda bahsedilen yardımlar özellikle önemliydi. Grup vekillerinin başka şekillerde yardım etmesi bekleniyordu ve öyle de yaptılar. En büyük ve en dikkate değer grev hareketleri St. Petersburg'da gerçekleştiği için Badayev muhtemelen gruptaki diğer yoldaşlarından daha aktifti.

Bir gün polisin topladığı bilgilerle Badayev'in karşısına dikilen içişleri bakan yardımcısının "Siz Devlet Dumasının bir vekilisiniz, işiniz yasa yapmak, bunun için seçildiniz, ama bunun yerine zamanınızı atölyelerde geçiriyor, gizlice komplolar hazırlamakla, broşür dağıtmakla ve okurlarını suç teşkil eden davranışlara kışkırtan bir gazete çıkarmakla uğraşıyorsunuz." Badayev yanıt verdi: "Fabrikalara gitmeme engel olamazsınız. İşçiler sizin karakollarınızda dövülürken onlar tarafından seçilmiş bir vekil, Dumada konuşma yapmakla yetinemez."[110] Parlamento dokunulmazlığı Badayev'in bu tür bir özgürlükten yararlanmasına imkân tanıyordu. Rejimin ikinci Dumada sosyal demokrat gruba tanıdığı dokunulmazlık, tam da bu nedenle gerekliydi.

Grup Duma içinde de devrimci duruşunu muhafaza etti. Bu nedenle, diğer bütün grupların silah harcamalarının artırılmasını görüşeceği –Çar, dört ay önce Almanya'ya savaş ilan etmişti– Mart ayındaki "gizli toplantıya", "yediler"in ve Trudovik vekillerin yanı sıra grubun da çağrılmamasının nedeni buydu. "Halkın parasının silahlanmaya yatırılacağı bu yeni maliyet kalemini ifşa ettiğimizde," diye yazar Badayev, "30 bin işçinin katıldığı bir grevle desteklendik."[111] Bu üç grup, grev yapan işçileri savunmaya çalıştıkları sırada söz haklarının Duma başkanı tarafından engellenmesini protesto etmek için, Birinci ve İkinci Dumalarda yaptıklarını hatırlatırcasına, hükümet bütçesi görüşmelerini tıkamaya karar verdi. Oktobrist başkan, buna bu üç grubun üyeleri hakkında 15 oturum uzaklaştırma kararı alarak yanıt verdi. En önemlisi, uzaklaştırma kararını protesto etmek için on binlerce işçi, sadece St. Petersburg'da değil Moskova'da da sokaklara çıktı. Bu eylem, zaten planlanmış olan birkaç gün sonraki 1 Mayıs gösterileriyle çakışınca 1905-7'den beri en büyük eylem yapılmış oldu. Önde gelen bir Kara Yüzler yayını, hem grupların hem de *Pravda*'nın sonunu getirebileceği beklentisiyle, bu ayaklanmadan "işçi gazetesi tarafından ve sosyal demokrat vekillerin faaliyetiyle yürütülen ajitasyon"u[112] sorumlu tuttu.

Badayev ve yoldaşları, hükümet yetkililerinin onlardan yapmalarını istediği tek şeye, "yasa yapmaya" karşı değillerdi. Uzaklaştırılmalarından bir ay önce zaten bunu yapmaya çalışmışlardı. Mesele, ikinci Krakow toplantısının, giderek belirginleşen bir gerçeği kabul etmesiydi: "Kara Yüzler milliyetçiliğinin çılgın eğlencesi, liberal burjuvazi arasında milliyetçi eğilimlerin artması ve ezilen milliyetlerin üst sınıfları arasında milliyetçi eğilimlerin artması halihazırda ulusal sorunu ön plana çıkarıyor." İçinde bulunulan bağlam Balkan Savaşı ve yaklaşmakta olan "Büyük Savaş"tı. Bu "çılgın eğlence"ye karşı koymak için Lenin ve Bolşevikler değişik biçimler alan bir kampanya başlattılar. Lenin'in ulusal sorun üzerine o güne kadarki en kapsamlı yazıları, grubun Dumaya sunmaya çalıştığı kanun teklifine kaynaklık etmişti: "Yahudilerin Önündeki Bütün Engellerin ve Etnik Köken ya da Milliyet Temelindeki Bütün Kısıtlamaların Kaldırılması Hakkında Kanun Teklifi" (bkz. Ek F). "Yediler"e bu teklifi imzalama çağrısında bulunulmuşsa da imzalayıp imzalamadıkları belli değildir. Trudoviklerin desteğine rağmen, teklifi görüşmeye açmak için gerekli olan 33 imzaya ulaşılamadı. Daha önce olduğu gibi grup, okurlarını teklifin içeriği hakkında bilgilendirmek için yine *Pravda*'dan faydalandı. Lenin'in giriş yazısında açıkladığı gibi "Milliyetçi [Kara Yüzler] Dördüncü Dumadan, Yahudilere ve diğer Rus olmayanlara karşı uygulanan kısıtlamaları kaldırmasını beklemiyoruz. Ama bu sesin duyulmasını sağlamak işçi sınıfının görevidir. Ve ulusal baskıya karşı yapılan itirazlarda *Rus* işçilerin sesi özellikle yüksek çıkmalıdır," dendi. Badayev, grubun içeride yürüttüğü çalışma hakkında çok önemli bir noktaya parmak basıyordu: "İşçilerin Bolşevik gazetesi olmasaydı, konuşmalarımız Tavriçeski Sarayının duvarları dışında duyulmayacaktı"; bunu rejim de biliyordu.

1 Mayıs gösterilerinden bir hafta sonra "altılar", "beşler"e düştü. 8 Mayıs'ta, Roman Malinovski Duma başkanlığına istifasını sundu ve yoldaşlarına hiçbir şey söylemeden ortadan kayboldu.

Bolşeviklerin muhalifleri, özellikle de "yediler", Malinovski'nin izahı mümkün olmayan gidişiyle bayram ettiler. Malinovski hakkında çok uzun zamandır söylentiler ve şüpheler vardı ama en azından Lenin'i ikna edecek sağlam delil yoktu. Ekim Devrimi'nden sonra, Bolşevikler çar polisinin dosyalarına ulaştıklarında, Malinovski'nin aslında polisin bordrolu bir çalışanı olduğu anlaşıldı. Lenin, "çok iyi ve çok sadık çok sayıda yoldaşa ihanet etti, onların ağır hapis cezasına mahkûm edilmesine ve pek çoğunun ölümünün hızlandırılmasına neden oldu,"[113] diye onu teşhir etti. Malinovski en azından Prag Konferansı ile partiden ayrılışı arasında geçen sürede, Bolşeviklerle Menşevikler arasındaki hizipleşmenin ateşinin canlanmasına yardım etmişti. 1918 yılında yapılan yargılama, idam mangası eliyle öldürülmesiyle sonuçlanacaktı.

Lenin, daha sonra Malinovski üzerine düşünürken, onun faaliyetlerin arttığı sıralarda kayıplara karışmasının tesadüf olmadığını fark edecekti. Bu, 1914 baharındaki sınıf mücadelesinin 1905 sonbaharının tekrarına benzemeye başladığı zamandı. Polis için son derece değerli olmasına karşın, hareketin onu polisten daha iyi kullandığı giderek daha çok ortaya çıkıyordu: "Gizli polis Malinovski'nin Dumadan uzaklaştırılması için şu gerekçeyi kullansa hiç şaşırmayacaktım: kitleler arasındaki devrimci faaliyetlerine polisin tahammül edebileceğinden çok daha büyük bir enerjiyle devam eden Duma grubu ve *Pravda* ile gereğinden fazla yakından ilgilendiğinin anlaşılması nedeniyle."[114] Malinovski, şüphesiz tercih ettiğinin aksine, nesnel olarak devrimci sürece yardım ve yataklık ediyordu. Bolşeviklerin işleyiş tarzı bunu mümkün kılıyordu: kolektif tartışma ve müzakere, demokratik oylama ve herkesin çoğunluğun iradesini hayata geçirmekle yükümlü olması; bir başka deyişle, demokraik merkeziyetçilik. Lenin, Malinovski hakkındaki sonraki değerlendirmesinde, "bizim solumuzdakilerin konuşmalarını engellememize izin veren bir kuralımız vardı; yapılan konuşma öyle ya da böyle sağcı idiyse

bunu düzeltmek kolaydı ama daha solcu ifadeler büyük zarara yol açabiliyordu. Görünüşe göre bu tarz Malinovski'nin her zaman hoşuna gitmiyordu; o daha cesur bir illegal çalışmayı tercih ediyordu" –bir ajan provokatörün aradığı tam da buydu, rejimin Bolşeviklerin tepesine binmesi için bahane.[115] Demokratik merkeziyetçilik, *Pravda*'nın sorunlu editörü ve aynı zamanda polis ajanı olan Çernamazov olayında da partinin çok işine yaramıştı. Çernamazov tam da disiplini bozduğu için ikinci Krakow toplantısında kabul edilen kararlardan birini ihlal etmiş, böylece Merkez Komitenin, onun yerine daha etkin olan Kamanev'i getirmesi, demokratik merkeziyetçilik sayesinde mümkün olmuştu.

1914'ün başlarında ortaya çıkan devrimci ayaklanma derinleşmeye devam ediyordu ve hem "beşler" hem de *Pravda* yakinen işin içindeydi; hükümetin en sonunda gazetenin faaliyetini durdurmaya karar vermesinin nedeni buydu. Polis 8 Temmuz'da gazetenin ofislerini bastı, binaların altını üstüne getirdi ve orada bulunan herkesi tutukladı. Badayev'in parlamenter dokunulmazlığı da artık gazeteyi koruyamıyordu. *Pravda*'nın kapatılması, benzer bir kaderle karşıya karşıya olan muhalif basında sadece bir ilkti. "Buna rağmen hiçbir gevşeme belirtisi yoktu ve hareket ilerleyen günlerde, 12 Temmuz'a kadar büyümeye devam etti. Grevcilerin sayısı 150 bine ulaştı ve 9 Temmuz'da St. Petersburg sokaklarında barikatlar kuruldu. Esas olarak Viborg vilayetinde kurulan barikatlarda tramvay vagonları, fıçılar, direkler vb. gibi malzemeler kullanıldı. Bütün trafik kesildi ve pek çok bölgede işçiler sokakların tüm kontrolünü ele geçirdi."[116]

Temmuz protestolarının başka bir Ekim 1905'le sonuçlanıp sonuçlanmayacağı asla bilinemeyecek durumdaydı. 19 Temmuz'da II. Nikolay Almanya'ya savaş ilan etti. Savaş ilanının neden olduğu vatansever coşku, devrimci ayaklanmaya –en azından bir süre için– son verdi. Bolşevikler ve onların Duma grubu şimdi sosyal demokrasi tarihinde yeni ve beklenmedik zorluklarla karşı karşıyaydı.

* * *

Kabul etmek gerekir ki, geçmişe dönüp bakıldığında, *Pravda*'yı kapatmak, muhtemelen, Nikolay'ın savaş ilanının bir girizgâhı, savaş hamlesine karşı örgütlü bir muhalefetin gelişmesini önlemek için iyi organize edilmiş planın bir parçasıydı. Gazete, diğerlerinden farklı olarak, iki yıldan uzun bir süredir otokrasinin emperyal emellerine karşı sesini yükseltmişti. Dördüncü Duma seçimleri yaklaştığı sırada Balkan Savaşı başladığında, Lenin, dil bakımından hükümetin sansüründen geçebilmek için, *Pravda* okurlarını "Slavları koruduğunu" iddia eden "tilkilere ve kurtlara" –tam olarak otokrasinin "Büyük Savaş"ı başlatmak için çevirdiği entrikalarını nasıl gizlemeye çalıştığına– dikkat etmeleri konusunda uyarmıştı. Bolşevikler aynı zamanda, rejimin içerdeki şovenist saldırısına, yani savaş hamlesinde zorunlu olan unsura karşı koymak için çalıştılar. Lenin'in taslağını hazırladığı ve *Pravda*'nın yayımladığı "Yahudilerin Önündeki Bütün Engellerin ve Etnik Köken ya da Milliyet Temelindeki Bütün Kısıtlamaların Kaldırılması Hakkında Kanun Teklifi", bu çabanın sadece bir parçasıydı. Parti örgütleri arasında savaşa karşı koyacak tek tutarlı ses onlardı. Grubun 1914'ün Mart ayında yeni silah harcamalarını kınaması ve bu tavırlarının 30 bin işçinin katıldığı bir grevle desteklenmesi, onları daha tehlikeli bir düşman haline getirmişti. Bu nedenle rejim, Bolşevik grubun yayın organının sesini kesmenin yeterli olmayacağını da muhtemelen biliyordu. Esas grubun kendisi kapatılmalıydı.

BÖLÜM 3

"Büyük Savaş", 1917 ve Sonrası

Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin dört Dumada yer almış bütün grupları düşünüldüğünde, bunlardan herhangi birinin o güne kadar yürüttüğü muhtemelen en tutarlı çalışma, Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte ortaya çıktı. Dördüncü Dumadaki beş Bolşevik vekilin savaş karşıtı eylemleri, Lenin'e göre, komünist parlamento çalışması olarak adlandırmaya başladığı şey için bir model olmuştu. Ama vekiller tutuklanıp Sibirya'ya sürgüne gönderildikten sonra bu çalışma Lenin'in zihnini bir zamanlar meşgul ettiği ölçüde meşgul etmekten çıktı. Bunun nedeni, Şubat 1917'de Romanov Hanedanının devrilmesiyle birlikte, Lenin'in zamanının çoğunu Ekim Devrimi'nden önce ve sonra, ona göre temsilî demokrasinin en üstün biçimi olan sovyet yönetimini savunmaya ayırmış olmasıydı. Bu, hiçbir biçimde parlamento arenasıyla ilgili bir fikir değişikliğine işaret etmiyordu. Tersine, sovyetlerin olmadığı durumda komünistlerin parlamentoları kullanmaya devam etmesi gerektiğini savunmaya devam etti ama yeni Komünist ya da Üçüncü Enternasyonal tarafından çıkarılan ve bir araya getirilen dersler temelinde yaptı bu savunusunu. Bununla birlikte, sonradan yaşanan tarih Lenin adına politika yaptığını iddia edenlerden sadece birkaçının onun miras bıraktığı vasiyete sadık kaldığını gösterecekti.

DUMA GRUBU VE SAVAŞ KARŞITI FAALİYET

II. Nikolay 19 Temmuz 1914'de (ya da yeni takvime göre 2 Ağustos'ta), Alman Kayzerin bir gün önceki açıklamasına cevaben Almanya'ya savaş ilan ettiğinde Duma için tek sorun sosyal demokrat vekillerin buna vereceği cevabın ne olduğuydu.[1] Kadetler de dahil olmak üzere diğer bütün grupların yaptığı gibi onlar da savaş trenine binecek miydi? Uzun süredir çarın emperyal emellerine ve bunlara zemin hazırlayan şovenist kampanyalara karşı mücadele veriyorlardı ve RSDİP, Sosyalist Enternasyonal'in bir bileşeni olarak Balkan Savaşı başladığında, geniş yankı uyandıran 1912 tarihli Basel Manifestosuna imza atmıştı. 1907 Stuttgart Kongresinin savaş karşıtı kararının omuzlarında yükselen bu bildirge, imzacılarını militarizme karşı çıkmaya çağırıyordu. Eğer savaş başlarsa, imzacıların parlamento grupları savaşın finansmanı aleyhinde oy kullanacak ve her bir ülkedeki proletaryayı bu savaşı kendi burjuvazilerine karşı bir iç savaşa dönüştürme çağrısında bulunacaktı.

Tarihî "İhanet" ve Bolşevik Yanıt

Hangi hizipten olursa olsun hiçbir Rus sosyal demokratın bir türlü inanamamasına rağmen Alman partisinin Reichstag grubu, 4 Ağustos'ta yapılan oylamada savaşın finanse edilmesi yönünde oy kullandı. Uluslararası sosyal demokrasinin amiral gemisinin kader belirleyici bu hareketi, Batı Avrupa'daki bütün diğer sosyal demokrat parlamento gruplarının aynı şeyi yapmalarına olanak sağladı. Menşevik (ve kısa süre sonra Bolşevik) Aleksandra Kolontay oylama sırasında oradaydı: "Buna inanamıyorum," diye yazdı o akşam günlüğüne, "ya bunların hepsi çıldırdı ya da ben aklımı kaybettiğime inanacağım."[2] Görünüşe göre, "hastalık"ın Alman hareketi içine sızmış olduğunu kısa süre önce yazmış olmasına rağmen Lenin de afallamıştı. Lenin'in bu oylamaya "çok acı bir hayal kırıklığı hissi" diye tarif ettiği tepkisi, daha

fazlasını ima ediyordu: "Sosyalizmi bu şekilde itibarsızlaştırmanın sorumluluğu esas olarak Alman sosyal demokratlardadır."[3] Lenin'in ve diğer pek çok sosyal demokratın dediği gibi, Marksizmin temel ilkelerine bu toptan "ihanet" kısa bir süre sonra hareketin tarihinde bir dönüm noktası olarak kabul edildi. Yıl sonunda Kolontay'a açıkladığı gibi Lenin'e göre bu, çok öğretici bir andı: "Avrupa savaşı, oportünizmin bütün kokuşmuşluğunu, ahlaksızlığını ve alçaklığını herkesin gözü önüne sererek ve dolayısıyla, işçi sınıfının, barış on yılları boyunca biriken bu pislikten arındırılmasına müthiş bir ivme kazandırarak uluslararası sosyalizme bu büyük faydayı sağlamıştır."[4]

Alman ve diğer Batı Avrupalı partilerin bu tutumlarının ardından Rus parlamento grubunun her iki kanadının da savaş davullarına nasıl yanıt vereceği şimdi ayrıca önem kazanmıştı. Diğer Bolşevik grup üyeleri Dumanın yaz tatiline girmesi nedeniyle şehir dışında olduğu için, St. Petersburg'un burjuva ve monarşist basını için çalışan muhabirlerin soru yağmuruna cevap vermek Badayev'e kalmıştı. "Ama söylediklerimin hiçbiri onların gazetelerinde yayımlanmaya uygun değildi. Şöyle açıkladım":

> İşçi sınıfı savaşa bütün gücüyle karşı çıkacaktır. Bu savaş işçilerin çıkarına aykırıdır. Tersine, ucu bütün dünyada işçi sınıfına karşı dönmüştür. Basel Kongresi ... dünya proletaryası adına, savaş ilan edilmesi durumunda, görevimizin bu savaşa karşı kararlı bir mücadele yürütmek olduğunu ilan eden bir karar almıştır. Bizler, işçi sınıfının gerçek temsilcileri olarak "Savaşa Karşı Savaş" sloganı için mücadele edeceğiz. Grubumuzun her bir üyesi, elinin altındaki bütün araçlarla savaşa karşı mücadele edecektir.[5]

Savaş yanlısı basın Badayev'in mesajını görmezden gelse de rejimin polisi kesinlikle gözden kaçırmamıştı. Son iki cümle, onun ve diğer yoldaşlarının, o andan itibaren çok daha sıkı bir polis gözetimine maruz kalması anlamına geliyordu.

Dumanın savaşın finansmanını oylamak üzere yeniden toplanması için yapılan hazırlıklar sırasında, Bolşevikler, Menşevik-

tasfiyeciler ve Trudovik vekiller ortak bir açıklama yapıp yapamayacaklarını anlamak için bir tartışma yürüttüler. Bir dizi toplantıdan sonra sadece Bolşevikler ve Menşevikler bir açıklama yapma konusunda mutabık kaldılar. Badayev, her ne kadar bu açıklama 26 Temmuz tarihli oturumda okunmuş olsa da, Oktobrist Duma başkanının "stenografik rapor halinde basılmadan önce açıklamayı sansürlediğini" söyler.[6] İçeriğiyle ilgili olarak ise, "Açıklamamız savaşa ya da işçi sınıfının pozisyonuna dair açık ve kesin bir nitelendirme ve iyi tanımlanmış bir devrimci yol içermemesine rağmen, yine de, savaşın şoven arkaplanı ortaya konulduğunda, bu savaş çılgınlığına açık bir karşı çıkma çağrısı olarak anlaşılıyordu," der. Badayev, içinde bulundukları momentin vatansever coşkunluğu nedeniyle, Menşeviklerle yapılacak ortak açıklamanın Bolşevik savaş karşıtı duruşun yumuşatılmasını gerektirdiğini iddia eder.[7] Yine de, bu açıklama ve sosyal demokratların o dönem yaptıkları, Duma görüşmelerinin geri kalanıyla keskin bir karşıtlık içindeydi: "Çılgın vatanseverlik gösterisinden sonra, Devlet Duması savaş bütçesini oylamaya geçti. Enternasyonal'in bütün kongrelerinde alınmış kararlara uygun olarak, grubumuz oylamaya katılmayı reddetti ve salonu terk etti. Yaptığımız açıklama ve savaşın finansmanı oylamasına katılmayı reddetmemiz, Duma çoğunluğunda bir protesto dalgasına neden oldu. Solcu Kadetler ve İlericiler de dahil olmak üzere diğer partilerden vekiller çılgına dönüp lobide bize saldırdılar." Bütün sosyal demokratların (ve gelen haberlere göre Trudoviklerin de) salondan ayrılması büyük yankı getiren bir olaydı ve "işçiler arasında kısa sürede yayıldı." Bu, "savaş koşulları altında, ele geçirilen her üyenin askerî mahkemelerde yargılanması ve hemen hemen kesin ölüm cezasına çarptırılması ihtimalini doğuran" Bolşevik savaş karşıtı çalışmayı başlattı. Bu kampanyaya Duma grubu öncülük edecekti, savaş başladığında rejimin yeraltı çalışmaları üzerindeki topyekûn baskısının ardından bir ölçüde hareket alanına sahip tek Bolşevik birim buydu.

Bolşevik grup, artık Finlandiya'da bulunan Merkez Komiteden geri kalanlara danışarak, bir dizi savaş karşıtı açıklama yayımladı: "[Bunlardan biri] askerî birlikler arasında propaganda yapmak gerektiğiyle, silahlı mücadele hazırlığıyla ve yaklaşan devrimle ilgiliydi. Dolayısıyla 'Savaşa karşı savaş' sloganı, savaşı devrimci mücadele için kullanmanın pratik programına dönüşüyordu." St. Petersburg'daki Bolşevik merkezlerle Finlandiya arasındaki işbirliği, askerî mahkemelerin egemenliği altındaki Rusya'da yeni ve giderek daha çok tehlike arz eden bir kedi fare oyununa neden oldu. Polis, Bolşeviklerin savaş karşıtı propaganda malzemesi üretebiliyor ve dağıtabiliyor olmasının, Duma vekillerinin yoğun biçimde bu işin içinde olduğu ve Badayev'in de muhtemelen baş zanlı olduğu anlamına geldiğini düşünüyordu ki haklıydı. Polis tutanaklarından birinde yazıldığı gibi "'St. Petersburg Komitesi faaliyetini sonlandırmış...' olmasına rağmen '...illegal örgütlerin hareketli genç üyeleri mecburi eylemsizlik haline razı değildir ve sosyal demokrat vekil Badayev'in etkisi altında, hükümetin savaş idaresini kötülemek amacıyla güncel olaylarla ilgili bir broşür dizisi yayımlamaya başlamışlardır... Tutuklulardan, Badayev'in devrimci propaganda faaliyetine dahil olduğunu kanıtlayacak itirafların elde edilmesi için gereken bütün önlemler alınacaktır.'"[8] Yine, vekillerin yararlandığı giderek zayıflayan parlamenter dokunulmazlık, onların savaş karşıtı çalışma yapmak ve paramparça olmuş partiyi süreç içinde yeniden inşa etmek üzere sağa sola seyahat etmelerine olanak sağlıyordu.

Batı Avrupalı sosyal demokratlar, Bolşeviklerin aksine, anavatanı savunma adı altında savaşa kucak açmışlardı. Sosyalist Enternasyonal'in başkanı Emile Vandervelde –ki kendisi bundan sadece bir ay önceki Paris toplantısında Bolşeviklere gruplarını dağıtmaları talimatı veren, şimdi ise Belçika'nın savaş yanlısı hükümetinde zengin ve kibirli bir yeni bakan olan kişidir– Rus Dumasındaki iki hizbi de savaşı desteklemeye ve aslında savaş karşıtı duruşlarına son vermeye zorlayan bir mektup gönder-

mişti. Çağrısının, beklendiği üzere, Bolşevik vekiller nezdinde hiçbir itibarı yoktu. Altı Menşevik açısından ise durum farklıydı. Vandervelde mektubunda Ruslardan, "Avrupa'daki sosyal demokrasinin ortak bakış açısını paylaşmalarını" istiyordu. Bu çağrı, 26 Temmuz'da takındıkları tutumu reddetmek için fırsat kollayan Menşeviklere siyasi kılıf sağladı. Hararetli bir tartışmanın ardından hepsi tam da bunu yaptı.[9] Beş Bolşevik vekil savaş karşıtı Duma grubunda şimdi tek başınaydı.

Sosyal demokrat vekiller Dumada 26 Temmuz tarihinde aldıkları tutumu belirlerken, Rusya'nın şimdi savaş halinde olduğu Avusturya'nın denetimi altındaki Polonya'da yaşayan Lenin tutuklanmış ve iki hafta cezaevinde kalmıştı. O ve Krupskaya ancak yeniden İsviçre'ye yerleştikten sonra, neredeyse iki aylık bir aranın ardından grupla yeniden bağlantı kurabilmişti. Bu esnada Bolşeviklerin savaş karşısında alması gereken tavır konusunda yazarken bir yandan da halka açık konuşmalar yapıyordu. Bir keresinde, bir gazete Lenin'in, Plehanov'un Lozan'da savaş hakkında yaptığı bir konuşmaya müdahalesini haber yapmıştı: "Yoldaş Lenin ... sosyalistlerin savaş zamanındaki görevlerini tahlil etti. *Sosyal demokratlar ancak içerideki şovenist emellere karşı mücadele ettiklerinde görevlerini yapmış olurlar.* Ve Sırp sosyal demokratlar bu görevi yerine getirmenin en iyi örneğini verdiler." Savaşa karşı çıkıp savaş kredileri aleyhine ilk oy kullananlar, Sırp sosyal demokratlardı.

Sırpların "en iyi tepki örneğini" vermiş olmaları önemlidir. 26 Temmuz'da Badayev ile diğer dört Bolşevik vekilin Menşeviklerle birlikte imza attığı ve şüphesiz Lenin'in fikren paylaşmadığı ortak açıklamanın, özellikle de savaş arifesindeki Dumada şiddetli alkışlarla selamlanan şu cümlesinin, siyasi bir bedeli oldu: "Halkın çıkarlarının ve özgürlüğünün ısrarlı savunucusu olan proletarya, ülkenin kültürel zenginliğini her nereden gelirse gelsin tüm saldırılara karşı her zaman savunacaktır."[10] Lenin'e göre, bu Batı Avrupalı sosyal demokrasinin savaşı desteklemek için kullandı-

ğı "anavatanın savunulması" bahanesine benziyordu. Bu nedenle, grupla doğrudan ilişki içinde olan Stockholm'deki Merkez Komite üyesine 17 Ekim'de yaptığı önerisinde, "Grubumuz bloktan bağımsız olarak bir açıklama yapmalı ve *tutarlı* bir görüş ortaya koymalıdır,"[11] diyordu. "Blok"un açıklaması, Badayev'in de sonradan kabul ettiği gibi, "savaşa ya da işçi sınıfının pozisyonuna dair açık ve kesin bir nitelendirme ve iyi tanımlanmış bir devrimci yol içermiyordu." 26 Temmuz açıklamasının aksine, Bolşevik vekillerin Vandervelde'nin savaş trenine binmeleri ısrarını geri çevirdikleri *Sotsial-Demokrat*'ta yayımlanan bu cevap, Lenin'den tavsiyeler içeriyor gibi görünüyor.[12]

Lenin'in Savaş Üzerine Tezleri

Savaş başladıktan yaklaşık bir ay sonra Lenin, Bolşeviklerin alması gereken tavırla ilgili bir dizi tez formüle etti ve tartışılıp müzakere edilmesi için Bolşeviklere sundu. Ona göre Batı Avrupalı partilerin "sosyalizme ihanet"lerindeki temel etken, "burjuva parlamentarizminin ve burjuva legalliğin zorunlu kullanımını fetişleştirmeleri ve kriz anlarında mecburi olan illegal örgütlenme ve ajitasyon biçimlerini unutmaları"ydı.[13] Diğer tezler yeni bir şey barındırmıyordu ve Badayev'in, şimdiki adıyla Petrograd ("St. Petersburg", rejimin şovenist kampanyası açısından kulağa fazla Alman geliyordu) basınına söyledikleriyle uyumluydu, altıncı tezdeki bir cümle ise bunun dışında kalıyordu: "İşçi sınıfının ve Rusya'daki tüm halklara mensup emekçi kitlelerinin bakış açısına göre, Polonya'yı, Ukrayna'yı ve Rusya'nın diğer pek çok halkını ezen, diğer milliyetler üzerindeki Büyük Rus baskısını artırmak için halklar arasında nefreti kışkırtan, kendine bağlı gerici ve barbar hükümetini sağlamlaştıran çarlık monarşisinin ve ordusunun yenilmesi, bu kesimler için açık bir biçimde ehvenişer olurdu."[14] Bolşeviklerin çar ordularının yenilgisini memnuniyetle karşılaması gerektiği, Lenin'in pek çok yoldaşının, özellikle de Rusya'dakilerin sahiplenmeyi zor buldukları bir duruştu. Pek

çok sosyal demokratın "savunmacı" tavrının aksine, "devrimci bozgunculuk" olarak bilinegelen bu tavır, savaşın ilk günlerinde ülkeyi baştan başa saran vatansever coşkunluğun ortasında alınacak en kolay tavır değildi.[15] Hem rejim hem de Kadetler gibi hasımları, Bolşeviklere olan güveni sarsmak ve onları politik olarak yalnızlaştırmak için bu cümleyi havada kapmışlardı.

Lenin'in bu tartışmalı tezinin daha dikkatli bir okuması, bu tezin onun ulusal sorun ve proletarya enternasyonalizmi anlayışından, ikisi arasındaki diyalektik ilişkiden beslendiğini ortaya koyar. Lenin bunun "*Komünist Manifesto*'da çok uzun zaman önce ifade edilmiş olan, işçinin vatanı yoktur şeklindeki sosyalizmin temel gerçeği ile" tutarlı olduğunu iddia ediyordu. Ezen ulusun işçi sınıfı, proletarya enternasyonalizmini kanıtlamak için varını yoğunu ortaya koymalıydı, özellikle savaş zamanında. Lenin, "devrimci bozgunculuk" yaklaşımıyla en az sorun yaşayacak olanların, sık kullanılan adıyla Romanov'un "uluslar hapishanesi"nde ezilen uluslar olduklarını düşünüyordu. Monarşinin zafer kazanması, sadece onları ezme kapasitesini güçlendirecekti. Ve ezilen uluslaın ikna edilmesi devrimci bir çoğunluk oluşturmak için can alıcı önemdeydi. Lenin'in tutumunun bu açıklaması, onun yedinci tezini de günümüzde bilindiği haliyle Rusya'nın burjuva demokratik devriminin üç sloganı olarak formüle etmesi sayesinde daha büyük bir güven uyandırır: "Çar monarşisine, Panislavist Büyük Rus şovenizmine karşı mücadele edip Rusya'da devrimi ve Rusya'nın ezilen halklarının özgürlüklerine ulaşarak kendi kaderlerini tayin haklarına kavuşmalarını savunurken, aynı anda demokratik cumhuriyet, feodal arazilerin kamulaştırması ve sekiz saatlik işgünü şeklindeki acil sloganları da yükseltmek."

Lenin daha sonra, sürgündeki Merkez Komite ile fikir birliği içinde, tezlerinin resmî parti politikası haline gelmesi için tartışılmak ve müzakere edilmek üzere temsil yeteneği daha yüksek bir toplantı örgütlemeleri için Bolşevik vekillere sundu, çünkü bunu yapabilecek durumda olan tek parti birimi onlardı. Uzun süredir

varolan Bolşevik kolektif karar alma uygulaması, sıkıyönetimle idare edilen Rusya'nın çok ağır koşulları altında bile böyle bir toplantıyı mümkün kıldı. "Savaş ve Rus Sosyal Demokrasisi" başlıklı güncellenmiş versiyonlarında Lenin, grubu 26 Temmuz'daki duruşlarından dolayı övüyordu; bununla beraber, Menşeviklerle yapılan ortak açıklama konusundaki çekinceleri sürüyordu:

> Partimiz, Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi, savaştan dolayı büyük fedakârlıklarda bulunmuştur ve bulunmaya devam edecektir. İşçi sınıfımızın legal yayın organlarının tamamı ortadan kaldırıldı. İşçi sınıfı kurumlarının çoğu dağıtıldı ve çok sayıda yoldaşımız tutuklandı ve sürgüne gönderildi. Ama parlamento temsilcilerimiz, Dumadaki Rusya Sosyal Demokrat işçi grubu, kaçınılmaz sosyalist görevin savaş finansmanına oy vermemek olduğunu değerlendirdi ve hatta, tepkisini daha enerjik bir biçimde ifade etmek için Dumayı terk etti; görevinin Avrupa hükümetlerinin politikasını emperyalizm olarak damgalamak olduğunu düşündü. Çar hükümeti tahakkümünü on katına çıkarsa da, Rusya'nın sosyal demokrat işçileri halihazırda savaşa karşı ilk illegal bildirilerini yayımlıyorlar, böylece demokrasiye ve Enternasyonal'e karşı görevlerini yerine getiriyorlar.[16]

Beş Bolşevik vekil, olası bütün önlemleri aldıktan sonra, örgütlenmesine vekillerin yardım ettiği toplantılarda seçilmiş, çok sıkı polis gözetimini atlatmayı becermiş, farklı yerelliklerden gelen yedi parti delegesi ile birlikte, Kasım ayı civarlarında Petrograd'ın dış mahallerinde gizli bir toplantı yaptılar. Kamanev de Merkez Komiteyi temsilen Finlandiya'dan gelerek onlara katıldı. Ana gündem maddesi olan Lenin'in tezleri, konferansın ikinci gününde ele alındı ve Badayev'e göre, "Bazı biçimsel değişiklikler önerilmesine rağmen ana hatlarıyla ortaya konan ilkelere hiçbir itiraz ileri sürülmedi ... Ama konferans çalışmasını tamamlayamadan polis odaya daldı ve herkesi tutukladı."[17] Lenin haberi aldıktan sonra "bu korkunç" diyordu. "En kötüsüne hazırlıklı olmalıyız: belgelerin tahrif edilmesi, sahtecilik, 'delil'

yerleştirme, yalancı tanıklar, kapalı kapılar arkasında yapılan yargılamalar vb. vb. ... Her durumda partimizin çalışması şimdi yüz kat daha zorlaştı. Ve buna rağmen çalışmaya devam edeceğiz! *Pravda*'nın eğittiği sınıf bilincine sahip binlerce işçi arasından, bütün zorluklara rağmen, yeni bir liderler grubu, partinin Rus M.K.'sı çıkacaktır ... Zor zamanlar ama ... üstesinden geleceğiz!"[18]

"Bir Devrimci Parlamentarizm Örneği": Bolşevik Vekillerin Yargılanması

Vekillerin, Kamanev'in ve diğerlerinin tutuklanmasının yansımalarıyla ilgili Lenin'in korkuları haklı çıktı. Hükümetin beş Bolşevik vekilin tutuklanması hakkındaki ikinci resmî açıklaması, vekillerin, "'en az kötü olanın çarlık otokrasisinin ve onun ordusunun yenilmesi' olduğunu ifade eden, 'askerî birlikler arasında mümkün olduğunca yaygın biçimde sosyalist devrim propagandası yürüterek' ve 'ordu içinde illegal hücreler örgütleyerek' bu sloganı sürdüren bir karar tasarısı tartışmakta olan" bir konferansa katıldıklarını söylüyordu.[19] Polis, Lenin'in tezlerinin yanı sıra diğer suçlayıcı delillere de el koymuştu; bunların arasında en zarar verici olanı Harkov vilayetindeki işçileri temsil eden vekil Martey Muranov'un kayıtlarıydı. Bu kayıtlar Duma'daki makamını illegal çalışma için nasıl kullandığına dair ayrıntılar içeriyordu. Rejim, Bolşeviklerin parlamento dokunulmazlıklarını kaldırmak ve onları sıkıyönetim kanununu ihlal etmekten dolayı mahkeme önüne çıkarmak için aradığı dumanı tüten silahı* şimdi bulmuştu. Petrograd parti komitesi, beş vekilin tutuklanmasını kınayan ve işçileri protesto gösterileri ve bir günlük grev düzenlemeye çağıran bir broşür yayımladı. Hükümet bu gösterileri engellemek için büyük ve ağır önlemler almasına rağmen, yine de birkaç eylem yapıldı. Ama açıktı ki vatansever saldırganlık, sadece birkaç ay öncesinin devrimci enerjisini zayıflatmıştı. Broşürün ortaya koyduğu gibi "Savaş ve sıkıyönetim hali hükümetin prole-

* Suçun işlendiğini gösteren açık ve somut delil, suçüstü delili. *-çev.*

taryanın çıkarlarını kahramanca savunan işçi vekillerine yönelik saldırılarını sürdürmesini kolaylaştırıyor."

Ölüm cezası anlamına gelen askerî mahkemede değil olağan mahkemede yargılanacaklarını öğrenmek bu beş tutukluya sürpriz oldu. Bu kararı bizzat Çar Nikolay vermişti. Grup, 1915 başlarında yargılama başlayıncaya kadar, savaş meydanında sıkıntıların ortaya çıkıp vatansever dalga geri çekilmeye, işçi hareketiyse toparlanmaya başlayacağı için Nikolay'ın böyle bir karar aldığını düşünüyordu. "Hükümet işçi vekillerinin cezalandırılması haberinin vatansever sevinç çığlıklarıyla karşılanmasına artık bel bağlayamazdı." Aynı zamanda Kara Yüzler hükümeti yanlısı basın, yargılama günü yaklaştıkça, Bolşevik vekilleri şovenist/vatansever bir bakış açısına göre olası en kötü halde resmetmeye çalışıyordu. En çok suçladıkları konu, Büyük Savaş başladığında Batı Avrupalı muadillerinin izini takip etmemeleriydi:

> Taşıdıkları asil unvanı hak etmeyen bu şahıslar ... Almanya'nın ekmeğine o kadar açıkça yağ sürdüler ki, habis sosyalizm öğretisi gereğince hareket ederken masum bir hata yaptıklarından söz etmek mümkün değildir. Başka ülkelerde de sosyalistler var ama her yerde, İngiltere'de, Fransa'da ve Belçika'da, savaş ilan edildiği anda, sosyalistler kendi iç mücadelelerinden feragat ederek korkunç düşmana, Alman militarizmine karşı ulusal saflara katıldılar.
>
> Alman sosyalistler bile savaş süresince kendi ütopyalarından vazgeçtiler ve burjuva dostları gibi davranıyorlar. Sadece Rusya Dumasındaki saygıdeğer sosyalistler, Rus işçilere kötülüğe karşı direnmeme, bedeli ne olursa olsun barış isteme teorileri doğrultusunda tavsiye veriyor, savaş zamanında iç kargaşayı bir tek Rus sosyalistler tahrik etmeye çalışıyor.

Yargılama yaklaştıkça, Bolşevik örgütler, muazzam eşitsizliğe rağmen bu karalama kampanyasına karşı broşürler yayımladı ve işyeri toplantıları düzenledi. Duruşmadan bir gün önce yayımlanan broşür "Yoldaşlar! Sanık sandalyesinde oturan, işçilerin seçtiği ve işçilerle fikir birliği içinde hareket eden vekillerle

temsil edilen işçi sınıfıdır... 10 Şubat'ta greve çıkın, toplantılar ve gösteriler düzenleyin, çarlığın işçi sınıfını küçük düşürmesini protesto edin." Rusya üzerindeki mutlak gücünü hâlâ muhafaza eden rejim büyük ölçekli her tür protestoyu engellemiş olmasına rağmen leh ve alehyte yürütülen kampanyalar sayesinde Bolşevik vekillerden ve politikalarından, özellikle de savaşa karşı olan tutumlarından milyonlarca işçi haberdar olmuştu.

Lenin'in tahmin ettiği gibi, yargılamanın kendisi hiçbir sürpriz taşımıyordu. Örneğin başsavcı Bolşeviklerin, Batı Avrupa'daki "savaşın finanse edilmesi lehinde oy veren ve hükümetlerinin dostları olduklarını kanıtlayan" yoldaşları gibi davranmadığına ilişkin suçlamayı tekrar ediyordu. Rejim aynı zamanda "ajitasyon amacıyla kullanılabilecek her tür konuşmayı ve kanıtı ortadan kaldırmak için önlemini aldı. Askerî sansür, yargılama ile ilgili haberlerden bütün bütün pasajları insafsızca kesip attı."[20] Bununla birlikte hükümet, iddiasını oluşturabilmek için, farkında olmayarak, Lenin'in ileri sürdüğüne benzer bir "parlamentarizmden yararlanan *devrimci* sosyal demokrasi ... modeli" ortaya çıkarmıştı. İbretlik bir örnek, polisin el koyduğu kendine ait notları inkâr etmek yerine gözünü budaktan sakınmayan Muranov'un dillere destan tanıklığıydı: "'Halkın beni Dumaya sadece oradaki koltuğumu ısıtmak için seçmediğini bilerek, işçi sınıfının ruh halini öğrenmek için neredeyse tüm ülkeyi gezdim.' Partimizin gizli ajitatörlüğü görevini üstlendiğini, Urallarda, Verkneisetski Fabrikasında ve başka yerlerde işçi komiteleri örgütlediğini kabul ediyordu."[21] Yargılama "yoldaşlarımızın bu alanda yürüttükleri faaliyetin sadece bir kısmını 'deşifre etti'." Duma grubunun diğer üyeleri de "propaganda amacıyla neredeyse tüm Rusya'yı gezmişlerdi ... Muranov, Petrovski, Badayev ve diğerleri savaş karşıtı kararların kabul edildiği sayısız işçi toplantısı düzenlemişlerdi, vesaire."

Lenin, bazı grup üyelerinin idam cezasından kurtulma amacıyla kendilerini, "mahkemede geri kalan herkesten daha iyi bir

tutum alan"[22] Muranov kadar ilkeli bir şekilde savunmadıklarını ve muhaliflerin de Bolşevik politikanın sağlamlığına dil uzatmak için bu gerçeği kullanmaya çalıştıklarını kabul ediyordu. Muhalifler, gündemdeki esas meseleyi gözlerden kaçırmaya çalışıyorlardı: parlamenter arenayı nasıl kullanmak gerektiği. "Avrupalı (yani, boyun eğmiş) 'sosyalist' parlamentarizmin" aksine

> ...farklı parlamentarizm türleri vardır... Bazıları parlamenter arenayı hükümetlerinin beğenisini kazanmak için ya da en iyi ihtimalle, Çekidze'nin [Menşevik] grubu gibi, her şeyin sorumluluğunu üzerinden atmak için kullanır. Diğerleri ise parlamentarizmi en zor koşullar altında bile sonuna kadar devrimci kalmak için, sosyalistler ve enternasyonalistler olarak üzerlerine düşeni yerine getirmek için kullanır. Bazılarının parlamenter faaliyeti onları bakanlık koltuklarına taşır; diğerlerinin parlamenter faaliyetleri ise onları cezaevine, sürgüne, kürek cezasına götürür. Bazıları sosyal emperyalistlerdir. Diğerleri ise devrimci Marksistler.[23]

Lenin, kovuşturmanın çok daha önemli bir boyutu daha olduğunu ileri sürüyordu: "Yargılama sayesinde, iddianamede alıntılanan 'Silahlar kardeşlerimize, başka ülkelerdeki ücretli kölelere değil, bütün ülkelerdeki gerici ve burjuva hükümetlere ve partilere doğrultulmalıdır' sözleri, bir proleter enternasyonalizmi, bir proleter devrim çağrısı olarak tüm Rusya'ya yayılacaktır ve zaten yayılmıştır da. Yargılama sayesinde, Rus işçilerinin öncüsünün sınıf sloganı işçi kitlelerine ulaşmıştır."[24] Yargılama ve bunun basında yer alması, Bolşeviklerin savaş karşıtı duruşunun o zamana kadar yapılan her şeyden daha çok yayılmasını sağladı. Bundan birkaç ay sonra, Lenin, kehanet kabilinden sözlerle "Bu savaştan hemen sonra veya savaş sırasında vb. güçlü bir devrimci hareketin gelişip gelişmeyeceğini söyleyemeyiz ama her durumda, sosyalist faaliyet adını hak eden tek faaliyet sadece bu doğrultuda yapılan faaliyettir. İç savaş sloganı, bu faaliyeti özetleyen ve yönlendiren bir sloganıdır ve proletaryanın kendi hükümetine ve kendi burjuvazisine karşıdevrimci mücadelesine katkı sunmak isteyenleri birleştirme-

ye ve güçlendirmeye hizmet eder."[25] Hiç de şaşırtıcı olmayan bir biçimde, beş Bolşevik suçlu bulundu ve Sibirya'da kürek cezasına mahkûm edildi. Ama İkinci Dumadaki yoldaşlarından farklı olarak, çarın cezaevlerinde daha az kalacaklardı, tam da Büyük Savaş'ın iç savaşa dönüşmeye başlaması yüzünden.

Duma grubundan mahrum kalan Lenin geriye kalan legal alanları araştırıyordu. Hükümet, 1915 sonbaharında savaş sanayisindeki işçilerin, kapitalist mülk sahipleri tarafından kurulan komitelere temsilci seçmelerine izin verdiğinde tam böyle bir fırsat doğdu. Bu, açıkça savaş sanayinin fiilî idaresinde söz sahibi gibi görünmelerini sağlayarak işçileri giderek popülaritesini yitiren savaş trenine bindirmek üzere girişilmiş bir çabaydı ve muhalefet içinde buraya katılıp katılmamak gerektiği konusunda bir tartışma başlattı. Bu tartışma, Birinci ve İkinci Duma seçimleriyle ilgili yürütülen boykot etme ya da etmeme tartışmasından pek de farklı değildi. Monarşi, savaşı Oktobristlerle ve diğer partilerle birlikte yürüttüğü şeklindeki giderek artan eleştiriler nedeniyle Dördüncü Dumayı aslında zaten tatil etmişti. Rejim, devrimci sürecin giderek yeniden canlandığını göz önünde bulundurarak kamusal imajını düzeltmeye ihtiyaç duyuyordu.

Lenin, "Rusya'daki yoldaşların tavsiyelerine" dayanarak şöyle bir öneride bulundu: "Emperyalist ve gerici savaşı sürdürmeye yardım edecek olan bu savaş sanayisi komitelerinde yer almaya karşıyız. Ancak seçim kampanyasından yararlanmaktan yanayız; örneğin *sırf* ajitasyon ve örgütlenme amacıyla seçimlerin ilk turuna katılmaktan yanayız." Ve neyin önerilip neyin önerilmediğini netleştirmek için ekliyordu: "Dumayı boykot etmek söz konusu olamaz. İkinci oylamaya katılmak *hayati önemdedir.* Partimizin hiç Duma vekili olmadığı için devrimci sosyal demokrasinin hedeflerini ilerletmek üzere Dumada olan biten her şeyden yararlanmalıyız."[26] Nikolay'ın Dördüncü Dumayı askıya alması bile Lenin'i, yeniden faaliyete geçtiğinde ondan yararlanmaktan alıkoyamamıştı.

Bolşevikler sözlerine sadık kalarak savaş karşıtı kampanya yürütmek üzere savaş sanayisi komiteleri için yapılacak seçimleri kullandılar. Seçimlerin ilk turundan sonra, komiteleri boykot etme çağrısı yapan ve savaşa devrimci bir açıklama getiren kararları Menşevik-tasfiyecilerinkinden daha çok delege desteği topladı. Bolşevikler sürecin ikinci aşamasına katılmamayı tercih ettikleri için, ilk turun sonuçlarından hoşlanmayan patronların talebi üzerine, Menşeviklerin komitelerde yer alma tutumu baskın geldi. Ama genel bilanço, burjuvazinin istediğinin çok gerisindeydi: "Bolşevik propaganda sonucunda, 'işçi grupları' [komiteler] seçimleri toplam 239 bölgenin sadece 70'inde yapıldı ve fiilen sadece 36 bölgede işçi temsilcisi seçildi."[27]

Lenin, savaş sanayisi komiteleri seçimlerine katılma önerisiyle birlikte, "Birkaç Tez"de Rusya içindeki tartışmada ileri sürülen, kısa bir süre sonra Lenin'in siyasetinin merkezinde yer alacak, ilgili iki meseleye daha değiniyordu. Bunlardan biri kurucu meclis talebi ile ilgiliydi:

> "Kurucu meclis" sloganı, bağımsız bir slogan olarak yanlıştır çünkü sorun şimdi şudur: Bunu kim toplayacak? Liberaller 1905'te bu sloganı benimsiyorlardı çünkü bu slogan, "kurucu meclis"in çar tarafından toplanacağı ve onunla uyum içinde olacağı anlamına gelecek şekilde yorumlanabilirdi. En doğru sloganlar, sosyalizm ve savaş durumundaki hükümetlerin devrimci altüst oluşu için yürütülen mücadelede işçilerin enternasyonalist dayanışması ve savaşa karşı çağrı yapan sloganların da eklendiği (9. Tezle kıyaslayın), "üç ayaklı" (demokratik cumhuriyet, feodal arazilere el konulması ve sekiz saatlik işgünü) sloganlardır.

Her zaman olduğu gibi Lenin için mesele, kurucu meclis talebinin bağlama, yani nesnel görevlere ve hareketin temposuna bağlı olmasıydı.

Diğer mesele ve 1917'nin en önemli konusu, bazı Bolşeviklerin savaş sanayisi komiteleri seçimlerinin böylesi bir talep ihtimalinin yolunu açtığını düşünmeleri nedeniyle ortaya çıkmıştı. Lenin

tereddütlüydü: "İşçi vekilleri sovyeti ve benzer kurumlar, yeniden dirilişin, devrimci yönetimin yapıları olarak görülmelidir. Sadece kitlesel bir siyasi grevin gelişmesi ve bir yeniden dirilişle bağlantılı olarak ve bu yeniden dirilişin belirli bir hazırlığa dayanması, gelişimi ve başarısı ölçüsünde bu kurumlar kalıcı bir değere sahip olabilir."[28]

Kurucu meclis mi, sovyet hükümeti mi? (İsyancı koşulların ortaya çıktığı) 1917'nin ve sonrasının siyasi söyleminde hiçbir tartışma, bu soru kadar belirleyici olmayacaktı. Lenin'in daha önce bütün söylemiş olduklarından beslenen 1915 tarihli tezleri, bu tartışmada alacağı tutumu belirledi.

Lenin'in dikkat çektiği dokuzuncu tezi, ayrıca üzerinde durmaya değerdir çünkü bu tez, Lenin'in devrimci bozgunculuk tutumunun sadece çarlık hükümeti için geçerli olmadığını ortaya koyuyordu: "Eğer devrimci şovenistler Rusya'da zafer kazansaydı, mevcut savaşta *onların* 'vatan' savunusuna da karşı çıkardık. Sloganımız şudur: Şovenistlere karşıyız, devrimci ve cumhuriyetçi olsalar bile *karşıyız* ve sosyalist devrim *için* uluslararası proletarya ittifakından yanayız." Romanov hanedanlığı devrilse ve yeni rejim, sadece unvandan ibaret Nikolay'ın liderliği olmadan da emperyalist bir hat izlese bile Bolşevikler, Rus ordularının yenilgisini istemeye devam edeceklerdi. Sözlerine sadık olduklarını kanıtladılar da.

Beş yoldaşlarının tutuklanmasıyla Bolşeviklerin neler kaybettiğini tasavvur edebilmek için, Lenin'in Rus hareketi ile başlıca bağlantısı olan, İsviçre'de ikamet eden A.G. Şilyapnikov'a Ekim 1916'da yazdığı endişe yüklü mektuba bakılmalıdır: "Şimdi en çok sıkıştıran sorun, Rusya'daki önder işçilerle aramızdaki bağlantının zayıf olmasıdır!! Yazışma yok!.. Böyle devam edemeyiz. *Düzenli* gizli yazışmalar olmadan broşürlerin basılmasını ve naklini de, bildiriler üzerinde uzlaşmaya varıp taslaklarını göndermeyi vb. vb. de örgütleyemeyiz. Kilit önemdeki sorun budur!.. Her şehirde yazıştığımız kişilerin asgari üçte ikisi, önder işçilerden olmalıdır, yani, kendileri *yazmalı*, gizli yazışmalar yapmayı *kendi*

kendine öğrenmeli (sanatçı doğulmaz, olunur), hepsi de tutuklanmaları durumuna karşı kendine bir iki 'varis' yetiştirmelidir. Bu konu tek başına entelijansiyaya emanet edilemez. Kesinlikle olmaz. Bu iş önder işçilerle yapılabilir ve yapılmalıdır. Bu olmadan çalışmamızda sürekliliği sağlamak ve amaca ulaşmak *imkânsızdır*; ve esas mesele budur."[29] Tam olarak bir yıl sonra, büyük ölçüde Duma grubunun Sibirya'ya sürgün edilmeden önce başarıyla tamamlayabildiği şey sayesinde durum çok farklı olacaktı.

Yeni Bir Enternasyonal İçin "Devrimci Parlamentarizm"

Lenin'in "farklı parlamentarizm türleri" konusundaki yukarıda değinilen görüşleri, Komünist, yani Üçüncü Enternasyonal'in kurucu toplantısı olacak olan 1915 tarihli ünlü Zimmerwald Konferansı için Zinovyev'le birlikte yazdığı *Sosyalizm ve Savaş* başlıklı metni ortaya çıkardı. İkinci Enternasyonal partilerinin çoğunluğunun savaş finansmanı lehine oy vermesini, tarihsel Markist programa ihanet olarak gören Avrupalı sosyal demokrat azınlığa göre, bunun sadece bir sonucu olabilirdi, o da yeni bir Enternasyonal'in kurulması gerektiğiydi. O yılın Eylül ayında küçük bir İsviçre kasabasında bir araya gelen 11 Avrupa ülkesinden 38 delege için acil gündem maddesi, çoğu sosyal demokratın aksine, savaşa devrimci bir tarzda nasıl yanıt verileceğiydi. Toplantıda diğer programatik meselelere de değinildi ama Lenin'e göre hiçbiri, seçim ve parlamento çalışması yapmaya Marksist yaklaşım konusunda erişilen berraklık kadar önemli değildi. Sonuç olarak, savaşa karşı yaptığı ilk açıklamasında zaten belirtmiş olduğu gibi, Batı Avrupa sosyal demokrasisinin "sosyalizme ihanetini"ndeki temel etkenin, "burjuva parlamentarizminin ve burjuva legalliğin zorunlu kullanımını fetişleştirmeleri ve kriz anlarında illegal örgütlenme ve ajitasyon biçimlerinin mecburi olduğunu unutmaları" olduğunu ileri sürüyordu.

Lenin, *Sosyalizm ve Savaş*'ı yazmadan kısa bir süre önce, Zimmerwald toplantısına hazırlanırken, "İkinci Enternasyonal'in Çöküşü" başlıklı yazısında bu "ihaneti" daha ayrıntılı olarak inceledi. Alman partisinin örneğini verdiği, her ne pahasına olursa olsun legalite anlayışının çoğu sosyal demokrat partinin sonunu getirdiğini iddia ediyordu. Bir kez savaş başladığında, "devrimci faaliyetlerin devreye girmesi, açıkça bu legal örgütlerin polis tarafından dağıtılmasına yol açmıştır ve [2. Bölümde değindiğimiz, ABD'ye yaptığı gezi Lenin'in öfkesinin hedefi olan Alman partisi lideri] Legien'den başlayıp Kaustky'ye kadar eski parti, mevcut legal örgütleri koruma uğruna proletaryanın devrimci hedeflerini kurban etmiştir. Ne kadar inkâr edilirse edilsin, gerçek budur. Proletaryanın devrim yapma hakkı, üç kuruşluk bir şey için, mevcut polis kanunlarının müsaade ettiği örgütler için satıldı." Lenin, savaş taktikleri analojisinden yararlanarak, seçim ve parlamento arenaları için, varsayımsal olarak başlayan alternatif, devrimci bir yol öneriyordu:

> Bugün devrimci bir durum yoktur, kitleler arasında infial yaratan ya da kitlelerin faaliyetlerini yükselten koşullar bulunmuyor; bugün size bir oy pusulası verildi –alın onu ve hapse girme korkusuyla parlamento koltuklarına yapışan adamlar için kolay bir yasama işi elde etmenin aracı olarak değil, düşmanlarınıza karşı silah olarak kullanmak üzere örgütlemeyi öğrenin. Yarın oy pusulanız elinizden alınacak ve size eski bir tüfek ya da seri atış yapan müthiş bir silah verilecek –o ölüm ve imha silahını alın, savaştan korktuğu için ağlayıp duran fazla içli kimselere aldırış etmeyin; işçi sınıfının kurtuluşu için, dünyada kılıçla ve silahla yakılıp yıkılması *gereken* çok fazla şey var hâlâ; eğer kitleler arasında öfke ve ümitsizlik artarsa, eğer devrimci bir durum doğarsa yeni örgütler kurmaya ve bu kullanışlı ölüm ve imha silahlarını *kendi* hükümetinize ve *kendi* burjuvazinize *karşı kullanmaya* hazır olun... Asker konuşlandırmanın, askerî birliklerin yürüyüşünün veya siperlere yatmanın bir kaleye taarruz etmekle ilişkisi nasılsa, seçimlere girmenin de bu tür sınıf mücadelesiy-

> le ilişkisi aynı öyledir. Tarihin, mücadelenin bu biçimini gündeme getirdiği *pek sık görülmez* ama getirdiği zaman da gelecek on yıllar boyunca önemi hissedilir. Bu tür mücadele yönteminin kullanılabilaceği ve kullanılması gereken *günler*, diğer tarihsel dönemlerin *onlarca yılına* eşittir.

Lenin'in illegal çalışmanın zorunluluğuyla ilgili perspektifi açıkça Rus deneyiminden besleniyor olmasına rağmen, bunu siyasi alanın çerçevesinin keskin çizgilerle belirlendiği yerlerle sınırlamamıştı: "Sadece savaş zamanında değil, kesin olarak ağır bir siyasi ortamın söz konusu olduğu durumlarda, her türlü devrimci kitle eylemi dönemleri de cabası, *en özgür* burjuva ülkeler bile legal örgütleri dağıtmakla, varlıklarına el koymakla, liderlerini tutuklamakla tehdit edecek ya da aynı tür başka 'pratik sonuçlar'la tehdit edecek. O zaman ne yapmak gerek? Kautsky'nin yaptığı gibi, bu gerekçelerle oportünistleri haklı mı çıkaracağız? Ama bu sosyal demokrat partilerin ulusal liberal-işçi partilerine dönüşümünün kutsanması anlamına gelir." "En özgür burjuva ülkeler"den birinin hükümeti, üç yıl sonra Amerika Sosyalist Partisinin lideri Eugene V. Debs'i savaş karşıtı duruşu nedeniyle hapse atarak Lenin'i doğrulayacaktı. Yirmi altı yıl sonra, Lenin'in Minneapolis, Minnesota'daki takipçileri Roosevelt yönetiminin savaş politikalarına karşı çıktıkları için "liderlerinin tutuklanmasına" tanıklık edeceklerdi –Pearl Harbor'dan altı ay önce![30]

Lenin, savaşın "katıksız legalizmin, 'Avrupalı' partilerin, legalizmden başka bir şey olmayan legalizmlerinin artık işe yaramaz olduğunu ve kapitalizmin emperyalizm öncesi aşamasındaki gelişiminin sonucu olarak, burjuva emek politikasının temeli haline geldiğini" gösterdiğini iddia ediyordu. Bu temel, illegal bir zeminin, illegal bir örgütün, illegal bir sosyal demokrat faaliyetin yaratılmasıyla güçlendirilmeli bununla birlikte tek bir legal mevzi bile teslim edilmemelidir." Ve bu iki alanı birleştirmek konusunda beş Bolşevik vekilin yaptığından daha iyi bir örnek olmadığını ileri sürüyordu: "Mahkemede diğerlerinden çok daha

iyi bir tavır alan ve Sibirya'ya sürgüne gönderilen Dumadaki işçi vekili Muranov, '*bakan olma peşindeki*' parlamentarizmin yanında ... illegal ve devrimci bir parlamentarizm olabileceğini de açıkça gösterdi. Bırakın Kosovskiler ve Petrosovlar [Menşevikler] çanak yalayıcı 'Avrupalı' parlamentarizme hayranlık duysunlar ya da buna razı olsunlar, biz işçilere bu tür bir legalizmin, Legien, Kautsky... damgalı *bu tür* sosyal demokrasinin küçümsenmekten başka bir şey hak etmediğini anlatmaktan yorulmayacağız."[31]

Lenin, Zimmerwald konferasından sekiz ay sonra, 1916'da yapılan bu toplantıyı tamamlayıcı nitelikte bir toplantıya, Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi Merkez Komitesi adına, tartışılmak üzere sekiz öneri sundu. Konuyla en ilgili olan birinci öneri üçüncüden alıntıydı: "Sosyalistler reformlar için mücadele etmeyi reddetmezler. Örneğin, şimdi bile, kitlelerin koşullarında cılız da olsa her iyileştirme için, yıkıma uğramış bölge sakinlerine ödenen tazminatların artırılması, ulusal baskının azaltılması vb. için parlamentoda oy kullanmalıdırlar. Ama tarihin ve güncel siyasi durumun devrimci çözümler talep ettiği sorunlara, çözüm olarak reform önermek düpedüz bir burjuva *aldatmaca*dır." Burada yine, Lenin'in en azından son yirmi yıldır şu ya da bu biçimde zaten ifade etmediği hiçbir şey yoktur. Bunun önemi, bu kez Rusya dışındaki diğer güçleri kazanmak için yürütülen bir kampanyanın parçası ve diğer önerilerin de yeni bir uluslararası hareket inşa etmenin parçası olarak öne sürülüyor olmasıdır.

Bu, aynı zamanda, bir çok bakımdan bir önceki toplantıda ortaya koyduklarının siyasi içerik eklenmiş bir tekrarından ibaret olan yedinci öneri için de geçerliydi:

> Sosyalist parlamenter eylem meselesi ile ilgili olarak, Zimmerwald kararının, parti üyemiz olan ve Sibirya'ya sürgün edilerek *cezalandırılan* Devlet Dumasındaki beş sosyal demokrat vekile sadece iyi duygularını ifade etmekle kalmadığı, aynı zamanda onların taktikleriyle de dayanışma içinde olduğunu ifade ettiği unutulmamalıdır. Geri kalanlar parlamentoda mün-

> hasıran legal sosyalist faaliyetle yetinirken kitlelerin devrimci mücadelesinin farkına varmak imkânsızdır. Bu sadece işçiler arasında meşru bir tatminsizlik yaratmaya, işçilerin parlamento karşıtı anarşizm ya da sendikalizm için sosyal demokrasiyi terk etmesine neden olabilir. Sosyal demokrat parlamento üyelerinin *konumlarını*, sadece parlamentoda konuşma yapmak için değil, aynı zamanda parlamento dışında yeraltı örgütüne ve işçilerin devrimci mücadelesine olası bütün yardımı sağlamak için kullanmaları gerektiği ve *bu* kitlelerin bizzat, kendi illegal örgütleri aracılığıyla, liderlerinin bu faaliyetlerini denetlemeleri gerektiği açıkça ve alenen ifade edilmelidir.[32]

Lenin'in daha önce de dile getirmiş olduğu, seçim arenasındaki sosyal demokrat oportünizmin ve onun beslediği reformizmin (yine Lenin'e göre, reformlar için mücadele etmek reformizmle karıştırılmamalıydı) "parlamento karşıtı anarşizme ya da sendikalizme" söz hakkı verdiği şeklindeki bu görüşü, bugün o zamankinden çok daha fazla geçerliliğe sahiptir. Anarko-sendikalistlerin her zaman egemen olamadılarsa da etkin biçimde içinde yer aldıkları son dönemdeki "işgal et" hareketinin farklı küresel örneklerine bakalım. Tam da günümüz sosyal demokrasisinin "ihaneti" nedeniyle anarko-sendikalistler güvenilir bir işçi sınıfı alternatifi olarak ortaya çıkabildiler.

Son olarak, Lenin'in, kendi tabiriyle, dünyadaki "*en* özgür burjuva" ülkelerden birinde, İsviçre'deki işçi sınıfı siyasetine doğrudan müdahil olmasına dayanan (nadiren takdir edilen) açıklamaları var. İki buçuk yıllık zorunlu sürgünlük, seçim/parlamento siyasetinin strateji ve taktiklerini, mutlakiyetçi Rusya'nın ötesine genelleyebilmesine olanak sağladı.[33] Ekim-Kasım 1916'da yazdığı "İsviçre Sosyal Demokrat Partisi'ndeki Solcu Zimmerwaldcilerin Görevleri" başlıklı yazısı en öğretici olandır. Başlığın da ifade ettiği gibi Lenin, parti içindeki en devrimci akımın liderlerinden biriydi ve bu metinle, çoğunluğu bu akıma kazanmaya çalışıyordu. Sadece savaşa değil

bunun yanında iç meselelere de değinen pek çok öneri, "İvedi Demokratik Reformlar ve Siyasi Mücadele ile Parlamentarizmin Kullanılması" başlığı altında bir araya gelmişti:

> 16. Parlamento kürsüsünü, kanun teklifi verme hakkını ve referandumu, burjuvazinin "kabul edebileceği" reformları savunmak amacıyla değil, yani kitlelerin maruz kaldığı temel ve başat sıkıntıların ortadan kaldırılması doğrultusunda herhangi bir etkide bulunmayacak şekilde değil, reformist olmayan bir tarzda kullanmak...
>
> 17. Erkeklerinkine kıyasla kadınların siyasal hakları üzerindeki *bütün* kısıtlamaların istisnasız kaldırılması
>
> 18. Bütün yabancılara, ücretsiz olarak... zorunlu vatandaşlık sağlanması... Yabancı işçilerin haklarından mahrum edilmesi ve yabancılaştırılması, halihazırda tırmanan siyasi tepkinin artmasına neden olur ve uluslararası proleter dayanışmayı zayıflatır...
>
> 19. 1917 Nationalrat* seçimlerinde sosyal demokrat adayların sadece seçmenler tarafından önceden etraflıca tartışılmış bir siyasi bildirge zemininde aday gösterilmesi için acil propaganda.[34]

Metnin ilerleyen bölümlerinde, parlamento alanından reformist olmayan bir tarzda yararlanmaktan neyi kastettiğini belirginleştiriyordu. Kadınların siyasi eşitliği ile ilgili öneri konusunda ise, İsviçre partisi içinde bu talebi ilk dile getirenin Lenin olup olmadığı belli değilse de, İsviçre'de kadınların oy hakkını kazanması 1971'den önce mümkün olmadı. Diğer yandan Rusya'da kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilmesi yeni Bolşevik hükümetin ilk icraatlarından biriydi. Son olarak Lenin, İsviçre partisinde daha geniş bir hesap verirlik ve demokratik işleyiş konusunda bir öneriye yer vermişti.

Geçmişe dönüp bakıldığında bütün bu metinler, özellikle de İsviçre partisi için çizilen siyasi program, yeni Enternasyonal'in şubelerinin bulunduğu her yerde komünist seçim ve parlamento

---

* İlk kez 1848 yılında seçilen Ulusal Meclis. İki kanatlı İsviçre meclisinin, daha çok sayıda vekile sahip alt kanadıdır. *–ed.*

çalışmasının normları haline gelecek olan şeyin Lenin'in kaleme aldığı ilk taslağını oluşturur.

ŞUBAT'TAN EKİM'E

Lenin, 9 Ocak 1917'de (1905 Devrimi'nin başlangıcının on ikinci yıldönümünde) İsviçre'de verdiği bir konferansta "Avrupa devrime gebedir," derken doğumun ne kadar yakın olduğunun farkında değildi.[35] Bununla birlikte, devrimin nasıl gerçekleşeceğini çok önce isabetle tahmin etmişti. 1901'de "otokrasinin kendiliğinden gelişen patlamalardan biri yoluyla ya da onu dört bir yandan kuşatarak sürekli tehdit eden öngörülmeyen siyasi karışıklıkların etkisiyle devrilmesi oldukça mümkündür ve tarihsel olarak daha muhtemeldir. Ama tehlikeli bir kumardan uzak durmak isteyen hiçbir siyasi parti, faaliyetlerini böyle bir patlama ya da karışıklık beklentisine dayandıramaz. Kendi yolumuzda ilerlemeli, düzenli faaliyetimizi kararlılıkla sürdürmeliyiz; beklenmeyene ne kadar az güvenirsek 'tarihsel değişim'in bizi gafil avlama ihtimalini de o kadar azaltmış oluruz." Gerçek, Şubat Devrimi başladığında Lenin'in "gafil avlandığı"ydı ama tam da "kendi yolunda" ilerlemesi ve "düzenli faaliyetini" sürdürmesi sayesinde o ve Bolşevikler hızlıca tepki verebildiler, devrimci adımlar atabildiler ve sonunda da zaferi kazanabildiler. Malum nedenlerle buradaki odak noktası, Şubat Devrimi'nden Ekim Devrimi'ne geçiş sürecinin zenginliği değil, damıtılmış bir sunumla, Bolşeviklerin iktidara yükselmesi için, on yıl süren Duma deneyiminin Lenin'in strateji ve taktiklerini nasıl beslediği olacaktır.

"İşçi Vekilleri Sovyetleri Örgütlenmeli"

II. Nikolay'ın 2 Mart'ta tahttan çekilmesiyle, Dördüncü Dumada yer alan farklı muhalefet güçlerinden oluşan geçici bir hükümet kuruldu. Hâlâ sürgünde olan Lenin, geçici hükümetin açıklamalarından birine eleştirel bir tepki verdi:

> Yeni hükümet, bildirgesinde, her tür özgürlük vaadinde bulunuyor ama subayların ve diğer yetkililerin erler tarafından seçilmesi, St. Petersburg, Moskova ve diğer şehir konseyleri seçimlerinin gerçek anlamda genel ve sadece erkeklere özgü olmayan eşit oy hakkı temelinde yapılması, tüm hükümet ve kamu binalarının halk toplantıları için kullanılabilir hale getirilmesi, tüm yerel kurumlara ve *Zemstvo*lara* aynı şekilde genel ve eşit oy hakkı temelinde seçim şartı getirilmesi, yerel yönetim organlarının hakları üzerindeki tüm kısıtlamaların kaldırılması, yerel yönetim organlarını denetlemek üzere atanmış tüm memurların görevden alınması, sadece din özgürlüğünün değil dinsiz olma özgürlüğünün de tanınması, okulların kiliseden derhal ayrılması ve hükümet görevlilerinin denetiminin dışında tutulması vb. gibi özgürlüklerin uygulanması konusunda doğrudan ve koşulsuz görevini yerine getirmek bakımından eksik kalmıştır... İşçi Vekilleri Sovyetleri örgütlenmeli, işçiler silahlanmalıdır. Proleter örgütler (yeni hükümetin benzer siyasi haklar vaad ettiği) orduya ve kırsal bölgelere doğru genişlemelidir. Özellikle çiftlik çalışanları için ayrı bir sınıf örgütü olmalıdır.[36]

Lenin'in önerileri RSDİP'in tarihsel programıyla seçim süreci ve temsilî demokrasi konusunda en az on yıldır savunageldiği her şeye uygundu. Gerekli düzenlemelerle, sonraki sekiz ay boyunca uğruna mücadele edeceği şeyin özünü oluşturur hale gelmişti.

Bundan kısa bir süre sonra Lenin, gelecek on ay boyunca Rusya'nın siyasi tarışmalarında önemli bir yer tutan bir başka meseleyi ele aldı. Şubat Devrimi'nden sonra Rusya'ya geri dönen ilk Bolşevik gruptan birinin izlemeleri gereken taktikler konusundaki bir sorusuna şöyle cevap veriyordu: "Yeni hükümete güvenmeyin ve onu desteklemeyin; Kerenski özellikle şüphelidir; proletaryanın silahlanması tek güvencedir; Petrograd Şehir Konseyi için derhal seçimler yapılmalı; diğer partilerle hiçbir

---

* Serfliğin kaldırılmasının ardından II. Aleksandr tarafından kurulan belde ve vilayet meclisleri. Seçim sistemi ve ülkedeki yönetim nedeniyle soyluların ağırlık taşıdığı meclisler oldular. *-ed.*

şekilde uzlaşmaya gidilmemeli." Telgrafla gönderdiği bu tavsiyelerle ilgili gazete haberleri kafa karışıklığına yol açtığı için tavsiyelerini bir mektupla netleştirdi. Birincisi, gönderdiği tavsiyeler "Merkez Komite adına değil, *yurtdışında yaşayan* Merkez Komite üyeleri adına" yazılmıştı. İkinci ve daha önemlisi, "Kurucu Meclis değil, *yerel* organlar için yapılacak seçimlerden bahsediyor. Kurucu Meclis seçimleri bu zamana dek sadece boş bir vaat olarak kalmıştır. Eğer hükümetin vaad ettiği özgürlükleri gerçekten hayata geçirecek gücü varsa Petrograd Şehir Konseyi seçimleri *derhal* yapılabilir ve yapılmalıdır. Bu seçimler proletaryanın örgütlenmesine ve devrimci mevzilerini artırmasına yardım edebillir."[37] Lenin'in kurucu meclis konusunda çekinceleri olsa da –daha önce belirtildiği gibi, bu çekincelerini 1915'te dile getirmişti– seçim arenasına tekrar dalmak konusunda zerre şüphe taşımıyordu. Ona göre yapılacak iş büyük oranda, Kasım 1914'te vekilleri tutuklanmadan önce Bolşeviklerin bıraktığı yerden aynı nedenle devam etmekti: devrimi ilerletmek.

Lenin, Petrograd'a dönmeden önce, Rusya'daki devrimin bir sonraki aşamasına ilişkin öngörülerini özetlediği o ünlü "Uzaktan Mektuplar"ını kaleme almıştı. Yorumları, özellikle Petrograd'da oluşturulan İşçi Vekilleri Sovyeti ile ilgiliydi; bu, diyordu, Paris Komünü'nden ve 1905'ten çıkarılan derslerin bir yansımasıdır. "Asker vekillerinin ve şüphesiz ücretli köy işçilerinin vekillerinin ve ardından (şu ya da bu şekilde) bütün yoksul köylülerin" ikna edilmiş olması en cesaretlendirici olanıydı. Asker vekillerinin dahil olması, Sovyetin "işçilerin ve asker üniforması giymiş köylülerin *1500'den fazla* vekilinden" oluştuğunu söyleme olanağı veriyordu. "Öncelikli ve en önemli, ertelenmeye gelmeyen görev, Rusya'nın istisnasız her bölgesinde, proleter ve yarı-proleter nüfusun istisnasız her tabakasında ve bütün mesleklerde bu tür örgütler kurmaktır... partimizin, bütün köylü kitlesi için... ücretli işçi sovyetlerinin ve satacak tahılı olmayan küçük çiftçi sovyetlerinin, iyi durumdaki köylülerden *ayrı olarak* ku-

rulmasını özellikle önermesi gerektiğini belirtmeliyim." Lenin, tıpkı işçi-köylü ittifakı tesis etmek için Dumaları kullanma konusunda ısrar ettiği gibi, şimdi de bunu yapmanın aracının, çok daha demokratik bir temsilî yapı olan, Paris Komünü'ne benzer sovyetler olduğunu savunuyordu.

Sovyetlerin etkinliğini sağlamak açısından hayati önemde olması nedeniyle, "gerçek bir *halk* milisinin, yani birincisi, nüfusun *tamamından*, her iki cinsiyetten tüm yetişkin yurttaşlardan oluşan ve ikincisi, bir halk ordusunun işlevleri ile polisin işlevlerini, kamu düzeni ve kamu yönetiminin baş ve temel organının işlevlerini birleştiren" bir milisin örgütlenmesi gerektiğine vurgu yapıyordu. Milis kuvvetleri içinde kadınların da yer alması gerektiğinin altını çiziyordu: "Eğer kadınlar kamu hizmetinde, milis kuvvetleri içinde, siyasi yaşamda yer almazsa, eğer kadınlar bunaltıcı ev ve mutfak ortamından kurtulamazlarsa gerçek özgürlüğü güvence altına almak *mümkün olmayacaktır*, bırakınız sosyalizmi, demokrasiyi tesis etmek bile *mümkün olmayacaktır*." Sovyetleri ve sovyetlerin milis kuvvetlerini bu temelde örgütlemek, "devrimin birinci aşamasından ikinci aşamasına geçiş"te[38] gerekli olan, eski devlet aygıtının yerine yenisinin konması konusunda gidilecek yola işaret ediyordu. Yine, Komün dersleri Lenin'in öngörüsünde önemli ölçüde yer buluyordu ve böylelikle, başka bir yerde açıkladığı gibi, sovyetler "devletin *bütün biçimleriyle* 'yokolup gitmesi'nin habercisi"ydi.[39]

"PARLAMENTER CUMHURİYET DEĞİL"

Lenin'in görevi, Rusya'ya geri döner dönmez Bolşevik liderliğin kalan kısmını da kendi görüşlerine ikna etmekti. Kollontay dışında çoğu, bir zamanlar olduğu gibi, bu kez geçici hükümete karşı uzlaşmacı eğilimlere sahipti. 3 Nisan'da Petrograd'a varmasının ardından saatler içinde "Nisan Tezleri" olarak adlandırılagelen görüşlerini açıkladı ve bunları yeniden canlandırılan

Pravda'da yayımlattı. İlk on tezinde savaş konusuna değindikten sonra, ardından gelen dört tezde, daha sonra "her devrimin temel meselesi" diyeceği konuya döndü: "devlet iktidarı."

2) Bugün Rusya'daki özel durumun ayırt edici özelliği, proletaryanın yetersiz sınıf bilinci ve örgütlenmesi nedeniyle iktidarı burjuvaziye veren devrimin birinci aşamasından, proletarya ve köylülüğün en yoksul kesimlerine vermesi gereken ikinci aşamasına geçiştir.

3) Geçici Hükümete destek verilmeyecek...

4) İşçi Vekilleri Sovyetlerinin çoğunda Partimizin azınlıkta kaldığı gerçeğini kabul etmek... Azınlıkta kaldığımız sürece eleştiri ve yapılan hataları teşhir etme çalışmasına devam ederken halkın kendi hatalarını kendi tecrübesiyle düzeltmesini sağlamak amacıyla bütün devlet iktidarının İşçi Vekilleri Sovyetlerine devrinin zorunlu olduğunu savunacağız.

5) Parlamenter cumhuriyet değil –İşçi Vekilleri Sovyetlerinden parlamenter cumhuriyete dönüş, geri adım olacaktır– bütün ülkede İşçi, Tarım Emekçileri ve Köylü Vekilleri Sovyetleri cumhuriyeti.

Gelecek konusunda "*Acil* görevimiz sosyalizmi 'başlatmak' değil, sadece toplumsal üretimi ve ürünlerin dağıtımını derhal İşçi Vekilleri Sovyetlerinin *kontrolüne* sokmaktır." Son olarak, "İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri olmaksızın Kurucu Meclis'in toplanmasının garanti altında olmadığını, başarısının da imkânsız olduğunu ileri sürüyorum."[40]

Lenin'in "parlamenter cumhuriyet"e yönelik itirazı, uzun zamandır süregelen temsilî demokrasi savunuculuğundan hiç de önemli bir geri adım anlamına gelmiyordu. Tersine, Şubat olaylarının bir sonucu olarak giderek yaygınlaşan bir gerçeklik haline gelen sovyetlerin oluşturuldukları yöntem ve işleyiş tarzı dolayısıyla parlamenter demokrasinin üstün bir biçimi olduğunu ileri sürerek bu tavrı tekrar teyit ediyordu. O dönemde kaleme aldığı "İkili İktidar" başlıklı tanınmış bir başka makalesinde, sovyet modeli olarak tasavvur ettiği şeyin özünü ortaya koyuyordu:

Bu iktidar, 1871 Paris Komünü[41] ile *aynı tipte* bir iktidardır. Bu tipin belirleyici özellikleri şunlardır: (1) iktidarın kaynağı, parlamentoda görüşülüp yürürlüğe konulmuş bir yasa değil, halkın kendi yerel alanlarında aşağıdan, doğrudan inisiyatifidir, güncel bir ifade kullanmak gerekirse doğrudan "el koyma"dır; (2) halktan koparılmış ve halka karşı kurumlar haline getirilmiş polis ve ordunun yerine bütün halkın doğrudan silahlandırılmasının geçirilmesidir; böyle bir iktidar altında devletteki düzen, *bizzat* silahlı işçiler ve köylüler tarafından, *bizzat* silahlı halk tarafından sağlanır; (3) memur kesiminin ve bürokrasinin yerine de ya benzer şekilde doğrudan bizzat halkın egemenliği geçer ya da bunlar en azından özel denetim altına alınır; memurlar sadece seçimle göreve gelmekle kalmaz, aynı zamanda halkın ilk talebiyle birlikte *geri çağrılmaya tabi* hale gelirler; basit görevliler durumuna indirgenmişlerdir; yüksek, burjuva ölçülerine göre ödenen "*kârlı işlere*" sahip ayrıcalıklı bir grup olmaktan çıkıp vasıflı bir işçiye verilen mutad ücreti *aşmayan* bir ücret karşılığında çalışan özel bir "hizmet kolu"nun işçileri haline gelirler.[42]

Marksizm kronolojik kayıtları içinde Komün'ün bundan daha az ve öz bir tanımı bulunamaz –bu, konu üzerine yirmi yıllık bir araştırma, yazma ve ders verme sürecinin sonucudur. Tezlerini savunmak üzere Kamenev ve diğer Bolşveiklerle giriştiği bunu izleyen tartışmada Lenin çok daha netti: "Parlamenter burjuva cumhuriyeti, kitlelerin bağımsız siyasi yaşamını, devlet hayatının tabandan tavana demokratik örgütlenmesi sürecine doğrudan katılımlarını güçleştirir ve bunun gelişmesini engeller. Sovyetler bunun tersidir."[43] Lenin'in, o dönem sık yöneltilen, demokratik bir bakış açısından yoksun olduğu –ve bu nedenle Bolşevik devrimin Stalinist akıbetinden sorumlu olduğu– suçlaması asılsızdır.

Kamenev, iktidarın geçici hükümetten sovyetlere devredilmesi çağrısında bulunan Lenin'i, Bolşeviklerin on yıldan uzun bir süredir dile getirdikleri bir talep olan proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü talebini terk etmekle suçluyordu –bunun önemi, çoğunluğu Rusya'nın burjuva demokratik

devrimine kazanmak için geliştirilmiş bir strateji olmasıydı. Lenin aynı fikide değildi ve nedenlerini pedagojik bir dille açıklıyordu: "Proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü zaten gerçekleşmiştir ama oldukça özgün bir tarzda ve son derece önemli bir dizi değişiklikle." Lenin bunun sovyetler biçiminde gerçekleştiğini iddia ediyordu. Ama sovyetler, iktidarı almak yerine, özellikle Petrograd sovyetinde, iktidarı burjuva geçici hükümetine bırakmışlardı. Lenin'in artık lekelenmiş bulunan "sosyal demokratlar" yerine giderek daha çok kullandığı isimle "komünistler"in görevi, sovyetleri iktidarı kendi ellerine almaya ikna etmekti. Dördüncü tezin ortaya koyduğu gibi, "azınlıkta kaldığımız sürece", "bütün (ya da çoğu) sovyetteki vekillerin çoğunluğunu" ikna etmek için, geçici hükümetin Rusya'nın üreticilerinin çıkarlarına hizmet etmediğini "'sabırla' anlatmak" zorunluydu.[44]

Merkez Komite, 22 Nisan'da kabul ettiği bir kararla, geçici hükümete karşı iki gün önceki bir protestoda bu yöndeki çağrılara rağmen Bolşeviklerin iktidarın derhal sovyetlere devredilmesini talep etmediği konusuna açıklık getirdi:

> "Kahrolsun Geçici Hükümet!" sloganı, şu anda yanlış bir slogandır çünkü devrimci proletaryanın yanında yekpare (yani, sınıf bilincine sahip ve örgütlü) bir halk çoğunluğunun olmadığı bir durumda, bu tür bir slogan ya boş bir laftan ibarettir ya da nesnel olarak maceracı niteliğe sahip bir girişimdir.
>
> İktidarın proleterlere ve yarı-proleterlere devrini, ancak İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri bizim politikamızı kabul ettiği ve iktidarı kendi ellerine almaya gönüllü olduğu zaman desteklemeliyiz.[45]

Yine, acil görev sovyetlerin çoğunluğunu bu devir işlemine ikna etmek için "sabırla anlatmak"tı –tam olarak Lenin'in 1906'dan 1914'e kadar dört Dumadaki RSDİP gruplarına, işçi-köylü ittifakını tesis etmek amacıyla Kadet liberallerle bağlarını koparmaya ikna etmek için Trudovik köylü vekillere yönelik olarak uygulamalarını tavsiye ettiği taktik. O güne kadar kıymeti

bilinmeyen bu deneyim, artı Lenin'in tezinin gücü, geçici hükümetin ihanetleri ve Şubat sonrası ortaya çıkan daha geniş demokratik alan, onun stratejisinin bu kez başarılı olmasını sağladı.

Sovyet egemenliği cumhuriyetçi hükümete karşıtlık anlamına gelmiyordu. Ama "'parlamenter' cumhuriyet"ten oldukça farklı bir şeyi ifade ediyordu:

> Kitleleri demokrasi yöntemleriyle eğitmek için halkın cumhuriyete ihtiyacı vardır. Temsil kurumuna, *sadece* demokratik kurallar gereği olarak *değil*, bütün devlet yönetiminin aşağıdan yukarıya bizzat kitleler tarafından inşası, yaşamın bütün adımlarına kitlelerin etkin katılımı, yönetimde aktif rol alması için ihtiyacımız vardır. Monarşinin restorasyonuna karşı ülkenin azami ölçüde korunmasını garanti edecek ve yukarıdan "başlatarak" değil, geniş proleter ve yarı-proleter kitleleri devlet yönetimi sanatı için, *bütün* devlet iktidarını kullanmak için yetiştirerek ülkenin kesinkes, sistematik olarak ve kararlılıkla sosyalizme doğru ilerlemesini *olanaklı kılacak* tek yol, polis, bürokrasi, düzenli ordu gibi eski baskı organlarının *yerine* gerçek bir genel milis gücünün *geçirilmesidir*.[46]

Lenin'in geri dönüşünden bir ay sonra, on yıldan uzun süren sürgünlüğünün ardından Troçki de Petrograd'a geri döndü. "Ülkeye dönüşümün ilk günlerinde," "yoldaş Kamenev" –bu arada, kendisi kayınbiraderi olur– "ile *Pravda*'nın yayın kuruluna bir ziyaret ayarladık. İlk görüşme 5 ya da 6 Mayıs'ta gerçekleşmiş olmalı. Lenin'e hiçbir şeyin beni *Nisan Tezleri*'nden ve onun dönüşünden beri partinin izlediği yoldan ayıramayacağını söyledim."[47] Üç hafta sonra Lenin ondan "Yoldaş Troçki" olarak bahsediyordu.[48] Troçki'nin Lenin'i Jakobenlikle ve daha küçümseyici bir dille, "Robespierre'in *karikatürü*"[49] olmakla suçladığı –o eskimiş suçlamanın ilk ortaya çıktığı– 1903'ten beri, ikili amansız bir husumet içindeydi. Görüşmelerinden üç ay önce Lenin ona, solcu Zimmerwaldcılarla işbirliği yapmadığı için "domuz" diyordu.[50] Köprünün altından çok sular aktı sözü, bu ikili ve politikaları

hakkında çok şey söyler; siyaset tarihindeki muhtemelen en mantıklı işbirliğidir bu.[51] "5 ya da 6 Mayıs" 1917'den beri her ikisi de birbirini yaşamlarının sonuna kadar mücadelede yoldaşı olarak görmüştür.

"Bütün İktidar Sovyetlere"

Bütün Bolşevik partiyi Lenin'in tezleri etrafında bir araya getirmek için bir delege toplantısı gerekiyordu. Nisan'da gerçekleşen ve bir hafta süren, 80 bin üyeyi temsilen oy hakkına sahip 133 ve sadece söz hakkına sahip 18 delege ile o güne kadarki en yüksek temsil kabiliyetine sahip Yedinci Tüm Rusya Konferansı, Bolşeviklerin Rusya'da ilk legal bir araya gelişiydi. Lenin'in Şubat sonrası Rusyasını adlandırdığı gibi "dünyada savaş halinde olan ülkelerin en özgürü" bunu mümkün kılmıştı. Ayrıca, Nikolay'ın Sibirya hapishanelerinden kurtulan Dördüncü Dumanın beş vekili ve İkinci Dumadan hayatta kalanlar da konferansa katılmışlardı.

Konferans, özel olarak sovyetler etrafında dönen tartışmayla ilgiliydi. Lenin, güncel duruma ilişkin açılış raporunu "ne yapmalı" sorusuyla bitirdi: "Sovyetler, iktidarı, ne sıradan bir burjuva cumhuriyet kurma amacıyla ne de sosyalizme doğrudan bir geçiş yapma amacıyla almalıdır. Bu olamaz. O zaman amaç nedir? Sovyetler, iktidarı bu geçişe doğru ilk somut adımları atmak için almalıdır, atılabilecek ve atılması gereken adımlar için... Sosyalizmi 'başlatmaktan' yana olamayız, bu saçmalığın daniskası olur. Sosyalizmi telkin etmeliyiz. Rusya'daki nüfusun çoğunluğu, sosyalizm hakkında hiçbir fikri olmayan köylülerden ve küçük çiftçilerden oluşur."[52] Şubat'ta kazanılan başarıya rağmen Lenin, Rusya'nın politik gündeminde neyin olup neyin olmadığı konusunda her zamanki gibi temkinliydi.

Lenin, sovyetlerle ilgili karar önergesindeyse daha açık olabilmişti:

> Devrimin vilayetlerde derinlik ve kapsam bakımından bu büyümesi, bir yandan bütün iktidarın sovyetlere devrine yönelik hareketin gelişmesi ve işçilerle köylülerin üretimi kendi denetimleri altına almasıdır. Diğer yandan devrimin, bütün devlet iktidarını sovyetlere ya da ulusun çoğunluğunun iradesini doğrudan ifade eden başka organlara (yerel öz yönetim organları, Kurucu Meclis vb.) devrini gerektiren ikinci aşaması doğrultusunda güçlerin ulusal çapta inşası için bir güvence olarak işlev görür...
>
> Bu nedenle proletarya partisinin görevi, bir yandan devrimin işaret edilen yerel gelişimini mümkün olan her şekilde desteklemek ve diğer yandan proleter çizginin zaferi için sovyetler içinde (propaganda ve yeni seçimler aracılığıyla) sistematik bir mücadele yürütmektir.
>
> Konferans, sovyetlerin sayısını artırmak, güçlerini takviye etmek ve partimizin sovyetler içindeki proleter enternasyonalist gruplarını sıkıca birleştirmek için İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri içinde çok yönlü bir faaliyet yürütmenin zorunlu olduğunu tekrar eder.[53]

Beş günlük tartışma ve müzakereden sonra Lenin tarafından son şekli verilen güncel durum üzerine karar, sovyetlerin "ancak halkın ezici bir çoğunluğu onlara duyulan pratik ihtiyacı açıkça ve kesin olarak fark ettiklerinde" kitlelerin gerçek ihtiyaçlarını ele almak üzere pratik çalışma yürütebileceği sonucuna vardı. "Diğer yandan sovyetlerin belirleyici özelliği, reformların polis ve görevliler tarafından himaye edilmeyeceğini, aksine örgütlü ve silahlı işçi ve köylü kitlelerin kendi işlerinin yönetimine gönüllü katılımı aracılığıyla yürütüleceğini güvence altına alır... Yukarıdaki önlemleri almak konusunda çok dikkatli ve basiretli davranmak gerekir; yekpare bir halk çoğunluğunun desteği alınmış olmalı ve bu çoğunluk, ülkenin belirli bir tedbirin uygulanmasına pratik olarak hazır olduğuna açıkça ikna edilmiş olmalıdır."[54] Lenin'in yine sayısız kez tekrarladığı gibi devrimci proje, "ancak halkın ezici çoğunluğu" katıldığı zaman ilerleyebilirdi, bu kez sovyetler aracılığıyla.

Lenin "*Bütün İktidar İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetlerine! Kapitalist hükümete güvenmek yok!*" sloganını ilk kez alenen *Pravda*'nın 15 Mayıs tarihli sayısında dile getirdi. Bağlam, Lenin'in ajitasyon değil propaganda amacıyla böyle yaptığını ortaya koyuyordu, yani bu sefer kışkırtmaktan çok ikna etmek için.

Lenin, çoğunluğu sovyet yönetimine ikna etme denkleminde köylülüğün hâlâ hayati bir öneme sahip olduğunun altını çizmek için, on gün sonra, bütün ülkede kısa bir süre önce kurdukları sovyetleri temsil eden Birinci Bütün Rusya Köylü Vekilleri Kongresine hitaben bir mektup yazdı. "Rusya'nın demokratik bir cumhuriyet haline gelmesi gerektiği" tartışmasız olsa da, "sınıf bilincine sahip işçi ve yoksul köylülerin partisi" olan Bolşevik Parti, "... toprak sahipleri ve kapitalistlerin çoğunluğunun" istediğinden farklı olan "...başka tür bir cumhuriyet için çalışıyor":

> Halkı korkuyla sindiren bir polisin olmadığı; yukarıdan aşağıya bütün memurların seçime tabi olduğu, halkın talebi halinde görevden alınabildiği ve kendilerine vasıflı bir işçinin ücretinden daha fazla maaş ödenmediği; tüm ordu görevlilerinin aynı şekilde seçime tabi olduğu ve halktan ayrı ve halka yabancı sınıflara tabi kılınan düzenli ordunun yerini, toptan silahlanmış halkın, halk milis güçlerinin aldığı bir cumhuriyet istiyoruz.
>
> Yukarıdan aşağıya bütün devlet iktidarının bütünüyle ve sadece İşçi, Asker, Köylü ve diğer Vekiller Sovyetlerine ait olduğu bir cumhuriyet istiyoruz.
>
> İşçiler ve köylüler halkın çoğunluğunu oluşturuyor. İktidar da onlara ait olmalıdır, toprak sahiplerine ya da kapitalistlere değil.
>
> İşçiler ve köylüler halkın çoğunluğunu oluşturuyor. İktidar ve yönetim işlevleri *onların sovyetlerine* ait olmalıdır, bürokrasiye değil.[56]

Lenin, bir hafta sonra, Bolşeviklerin ve müttefiklerinin yaklaşık yüzde yirmisini oluşturduğu, binden fazla delegenin katılımıyla gerçekleşen Birinci Bütün Rusya İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri Kongresinde, Sosyal Devrimci Aleksander Kerenski gibi "sosyalistlere yakın bakanların" şimdi geçici hükümette gö-

rev almasına rağmen, iktidarın sovyetlere devredilmesi gerektiği şeklindeki tezini yineliyordu. Ama bu kez böyle yapmanın neden bu kadar zorunlu olduğuna dair, Ekim'e kadarki değişmez nakaratı olacak görüşü ortaya koydu. Sadece Rusya'daki üretici sınıfların değil aynı zamanda başka yerlerde Ağustos Silahları'ndan etkilenenlerin de yüz yüze kaldığı en acil sorun, yani savaş, eğer sadece sovyetler iktidarı alırsa bir çözüme kavuşur, diye hitap ediyordu delegelere. Sovyetler, yani Rusya'daki gerçek iktidar, kapitalistlerin ve toprak sahiplerinin, bu büyük ve tahrip edici yangından faydalananların hükümetine teslim olduğu sürece, bu toplu katliam devam ederdi. "İlhaksız ve tazminatsız barış"; Bolşeviklerin ileri sürdüğü çözüm buydu ve kapitalistlerle toprak sahiplerinin egemen olduğu bir hükümet, böyle bir şeyi asla yapmazdı. İkinciler "hükümette çoğunluğa sahip" olduğu için "ne yazarsan yaz, ne kadar belagatli olursan ol, kaç tane 'sosyalistlere yakın bakanın' olursa olsun, savaş emperyalist bir savaş olarak kalacak." Ama dünyadaki başka yerlerden farklı olarak Rusya, Şubat olayları sayesinde bir kurum üretmişti; gerçek bir işçi sınıfı barış politikasını hayata geçirme yeteneğine sahip sovyetler: "Sovyetler, sıradan bir burjuva-parlamenter devlette varolmayan ve bir burjuva hükümetle yanyana varolması mümkün olmayan kurumlardır. Bunlar, parti kararlarımızda köylü-işçi demokratik cumhuriyeti dediğimiz, yeni ve daha demokratik bir devlet tipidir."

> Şu an dünyada sadece bir ülke, kapitalistlere rağmen ve kanlı bir devrim olmaksızın, emperyalist savaşı durdurmak için sınıfsal bir ölçekte bir adım atabilir. Sadece bir ülke bunu yapabilir ve o ülke Rusya'dır. Ve İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti var olduğu sürece Rusya, tek olma vasfını sürdürecektir... Eğer iktidarı kendi ellerinize alsaydınız, eğer iktidar, Rus kapitalistleri ile mücadelede kullanılmak üzere devrimci örgütlere geçmiş olsaydı, o zaman başka ülkelerin emekçi halkı size ve barışı kurabileceğinize inanırdı.[57]

Geçici hükümetin bir bakanı kongrede sovyetlerin şu anda iktidarı alamayacağını çünkü iktidara hazır bir parti olmadığını

söylediğinde Lenin, alkışlar ve gülüşmeler arasında o ünlü cevabı verdi: "Evet var. Hiçbir parti bunu geri çeviremez ve bizim partimiz asla geri çevirmez. Bütün iktidarı üstlenmeye her an hazırdır."

Petrograd sovyetinin Menşevik-Sosyal Devrimci liderliğinin kendisine destek aramak üzere çağrı yaptığı 18 Haziran'daki gösteride, "400 bin yürüyüşçünün çoğunun" Bolşeviklerin "Bütün İktidar Sovyetlere" pankartıyla ortaya çıkması, yürüyüşü düzenleyenler için büyük bir mahcubiyetti.[58] Üç hafta sonra, 4 Temmuz'da, geçici hükümetin savaştaki en son başarısız taarruzunu protesto etmek üzere Bolşeviklerin çağrı yaptığı bir eylemde yarım milyon insan aynısını yaptı. Lenin gösteriyi ve sloganı savunurken, Romanov hanedanının düşüşünden beri meydana gelenlerin bir özetini yapıyordu:

> 27 Şubat'tan bu yana geçen birkaç ay içinde işçi ve köylülerin çoğunluğunun yani nüfusun ezici çoğunluğunun iradesi, genel bir anlam ifade etmenin ötesinde daha açık bir şekilde billurlaşmıştır. Bu irade kitle örgütlerinde, İşçi, Asker ve Köylü Vekilleri Sovyetlerinde ifadesini bulmuştur.
>
> Hal böyleyken devletteki bütün iktidarın Sovyetlere devrine kim itiraz edebilir? Böylesi bir itirazın demokrasiyi reddetmek dışında bir anlamı yoktur! *Herkesin kabul edeceği gibi* kendisi varlık gösteremeyen ve *demokratik bir biçimde*, yani gerçekten özgür ve gerçekten yaygın seçimlerin sonucunda kendi durumunu koruyamayan bir hükümeti halka dayatmaktan ne eksik, ne de fazla bir anlamı vardır.[59]

Lenin "Bütün İktidar Sovyetlere!" sloganını Ekim ayı boyunca ve sonrasında da savundu, Temmuz ortasında başlayan çok kısa bir zaman aralığı dışında. Bağlam, geçici hükümetin 4 Temmuz eylemlerine yanıt kabilinden karşıdevrimci bir saldırı başlattığı "Temmuz Günleri"ydi.[60] Bu saldırılar sadece *Pravda*'nın kapatılmasıyla kalmadı, Lenin gibi bazı Bolşevik liderler gizlenmek zorunda kalırken Troçki gibi bazıları da tutuklandı. Bu konuda

yetkililere, sovyetlerin Sosyal Devrimci-Menşevik liderliği yardım ve yataklık etmişti. Kaçak durumdaki Lenin, "'Bütün İktidar Sovyetlere!' sloganı, devrimin barışçıl bir gelişiminin mümkün olduğu Nisan, Mayıs, Haziran ve 5-9 Temmuz'a kadarki süre için, yani fiilî iktidarın askerî diktatörlüğün eline geçtiği güne kadarki süre için uygun bir slogandı. Bu slogan artık doğru değildir çünkü iktidarın el değiştirdiğini ve devrimin aslında bütünüyle SD'lerin ve Menşeviklerin ihanetine uğradığını hesaba katmıyor"[61] diye yazmıştı. Sovyetler demokratik süreci, yani devrimi ilerlettiği sürece desteklenecekti. Ama sovyetler engel teşkil etmeye başladığında bu desteğin geri çekilmesi gerektiğini savunuyordu şimdi; 1905 Devrimi'nde Buligin Dumasına karşı muhalefetini besleyen de bu aynı akıl yürütmeydi. Ayrıca Lenin sovyetleri asla örgütsel bir fetiş haline getirmemişti, Troçki ile aralarındaki ilk farklılıklardan biri buydu.[62] Temmuz sonunda yapılan ve Lenin'in gizlenmekte olduğu için katılamadığı, partinin yarı gizli Altıncı Kongresinde delegelerin ezici bir çoğunluğu, tartışma ve müzakerenin ardından Lenin'in tezi üzerinde fikir birliğine varmıştı.

Bununla birlikte Eylül başı itibarıyla, devrim yeniden saldırıya geçtiğinde Bolşevikler sloganı yeniden sahiplendi. Lenin, Menşevik ve Sosyal Devrimci liderlere bir "uzlaşma" önerisinde bulundu: "Bizim açımızdan uzlaşma, Temmuz öncesi 'Bütün İktidar Sovyetlere' talebine geri dönmemiz ve Sovyetlere karşı sorumlu olacak, SD'ler ve Menşeviklerden oluşan bir hükümettir." Bolşevikler "iktidarın proletarya ve yoksul köylülere derhal devri talebinden ve bu talep için mücadele ederken devrimci yöntemlere başvurmaktan uzak duracaklardı." Bunun karşılığında "tam propaganda özgürlüğü ve gecikme olmaksızın, hatta daha erken bir tarihte Kurucu Meclis'in toplantıya çağrılması"nı alacaklardı. Aynı zamanda *Pravda* üzerindeki yasağın kalkması anlamına gelen propaganda yapma özgürlüğü, sovyetler için yapılacak "yeni seçimler"le bağlantılıydı: "Bolşevikler, kendi görüşlerini tama-

men özgürce savunmak ve gerçekten tam demokrasi koşullarında Sovyetlerde nüfuz sahibi olmak için çaba sarf etme fırsatı yakalayacaktı... Böyle bir özgürlük bir Sovyet hükümeti yönetiminde *mümkün olabilirdi* ... *Bizim* gerçek demokrasiden korkmamız için neden yok, çünkü gerçeklik bizden yana ve SD ile Menşevik partiler içindeki bize düşman olan eğilimlerin gelişim çizgisi bile bizim haklı olduğumuzu kanıtlıyor."[63] Lenin'in hesapları doğru çıktı. Sovyetler için yapılan "yeni seçimler" öngörülerini doğruladı. Ekim Devrimi'nden yedi hafta önce Troçki'nin yeni durum hakkında söylediği gibi, "devrimin daha en başında partimizin 'Bütün İktidar Sovyetlere!" diye haykırışı, bütün devrimci ülkenin sesi olmuştur."[64]

Seçimler ve Seçim Kuralları

Lenin'in yayımlanmış külliyatı içinde, tek sayfalık bir parti kararı dışında, Şubat ve Ekim arasına dair, seçimler, kampanya stratejisi ve taktikleri ve ilgili konular üzerine –dört Duma için ürettiklerine benzer– uzun uzun devam eden tartışmalar yoktur.[65] Bununla birlikte mevcut olanlar, seçim konusunda daha önce yaptığı her şeyi, 1917'nin çılgın günlerinde geçerli gördüğüne kesinlik kazandırır. Şubat sonrası Rusya'da bu kez yeni olan, Lenin'in seçim stratejisine getirdiği sonuçlarla birlikte, geniş politik alandı.

Dördüncü Devlet Duması, Nikolay'ın tahttan indirilmesinin ardından yeniden toplandı; Lenin'in anlatısında sadece laf arasında değinilmiş olması, Dumanın Şubat'tan sonraki önemini ya da önemsizliğini kanıtlar. 1905 gibi eski bir tarihten beri Lenin'in tavrı her zaman sovyetlerin gerçek bir demokratik yönetim olasılığı (bu olasılık tam olarak Şubat'la birlikte başlamıştır) sunmasından dolayı bunlara öncelik verilmesi gerektiği şeklinde olmuştur. Yukarıda değinilen "gerçekten özgür, gerçekten yaygın seçimler" aslında sovyetler için yapılacak olanlardı.

Dört Devlet Duması için yürütülen seçim kampanyaları, işçi-

leri siyasi partiler arasındaki farklılıklar konusunda eğitmek için Lenin'e göre her zaman paha biçilmez bir fırsat, 1917'de çok işine yarayan bir deneyim olmuştu. Nikolay sonrası Rusya'yı tarif eden tek bir şey var idiyse, o da seçimlerin aynı anda birçok yerde olma özelliğiydi; şimdi sadece sovyetler için değil aynı zamanda yerel dumalar için de seçim yapılacaktı. Lenin, Petrograd'a geri döndükten hemen sonra, yaygın biçimde dağıtılması için, 1906'daki İkinci Duma seçimleri üzerine hazırladığı ve Kara Yüzler, Kadetler ve Sosyal Demokratlar arasındaki farklılıkları üç sütun halinde gösterdiği, broşürü (bkz. *LSS 1905,* Ek C,) andıran bir yazı hazırladı. Maddeler halinde ortaya çıkan yeni yazının tek sayfalık bir bildiri olması tasarlanmıştı ama 4 Temmuz gösterisi için bir broşür haline geldi. Soru/cevap biçimini koruyor ama bu kez dört parti kategorisi için yanıtlar içeriyordu: "Anayasal Demokratların sağındaki partiler ve gruplar", "Anayasal Demokratlar ve aynı soydan gruplar", "Sosyal demokratlar, Sosyal Devrimciler ve benzerleri" ve son olarak, "Bolşevikler; haklı olarak *Komünist Parti* olarak adlandırılması gereken parti."

Bolşeviklerin üç soruya verdikleri yanıt önemlidir. Hangi hükümet biçimini istedikleri sorusuna "İşçi, Asker, Köylü ve diğer Vekiller Sovyetleri Cumhuriyeti. Daimi ordu ve polisin kaldırılıp yerine tüm halkın silahlandırılması; yetkili memurların sadece seçime tabi olması değil aynı zamanda görevden alınabilmesi; ücretlerinin vasıflı bir işçinin ücretini aşmaması." Eğer devletin yetkili memurlarına seçim ilkesi uygulanıyorsa, askerlerin de subaylarını seçebilmeleri gerekmez mi? "Sadece seçilmeleri değil, her subay ve generalin her adımının, askerler tarafından özellikle bu amaçla seçilmiş kişilerce denetlenmesi gerekir." Eğer siviller devlet yetkililerini görevden alabiliyorsa, askerlerin de bu haktan yararlanması gerekmez mi? "Bu her yönüyle arzulanan ve gerekli bir durumdur. Askerler sadece seçilmiş yetkililere itaat edecek ve *saygı göstereceklerdir.*"[66] Lenin'in broşürünün askerleri etkileyip etkilemediği belli değildir. Savaş meydanında artan kayıplar, er

ve erbaşın subayların emirlerine karşı giderek artan direnişini tetiklerken, broşürde yazılanlar da zaten başlamış olan pratiğin genelleşmesine yardım etmiş olabilir. Bilinen şu ki, Bolşeviklerin Ekim'deki başarısı, büyük ölçüde, asker ve denizciler arasında sahip oldukları destek ve başka hiçbir partinin yazılı olarak vermediği demokrasi ve seçim ilkesi vaadi sayesindedir –bunların Bolşevikleri çekici kıldığına hiç şüphe yok.

Broşür pek çok bakımından yeni parti programının yerini almıştı. Birleşik bir Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi'ni ve Şubat 1917 öncesinin politik gerçekliğini temel alan eski programın gözden geçirilmesi gerekiyordu. Birkaç ay sonra, yetkili parti toplantılarınca görevlendirilen Lenin bir taslak yazmaya başladı. Bir dizi yenilik yaptı. Öncelikle partinin yeni hedefinin sovyet yönetimi olduğunu açıklayarak broşüründeki seçim ilkesini ayrıntılandırdı: "Parlamenter temsil organlarının yerini aşama aşama, hem yasama hem yürütme organı olarak işlev görecek, (farklı sınıf ve mesleklerden ya da farklı bölgelerden) halk vekilleri sovyetleri alacaktır." Sovyet demokrasisi altında ve müstakbel bir anayasada teminat altına alınmak üzere,

> devletteki en üst iktidar, tamamen, halk tarafından seçilecek ve her zaman geri çağrılmaya tabi olacak tek kanatlı tek bir halk meclisi teşkil edecek olan halk temsilcilerine verilmelidir ... bütün seçimlerde nispi temsil; istisnasız bütün delegelerin ve seçilmiş yetkililerin, seçmenlerinin çoğunluğunun kararı üzerine her an geri çağrılmaya tabi olması; ... Yargıçlar ve askerî ya da sivil diğer yetkililerin hepsinin halk tarafından seçilmesi ve onları seçenlerin, çoğunluk kararıyla her an geri çağırma hakkına sahip olması... Kamusal eğitimin demokratik biçimde seçilmiş yerel özyönetim organlarınca yönetilmesi ... öğretmenlerin, istemediği öğretmenleri görevden alma hakkına sahip olan halk tarafından doğrudan seçilmesi.[67]

Broşürdekinin aksine taslak parti programında askerler için seçim ilkesinden bahsedilmiyordu ve kuşkusuz bunun nedeni,

belirtildiği gibi, "polis ve düzenli ordunun yerini toptan silahlanmış halkın alacak olması" idi.

Mayıs sonunda Petrograd'ın 12 bölgesi kendi duma seçimlerini yaptı. Lenin'in yakında çıkacak olan broşürünün zamanlaması çok yerindeydi. Nisan'ın üçüncü haftasında partinin yetkili Şehir Konferansında Bolşeviklerin seçimlerde nasıl davranmaları gerektiği tartışıldı. Kilit önemdeki mesele, yarışan partilerin niteliği ve bununla bağlantılı olarak seçim bloklarıydı. Mücadele üç parti grubu arasında sürüyor, diyordu Lenin: Kadetler ve onun sağındaki partiler, savaşı savunan Sosyal Devrimciler ile Menşevikler, son olarak da Bolşevikler. Dört Devlet Duması için yapılan seçimlerden farklı olarak belediye dumaları için nispi temsil sistemi uygulanacaktı. Bu nedenle, "blok kurmaya", yani önceki seçim kuralları gereğince RSDİP'in zaman zaman girdiği seçim bloklarına "gerek yok" diyordu; artık "azınlık korunuyor"du. Yine de, "şovenizmle bağlarını koparan Menşevik adayların isimlerini parti aday listemize muhakkak koymaktan yanayım. Bu blok değildir." "Hiçbir koşul altında, özellikle bugünkü gibi devrimci bir dönemde belediye meclisi, sadece o belediyeyle ilgili bir mesele düzeyine indirgenemez," şeklindeki temel bakış açısıyla birlikte bu tutumları kapsayan önergesi kabul edildi; Şubat ve Ekim arasındaki dönemde, özellikle seçim politikasına ayrılmış olan yayımlanmış tek yazısı buydu (bkz. Ek G).

Petrograd seçimlerinin yaklaşmasıyla birlikte, Lenin "parti örgütlenmesi ve parti çalışmasındaki iki eksikliğe" işaret etti. Bu eksiklikler, Bolşeviklerin şehirdeki en zengin bölgelerden biri için hazırladığı aday listesi ile ilgiliydi:

> Liteyny Bölgesi için hazırladığımız aday listesinde, Kadet ve Menşevik blokun 63 adayına karşı sadece 33 aday var... Görünen o ki parti çalışanlarımız, bu varlıklı bölgede proleter partisinin adayı olacak 33'ten fazla isim bulamamışlar. Ama bu çalışmamızın bariz bir eksikliğidir, emekçi ve sömürülen halkın arasına yeterince inmediğimizin açık göstergesidir. Yerleşik geleneklerle

> bağımızı koparmalıyız. Varlıklı bölgelerde daha önce hiç olmadığı kadar gayret gösterip "halkın arasına karışmalı," emekçi ve sömürülen halk tabakasında gitgide daha fazla siyasi bilinç uyandırmalıyız. Partili olmayan proleter unsurları, örneğin, özellikle *ev hizmetlilerini*, seçimlerin aktif parçası haline getirmeliyiz ve en güvenilir olanlarını proleterler listemize kaydetmek konusunda tereddüt etmemeliyiz. Çoğunluk sınıf bilincine sahip enternasyonalist proleterlerden oluştuğu sürece, azınlıktaki partili olmayan *proleter* unsurlardan neden korkalım ki?[68]

Bu nasihat çok açıklayıcıdır çünkü Lenin'in 1917'deki faaliyetlerinin yayımlanmış dökümü, o yıl için Bolşevik seçim faaliyetlerine yaptığı girdilere göre nisbeten seyrek olsa da, Lenin, dört Devlet Duması seçimlerinde olduğu gibi hâlâ pratik bir kampanya organizatörü, stratejist ve görevlendirme amiriydi. "Ev hizmetlilerini" işe koşma çağrısı daha da etkileyicidir ve daha önce savunduğu ve yaptığı her şeyle bütünüyle uyumludur. Seçimlerin öngününde *Pravda*'da yayımlanan bir makalesinde ısrar ediyordu: "İşçi Yoldaşlar! Ciddi olarak işe koyulalım, en yoksul evlerin kapısını çalıp oy isteyelim, ev hizmetlilerini, en cahil işçileri vb. vb. bilinçlendirelim ve aydınlatalım."[69]

Birkaç ay sonra, Petrograd Şehir Duması seçimleri yapıldı. Bu konuda İngilizcedeki en ayrıntılı değerlendirmeyi William Rosenberg sunar.[70] Oylarını önceki seçime göre yüzde 14 artıran Bolşeviklerin bu kazanımlarının önemi büyüktü ve gelecekteki başarılarına işaret ediyordu. Parti, "Temmuz Günleri"nin ardından bu kazanımların hepsinin tehdit altında olduğunu göz önünde bulundurarak, sadece Petrograd'da değil, oylarını yüzde kırk oranında artırdığı Moskova'da ve yerel duma seçimlerinin yapıldığı her yerde tam seçim seferberliği başlattı. Bunun, Bolşeviklerin sovyetlerin aşağıdan yukarıya demokrasi için en uygun araç olduğundan şüphe etmeye başladıkları an olduğunu akılda tutmak gerekir. Sovyetler konusunda şüpheler olsa bile, yerel dumalar (ya da daha özel olarak, bunlar için yapılacak se-

çimler), Engels'in bir zamanlar söylediği ve Lenin'in de çok iyi bildiği gibi, seçimleri devrimci süreç için o kadar değerli kılan şeye, silahlı mücadeleye başvurma konusunda partinin, kitlelerin ruh halini ölçmesine olanak sağlardı. Aslında bu konuyla ilgili olarak sonradan kaleme alınan anılara göre Bolşeviklerin kazanımlarını, "'sadece kitlelerin devrimci ateşini ölçmenin bir aracı olarak değil' aynı zamanda iktidarı ele geçirmede potansiyel bir destek "[71] olarak da görüyorlardı –ki bu, elinizdeki kitabın tezlerinden biri için can alıcı önemde bir kanıttır. Engels'in *Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni*'nde ortaya koyduğu formülasyonu hatırlamak gerekir: "Genel oy hakkı termometresi işçiler arasındaki kaynama noktasını gösterdiği gün, hem işçiler hem de kapitalistler nerede durduklarını bileceklerdir." Karşıdevrimci saldırılardan bir ay sonra ve Ekim Devrimi'nden iki ay önce, kamuoyunun hassasiyetine dair bu tür okumalara hiç olmadığı kadar ihtiyaç vardı.

Yasaklanan *Pravda* yerine devreye sokulan iki parti gazatesi *Proletari* ve *Soldat*'ın Bolşeviklerin kampanyasına muazzam katkısı oldu. Bolşevikler, Devlet Duması seçimlerinde olduğu gibi, şimdi de programlarını kitlesel çapta yayabilirlerdi. *Proletari*'nin üç sayısında yayımlanan seçmenlere çağrı, Lenin'in daha önce yazdığı kampanya metinlerini çok andırıyordu: "Bütün işçi, köylü ve askerler bizim listemize oy vermelidir çünkü karşıdevrimci azgın burjuvazi ve büyük toprak sahipleri diktatörlüğüne karşı sadakatle ve cesaretle sadece bizim partimiz savaşıyor. İdam cezasının yeniden uygulanmasına, işçi ve asker örgütlerinin dağıtılmasına ve halkın kan ve ter karşılığında kazandığı özgürlüklerinin elinden alınmasına karşı [sadece bizim partimiz] mücadele ediyor. Bizim partimize oy vermelisiniz çünkü büyük toprak sahiplerine karşı köylülükle birlikte, fabrika sahiplerine karşı işçilerle birlikte ve ezenlere karşı ezilenlerle birlikte yalnızca bizim partimiz mücadele ediyor."[72] Bu çağrı ve kampanyanın bütün ayrıntıları –Rosenberg'in anlatımının önemi buradadır–, Lenin'in

(kendisi yine kaçaktı, günümüze ulaşan belgelerin eksik olması muhtemelen bu nedenledir) elde edilen başarının örgütleyicisi ve büyük ölçüde sorumlusu olmadığına inanmayı zorlaştırıyor. Neticede, hiçbir Bolşevik etkili ve başarılı bir seçim kampanyasının nasıl yürütüleceği hakkında ondan daha fazlasını bilmiyordu.

İkinci derecede en iyi kanıtı Krupskaya sunar. Petrograd'a döndükten sonra "sekretaryadaki görevim beni çok ama çok sıktı" diye yazmıştı:

> Gerçek kitlesel çalışmaya dahil olmak istiyordum. Aynı zamanda İliç'i [Lenin] de daha sık görmek istiyordum... bölge Duması seçimleri Haziran'da yapıldı. Seçim kampanyasında kaydedilen ilerlemeyi görmek için Vasilevski Adası'na gittim... Bölge Duması seçimleri bitmişti. Viborg bölge konseyine seçilmiştim. Bu konseye seçilen adaylar sadece Bolşevikler ve birkaç da Menşevik-Enternasyonalistten oluşuyordu... Viborg bölgesindeki çalışmadan çok şey öğrendim. Parti ve sovyet çalışması için iyi bir okuldu. Siyasi sürgün olarak yurtdışında yaşadığım uzun yıllar boyunca, küçük bir toplantıda bile konuşmaya cesaret edememiştim ve o güne kadar *Pravda*'ya tek bir satır bile yazmamıştım. Böyle bir okula çok ihtiyacım vardı.[73]

Krupskaya'nın eğitimi, yerel duma seçimleri aracılığıyla "kitle çalışması" için yakaladıkları yeni fırsatın Bolşeviklere ne türden kapılar açtığı hakkında çok şey söyler. Ayrıca, Lenin'in Krupskaya'nın yeni ve daha tatmin edici siyasi yaşamına daha yakından dahil olmaması uzak ihtimaldir.

Ne var ki yerel dumalar için yapılan seçimlerden daha belirleyici olan, tarihin göstereceği gibi, sovyetler için yapılan seçimlerdi. Lenin, Petrograd'a döndüğü andan itibaren sovyetlerin öneminin farkındaydı. Nisan ayındaki yukarıda bahsedilen kriz, İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetlerinin devrim önünde bir engel teşkil ettiğini ortaya çıkardığında, Lenin "bütün işçi ve askerlerden ... [sovyetlere] sadece çoğunluğun iradesini ifade edecek yoldaşlarını delege olarak göndermelerini," istedi. "Bir delegenin ço-

ğunluğun görüşünü yansıtmadığı her durumda, fabrikalarda ve kışlalarda yeni seçimler yapılmalıdır."[74] Yerel dumalardan farklı olarak, sovyetler için daha sık aralıklarla seçimler yapılıyordu ve bu seçimler geri çağırma hakkını da içeriyordu fakat Lenin'in mevcut yayımlanmış külliyatında buna ilişkin detaylar yer almıyor. Devrim sürecinde belirleyici bir dönüm noktası, Troçki'nin sözleriyle, Nisan'da sovyetteki işçi kesiminin "tamamen önemsiz bir bölümünü oluşturan" Bolşeviklerin, Temmuz'da fabrikalarda yapılan ara seçimlerde "üyeliklerin üçte ikisini" elde etmeleriyle ortaya çıktı. "Bu, kitleler arasındaki etkilerinin belirleyici hale geldiği anlamına geliyordu."[75]

Gerçi Lenin, Ağustos sonunda Petrograd Sovyeti için yapılacak seçimlerin yaklaşmasıyla birlikte buradaki temsil kurallarına itiraz etmişti. "İşçiler her bin kişi için bir temsilciye sahipken askerlerin her beş yüz kişi için bir temsilciye sahip olması"nı demokrasi ihlali sayıyordu. "*Eşit* sayıda seçmen için bir temsilci olması, her yerde demokrasinin ABC'sidir. Bundan başka her şey bir *aldatmaca*dır." Partinin bu konuda bir karar almasında ısrar ediyordu:

> (hem sovyetlerde hem de sendika kongrelerinde) *eşit* oy hakkı talep eden, eşitlikten *en küçük* bir sapmayı bir *aldatmaca* (tam olarak bu sözcüğü kullandı), bir *II. Nikolay yöntemi* olarak damgalayan bir karar. Merkez Komitenin bütün üyelerinin hazır bulunduğu bir toplantısında alınacak bu karar herkesin anlayabileceği bir dille yazılmalı ve bir bildiri halinde işçi kitleleri arasında dağıtılmalıdır.
>
> Eğer kendimize "demokrat" diyorsak bir demokrasi *aldatmacasını* hoş göremeyiz. Eğer bunu hoş görürsek demokrat değil, ilkesiz insanlar oluruz!![76]

Lenin'in önerisine esas olarak Sosyal Devrimcilerden gelen itiraz nedeniyle, sovyetin kendi kurallarını değiştirmemesi, Lenin'in sovyetin nasıl işlemesi gerektiğine dair demokratik bakış açısını boşa çıkarmaz. Bu tersliğe rağmen, sırasıyla 31

Ağustos ve 5 Eylül'de Petrograd ve Moskova sovyetlerinde delegelerin ezici çoğunluğu, Bolşeviklerin burjuvaziyle varılacak herhangi bir uzlaşmayı reddetme ve "Bütün İktidar Sovyetlere!" çağrısı yapan önergesini kabul ettiğinde Bolşevikler, büyük bir başarıya imza attı –bu, devrimci sürecin derinleştiğinin kanıtıydı. Troçki, bu anla ilgili şöyle yazar: "Sovyetlerle yarışmak için çaba sarf eden şehir dumaları bu tehlike dolu günlerde köreldi ve ortadan yok oldu. Petrograd duması 'bir genel durum izahati ve ilişki tesisi için' alçakgönüllülükle, sovyete bir delegasyon gönderdi."[77]

Seçim ilkesi, son olarak partinin kendisine uygulandı. Lenin'in, geçici hükümete karşı 20 Nisan protestosuyla ilgili yaptığı bir yorumda, bu ilkenin Şubat Devrimi'nden sonra tam olarak yürürlükte olduğuna dair etkileyici bir kanıt ortaya çıktı. Bolşevikler tarafından örgütlenen ve çağrısı yapılan eylem, planlanandan "bir nebze daha sol" oldu, "ciddi bir suç", düzeltilmesi gereken bir "örgütsüzlük" haline dönüştü. "Böyle bir duruma kasıtlı olarak yol açmış olsaydık, Merkez Komitede bir an bile kalmazdık."[78] Bir başka deyişle, Lenin ve diğer Merkez Komite üyeleri derhal geri çağrılırlardı. Yıllar boyunca seçimsiz bir işleyişe sahip olmuş olmak, fırsat çıktığında Bolşeviklerin seçim zorunluluğuna uymak konusundaki hassasiyetini köreltmemişti.

Ekim'in Öngününde

Lenin, Ekim Devrimi'nin getirdiği sorumlulukları üstlenmeden önce, bir yıldan uzun bir süredir son büyük eseri olacak metin üzerinde düşünüyor ve çalışıyordu: *Devlet ve Devrim: Marksist Devlet Teorisi ve Proletaryanın Devrimdeki Görevleri.* Altbaşlığın da belirttiği gibi, 1917 yazının sonlarında Rusya'daki olayların olası gidişatının getirdiği acil zorunluluk karşısında Lenin'in zaman zaman dile getirmekte olduğu şeyleri tek bir metinde toplayan kitap, Lenin, sonuçlarını görecek kadar yaşayamamış olsa bile, süreci teorik olarak besleyebilecek bir belgeydi.

Paris Komünü'ne ilişkin ayrıntılı bir tartışmanın hemen ardından gelen "Parlamentarizmin Ortadan Kaldırılması" başlıklı altı sayfalık bölüm, elinizdeki kitabın ilgi alanı içindedir. Lenin'in parlamentarizm eleştirisinde, daha önce söylemediği, esasen yeni olan hiçbir şey yoktur. Bu kez farklı olan, meseleyi ele alış biçimidir. Marx ve Engels'in Komün'den çıkardığı, işçi sınıfının sosyalist dönüşümü için parlamenter yönetimin kullanılamayacağı şeklindeki temel derse "pratik sosyalistlerin" ihanetinin –4 Ağustos 1914'te kullandıkları o vahim oylarla, katliamların önünü açmalarının yanı sıra– siyasi bir bedeli vardı. Marx ve Engels'i etkisizleştirerek, "parlamentarizmin her türlü eleştirisini anarşistlere bırakmış bulunuyor ve bu akıllara durgunluk veren gerekçeyle, parlamentarizme yöneltilen her tür eleştiriyi 'anarşizm' olarak mahkûm ediyorlar! 'İleri' parlamenter ülkelerdeki ... bu gibi 'sosyalistler' karşısında tiksintiye kapılan proletaryanın, oportünizmin ikiz kardeşinden başka bir şey olmamasına rağmen anarko-sendikalizme gittikçe daha sık yakınlık göstermesi hiç de şaşırtıcı değil"* ve eğer 2008'deki dünya kapitalist krizinin başlangıcından beri, sosyal demokrasinin, yani "pratik sosyalistler"in egemen olageldiğini söylemek kulağa bir politika tasviri gibi geliyorsa, o zaman öyledir.

Ama Marx, diye iddia ediyordu Lenin, "günümüzün sosyalizm haini"nin yapamadığını yaptı. Marx "özellikle durumun devrimci olmadığının açıkça görüldüğü dönemlerde, burjuva parlamentarizminin 'domuz ağılı'ndan bile yararlanmasını beceremediği için anarşizmden amansızca kopmasını bildiği gibi, aynı zamanda, parlamentarizme gerçekten proleter devrimci bir eleştiri yöneltmesini de biliyordu."** Ve Komün, ortaya bir alternatif koyan –ve Lenin'in söylemeye bayıldığı gibi, üreticilerin "herhangi bir kitabın yardımı" olmaksızın kendi kendilerine keş-

* Alıntının Türkçe çevirisi, Lenin, *Devlet ve Devrim*, çev. M. Halim Spatar-Celal Üster, (Yordam Kitap, İstanbul, 2015) s. 64'ten alınmıştır.

** Age., s. 64.

fettikleri–, yaşayan sınıf mücadelesiydi. Lenin, 1917'nin Ağustos ayında Rusya'da sosyalist devrimin gündemde olması nedeniyle Komün deneyiminin sonuçlarını düşünmeye, sosyalist bir toplumun neye benzeyeceğini ilk kez somutlaştırmaya başlamıştı.

Burada önemli olan, "günümüz 'sosyal demokratlarının" ihanetlerine rağmen Lenin'in temsilî demokrasiyi savunmaya devam etmesidir:

> Kuşkusuz, parlamentarizmden kurtulmanın yolu, temsil kurumlarını ve seçim ilkesini ortadan kaldırmak değil, temsil kurumlarını gevezelik edilen yerler olmaktan çıkarıp "faal" organlara dönüştürmektir. "Komün, parlamenter bir organ değil, aynı anda hem yürütme hem yasama işlevlerini üstlenen faal bir organ olacaktı."...Temsil kurumlarının olmadığı bir demokrasiyi, hatta proleter demokrasisini hayal edemeyiz; ama eğer burjuva toplumunun eleştirisi bizim için sadece boş sözler değilse, eğer burjuvazinin egemenliğini yıkma isteğimiz... sadece işçilerin oylarını kapmaya yönelik bir "seçim" sloganı değil, ciddi ve yürekten bir istekse, parlamentarizmin olmadığı bir demokrasiyi düşünebiliriz ve düşünmeliyiz.[79]*

Bütün bunlar, bir kez daha, Lenin'in en az yirmi yıldır söylemekte olduklarıyla uyumluydu. Onun görüşlerini besleyen sadece, 1905'ten beri Rus devrimi gerçekliği değil, aynı zamanda, genellikle parlamenter demokrasinin en iyi örneği olarak görülen İsviçre'de yaşama ve siyasi çalışma yapma fırsatı yakalamış olmasıydı. Krupskaya bu iki deneyimle ilgili olarak, "Eğer Lenin 1905 Devrimi ve ikinci sürgün dönemi boyunca yurtdışında yaşamamış olsaydı, *Devlet ve Devrim*'i yazamazdı gibi geliyor bana,"[80] diyordu.

Metnin bu bölümüyle ilgili görünüşte tuhaf olan, özellikle de Lenin'in önsözde 1905 ve 1917'nin derslerine değineceğini söylemiş olması nedeniyle, bir zamanlar Komün benzeri özellikleri nedeniyle methettiği organlar olan sovyetler hakkında hiçbir

* Age., s. 65 ve 67.

olumlu değerlendirmenin yer almıyor oluşudur. Ama bunda bir gizem yoktur. İhmal ettiği konuyla ilgili üç ay sonra açıkladığı gibi "Bölümün tek bir satırını bile yazacak zamanım yoktu; bir siyasi kriz (1917 Ekim Devrimi'nin öngünü) nedeniyle 'bölünmüştüm'. Böyle bir 'bölünmeye' ancak hoş geldin denebilir... 'Devrim deneyimi'ni yaşamak onun hakkında yazmaktan daha faydalı ve daha zevklidir."[81]

Kesin olan şu ki, "Temmuz Günleri"nden Eylül başına kadar, hatta tam olarak bu kitabı tamamlayıncaya kadar, Lenin ve Bolşevikler, sovyetlerin temsilî demokrasi kurumları olarak proletaryanın çıkarlarını ilerleteceğinden şüphe duyuyorlardı. Ama bu şüphecilik kısa süre sonra ortadan kayboldu. Yine Eylül'ün ilk haftasında, karşıdevrimi geri püskürtmede sergilediği kahramanca performans nedeniyle Lenin'in sovyetler konusunda duyduğu heyecan yeniden alevlendi. Ama "İktidar Sovyetlere!" talebi, Eylül sonunda uyardığı gibi, hemen uygulamaya konmalıydı: "Ya bütün iktidar Sovyetlere devredilir ve ordu bütünüyle demokratikleştirilir ya da bir başka Kornilov vakası yaşanır"; yani bir başka karşıdevrim girişimi.[82]

Ekim Devrimi'ne yaklaşılan günlerde Bolşevikler arasındaki tartışma, geçici hükümetin silahla devrilmesine, yani ayaklanmaya önderlik etmek için yeterli desteğe sahip olup olmadıklarıydı. Azınlıkta olan Lenin (Merkez Komitede bu konuda onun görüşlerine en yakın olan Troçki'ydi) böyle bir desteğin olduğu konusunda ısrarcıydı: "Her iki başkentte de İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetlerinde çoğunluğa sahip olan Bolşevikler, devlet iktidarını ellerine alabilir ve *almalıdır*... Metropollerdeki sovyetlerde elde edilen çoğunluk, halkın *bizim tarafımıza* geçmesinin *sonucudur*. Petrograd ve Moskova şehir konseyleri için yapılan seçimlerle sovyetler için yapılan seçimleri karşılaştırın. Moskova seçimlerini, 12 Ağustos Moskova greviyle karşılaştırın. Bunlar halka önderlik eden devrimci unsurların çoğunluğu ile ilgili nesnel gerçeklerdir."[83] Yine Lenin'e göre seçimler, en önemli seçim

için, oyunu ayağa kalkarak veren kitlenin başarı ihtimalini, sadece iktidarı ele geçirme değil aynı zamanda onu savunma konusundaki kabiliyetini ve istekliliğini hesaplamak için de paha biçilmez bir araçtı. "Halka öncülük eden devrimci unsurların çoğunluğu" şeklinde niteleditklerine dikkat etmek gerekir; Lenin bunları, oylarını ayağa kalkarak veren kesimlerin en etkilisi olarak görüyordu.

Lenin'in Dördüncü Duma seçimleri hakkında 1913'te ileri sürdüğü görüşü hatırlamak epey işe yarar çünkü bu seçimler de "*nesnel veri...*" sunuyordu. "Partilerin mücadelesi, yani pratikte seçmenlerin huzurunda verilen mücadele ve elde edilen sonuçlar, aynı şekilde, ülkedeki toplumsal güç dengeleri kavramımızın ve belirli 'sloganlar'ın anlamını test etmeye yarayan veriler sunar." Lenin, seçimlerin önemine ilişkin bu görüşünü, Ekim Devrimi'nden beş ay sonra Almanya'da ortaya çıkan Bolşevik benzeri bir devrimin başarı şansı hakkında yürütülen bir tartışma bağlamında tekrarladı: "Ekim'de, kitle gücüne dair kesin bir öngörüde bulunmuştuk. Sovyetler için yapılan kitlesel seçim deneyiminden işçilerin ve askerlerin ezici çoğunluğunun Eylül ve Ekim başı itibarıyla zaten bizim tarafımızda olduğunu sadece tahmin etmiyor, kesin olarak *biliyorduk*. Koalisyonun [hükümet] köylülüğün desteğini de kaybettiğini... ve bunun bizim davamızın çoktan başarıya ulaştığı anlamına geldiğini biliyorduk."[84]

Sovyet yürütme kurulunun Sosyal Devrimci-Menşevik liderliği, Eylül ortasında, esas olarak tabanda kaynamakta olan ve giderek Bolşeviklerin önderliğinde parlamenter arenaya taşınan enerjiyi başka yöne çevirme girişiminden ibaret olan bir "Demokratik Konferans" düzenledi. Lenin, parti liderliğinin baştan çıkmaması konusunda ısrar ediyordu: "Demokratik Konferansı bir parlamento gibi görürsek bu, bizim açımızdan büyük bir hata, düpedüz parlamenter ahmaklık olur; konferans, kalıcı ve egemen bir devrim parlamentosu olduğunu ilan etse bile, yine de *hiçbir konuda karar alamaz*. Karar alma yetkisi, onun *dışında*, işçi sı-

nıfının Petrograd ve Moskova merkez bürosundadır."[85] Marx ve Engels'in 1848'den çıkardıkları dersler ve Rusya'nın kendi devrim deneyimleriyle uyumlu olarak Lenin, seçim ve parlamento arenalarının "dışında" olan şeyin, Rusya'daki muhtemel "iç savaş" beklentisi ve bunun sonuçları açısından neden daha önemli olduğunu açıklıyordu: "'Parlamento' [yerel duma] seçimlerinden elde edilen veriler ile [20 Nisan'dan beri] kitle hareketlerinden... elde edilen verilerin bir karşılaştırması, Batı'da sıksık yapılan bir gözlemi, yani, *kitleleri* etkileme ve mücadeleye çekme söz konusu olduğunda, devrimci proletaryanın *parlamento-dışı* mücadelede parlamento mücadelesinden karşılaştırılmaz biçimde *daha güçlü* olduğunu, Rusya bağlamında, tamamen doğruluyor."[86] Lenin, Bolşeviklerin konferansı boykot etmeleri gerektiğine karar verdiğinde, 1905'teki "Buligin Dumasını boykot etmenin doğru taktiklerini" ve 1907'deki "Üçüncü Dumayı boykot etmenin yanlış taktiklerini biçimlendiren unsurlar"dan yararlanmıştı.[87]

Birtakım gecikmeler ve ertelemelerden sonra geçici hükümet nihayet Kurucu Meclis seçimleri için bir tarih belirledi: 12 Kasım. Aylar boyunca seçimlerin yapılması konusunda ısrar eden Bolşevikler derhal hazırlıklara başladı. Seçim sürecine proleter yaklaşım konusunda hep tetikte olan Lenin, buna rağmen, Merkez Komitenin yaptığı seçim listesinin bileşimini eleştirdi. İki sorun vardı. Birincisi, listede daha fazla işçi, "dört-beş kat daha fazlası" yer almalıydı, çünkü ezici çoğunlukla bir "köylü Kurucu Meclis..." olacak olan {mecliste} "köylü vekillerle yakın ve derin bağları sadece onlar kurabilir." İkinci ve bununla ilintili olan diğer sorun, listedekilerin pek çoğunun siyasi geçmişleri ile ilgiliydi: "Ayrıca adayların çok büyük bir bölümünün partimize yakın zamanda katılmış ve henüz test edilmemiş insanlar arasından geliyor olması da kesinlikle kabul edilemez... Merkez Komite, listeyi daha aylar ve aylar boyunca partimizde çalışması gereken bu tür adaylarla doldurararak Kurucu Meclis'te koltuk kapmak için yarışan kariyeristlere kapıyı ardına kadar açmıştır."

Lenin niyetini hemen belli etti: "Partimizin *ruhuna* göre zorlu proleter çalışma denemelerinden geçmiş mejrainotsi [Troçki'nin 1913'ten beri bağlı olduğu Bölgeler arası Birleşik Sosyalist Demokratlar Örgütü] içinden, mesela Troçki'nin adaylığına kimsenin itiraz etmeyeceğini, çünkü Troçki'nin öncelikle, gelir gelmez derhal enternasyonalist bir tavır aldığını; ikincisi, mejrainotsi içerisinde birleşme için çalıştığını; üçüncüsü, o zor Temmuz günlerinde devrimci proletarya partisinin sadık bir destekçisi ve işinin ehli olduğunu kanıtladığını söylemeye lüzum yok. Açıktır ki, listeye giren yeni parti üyelerinin çoğu hakkında aynı şey söylenemez." Partiye yeni üye olmuş adaylardan biri için, eğer Troçki gibi önceki görüşlerini "değiştirmek konusunda istekli" olduğunu belli ediyorsa, onun da dahil edilmesinin iyi olacağını söylüyordu. "Ama onu partiye katılmasından bir-iki hafta sonra Kurucu Meclis'e almak, *gerçekten* de partiyi, kariyeristler için, Avrupalı partilerin çoğuna benzer şekilde ve aynı türde kirli bir ahıra dönüştürür."

Kurucu Meclis'e girmek, bilinçli bir parti yönelimi gerektiriyordu: "Kurucu Meclis bünyesindeki ciddi çalışma, köylülerle yakın ve derin bağlar kurmayı içerecektir. Sadece köylü yaşamı ile teması olan işçiler buna uygundur. Kurucu Meclis'e hatipleri ve müellifleri yığmak orayı oportünizm ve şovenizmin uğrak yerine dönüştürür."[88] Lenin, tıpkı dört Devlet Dumasındaki RSDİP vekillerine, diğer görevlerin yanı sıra işçi-köylü ittifakı kurma konusunda bir yönelim sunmaya saatlerini ayırdığı gibi, Bolşeviklerin Kurucu Meclis'e aynı şeyi yapmak üzere girmelerini tasavvur ediyordu. Başka hiçbir parti üyesi, parlamenter arena vasıtasıyla bu hedefi gerçekleştirmek konusunda ne bu kadar uzun ve çok kafa yormuştu ne de bu konuda deneyime sahipti.

Troçki'nin halihazırda listede yer alması ve Lenin'in onu yürüdüğü yolda desteklemesi Bolşeviklerin iç normları hakkında özellikle öğreticiydi. Troçki'nin Bolşevik partiye sadece resmî olarak kabul edilmekle kalmayıp aynı zamanda partinin Merkez Komitesine seçilmesi, Troçki'nin hapiste ve Lenin'in kaçak oldu-

ğu sırada, partinin yukarıda değinilen Temmuz sonundaki yarı gizli Altıncı Kongresinde gerçekleşti. Oylama sonuçları da ayrıca açıklayıcıydı. En çok oy alan ilk dördün sıralaması şu şekildeydi: 134 kişinin oyundan, Lenin 133, Zinovyev 132, Kamenev 131, Troçki 131... Lenin ve diğer Bolşeviklerle Troçki arasında on yıldan uzun bir zamandır süregelen amansız çekişmeye rağmen, köprünün altından çok sular akmıştı. Lenin öldükten sonra Bolşevik partinin başına neler geldiğinin göstergesi, *Lenin Collected Works*'deki Merkez Komiteye seçilenler listesinde Troçki'nin adına yer verilmemeye devam ediliyor oluşudur. Ve Lenin'in Troçki'ye destek verdiği, ilk kez ancak Rusça beşinci baskıda gün yüzüne çıkmıştır.[89]

25 Ekim'de, geçici hükümetin özellikle Petrograd'da gerçek bir savunma yapamamasıyla damgalanan ve dolayısıyla asgari düzeyde kan dökülerek zorlanmadan hayata geçirilen devrim, Lenin'in nüfusun etkin çoğunluğunun –tepkilerini ayağa kalkarak vermeye istekli olanların– ayaklanmayı destekleyeceğini söylerken aslında haklı olduğunun ikna edici kanıtlarını sunar. Yaptığı hesaplarda hiçbir şey devrimden önceki muhtelif seçimlerin sonuçları kadar önemli değildi.

Ekim'den beş yıl önce Lenin, Paris Komünü ayaklanmasının sıcaklığında, isyan edenleri hatalı davranmakla suçlayan eski bir tanıdığına Marx'ın yazdığı mektupları görmüştü. Marx'ın yanıtının değerini anlamak için, ayaklanmadan altı ay önce zaferi getirecek liderlikten ve nitelikli müttefiklerden yoksun olan Paris işçi sınıfına tam tamına bunu yapmamalarını öğütlediğini bilmek gerekir. Ama ayaklanma bir kez başladıktan sonra Marx ayaklanmaya karşı mı çıkmıştır, diye sorar Lenin. "Hayır. 12 Nisan 1871'de, Marx, [Ludwig] Kugelmann'a her Rus sosyal demokratın ve her okur-yazar Rus işçisinin duvarına asılı olarak görmek isteyeceğimiz türden *coşku dolu* bir mektup yazar... kitlesel halk hareketini gördüğünde, bunu tarihsel devrimci harekette ileri bir adıma işaret eden büyük olaylara katılan birinin keskin dikkatiyle

izlemiştir... Marx'ın başka her şeyden daha çok değer verdiği şey, kitlelerin tarihsel inisiyatifiydi... Marx, *liderleri* erken bir başkaldırıya karşı nasıl uyaracağını biliyordu. Ama Marx'ın gökyüzünü fethe çıkan *proletaryaya* karşı tutumu, nesnel bir kılavuzun, [Louis] Blanqui ve [Josef] Proudhon'un sahte teorilerine ve hatalarına rağmen *bütün* bir hareketi *daha yüksek bir seviyeye* taşımakta olan kitlelerin mücadelesine katılan birinin tutumuydu."

Ardından Lenin, Marx'ın, "mücadelenin umutsuzluğundan ve romantizme karşı gerçekçilikten bahseden" Kugelmann'ın Komünarlar hakkındaki "şüpheler"ine dönük eleştirisine dikkatini veriyordu: "Marx hemen (17 Nisan 1871'de) Kugelmann'a acı bir ders verdi. *'Eğer mücadeleye sadece eksiksiz biçimde elverişli olanaklara sahip olunan koşullarda girilseydi, dünya tarihini yapmak gerçekten çok kolay olurdu* [italikler Lenin'in].' diye yazdı. Başarı şanslarını önceden *tam doğrulukla* hesaplama çabasının şarlatanlık ve umutsuz bir bilgiçlik olduğunun farkındaydı. Onun *her şeyin üstünde* tuttuğu şey, işçi sınıfının dünya tarihini *yapma* konusunda kahramanca ve kendini feda edercesine inisiyatif alıyor olmasıydı. Marx dünya tarihini, sahip olunan olanakları önceden eksiksiz biçimde hesaplayacak durumda olmadan yapanların bakış açısıyla görür; 'Öngörmek kolaydı... silaha sarılmamalılardı...' diye ahlak dersi veren dar kafalı entelektüelin bakış açısıyla değil... Ayrıca Marx, tarihteki bazı anlarda, umutsuz bir dava için bile olsa, *kitlelerin* gözü kara mücadelesinin kitlelerin daha ileri eğitimi ve *bir sonraki* mücadeleye hazırlanması için zorunlu olduğunu değerlendirebilecek durumdaydı."[90]

EKİM'DEN SONRA

Yeni Rus devletinin lideri olarak Lenin'in pek çok görevi arasında devrimin sunduğu derslerin süzülüp çıkarılması da vardı. Bu derslerin tartışıldığı ve yayıldığı tek yer, yeni kurulan Komünist Enternasyonal, yani Komintern, yani Üçüncü Enternasyonal'di.

En önemli derslerden biri, Bolşeviklerin iktidarı almak için seçim ve parlamento arenalarını nasıl kullandıklarıydı. Lenin'in bu başlık altındaki belirleyici ve nihai açıklamalarından iki metin ortaya çıktı. Bu derslerin başına gelen şey, devrimin Lenin'in ölümünden sonraki birkaç yıl içinde gözler önüne serilen kaderine ayrılmaz bir şekilde bağlıydı.

Devrimci Parlamentarizmi Savunurken

1917'de merkezde yer alan tartışma; Rusya'da hangi sınıfın egemen olacağına dair daha temel bir meselenin yansıması olan, hangi temsilî demokrasi biçiminin, sovyet demokrasisinin mi parlamenter demokrasinin mi geçerli olacağı tartışması Ocak 1918'de çözüme kavuştu. Bolşevikler önderliğindeki ayaklanmanın ertesi günü, Bolşeviklerin çoğunlukta olduğu İkinci İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri Kongresi, kendi adına yapılmakta olan şey üzerindeki tasarruf yetkisini aldı. Bolşevik ve sol Sosyal Devrimciler koalisyonunun işbaşında olduğu sovyet yönetimi dönemi başlamıştı. Lenin'in her zaman söylediği gibi, sadece iktidardaki işçiler ve köylüler Kurucu Meclis'in toplanmasını sağlayabilirdi. Kurucu Meclis seçimleri 12 Kasım'da nihayet başladı.[91] Petrograd ve çevresinde Bolşevikler açıkça galip gelirken bir bütün olarak ülkede en yüksek oyu Sosyal Devrimciler almıştı. Lenin, parti sağ kanat ve sol kanat olarak bölünmeden önce oluşturulduğu için, Sosyal Devrimci listenin aldığı oyun halkın gerçek iradesini yansıtmadığını iddia ediyordu. Durum ancak seçmenler, politikalarıyla uyuşmadıkları seçilmiş vekilleri geri çağırma hakkına sahip olursa düzeltilebilirdi. Sovyet Merkez Yürütme Kurulu, bununla ilgili bir kararname yayımlayarak Rusya'da üst siyasi otoritenin sovyetler mi Kurucu Meclis mi olduğu konusunda kaçınılmaz bir fikir ayrılığına zemin hazırladı. 5 Ocak'ta Kurucu Meclis toplandığında, Sovyet Yürütme Kurulu, meclisten sovyetlerin egemenliğini tanımasını istedi. Kurucu Meclis'in bunu yapmaması Lenin'i ertesi gün meclisin feshini is-

temeye sevk etti; komitenin oylayarak kararlaştırdığı ve olan şey tam olarak buydu.

Geriye dönüp bakıldığında Ekim Devrimi'ni başlatan olay, Kerenski ve Kornilov'un Temmuz ve Ağustos 1917'de sovyet iktidarına son verme tehdidine karşı işçi ve köylülerin sovyetleri savunmaya gelmesiydi. Ama sovyet iktidarı yeni doğmuş Kurucu Meclis'i tehdit ettiğinde, meclisi kurtaracak ölçüde tepki verebilecek sınıfsal bir güç yoktu. Kurucu Meclis'in güneş altındaki kısa varlığı 6 Ocak'ta gayri resmî bir şekilde son buldu. Bu iki temsilî demokrasi kurumundan hangisinin etkin çoğunluğun desteğinden yararlandığı konusunda, aradaki bu fark çok şey söyler. Bundan çok kısa bir süre sonra baş gösteren iç savaşın sonuçlarına ilişkin de benzer bir değerlendirme yapılabilir. Lenin, daha önce de belirtildiği gibi, böylesi büyük bir yangın bekliyordu ve seçim verilerine dayanarak karşıdevrimin nihai yenilgisini isabetle öngörmüştü. Ekim'den sonra sovyet iktidarı yerini aldığında, öngörüleri konusunda kendinden daha emin olabilmişti. Devrim, ilk icraatlarından birinde, Bolşeviklerin yoksul köylülere toprak dağıtılması yönündeki vaadini yerine getirerek Rusya'nın en büyük seçim çevresinin sovyet yönetimine destek vermesini sağlamıştı. Genç devrimin kısacık ömründeki en önemli anda köylülüğün onu savunmaya gelmesi ve iç savaşta zafer kazanmasını sağlaması, tam da bu kararnameyi yayımlayanın uzun süredir ertelenen Kurucu Meclis değil sovyet iktidarı olması sayesindeydi.[92]

Kurucu Meclis'in feshedilmesi, Lenin'in, Kautsky gibilerin eleştirilerine karşı sovyet yönetimini savunmasını gerektiriyordu. Lenin'in 6 Ocak'ta Sovyetler Merkez Yürütme Kuruluna hitaben yaptığı meclisin feshini isteyen konuşması, tezinin özüne iniyordu: "Tek başına halkın inisiyatifiyle yaratılmış olan sovyetler, dünyanın başka hiçbir ülkesinde benzeri olmayan bir demokrasi biçimidir... Bir zamanlar, Kurucu Meclis'in çarlıktan ve ünlü iktidar organlarıyla Kerenski cumhuriyetinden daha iyi olduğunu

düşünüyorduk ama bütün halkın devrimci örgütü olan sovyetler, ortaya çıktıkları anda, doğal olarak dünyadaki herhangi bir parlamento ile karşılaştırılamaz bir biçimde üstün hale geldiler," diyerek Nisan Tezleri'ne atıfta bulunuyordu: "Geçtiğimiz Nisan ayı gibi eski bir tarihten beri vurguladığım bir olgu."[93] Daha sonra, sovyetlere alternatif olarak sunulan burjuva demokrasisine ilişkin Marksist bakış açısıyla yaptığı en veciz açıklamalarından birinde; "Hiçbir burjuva cumhuriyet, ne kadar demokratik olursa olsun, hiçbir zaman emekçi halkın sermaye tarafından baskı altına alınmasına yönelik bir aygıttan, burjuvazinin diktatörlüğünün bir aracından, sermayenin siyasi egemenliğinden başka bir şey olmamıştır ve olamaz. Demokratik burjuva cumhuriyet çoğunluk egemenliğini vaad ve ilan eder ama toprağın ve diğer üretim araçlarının özel mülkiyeti var olmaya devam ettiği sürece bunu hiçbir zaman hayata geçiremez,"[94] diyor ve kendi örneğini sunuyordu: "Dünyadaki en demokratik cumhuriyetlerden biri Amerika Birleşik Devletleri'dir ama (1905'ten beri orada bulunanlar da muhtemelen bilirler ki) toplumun bütünü üzerindeki sermayenin gücünün, bir avuç multimilyonerin gücünün Amerika'da olduğu kadar kaba ve açıkça yozlaştığı başka bir yer yoktur. Sermaye bir kez ortaya çıktı mı bütün topluma egemen olur ve hiçbir demokratik cumhuriyet, hiçbir oy hakkı onun doğasını değiştiremez."[95]

İlgili bir diğer mesele, yeni sovyet hükümetinin burjuvazinin seçme hakkının elinden alınmasına yönelik kararıydı ama bu Lenin'e göre, "proletarya diktatörlüğünün zorunlu ve ayrılmaz özelliği olan"[96] bir konu değildi. Bu, "Rus devriminin *spesifik koşulları* ve gelişiminin izlediği *spesifik yol*"[97] ile ilgiliydi. Bu karar "... belirli bir yurttaş kategorisinin yaşam boyu seçme haklarından mahrum edilmesi... anlamına gelmez. Bu sadece, sosyalist Sovyet Cumhuriyeti'nin temel yasalarını ihlal ederek, sömürücü statülerini bırakmama ve kapitalist ilişkileri muhafaza etme çabasında ısrar eden sömürücülere uygulanır... Çok yakın gelecekte, dış saldırıların durması ve mülksüzleştirenlerin mülksüzleşti-

rilmesi sürecinin tamamlanması, belirli koşullar altında, proleter devletin sömürenlerin direnişinin bastırılması için yeni yöntemler seçebileceği ve sınırsız eşit ve genel oy hakkını uygulamaya koyabileceği bir durum yaratabilir."[98] Bu nedenle, "Anayasamızı diğer ülkelere model olarak önermiyoruz."[99] İç savaş, diğer Rus gerçeklikleriyle birlikte, Lincoln'ün Amerikan İç Savaşı'nda başvurduğu önlemlerden hiç de farklı olmayan bu tür önlemler alınmasını gerektiriyordu.

Lenin, "nüfusun ancak yüzde ikisi ya da üçünü"[100] oluşturan Rus burjuvazisinin oy hakkından mahrum edilmesini savunurken, kadınların siyasi sürece daha geniş katılımlarının sağlanmasında ısrar ediyordu: "Kadın işçilerin seçimlerde daha büyük bir rol alması çok önemlidir. Sovyet hükümeti, erkeklere ayrıcalıklar tanıyan ve kadınları erkeklerle kıyaslandığında daha aşağı bir duruma iten tüm eski, burjuva ve utanç verici yasaları yürürlükten kaldıran dünyadaki ilk ve tek hükümettir... Bu nedenle sovyete, komünist ya da değil, partili ya da değil, daha çok kadın işçi seçin. Eğer sadece işini hassasiyetle ve özenle yapan dürüst bir işçiyse parti üyesi olup olmaması fark etmez –Moskova sovyetine onu seçin."[101]

Son olarak, sovyet yönetiminin temellerinin parti programında dile getirilmesi ihtiyacı ilk kez hissedilmişti. Lenin'in ortaya koyduğu yedi maddeden ilk ikisi bu gerekçelerin özünü oluşturuyordu:

> Emekçi yığınların, devletin yapısı ve yönetimi üzerindeki daha doğrudan nüfuzu (yani demokrasinin daha yüksek biçimi) sovyet tipi devlette hayata geçirilmektedir. Bunun nedeni, ilk olarak, seçim sistemi ve seçimlerin daha sık yapılabilme olanağı ve sonra da burjuva demokrasisinin en iyi biçimlerine kıyasla kent ve kır işçileri için çok daha basit ve kapsamlı biçimde, yeniden seçim ve seçilenlerin görevlerinden geri alınabilme koşullarının yaratılmış oluşudur... ikinci olarak, Sovyet iktidarında, başlıca seçim birimi ve devlet yapısının çekirdeği olarak coğrafi bölün-

menin değil, ekonomik ve sınai birimin (fabrikanın) esas alınmasıdır.[102]*

Kurucu Meclis seçimlerinin ayrıntılı sonuçları bir yıl sonra erişilebilir hale geldiğinde Lenin'in yoğun hesaplara olan tutkusu en civcivli dönemine girmişti. Lenin verilerin sadece Bolşeviklerin Ekim'de iktidarı neden ele geçirebildiklerini değil, ayrıca 1919'un sonunda neden iç savaşı kazanma yolunda olduklarını da açıkladığını ileri sürüyordu. Lenin'in hasımları bile onun tahlillerinin nesnelliğini ve geçerliliğini kerhen de olsa kabul eder.[103] "Kurucu Meclis Seçimleri ve Proletarya Diktatörlüğü"nde ileri sürdüğü iddianın özü, Eylül 1917 itibarıyla partisinin Rusya'nın en etkili seçmenlerinin çoğunluğunu, ayağa kalkarak tepki göstermeye en yatkın olanları, kendi yanına çekmiş olmasıydı. Bolşevikler o dönem bu devlet iktidarını, köylüler için toprak kararnamesi yayımlayarak Rusya'nın köylü çoğunluğunu kazanmak amacıyla kullandı. Ve orada ileri kapitalist ülkelere de uygulanabilecek bir ders vardı:

> Proletarya nüfusun çoğunluğunu kendi safına kazanmadıkça zafer elde edemez. Ama bu kazanmayı *burjuvazinin egemenliği altındaki* bir seçimde oyların çoğunluğunu almakla sınırlandırmak ya da seçimleri çoğunluğu elde etmenin koşulu haline getirmek, ya aşırı ahmaklıktır ya da düpedüz işçileri aldatmaktır. Proletarya, nüfusun çoğunluğunu kendi safına çekmek için ilk olarak burjuvaziyi alaşağı etmeli ve devlet iktidarını ele geçirmelidir; ikinci olarak, sovyet iktidarını kurmalı ve eski devlet aygıtını tamamen yıkmalıdır ki burjuvazinin ve küçük burjuva arabulucuların proleter olmayan emekçi halk üzerindeki etkisini, itibarını ve egemenliğini bunun vasıtasıyla hemen zayıflatır. Üçüncü olarak, proleter olmayan kitlelerin çoğunluğunun ekonomik ihtiyaçlarını *sömürenlerin zararına ve devrimci bir tarzda* karşılayarak, burjuvazinin ve küçük burjuva arabulucuların onlar üzerindeki etkisini *tamamen ortadan kaldırmalıdır*.[104]

---

* Alıntının Türkçe çevirisi, *Halkın Devlet Yönetimine Katılımı Üzerine*, Yordam Kitap, çev. Metin Çulhaoğlu, s.174-175'ten alınmıştır.

Lenin, Kautsky ve diğerlerinin yanılgısının "son derece önemli siyasi meselelerin oy vererek çözülebileceğini hayal etmek" olduğunu söylüyordu. "Bu tür sorunlar, eğer akut hale gelmiş ve mücadele ile şiddetlendirilmiş sorunlarsa, fiilen *iç savaş*la çözülür." Lenin'in bu yaklaşımının anlamını kavramak için Amerikan İç Savaşı üzerine düşünmek gerekir. Rusya'nın uzun süredir kapanmayan yarasının muadili olan, Amerika'nın "son derece önemli siyasi sorunu"nu ne ülkenin anayasası, ne de 1860 başkanlık seçimi çözebilmişti. Sadece muazzam boyutlardaki büyük bir yangın köleliğe son verebilirdi. Lenin, Birinci Dünya Savaşı'nın neden olduğu kıyımın ortasında ve Lincoln'ün İkinci Göreve Başlama Konuşmasındaki en akılda kalıcı cümlesini andırır şekilde; "Dünyada işçi sınıfının kurtuluşu için ateş ve kılıçla ortadan kadırılması *gereken* hâlâ çok şey var,"[105] diye yazmıştı.

Makalenin son bölümü Lenin'in tezini özetleyen on noktayı tez-benzeri bir tarzda listeler (bkz. Ek H). "Kurucu Meclis Seçimleri ve Proletarya Diktatörlüğü" başlıklı yazısı, Rus deneyiminin bir genellemesi ve özeti olarak seçim ve parlamento arenalarının devrimci bir tarzda kullanımı üzerine Lenin'in sondan bir önceki açıklamasını oluşturacaktır.

Lenin, partinin 1918'deki Yedinci Kongresinde delegelere söylediği gibi, sovyet iktidarını savunurken neyi amaçlamadığını mutlak surette ortaya koymuştur: "Hiçbir şekilde, parlamenter kurumlara kesinlikle hiçbir değer vermiyormuşuz gibi bir izlenim vermemeliyiz. Bu kurumlar kendilerinden önce gelenlere göre muazzam bir ilerlemedir."[106] "Kurucu Meclis Seçimleri" makalesindeki on "tez"den üçüncüsü aslında bu görüşün altını çiziyordu. Bundan dört ay sonra 1920'de yazdığı çok iyi bilenen "*Sol Komünizm: Bir Çocukluk Hastalığı*" broşüründe, Lenin parlamenter arenada yer almak konusunda en güçlü savunmasını yapıyordu. Bağlam, dünyanın başka yerlerindeki, özellikle de yeni Komünist yani Üçüncü Enternasyonal'e üye ülkelerdeki hevesli devrimciler için Bolşevik Devrimi'nin çekiciliğinin giderek artmasıydı. Bolşeviklerin ikti-

darı neden ve nasıl ele geçirdiği konusundaki berraklık, Rus yoldaşlarına imrenenler için çok önemliydi. Ortadaki mesele şimdi, Ekim ayaklanmasını sihirli bir mermi olarak görme eğilimiydi. Büyük Britanya'daki Sylvia Pankhurst gibi devrimcilere yazdığı mektupların yanı sıra, Lenin'in broşürü ve Enternasyonal'in 1920'deki İkinci Kongresindeki Bolşeviklerin müdahalesi, bu tür bir dar Rus devrimi okumasını düzeltmeye çalışıyordu.[107]

Lenin, Rus devriminin tarihsel yerine ilişkin onun çok önemli ve çok ihmal edilen nitelendirmesiyle başlıyordu. O zaman merkezde bulunuyordu ama "İleri ülkelerden en azından birinde proleter devrimin başarı kazanmasından kısa süre sonra, muhtemelen keskin bir değişim yaşanacaktır: Rusya bir model olmaktan çıkacak ve bir kez daha ('sovyet' ve sosyalist anlamda) geri bir ülke haline gelecektir."[108] Ardından güncel Bolşevik deneyime dayanan esas fikrine geliyordu: "Mücadelenin parlamenter ve parlamenter olmayan biçimlerinin, parlamentoyu boykot taktiğinin ve parlamentoya katılma taktiğinin, legal ve illegal mücadele biçimlerinin birbirinin yerini alması ve aynı şekilde aralarındaki karşılıklı ilişkilerin ve bağların birbirinin yerini alması; tüm bunlar, olağanüstü zengin bir içeriğin göstergesidir."[109] Partinin on yıllık Duma deneyimini kısaca tasvir ettikten sonra bunun anlamını süzüp çıkarıyordu:

> Bugün, sonraki dönemlerle bağlantısı şimdi hayli belirgin olan, bütünüyle tamamlanmış bu tarihsel döneme geri dönüp baktığımızda, 1908-1914 arasında Bolşevikler, en zorlu mücadele koşullarında legal ve illegal mücadele biçimlerini birleştirmenin *zorunlu olduğu,* en gerici parlamentoda ve gerici yasalarla bastırılmış diğer bir dizi kurumda (hastalık yardımı kurumları vb.) bile yer almanın *zorunlu olduğu* bakış açısını savunmamış olsalardı, proletaryanın devrimci partisinin özünü (bırakın güçlendirmeyi ve geliştirmeyi) koruyamayacakları açıkça ortaya çıkmıştır.[110]

"Zorlu mücadele" sözü, Dumaları boykot etme ya da buralarda yer alma konusunda sürekli yinelenen tartışmaya göndermede

bulunuyordu. 1905'teki Buligin Dumasını boykot kararı doğru olsa bile, "1906'daki Dumayı" boykot kararı, "küçük ve kolayca telafi edilebilir bir hata olmasına rağmen bir hataydı"; bu, Lenin'in bu hatayı yazılı olarak ilk kabul edişidir ki o dönemin dolaylı kanıtları da bunu gösterir.

Rus deneyimi, özellikle de karşıdevrimi örgütlemenin merkezi haline geldiklerinde parlamentolarda yer almamayı savunan Üçüncü Enternasyonal bünyesindeki görüşlere meydan okuyordu: "Biz Bolşevikler en karşıdevrimci parlamentolarda yer aldık ve deneyim göstermiştir ki bu katılım, Rusya'daki birinci burjuva devriminden (1905) sonra ikinci burjuva devriminin (Şubat 1917) ve ardından sosyalist devrimin (Ekim 1917) taşlarını döşemek için devrimci proleter parti açısından sadece yararlı değil aynı zamanda elzemdi."[111] "Elzem" sözcüğünün kendisi bu kitabın tezlerinden biri için de, yani Lenin'in seçim/parlamento stratejisinin Bolşeviklerin 1917'deki başarısını açıklamakta büyük bir yer kapladığı tezi için de elzemdir.

Parlamentoların artık "işe yaramaz" hale geldiğini iddia eden sözde devrimcilerin bu iddialarına Lenin hem evet hem hayır diye yanıt verir. Paris Komünü ve Rus deneyimi aslında yeni bir temsilî demokrasi döneminin başladığını göstermişti. Ama her ikisi de ancak "on yıllarla sayılabilecek" tarihsel bir gelişmenin sadece başlangıcıdırlar. Bu arada, sermayenin diktatörlüğü yerinde durduğu sürece, "soldakilar" parlamentolara katılacaktır. Lenin "Bir Avrupa parlamentosunda gerçekten devrimci bir parlamento grubu yaratma{nın} Rusya'da olduğundan çok daha zor" olduğunu kabul ediyordu. "Bu anlaşılır bir şey. Ama bu sadece, 1917'nin spesifik ve tarihsel olarak kendine özgü koşullarında sosyalist devrimi başlatmanın Rusya için kolay olduğu ama Rusya için devrimi *sürdürmenin* ve tamamına erdirmenin Avrupa ülkelerine göre daha zor olacağı genel gerçeğinin özel bir ifadesidir."[112] Evet, "yabancı komünistler şundan emin olabilirler", Rusya'da parlamenter çalışma yapmak "alışılagelmiş Batı Avrupalı seçim

kampanyalarından oldukça farklıdır. Bundan sık sık şu sonuç çıkarılıyor: 'Bu, Rusya'da olandır, bizim ülkemizde parlamentarizm farklıdır.' Bu yanlış bir çıkarımdır. Bütün ülkelerdeki komünistler ve Üçüncü Enternasyonal taraftarları, yaşamın bütün alanlarında ve her aşamada, eski sosyalist, sendikalist, anarşist ve parlamenter çalışma biçimini, *yeni bir* çalışma biçimine, komünist çalışma biçimine *dönüştürmek* amacıyla vardır."[113] Enternasyonal'in İkinci Kongresindeki tartışmada Lenin delegelere, Şubat Devrimi'nden sonra kısa süreli de olsa Rusya'nın da, Bolşeviklerin mecliste nasıl müzakere edileceğini öğrenmek durumunda kaldığı bir burjuva demokrasisi deneyimi yaşadığını hatırlattı.[114]

Son olarak, parlamenter çalışma yapmanın bir başka yararı daha vardı. Rus deneyiminin gösterdiği gibi, "'liderler'in yeraltında gizlenmesinin sık sık zorunlu olduğu koşullarda güvenilir, denenmiş ve manevi otoriteye sahip, iyi 'liderler'in *gelişmesi* çok zor bir konudur; legal ve illegal çalışma birleştirilmeden ve *'liderler' diğer yollar yanında*, parlamentolarda da *denenmeden* bu zorlukların başarıyla üstesinden *gelinemez*." "Kötü liderler"le ilgili sorun, Almanya'da olduğu gibi parlamenter arenanın kendisi değil, "parlamento seçimlerini ve parlamento kürsüsünü devrimci ve komünist tarzda kullanmayı beceremeyen ve hatta kullanmaya *gönlü olmayan* liderler"di.[115] Diğer bir deyişle "illegal faaliyet" yürüten bir komünist olmak kolayken insanı her gün devrimci siyasetten taviz vermeye ayartan meclis arenasında olmak, "legal" faaliyet yürüten bir komünist olmak daha zordu. İki çalışma alanını birleştirmek bu nedenle en iyi komünist eğitim labarotuvarı olurdu.

Sol Komünizm, Lenin'in seçim/parlamento stratejisini işçi sınıfının siyasi ağırlığa sahip olduğu bir ülke için tasarladığını açık bir biçimde doğrular. Lenin'in son ve onu güçsüz bırakan felce yakalanmasından iki buçuk yıl önce yazılan, bundan sonra yazdıklarından çok daha uzun olan seksen iki sayfalık bu broşür, "Kurucu Meclis Seçimleri" ile birlikte, Lenin'in bu

konuya ilişkin eksiksiz ve nihai yaklaşımını oluşturur. Üçüncü Enternasyonal'in 1920'deki İkinci Kongresinde Troçki, Nikolay Buharin ve Zinovyev tarafından kaleme alınan "Komünist Partiler ve Parlamentarizm Üzerine Tezler" kabul edildi (bkz. Ek I). Bunlar, esasında Lenin'in "Kurucu Meclis Seçimleri" başlıklı makalesinin ve *Sol Komünizm*'deki tezlerinin ayrıntılandırılmasından ibaretti. İkinci Kongre delegelerince Komintern'e katılım için gerekli görülen yirmi bir koşul içinde Lenin'in görüşme ve tartışmalarına etkin bir şekilde katıldığı koşul, 11 numaralı koşuldu. Bu karar, İkinci Enternasyonal'in 1914'te Ağustos Silahları patladığı zamanki ihanetini akılda tutarak, üyelerinden "kendi parlamento gruplarından... güvenilmez unsurları" temizlemelerini ve grup üyelerinin parti yürütme kurullarına "sözde değil özde" bağlı olduklarından emin olmalarını ve her birinin "bütün faaliyetlerini gerçekten devrimci propaganda ve ajitasyonun çıkarlarına tabi kılmalarını" talep ediyordu."[116]

Lenin'den Sonra Leninizm

Üçüncü Enternasyonal'e üye olan hevesli devrimciler Lenin'in tavsiyelerini ciddiye aldılar. Yıllar sonra Macar Marksist Georg Lukács gençlik dönemi komünizmini şöyle hatırlar; bir tür "kendini adamış sekterlik... Burjuva parlamentolarda yer alma fikrine saldıran polemik yüklü makalem bu eğilimin iyi bir örneğidir. Makalenin kaderi, –Lenin'in elinden çıkan eleştirisi– benim sekterlikten uzaklaşmak için ilk adımı atmamı sağladı. Lenin yaşamsal bir ayrıma, aslında bir paradoksa, dünya tarihsel bir bakış açısından bir kurumun işe yaramaz hale gelebileceğine –tıpkı, örneğin sovyetlerin parlamentoları işe yaramaz kılması gibi– ama bu işe yaramaz hale gelmenin, taktik nedenlerle bu kurumun dışında kalmayı gerektirmediğine; tersine katılmak gerektiğine işaret ediyordu."[117] Ama Lenin'in ölümüyle (ve ardından mumyalanmasıyla) birlikte böyle tavsiyeler artık kolay bulunmaz hale geldi.

Lenin'in bütün çabalarına rağmen başka yerlerdeki devrimcilerin kendi işçi sınıflarını siyasi iktidara taşımak için, Bolşeviklerin yaptıklarını yapmadaki eksiklikleri, Rus devriminin sonuçlarını ve dolayısıyla Lenin'in vasiyetini açıklamada geniş bir alanı kaplar. Marx ve Engels yaşamlarının sonunda ve Lenin de 1905 gibi erken bir tarihte, Rusya'daki sosyalist devrimin tamamına erdirilmesinin, devrimin Avrupa'daki ileri kapitalist ülkelerden birine yayılmasına bağlı olduğunu açıkça belirtmişti. Bir an için Almanlar, Bolşeviklerin yaptığının bir benzerini yapacak gibi olmuştu. Ama yeni komünist partinin hataları ve sosyal demokrasinin karşıdevrimci eylemleri bunu imkânsız kıldı. Rus devriminin giderek artan yalnızlığı, iç savaşın yıkıcı maliyeti ile birleşerek kısa süre sonra Stalin'in başını çekeceği bürokratik karşıdevrimi besleyen bir zemin haline geldi. Lenin, son aylarında neler olup bittiğinin farkındaydı –Sovyetler Birliğini "bürokratik çarpıklıklarla malul bir işçi devleti" olarak tanımlıyordu– ve hasta yatağından bu gelişmeyi durdurmak için sonunda başarısız olacak bir mücadele yürütüyordu.[118] Bir başka deyişle Stalinist karşıdevrime en iyi açıklamayı sunan, Lenin'deki demokrasi eksikliğinden ziyade, siyasi ve tarihsel olarak beklenmedik durumların ortaya çıkmasıdır.[119] Lenin'in programında ve pratiğinde yer alan hiçbir şey, bu beklenmedik durumların yaşanmasından önce böylesi bir sonucu öngöremezdi. Umulur ki elinizdeki kitap, şimdiye kadar Lenin'in içten demokratlığını fazlasıyla ve ikna edici bir biçimde belgeleyebilmiştir. Kuşkusuz Rusya'da hiç kimse onunla bu anlamda yarışamaz. Marx ve Engels gibi, Lenin de demokrat olmak için devrimci olmak gerektiğini derinden kavramıştı.

Bu kitap açısından Stalinist karşıdevrimin en iyi kanıtı, Üçüncü Enternasyonal'in 1935'te yapılan Yedinci Kongresinde, Moskova'nın Enternasyonal üyelerine dayattığı politikadır. Faşizmle mücadele adı altında, *"Komünistler... proletaryanın sınıf düşmanlarına karşı kısa ya da uzun vadeli anlaşmalar temelinde*

sosyal demokrat partilerle, reformist sendikalarla ve diğer emekçi örgütleriyle ortak eylem geliştirmek için çaba sarf etmelidir." Seçim arenası açısından bunun anlamı şöyledir: "Komünistler sosyal demokrat partilerle ve sendikalarla birleşik cephe kurmaya çalışmalı, ... gerici ve faşist adayların seçilmesini engellemek için gereken her türlü çabayı sarf etmelidir. Faşist tehlike karşısında, komünistler... *ortak bir platform altında ve ortak bir anti-faşist liste ile seçim kampanyalarına katılabilir* [bütün italikler orijinal]."[120]

Bunlar, bu kitabın okurlarına tanıdık gelmiştir, olabilir. Lenin'in birden fazla Duma seçiminde mücadele ettiği çizgi aslında buydu. Menşevikler sürekli, faşistlerin muadili Kara Yüzler'in seçilmesini önlemek için, onlara göre "ehvenişer" olan Kadetlere destek vermeyi savunuyordu. Lenin de hararetle bu fikre karşı çıkıyor ve daima, Marx ve Engels gibi, "Kara Yüzler korkusu"na rağmen işçi sınıfının bağımsız politik eylemi için mücadele ediyordu. Yedinci Kongrenin Üçüncü Enternasyonal'in son kongresi olması tesadüf değildi. Stalin, Franklin Delano Roosevelt gibi burjuva devlet başkanlarını, yeni Halk Cephesi politikası sayesinde ülkesindeki komünistlerin tehdit olmaktan çıktığına ikna etmek için, o zamanlar çoktan koma haline girmiş olan örgütün fişini tek taraflı olarak çekti. Kendine rehber olarak Moskova'yı seçen ve o dönem büyük çoğunluğu oluşturan sözde devrimcilere göre Lenin'in gerçek seçim/parlamento stratejisi hiçbir zaman onlara uygun olmamıştı. Sadece Troçki'nin liderliğini takip eden görece küçük bir grup durumu farklı algılamıştı.

* * *

Lenin'in gerçek programını savunmak ve bunun için mücadele etmek Troçki'ye düştü. Bir zamanlar Lenin'in amansız bir muhalifi olan, onu jakobenlikle suçlayan Troçki, Bolşevik zaferi sağlamak üzere 1917'de Lenin'le kucaklaşmıştı ama sonra, 1940'ta, karşıdevrimci mücadeleye önderlik ettiği gerekçesiyle Stalin'in suikastçilerinden birinin ellerinde can verdi. Sovyet deneyimi-

nin ulaşmaya çalıştığı şey konusunda, Troçki'nin Ekim 1917'deki Bolşevik zaferden yirmi yıl sonra yazdığı *Rus Devriminin Tarihi*'ndeki son yorumlarında ortaya koyduğundan daha iyi bir perspektif yoktur.

> Bir bütün olarak ele alındığında insanlık tarihinin yükselişi, bilincin, doğada, toplumda ve insanın kendi içindeki kör güçler karşısındaki birbirini izleyen zaferleri olarak özetlenebilir. Eleştirel ve yaratıcı düşünce doğayla mücadelesinde şimdiye kadar elde ettiği muazzam başarılarıyla övünebilir. Fiziksel ve kimyasal bilimler halihazırda insanın maddenin efendisi olmanın eşiğinde olduğu bir aşamaya ulaşmıştır. Ama toplumsal ilişkiler hâlâ mercan adaları gibi oluşuyor. Parlamentarizm toplumun sadece yüzeyini aydınlattı, o da oldukça yapay bir ışıkla. Yamyamlık ve mağara hayatı döneminden kalan monarşiyle ve diğer kalıntılarla karşılaştırıldığında, demokrasi elbette büyük bir zaferdir ama insanların toplumsal ilişkilerindeki kör güçler oyununa o da ilişmez. Bilinçaltının bu daha derin alanına ilk el atan Ekim Devrimi'dir. Sovyet sistemi, şimdiye kadar sadece birikmiş sonuçların hüküm sürdüğü, toplumun bu en temeline bir amaç ve plan getirmek istiyor.[121]

ABD Kongresi dahil, temsilî demokrasinin mevcut örneklerinin, insanlığın bu konuyla ilgili son sözü olduğu varsayılmadıkça, Bolşevikleri en azından daha iyisini yapmaya çalışmış oldukları için takdir etmek gerekir.[122] Son sözü Lenin hak ediyor, çünkü 1908'de burjuva demokrasisi gerçekliği ile ilgili ortaya koyduğu kavrayış, bugün yasama süreçlerini kullanarak mevcut kapitalist krizi emekçi halkın sırtından çözmeye çalışan egemen sınıfların izlediği yolu bütün çıplaklığıyla somutlaştırıyor. "Parlamentarizm, en demokratik cumhuriyetlerin bile özündeki içkin karakteri, yani sınıfsal baskı organı olma özelliğini ortadan kaldırmaz, aksine gözler önüne serer."

Sonuç

2013 yazı sonlarında bu satırlar yazıldığı sırada, Kahire'den gelen haberler, görevden alınmış olan Müslüman Kardeşler üyesi Mısır Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi'nin askerlerle şiddet içeren bir karşı karşıya geliş yönünde hazırlık yaptığına işaret ediyordu. Hüsnü Mübarek'in otuz yıllık iktidarını Ocak 2011'de çökerten kitlesel protestoların, yani "Arap Baharı"nın Mısır versiyonunun ürünü olan Mursi hükümetinin, bu kez kendisi "sokakların" kurbanı oluyordu. Arap Baharı, Mübarek'in devrilmesiyle elde ettiklerinin, İslamcı rejim tarafından yavaş yavaş yok edildiğini giderek daha çok hissetmeye başlamıştı. Öte yandan demokrasi hareketi neye karşı olduğunu bilse bile ne istediği üzerinde tam bir fikir birliğine varmış değildi. İşte bu gedikten, Mısır'ın en azından liderliğe sahip tek kurumu devreye girecekti: ordu. Dört bölüm önce ve yaklaşık bir yıl öncesinde Mısır'ın demokratik devrimini herkesin ele geçirebileceğine işaret ederek sormuştum: "Bu hareket adına iktidara gelmeye hazır ve bir programı olan bir liderlik var mı?" Şimdiye kadar gördüklerimiz bize olmadığını gösteriyor.

Bu kitap (birinci cilt *Lenin'in Seçim Stratejisi, Marx ve Engels'ten 1905 Devrimi'ne* ve elinizdeki cilt) pek çok açıdan, tarihin, devrimci liderliğin nasıl biçimlendirileceğine dair dersler sunup sunmadığını irdeliyor. Odak noktası Lenin ve Bolşevik Devrimi'dir ve Lenin'in tam da bunu yapmak için seçim ve parlamento arenalarından nasıl yararlandığıdır. Şimdiki görev, öncelikle anlatının etrafında örüldüğü dört tezi destekleyecek

yeterli ve ikna edici kanıt sunulup sunulmadığını göstermektir. İkincisi, eğer inandırıcı kanıtlar sunulabilmişse o zaman bu çok zengin ve şimdiye kadar anlatılmamış hikâye ile ilgili, literatürdeki dostlarının ve düşmanlarının büründüğü sessizliği açıklayan nedir? Son olarak Bolşevik deneyim, hâlâ yayılmakta olan daha önce görülmemiş kapsamdaki kapitalist krize karşı, sadece Tahrir Meydanındakilere değil, dünya emekçileri için bir işçi sınıfı çözümü arayışında olan dünyanın her yerindeki eylemcilere bir ders sunar mı?

KANITLARIN VE DÖRT TEZİN GENEL DEĞERLENDİRMESİ

Kitabın iddialarına geçmeden önce, sırada Lenin'in seçim ve meclis stratejilerinin özetiyle bu stratejilerin nasıl sonuç verdiği var. *LSS 1905*'in 1. Bölümü'nün konusu olan Lenin'in iki temel dayanağı, Marx ve Engels tarafından vasiyet edilmişti. 1848-49'un "Avrupa Baharı"nın bilançosunu çıkaran çağdaş komünist hareketin iki kurucusuna göre, bunların ilki, siyasette asıl belirleyicinin parlamento dışında cereyan eden olaylar olduğudur. Bunun tersine inanmak, parlamenter ahmaklıktan mustarip olmaktır. Hangi sınıfın iktidarı alacağını belirleyen şey, kitlelerin sokaklarda ve barikatlarda ne yapıp ne yapmadığıdır. Ayrıca bu iki yılın başarısız ayaklanmaları, liberal burjuvazinin devrimlere önderlik etme konusuna sınıfsal bir ilgisinin kalmadığını da ortaya koymaktadır. Daha sonra "parlamento arenası dışında" yaşanan hiçbir an, Marx ve Engels'in perspektifine övgü dolu ikinci temel dayanağı veren 1871 Paris Komünü kadar öğretici olmamıştır. İsyancı Komünarlar sadece iki buçuk ay iktidarda kalmalarına karşın halkın tüm kesimlerinin toplumsal ihtiyaçlarını karşılamak üzere burjuva devletini ve o devletin parlamenter aygıtını kullanamayacaklarını hızla öğrendiler. Sosyalist dönüşüm için yeni tür bir devletin, iktidarın yasama ve yürütme işlevlerini

bünyesinde birleştiren bir devletin inşası gerekiyordu. Marx ve Engels'e göre emekçi sınıfın devlet iktidarını fethetmesine ve sosyalist dönüşüme giden parlamenter bir yol bulunmuyordu.

Marx ve Engels, seçim/parlamento arenasının, işçi sınıfının iktidara yükselmesi için bir vasıta olamasa da bu arayışta benzersiz ve paha biçilmez bir yardımda bulunacağını ileri sürüyordu. Ancak bunun için işçi sınıfının "seçilme ihtimalleri olmasa bile "kendi güçlerini ölçmek, devrimci tutumu ve parti duruşunu kamuoyuna sergilemek" üzere seçimlerde kendi adaylarını göstermesi gerekiyordu. İşçi sınıfı, 1848-49 devrimine ihanet eden liberallerin, "bu şekilde demokratik tarafı bölüyorlar, reaksiyonerlere zafer olanağı sağlıyorlar"[1] şeklindeki suçlamalarına bakarak bu gayreti göstermekten vazgeçmemeliydi. Marx ile Engels'in "Avrupa Baharı"ndan çıkardığı bilançolardan biri olan (stratejilerinin kurucu belgesi ve Lenin'in derinlemesine bilmekle kalmayıp "alıntı yapmaktan her zaman büyük zevk aldığı") "Mart 1850 Çağrısı"nın esas mesajı, işçi sınıfının bağımsız siyasi eylemiydi. "Çağrı"dan yaptıkları bu alıntılardan iki paragraf önce yer alan, neden "işçilerin silahlı ve örgütlü olmaları gerektiğine" dair ayrıntılı bir argüman, zorunlu olduğu zaman Marx ve Engels'in silahlı mücadeleye başvurmaya hazır oldukları ve bizatihi seçimlerin işçilerin iktidara gelmesini sağlayacağı konusunda hayale kapılmadıklarını açıklıkla ortaya koymaktaydı. Seçim, son derece önemli olmasına rağmen devrimci çalışma alanlarından sadece biriydi. İkilinin işçi sınıfının seçim çalışmaları ve parlamenter mücadele alanları üzerine yazdığı sonraki kitaplar, makaleler ve mektuplar –*LSS 1905*'in 1.Bölümü'nde ayrıntılı olarak anlatıldığı gibi– esas olarak "Çağrı"daki temaların detaylandırılıp ilk işçi sınıfı partilerinin, özellikle de Almanya'daki partinin deneyimleri üzerine şekillenmiş tavsiyelerle tamamlanmasından ibarettir.

Marx'la Engels'in fikirlerini zaten iyi bilen Lenin, Rus monarşisinin 1905'teki kitlesel ayaklanmalar karşısında vermek zorunda kaldığı bir taviz olan Birinci Dumanın 1906'da toplan-

masıyla ortaya bir fırsat çıktığında, bu fikirleri coşkuyla hayata geçirecekti. *LSS 1905*'in 2. Bölümü'nün konusu budur. Seçilen on beş RSDİP (Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi) milletvekilinin hepsinin Menşevik olmasına karşın (Bolşevikler seçimleri boykot etmişti) Lenin onlara kucak açtı. *LSS 1905*'in 3. Bölümü'nde açıklandığı gibi Lenin'in esas görevi, köylü vekillerin desteğini almak isteyen liberal Kadet partisinin bu çabasını baltalamak üzere, köylülerin temsilcileriyle bir ittifak yapmalarına ihtiyaç olduğu konusunda Menşevik vekilleri ikna etmekti. Sosyalist devrime götürecek zorunlu bir araç olarak burjuva devrimi yaklaşımına sahip olan Lenin, bu fikir doğrultusunda liberallerle köylülerin ittifakı yerine işçilerle köylülerin ittifakını kritik önemde görüyordu. Kurmaya çalıştığı bu iki sınıfın gerçek ve etkili ittifakı Dumanın duvarlarının dışında cereyan edecek olmasına karşın Lenin, RSDİP Duma grubunun yasama konusundaki müzakere ve etkinliklerinin bu sonucu sağlamak için paha biçilmez değerde olduğunu görüyordu. Başarı, sadece Kadetlerin değil, onların temsil ettiği Rus liberal burjuvazisinin demokratik devrim için zorunlu bir sınıf olduğu varsayımıyla onlarla flört eden Menşeviklerin de esaslı bir eleştiriye tabi tutulmasından geçiyordu. Gelmekte olan devrimin bir burjuva demokratik devrim olacağını Lenin de kabul ediyor ancak bu konuda liberallere değil, büyük çoğunluğu mülk sahibi olmak isteyen köylülüğe bel bağlıyordu. Dumaya seçilmiş köylü vekiller ise köylülüğün siyasi temsilcisi olmaya en yakın adaydılar. Lenin'in toprak meselesi konusundaki tartışmaları bu kadar yakından izlemesinin ve yazdığı makalelerle grup üyelerinin yapacakları konuşmaların taslaklarına dönük müdahalede bulunmasının nedeni buydu. Ona göre Birinci Dumanın egemen partisi olan Kadetler, kendi gerçek karşıdevrimci renklerini yine kendileri açığa çıkaracaklardı. Marx'la Engels'in Avrupa Baharı'ndan çıkardığı dersleri, özellikle de liberallerin ihaneti konusunu iyi çalışan Lenin'in Kadetler konusundaki tahmini doğru çıkacaktı.

Romanov standartları nedeniyle kireç tutmuş olsa da, Kadetlerin başı çektiği bir Duma bile fazlasıyla liberaldi ve sadece üç aylık bir görüntü verdikten sonra sepetlendi. Bu sırada Bolşevikler ve Menşevikler Stockholm'de, Duma çalışmasının nasıl yapılacağı konusunda önemli normlar üzerinde fikir birliğine vardıkları bir birlik kongresi yaptılar. En önemlisi, partinin Duma grubunu denetlemesi gerektiğiydi. Duma tatil edilip yeni seçim çağrısı yapılacağı düşüncesiyle, kongre ayrıca Kadetlerle seçim bloku kurmama konusunda da karar aldı. Çar Nikolay'ın Dumayı feshine cevaben Lenin, RSDİP ve köylü vekillerini, parlamenter dokunulmazlıklarını silahlı direniş örgütlemek üzere kullanmaya çağırdı; bu, ajitasyon ve propaganda kanalı olmasının ötesinde Duma çalışmasının Lenin için ne kadar önemli hale geldiğinin bir kanıtıdır.

Lenin, cebinde Birinci Duma deneyimiyle, İkinci Duma hazırlıkları için kolları sıvadı; *LSS 1905*'in 4. Bölümü böyle başlar. Bu kez Bolşeviklerin Dumayı boykot etmemesini sağlama almış ve yoğun bir parti içi tartışma ve oylamanın ardından çoğunluğu kendi tarafına çekmeyi başarmıştır. Rejimin giderek artan baskıcı politikaları göz önünde bulundurulduğunda bu davayı savunmak kolay değildi. Bu dönem, Lenin'in silahlı mücadelenin örgütlenmesi üzerine hiç yazmadığı kadar çok şey yazdığı dönemdir. Daha sonra seçim kampanyası için hazırlıklara başladı ve konuyla ilgili anahtar niteliğindeki ilk yazısını kaleme aldı. Yazının özü, ilerici güçlerin seçim arenasında her zaman karşı karşıya kaldıkları, her zaman güncel bir konu olan oyların bölünmesi ve ehvenişer ikilemi üzerineydi. Kadetlerle blok kurmamak, faşist benzeri Kara Yüzler'in zafer kazanmasına neden olmaz mıydı? Marx ve Engels'in "Çağrı"sından beslenen Lenin hem siyaseten hem de kanıtlara dayanan gerekçelerle, bu fikre karşıydı; yoğun hesaplamalara olan tutkusuyla, kanıtlara dayanan gerekçeler bulmak için, Birinci Duma seçim sonuçlarının ayrıntılı bir analizini yaptı. Bu ve ilgili diğer yazılar işçi sınıfının bağımsız

eylemi ile tutarlılık içinde seçim bloklarının nasıl kurulup seçim kampanyasının nasıl yürütüleceğini izah ediyordu. Toplam 524 vekilden 157'sini köylü ve 67'sini RSDİP vekillerinin oluşturduğu ve dolayısıyla daha büyük bir temsil gücü elde ettikleri İkinci Duma Şubat 1907'de toplandığında, Lenin, Birinci Dumada kaldığı yerden devam ederek işçi-köylü ittifakını biçimlendirmek için, hemen çoğunluğu Menşeviklerden oluşan grupla yakından çalışmaya başladı. Toprak sorunu yine merkezdeki konuydu. Lenin'in grup için kaleme aldığı konuşmalar, köylü vekilleri ve bunları Bolşevik basından takip eden kamuoyunu köylülerin gerçek müttefiklerinin neden liberal Kadetler değil de işçi sınıfı olduğuna ikna etmek üzere tasarlanmıştı. Köylü vekillerin oy verme davranışları ve yaptıkları konuşmalar, Lenin'e stratejisinin işe yaradığına inanması için yeterince gerekçe veriyordu. Bu kez Londra'da toplanan bir başka ve daha öğretici parti kongresi, bu yöndeki çabalarını sürdürmesi için Lenin'e daha çok yetki verdi. Yeni Dumanın hükümetle bir kez daha çarpışma rotasına girmesine katkıda bulunan, bu çalışmadaki başarıydı.

Haziran 1907'de rejim İkinci Dumanın fişini çekti, RSDİP vekillerinin çoğunu tutukladı ve yeni bir seçim kararnamesi yayımladı; ama bu kez kendi isteğine daha uygun bir Duma oluşmasını sağlayacak kurallarla. Bu cildin Birinci Bölümü, Lenin'in bariz biçimde antidemokratik yeni kurallara rağmen Bolşevik yoldaşlarını seçimlere katılmak konusunda nasıl bir kez daha ikna etmek zorunda kaldığına dair bir değerlendirme ile başlıyor. Böyle yaparak 1905 olaylarına ve devrimcilerin demokratik olmayan seçimlere ne şekilde katılması gerektiğine ilişkin en özlü analizini sunmuş oluyordu Lenin. Tartışma en sonunda, önce seçimlerin boykot edilmesini, sonra da Dumada yeterince uygun bir tavır göstermediklerini iddia ettikleri RSDİP vekillerinin geri çağrılmasını isteyen otzovist azınlığın ayrılmasıyla, Bolşevik saflarda bir bölünme ile sonuçlandı. Lenin'in Üçüncü Duma için yapılan seçim kampanyasındaki rolü ile ilgili belgeler İkinci

Dumadakine göre daha az olsa da, uzaktan bile önceki seçimdeki kadar aktif olduğu açıktır. Yeni seçim yasası amacına ulaşmıştı: Hem RSDİP hem de köylülüğün temsili yeni Dumada dikkate değer ölçüde azalmıştı; toplamda 442 vekil içinde, sırasıyla 67'den 18'e ve 157'den 13'e düşmüştü. Üçüncü Dumanın 1907-1912 arasındaki görev süresinin, sınıf mücadelesindeki gerileme dönemiyle çakışması –karşıdevrim tam kapasite çalışıyordu– Duma çalışması ile kitle çalışmasını koordine etmek için daha az olanak sunuyordu. Buna rağmen Lenin RSDİP ile köylü vekilleri arasındaki işbirliğini derinleştirebilmişti. Geçmişe dönüp bakıldığında bu, aynı zamanda Lenin'in devrimci parlamenter çalışma diyeceği şey için, yani legal çalışma ile illegal çalışmanın bileşimi için yararlı bir eğitim sahası olmuştu. Ama bu, kendisini böyle bir yönteme adamış bir parti liderliği gerektiriyordu. Bu liderliğin ortaya çıkması, ancak RSDİP içindeki Bolşevik ve Menşevikler arasındaki de facto bölünmenin, Lenin'e bu çalışmanın liderliğinde daha net bir yetki verecek şekilde, 1912'de "resmî" hale gelmesiyle gerçekleşti.

1912'nin sonunda Dördüncü Dumanın toplanmasının, sınıf mücadelesinde yeni bir ayaklanma ile aynı zamana denk gelmesi, parlamenter arenayı "yeni bir Rus devrimine ... hazırlanmak için" kullanmayı mümkün kıldı; İkinci Bölümün odaklandığı konu budur. Bolşevik seçim kampanyasının ekseni, liberalizm ile demokrasi arasındaki farkın berraklaştırılmasıydı; seçim anlaşmalarına olan yaklaşım da bunun sonucunda belirlenmiş oluyordu. Seçim sonuçları, seçmen huzurunda bu çok farklı iki perspektifin "denenmesi"ne hizmet etti. RSDİP grubunun sayısı 13'e düşmüş olsa da, 7 Menşevikten farklı olarak grubun 6 Bolşevik vekili, kısmen, işçi sınıfına kendi seçim kurulunu {*curia*} bahşeden daha önce benzeri olmayan bir seçim prosedürü sayesinde, daha öncekilerden farklı olarak sanayi işçileri arasından geliyordu. On bir üyeden oluşan köylü temsilcileri RSDİP vekilleriyle, özellikle de Bolşeviklerle çalışmaya devam etti. Hükümetle ve sansürle sü-

rekli saklambaç oynayan bir günlük gazeteyle, *Pravda* ile donanmış olan ve hâlâ uzakta olan Lenin, legal ve illegal çalışmayı koordine etmek için daha elverişli bir konumdaydı. Gelecek nesiller için en önemlisi, Bolşevik vekillerden birinin bıraktığı paha biçilmez görgü tanıklığıydı. Menşevik ve Bolşevik vekiller arasındaki üstesinden gelinemez farklılıkların, 1913 sonbaharında çok aleni bir bölünmeyle sonuçlanmasını Bolşevikler açısından çok münasebetsiz bir durum izledi: Bir Duma grubu liderinin adı, Çar gizli polisinin ücret bordrosundaydı.

Bütün bunlar 1914'ün Temmuz ayında neredeyse devrimci bir durumun ortaya çıkması ve ardından Birinci Dünya Savaşı'nın Ağustos Silahları'nın patlamasıyla doruk noktasına ulaştı. Rejimin şovenist kampanyasına sadece, şimdi sayıları beşe düşen Bolşevik vekiller karşı çıktı ve parlamenter dokunulmazlıklarından yararlanarak savaşa karşı aktif bir kampanya yürüttüler. Alman partisindeki ve Batı Avrupa'nın başka yerlerindeki muadilleri, legal statülerini kaybetme korkusuyla aynısını yapmak konusunda genel olarak sınıfta kaldılar. Bolşevik vekiller bu çabaları nedeniyle tutuklandı, yargılandı ve 1915'in başında ağır hapis cezalarına çarptırıldı. Vekillerin savaş karşıtı faaliyetleri ve içlerinden birinin mahkemedeki tavrı, Lenin için "devrimci parlamentarizm modeli" haline geldi.

Savaşın bir sonucu olarak üç yüz yıllık Romanov hanedanının Şubat 1917'de devrilmesi, Lenin ve Bolşeviklerin yeniden canlanan parlamenter arenayı kullanmasını bir kez daha mümkün kıldı ama bu kez yeni bir yönetim kurumu eşliğinde. Sovyetler, dumalardan farklı olarak, yasama ve yürütme işlevlerini bünyesinde birleştirmişti. 3. Bölümün gösterdiği gibi, dört ayrı devlet dumasından gelen on yıllık deneyim, bu tür bir çalışma yürütmek konusunda Bolşeviklerin çok işine yaradı. Yerel duma seçimleri ve sovyetler, Marx ve Engels'in işçi sınıfı partisi için genel ve eşit oy hakkının avantajları konusundaki tavsiyelerini tam olarak hayata geçirmelerine izin verdi: "Kendi güçlerini ölç-

mek", "işçi sınıfının olgunluğunu tartmak", "işçiler arasındaki kaynama noktasını" ölçmek ve "silahlı devrim çağrısı yapılması gereken zamanı mükemmel bir doğrulukla" göstermek. Lenin'in hesaplamalarında hayati önem taşıyan bu tavsiye, Duma deneyimi ile birleştiğinde, Ekim 1917'de Bolşeviklerin işçi sınıfını siyasi iktidara taşıyabilmelerinin sadece nedenlerini ve zamanlamasını değil, aynı zamanda bu zaferin nasıl başarıyla savunulduğunu da açıklar. Lenin'in devrimden sonra çok sayıdaki görevinden biri, dünyanın başka yerlerindeki devrimciler için bu derslerin özünü çıkarmak ve genelleştirmekti.

Tekrarlamak gerekirse, bu kitabın ortaya attığı dört iddiadan birincisi, seçim ve meclis arenalarını devrimci amaçlar için kullanma konusunda kimsenin Lenin'den daha ileri olmadığıdır. İkincisi, kullandığı çerçeve ve ulaştığı sonuçların Karl Marx ve Friedrich Engels'in siyaseti üzerine sağlam bir şekilde oturduğudur. Üçüncüsü, uluslararası Marksizmde sosyal demokrasi ile komünizm arasındaki tarihsel bölünmenin, büyük oranda Marksistlerin bu iki arenada nasıl davranması gerektiği konusunda çok farklı iki anlayışa (bir yanda Lenin, diğer yanda yirminci yüzyılın sosyal demokrasisi halini alacak kesim) sahip olmasına bağlı bir biçimde, Ağustos 1914'te silahlar patlamadan önce fiilî bir gerçeklik haline gelmiş olduğudur. Sonuncusu, modern komünist hareketin kurucularının seçim politikalarıyla ilgili Lenin'e bıraktıkları üstün özelliklere sahip programın, Bolşeviklerin 1917 Ekim'inde nasıl olup da egemen olduklarını açıklamak konusunda hayli yararlı olduğudur.

(1) Seçim ve parlamento alanlarını devrimci amaçlar için kullanma konusunda başka birinin Lenin'den daha fazlasını yapmış olması mümkündür; ama böyle biriyle ilgili hiçbir yazılı kayıt yoktur. Kayıtlar, Lenin'in bizzat kendisi hakkında ve böylesi olası bir başka kişiyle bağlantısı içerisindeki bir Lenin hakkında neler ortaya koymaktadır? Lenin'in seçim/parlamento

süreci hakkında bu kadar çok şey söylemek zorunda kalmış olduğunu öğrenmekten dolayı okurun da benim kadar şaşırdığını tahmin ederim. Bu iki ciltte sunulanlar, Lenin'in yazılarının İngilizcedeki en eksiksiz basımı ve Rusça baskıya göre nispeten kısa olan *Lenin Collected Works*'te (*LCW*) yer alanların en iyi ihtimalle yüzde beşidir. Lenin'in konuyla ilgili yazılarının esas kısmı, 1905 Devrimi ile 1915'te Bolşevik vekillerin yargılandığı dönem arasını kapsar, 45 ciltlik derlemenin 8. cildinden 21. cildine kadardır ve *LSS 1905*'in 3. ve 4. Bölümleri ile bu cildin 1. ve 2. Bölümlerinde süzülüp değerlendirilmiştir. Bu 14 ciltte daha çok ilgi gösterilen tek konunun köylü sorunu olduğunu görüyorum –ki Lenin'in Duma çalışması boyunca işçi-köylü ittifakını biçimlendirme yönündeki çabalarının gösterdiği gibi bu, seçim/parlamento sorunundan ayrı düşünülemeyecek bir meseledir. Külliyatın dizininde seçim/parlamento konularıyla ilgili madde sayısı, neredeyse Lenin'in daha çok bilinen parti-inşa projesi ile ilgili madde sayısı kadardır. Örneğin demokratik merkeziyetçilik normu, seçim/parlamento çalışması ile yakından bağlantılıdır (ama bugüne kadar böyle anlaşılmamıştır). Daha somut olarak, yetkili parti kurullarının kararları Duma grubu için bağlayıcı olacak mıdır, olmayacak mıdır? Ek olarak, *LCW*'nin Lenin'in konuyla ilgili o güne kadar yazdıklarının tamamını içermediği haklı olarak varsayılabilir. Daha önce belirtildiği gibi Krupskaya, o ve Lenin 1907'nin sonunda Finlandiya'ya kaçmadan önce pek çok belgeyi imha etmek zorunda kaldıklarını söylüyordu ki kuşkusuz bunların çoğu seçimlerle ve parti grubunun İkinci Dumadaki faaliyetleriyle ilgilidir. Ayrıca savaşın başlamasıyla Krakow'a kaçmak zorunda kaldıklarında, arkalarında bir belge hazinesi bıraktıkları da biliniyor. Bir tahmine göre, bunlar 640 cilde eşdeğer bir hacme, yani 45 ciltlik *LCW*'nin 14 katı büyüklüğe ulaşıyor.[3] *LCW* dikkatlice okunduğunda, çoğu kesinlikle Dördüncü Duma ile ilgili olan hiçbir belge 45 cilt içinde kendine yer bulamamış gibi görünmüyor.

Demek ki seçim/parlamento siyasetinin Lenin'in projesinde başka herhangi bir şey kadar merkezî bir yer tuttuğu açıkça bellidir (bu, standart Leninoloji değerlendirmelerinin hiçbirinde kabul edilmez). Daha da önemlisi, elinizdeki çalışmanın etrafında döndüğü eksen, ayrıntılandırdığı şey, devrimci siyasete bağlılıktır. Bolşevikler, kendi saflarında bunun yapılabileceğinden kuşku duyan önemli bir şüpheci çekirdek barındırdıkları için, Lenin {seçim/parlemento arenasına} parlamentoya katılımı savunmak ve haklı olduğunu gösteren kanıtlar sunmak zorundaydı. Bu Bolşeviklere ek olarak, en iyi temsilcisinin Sosyal Devrimciler olduğu, çekimserlik yanlısı-anarşist zihniyetteki güçler de vardı. Çarlık Rusyası'nın neredeyse mutlakiyetçi karakteri anlaşılabilir şekilde her iki alanda da yer almakla ilgili şüpheciliği besledi.

Öte yandan bir de kuşkucuların korktuğu şeye, devrimci siyasetten taviz vermeye her zaman meyilli Menşevikler vardı. Lenin'in Menşeviklerle yaptığı polemiklerde sürekli tekrar eden konulardan biri, Menşeviklerin Kadetleri desteklemeyi haklı çıkarmak için kullandıkları ehvenişer (Kara Yüzlerle korkutma) taktiğinin çürütülmesiydi. Bu iki eğilimin bileşimi, Lenin'in uyanık ve kıvrak olmasını gerektiyordu. Üçüncü Duma grubunun hataları ve boykotçuların onlara yönelttikleri eleştiriler Lenin'i sadece Dumada yer almayı savunmak değil, aynı zamanda oradan olumlu sonuçlar üretmek zorunda da bıraktı. Üçüncü Dumanın görev süresinin ortasında, Lenin bunun gerçekleşmesini sağlama sorumluluğunu üstlendi. Dördüncü Duma için yeni seçimler yapılacağı, bunlara hazırlanmak ve Üçüncü Duma grubunun düştüğü zaafa meydan vermemek gerektiği düşüncesiyle, Lenin hayati adımlar attı. 1912'deki Prag Konferansı, eski RSDİP'ye bir nokta koydu ve yeni Bolşevik partiyi hayata geçirdi; bu yine, seçim/parlamento çalışması ile parti inşası arasındaki bağlantı noktasıdır.

Peki ya Lenin'in karşısındaki olası diğer kişi? Lenin'den önce ya da onun yaşadığı dönemde böyle bir külliyat ortaya çı-

karmaya yakın başka birileri var mıydı? Bu olasılık dışıdır çünkü böyle birileri olsaydı Lenin onlara atıfta bulunurdu. 1905'te Lenin konu hakkında aralıksız yazmaya başladığında, bulabildiği kadarıyla Marx ve Engels'in söylediği her şeye göndermede bulunuyordu. Hatta daha önce, Kautsky'nin 1893 tarihli kitabı *Der Parlamentarismus*'tan (Parlamentarizm) alıntılar yapmıştı ki muhtemelen bu terimi de ondan almıştı. Uluslararası sosyal demokrasinin hâkim kurumu olduğu için Alman partisinin (SPD) yaptığı ve söylediği her şeyle yakından ilgiliydi. Belirli bazı yazılardan ziyade, daha sıklıkla SPD'nin eylemlerine ve her iki alanda alınacak tutum için model olarak Liebknecht ve Bebel örneklerine işaret ediyordu. Seçim/parlamento çalışmasını Lenin'in eserlerinin yaptığı gibi aynı kapsamda ayrıntılandıran bir SPD yazılı kaynaklar bütünü kesinlikle yoktur. Belki de parti arşivlerinde keşfedilmeyi bekleyen sahipsiz bir belge hazinesi gömülüdür. Ama o zamana kadar bu iddiamı sürdüreceğim. Ne de başka herhangi bir Batı Avrupalı sosyal demokrat parti açısından Lenin'in ürettikleriyle kıyaslanabilecek bir malzeme söz konusudur. Hollandalı Marksist Anton Pannekoek'in 1910'da yayımlanan, Lenin'in de övgüyle bahsettiği *Die Taktischen Diferenzen in der Arbaiterbewegung*'ı (Emek Hareketindeki Taktik Farklılıklar) bu kuralın istisnasıdır.

Ne Menşevikler ne de Martov gibi liderlerinden herhangi biri, Lenin'in ürettiği kadar zengin bir külliyat üretmiştir. Menşevik kaynakları baştan başa taramadan da böyle bir iddia ileri sürülebilir çünkü Lenin'in kendi kayıtları burada da yol göstericidir. Onlarla yoğun ve açık tartışmalar yürütmüş olması nedeniyle önemli herhangi bir Menşevik müdahaleyi gözden kaçırması imkânsızdır. Örneğin Martov'un seçim/parlamento çalışmasına ilişkin görüşleri konusunda Lenin'i okuyarak, onun iyi bilinen ve bu konu dışında güvenilir olan resmî biyografisinin sunduklarına göre daha çok şey öğrenilebilir.[4] Gerçek, hiçbir Menşeviğin, çalışmanın devrimci standartlara sıkı sıkıya bağlı kalmasını

sağlamak konusunda uyanık olmak bakımından Lenin kadar zaman ve enerji harcamadığıdır. Menşevikler sürekli ittifak arayışı içinde oldukları Kadetlerle olan farklılıkları minimize etmekle meşgulken Lenin devrimci sosyal demokrasi ile liberalizm arasındaki farklılıklar konusunda işçileri eğitmek için Duma seçimleri ve Duma görüşmeleriyle ilgili her fırsata yapışıyordu; muhtemelen Lenin'in müdahalelerinde en çok tekrarlanan konu budur. Bu daha fazla mürekkep tüketmesini gerektirdi. Görünüşe göre Alman hareketinin Rusların ürettikleriyle kıyaslanabilir bir malzeme üretmemiş olması, muhtemelen, Ruslar parlamento sahnesine çıkıncaya kadar SPD'nin herhangi bir ihtilaf yaşamadan bir tür rutin düzene alışmış olması ile ilgilidir. Bu işleyiş tarzıyla ilgili herhangi bir tartışma yürütülmemiş olmasının sonuçları ancak Ağustos Silahları patladığında görülür hale gelmiştir.

Lenin'den sonra neler olduğuna gelince; onun ürettiklerini dengelemeye yakın hiçbir şey çıkmadı. Kanaatimce bunun iki nedeni var. 3. Bölümde ileri sürdüğüm gibi Moskova'nın Halk Cephesi politikası taraftarları, Lenin adına politika yaptıklarını iddia edenlerin büyük çoğunluğu, Lenin'in yapmış olduklarına katkıda bulunmak ve bu suretle onları geliştirmekle ilgilenmiyordu. Öte yandan, onun sunduğu örneğin benzerini yapmak isteyen ve bunun ne olduğunu gerçekten bilme şansına sahip olanlar –büyük çoğunlukla Troçki'nin Sol Muhalefeti ile ittifak yapanlar ve/veya ondan türeyenler– için önlerindeki görev, tekerleği yeniden icat etmek değildi; onlar böyle görüyordu. Onlar daha çok tekerleği döndürmek istiyordu. Lenin'in çıkardığı ve 1920'deki Komintern İkinci Kongresi Tezleri'nde bir araya getirilen dersler bütün bunların can alıcı önemde olduğunu söylemişti.

(2) Lenin'in seçim/parlamento stratejisinin Marx ve Engels'in programı üzerine sağlamca oturduğu şeklindeki ikinci iddiaya gelelim. Lenin, belgelerin de ortaya koyduğu gibi, kesinlikle böyle düşünüyordu. Soru, yine de bunun doğru olup olmadığıdır. *LSS 1905*'in "Marx ve Engels'in Bıraktığı Miras" başlıklı Birinci

Bölümü, doyurucu bir cevap vermeyi mümkün kılar. Lenin'in meşgul olduğu esas olarak iki tartışma vardı: Biri, boykotçular, anarşistler ve Sosyal Devrimciler gibi çekimserliği savunanlarla yürüttüğü seçim siyasetine dahil olup olmamak konusundaki tartışma; diğeri ise, Menşevikler, Plehanov ve Kautsky ile yürüttüğü, devrimci sosyal demokratların siyasi alanda nasıl davranmaları gerektiğiyle ilgili tartışma. Bu ikisi arasından ele alması daha kolay olan birinciyle başlayalım.

Marx ve Engels'e ait kayıtlarda, seçim arenasında yer almamayı savunan tek bir örnek yoktur. Tersine, seçim arenasına hevesle kucak açmışlardır. 1848 ayaklanmasının işçilerin kurucu meclis ve parlamento için oy kullanmalarını mümkün kılmasıyla birlikte Marx ve Engels, henüz daha tam belli olmayan yasal düzenlemeler altında ve işçi hareketi içindeki bazı isimlere karşı çıkarak, Komünist Birlik adına bir kampanya örgütlediler. Almanya'daki işçi hareketi 1860'larda yeniden canlandığında, işçi sınıfının bağımsız politik eylemini alkışlarla karşıladılar. Sonunda SPD'ye dönüşecek olan oluşumun seçim kazanımlarını Uluslararası İşçi Derneği'nin (UİD) üyelerine model olarak gösterdiler. 1871'deki Londra Konferansında, anarşistlerin çekimserlikten yana duruşuna karşı çıktılar ve seçimlere katılmak da dahil olmak üzere işçi sınıfının bağımsız politik eylemini, UİD'nin resmî politikası haline getirmeyi başardılar; bu, kitlesel işçi sınıfı partilerini faaliyete geçirmek için başlama işaretiydi. Lenin bu nedenle, Bolşevik boykotçuları ve Sosyal Devrimcilerin çekimserlikten yana tutumunu eleştirirken, su götürmez şekilde Marx ve Engels'in çizgisini sürdürüyordu.

Ya proletaryanın seçim/parlamento arenasında nasıl davranması gerektiği konusunda Lenin ile Menşevikler ve diğerleri arasındaki farklılıklar? Marx ve Engels'in programına daha sadık olan kimdi? Bu, Menşeviklerin metinlerini daha dikkatle okumayı gerektirir. Plehanov ve elbette Menşeviklerin bazıları, (Kadetlere kur yapma) tezlerini 1848-1849 Devrimleri başlama-

dan önce yazılan *Komünist Manifesto* okumalarına dayandırıyordu. Özellikle de, metnin Dördüncü Bölümündeki, komünistlerin "mutlak monarşiye, feodal toprak ağalığına ve küçük burjuvaziye karşıdevrimci bir tarzda davrandığı sürece burjuvazi ile birlikte mücadele etmesi"[5] gerektiğini ifade eden cümle, Kadetlerle bitmek bilmez ittifak yapma arayışlarını haklı çıkarmak için işaret ettikleri cümleydi. *Manifesto*'yu belleğine kazıdığı söylenen Lenin, "Mart 1850 Çağrısı" ve Marx ve Engels'in 1848-49 ayaklanmalarından çıkardıkları diğer derslerle karşılık veriyordu buna. Gerçek, liberal burjuvazinin hem Almanya hem de Fransa'da otoriter güçlere teslim olduğu ve burjuva demokratik devrime önderlik etmesinin artık beklenemeyeceğiydi; Avrupa Baharından çıkan temel ders budur.[6] Almanya'da liberal burjuvazi, Lenin'in Rusya'daki türdeşlerine yapıştırmaktan çok keyif aldığı bir etiket olan "parlamenter ahmaklık" hastalığına yakalanmıştı ve gerçek demokrasi mücadelesinin parlamento arenasının duvarları dışında cereyan ettiğini anlayamamıştı. Fransız devrimi ve karşıdevrimi, genel ve eşit oy hakkının kendi içinde bir amaç değil, amaca giden bir araç olduğunu öğretmişti: "{Genel ve eşit oy hakkı}Bir devrimle ya da gericilik tarafından bir kenara atılmalıydı."

"Çağrı"nın ısrarla vurguladığı gibi, demokratik mücadelenin zaferini sadece işçi sınıfının seçim arenasındaki bağımsız politik eylemi garantileyebilirdi; Lenin'in savunduğu ve uğruna mücadele ettiği de buydu. Bu, işçi partisinin "burjuva demokratik adayların yanında... Seçilme ihtimali olmayan yerlerde bile" kendi adaylarını göstermesini gerektiriyordu. Böyle yapmak partinin "kendi gücünü ölçmesine, devrimci tutumu ve parti duruşunu kamuoyuna sergilemelerine" olanak sağlayacaktı. İşçi partisi, demokratların, böyle yaparak "demokrat kesimi böldükleri ve gericilerin kazanmasına fırsat verdikleri..." iddialarına kanmamalıydı. "Proletarya partisinin böylesi bağımsız bir eyleminin sağlayacağı ilerleme, temsil organında birkaç gericinin varlığının

neden olacağı dezavantajdan kesinlikle çok daha kıymetlidir."[7] Bu nedenle Menşeviklerin Kadetlerle flört etme politikasını, yani onlarla blok oluşturmayı reddederken Marx ve Engels'in tarihsel programı ile tam uyum içinde davrandığına inanmak için Lenin'in her türlü nedeni vardı.

Marx ve Engels'in cephaneliğindeki ikinci en önemli sonuç, kronolojik sırayla, Paris Komünü'nün anahtar niteliğindeki dersiydi, yani işçi sınıfının sosyalist dönüşüm için burjuva cumhuriyetini kullanamayacağıydı; Komünarlar yeni bir devlet biçimi kurmalıydı. Marx ve Engels'in *Manifesto*'ya o güne kadar yaptıkları tek ekleme olan bu ders, parlamenter cumhuriyetten daha üstün demokratik bir biçim olarak sovyet devletini savunma konusunda Lenin'i Kautsky ve diğerlerine karşı başka her şeyden daha çok beslemişti. Sovyet iktidarı ile Komün'ün benzerliği, Ekim 1917 öncesi ve sonrasındaki işleyiş biçimi ve işçilerle köylüler arasında parlamenter yönetimden daha popüler olduğu gerçeği (işler o noktaya gelince ne işçiler ne de köylüler onlar için ayağa kalkıp tepki vermişti), Lenin'e aynı zamanda, kendi politikasının Marx ve Engels'in programına, hasımlarınınkinden daha sadık olduğunu iddia etmesi için haklı bir neden sunuyordu.

Marx ve Engels'in kaleme aldığı "1879 Tarihli Sirküler Mektup", işçi sınıfı partilerinin parlamento alanında nasıl davranması gerektiğine ilişkin başlıca açıklamalarıydı. Ele aldığı konulardan biri, yani parlamento grubunun partiye ve parti kararlarına tabi olması gerektiği, tam da Lenin'in Duma grupları ile ilgili üzerinde en çok durduğu ve Menşeviklerle arasını giderek açan konuydu. Menşevikler, grubun Kadetlerin nazına uygun davranabilmesi için daha fazla esneklik istiyordu. Bu iki tutum arasındaki bu ve bununla bağlantılı meselelerle ilgili farklılıklar, grubun Dördüncü Dumada resmî olarak iki kanada bölünmesiyle sonuçlandı: Bolşevikler ve Menşevik-tasfiyeciler. Yine, Marx ve Engels'in diğer kurucu belgelerinde olduğu gibi "Sirküler Mektup" da Menşeviklerden ziyade Lenin'e daha iyi uyuyordu.

Alman partisinin toplam oylar içindeki payını giderek artırdığı dönemde kaleme aldıkları diğer yazılarda Marx ve Engels, genel ve eşit oy hakkı ile seçimlere dönük faydacı yaklaşımlarını tekrarladılar. En dikkate değer yorum, Engels'in yaklaşan 1884 Reichstag seçimleriyle bağlantılı olarak yazdığı *Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni*'nde geldi: "Genel ve eşit oy hakkı işçi sınıfının olgunluğunun ölçüsüdür. Mevcut durumda bundan daha fazlası değildir ve olamaz da; ama bu yeterlidir. Genel oy hakkı termometresi işçiler arasındaki kaynama noktasını gösterdiği gün hem işçiler hem de kapitalistler nerede durduklarını bileceklerdir." Özel bir yazışmada daha açık yazmıştı: "[G]enel ve eşit oy hakkı ... silahlı devrim çağrısı yapılması gereken zamanı en kusursuz isabetle gösterir." Üçüncü Bölümde ayrıntılarıyla verilen 1917 olaylarının ortaya koyduğu gibi, Lenin'in Bolşevikler önderliğindeki ayaklanmanın zamanlamasına ilişkin hesaplarında hiçbir tavsiye bunun kadar etkili ve önemli olmamıştır.

Marx'ın ölümüyle, diğerlerine olduğu gibi Alman partisine de danışmanlık yapmak Engels'e düştü. Seçimlerde kazanılan sandalye sayısının çok belirleyici olduğu düşüncesine karşı birden fazla vesileyle uyarılarda bulundu. Böyle olduğunu zannetmek, işçi sınıfının barışçıl yollarla iktidarı alabileceği yanılsamalarına teslim olmak demekti. Engels, ölümünden bir yıl önce, özellikle de Alman partisi örneğinde, kendi görüşlerinin bu şekilde anlaşılmasına meydan vermemek için mücadele etti: "Hiçbir zaman sosyalist partinin çoğunluk haline geleceğini ve ardından iktidarı almaya girişeceğini söylemedim. Tersine, açıkça, bire on ihtimalle egemenlerimizin, işler o noktaya varmadan çok önce, bize karşı şiddet kullanacağını ve bunun da bizi çoğunluk alanından devrim alanına taşıyacağını söyledim."[8] Genel hatlarıyla bu durum Rusya'da 1917'de meydana gelenlere son derece yakındır ve Lenin'in, Kautsky'nin çoğunluk meselesi ile ilgili itirazlarına karşı Bolşeviklerin önderliğindeki ayaklanmanın çok daha Marx ve Engelsvari olduğunu düşünmekte haklı olmasının nedeni budur.

O zaman özetle, *LSS 1905*'in Birinci Bölümünde ayrıntılandırıldığı üzere Marx ve Engels'in tutumlarının bütünü, Lenin'in seçim/parlamento stratejisi ile Plehanov, Menşevikler ve Kautsky gibi Lenin muhaliflerinin stratejileri kıyaslandığında, Lenin'in Marx ve Engels'in politikalarına gerçekten çok daha sadık olduğuna ilişkin ikna edici kanıtlar sunar.

Son bir gözlem; Marx ve Engels, her ikisi de, Birinci Bölümde gösterildiği gibi, çeşitli vesilelerle Kautsky'nin siyaseti ve teoriyi kavrayışı ile karakteri hakkındaki güvensizliklerini ifade etmişlerdi. Engels'in, o ve Marx'ın 1872'de birlikte çalışmaya başladıkları Ruslar hakkında yaptığı bunun tersi yorum da tekrar etmeye değer: "Yetenek ve karakter söz konusu olduğunda, bazıları ... kesinlikle bizim camia içindeki en iyiler arasında yer alıyor. Sahip oldukları metanet, güçlü karakter ve aynı zamanda teoriyi kavrayışları gerçekten hayranlık verici." Bu satırlar yazıldığında Lenin sadece iki yaşında olmasına rağmen, bu tanımın hiçbir Rus'a ondan çok yakışacağını düşünmüyorum. Marksist teori konusundaki yetkinlik bakımından Lenin'den hemen sonra gelen ve yaptığı en orijinal katkı Stalinizm teorisi olan bir zamanların muhalifi Troçki, Lenin hakkında yazmak konusunda başka herhangi birinden daha vasıflıydı: "Marx'ın, daha iyi, daha keskin zekâlı ve etkili, değerini daha çok bilen, daha özenli, kapasiteli ve kafa dengi bir okuru asla olmamıştır."[9]

(3) Uluslararası Marksizmde sosyal demokrasiyle komünizm arasındaki tarihsel bölünmenin, bir yanda Lenin, diğer yanda yirminci yüzyılın sosyal demokrasisi halini alacak kesim olmak üzere, büyük oranda Marksistlerin seçim/parlamento arenalarında nasıl davranması gerektiği konusunda sahip oldukları çok farklı –uzlaşmaz farklılıklar– iki anlayışa bağlı olarak Ağustos 1914'te silahlar patlamadan önce de fiilen mevcut olduğu iddiasıyla devam edelim. Savaşın finansmanı konusunda kaderi belirleyen oylamanın hemen ardından Lenin buna bir açıklama getirmişti. Baş suçlu Alman partisi, "burjuva parlamentarizminin

ve burjuva legalliğinin zorunlu kullanımını fetişleştirmiş" idi. Parlamenter dokunulmazlıklarını kaybetmekten korkan vekiller, beş Bolşeviğin davrandığı gibi davranamadı; devrimci savaş karşıtı çalışma yürütmedi. Ama bu "sosyalizme ihanet"ten çok daha önce İkinci Enternasyonal liderliği, "bütün ülkelerin devrimci proletaryasının en iyi devrimcilerinin uzun zamandır işaret ettiği tehlikeye", oportünizme ve burjuva reformizm batağına saplanarak örgütü "enkaz haline getirmeye uzun zamandır hazırlanıyordu."[10] O zaman soru, "Ağustos 1914'ten önce, Lenin'in iddialarını destekleyen ne tür kanıtlar vardır?" sorusudur.

Lenin'e göre Alman partisi içindeki oportünizme teslim olma eğiliminin, Engels'in 1891'de partinin taslak programını eleştirirken tanımladığı haliyle "hareketin geleceğini bugününe kurban etme" eğiliminin ilk kez su yüzüne çıktığı an, İkinci Enternasyonal'in 1907'deki Kongresinde (bkz. 1. Bölüm) yaşanan sömürge ve savaş karşıtı konularla ilgili tartışmaydı. Militarizm üzerine yürütülen tartışma özellikle öğreticiydi. SPD'nin sağ kanadının lideri ve bir zamanlar Engels'in bu kanada yönelik eleştirilerinin hedefi Georg Vollmar, "parlamenter ahmaklığın" örneğini oluşturuyordu. Lenin, devrimci sosyal demokrasinin, savaş karşıtı çalışmayı Vollmar'ın savunduğu gibi "parlamenter yöntemler"le sınırlaması yerine, "savaşın neden olduğu krizi burjuvazinin alaşağı edilmesini hızlandırmak" için kullanması gerektiğini ileri sürüyordu; Bolşeviklerin yedi yıl sonra yaptıkları tam olarak budur. Kadetler ve diğer liberallerin, bir benzerini yapmaları için Bolşeviklere SPD'yi model olarak göstermeye başlamaları bir yana, Almanların kongredeki davranışları da, hiç şüphesiz Lenin'i gerçekten bir zamanlar ona ilham kaynağı olan bu partiye daha yakından bakmaya sevk etmişti.[11] Açıkçası, partinin tamamı değilse bile bir kısmı "parlamenter hastalık"a yakalanmıştı.[12]

Lenin, boykotçular ve otzovistlerle olan tartışmalarda (bkz. 1. Bölüm), "her ne pahasına olursa olsun parlamentarizm" yaptığı

suçlamalarına karşı Alman partisini savundu. Bu, Lenin'in 1907 Kongresinin ardından partiyle ilgili giderek artan temkinliliğinden vazgeçtiği izlenimi uyandırabilir. Ama kanıtlar, daha ziyade, Lenin'in SPD'nin oportünist ve devrimci kanatlarını gittikçe artan oranda birbirinden farklı ele aldığını gösteriyor. Lenin aynı şeyi Britanya hareketi ile ilgili olarak da yaptı (2. Bölüm) ve her iki örnekte de, özellikle Almanya için, hareketin safları üzerinde liderlikten daha fazla söz sahibi olan devrimcilerin galip geleceğini umuyordu. Lenin'in iyimserliğinin haklı olup olmadığı tartışmalıdır. Her iki partinin de daha sonra izlediği yol bunun yersiz bir iyimserlik olduğunu gösterecekti. Ama bu, tarihçinin geriye dönüp bakabilmesinin avantajıdır. Lenin, 1913'te Britanya hareketinin saflarına, reformist liderlerinin oportünist seçim ve parlamento pratiklerine karşı çıkma çağrısı yaptığındaki gibi, ortaya çıkmakta olan sonuca etki etmeye çalışan ilk ve önde gelen siyasetçiydi.

Uluslararası sosyal demokrasi içindeki nihai bölünmenin habercisi, başka her şeyden daha çok, Dördüncü Dumadaki RSDİP grubu içinde ilerleyen bölünme eğilimiydi. Kautsky, o güne kadarki Menşevik yanlısı hislerini, bölünme fiilen gerçekleştiğinde onlarla birlikte saf tutarak etkin biçimde ortaya koydu; Lenin'in Aralık 1913'te Kautsky'nin "affedilemez hatası" dediği şey buydu. Kautsky'nin, bir işçi partisinin iyiliğini tespit etmede sadece parlamenter ya da legal çalışmanın hesaba katıldığı varsayımı, Alman partisinin legalliğini tehlikeye atmaya ve Büyük Savaş başladığında beş Bolşeviğin yaptığını yapmaya neden niyetli olmadığını ifade ediyordu. Lenin, 4 Ağustos'tan beş ay önce "Alman partisinin hiç kuşkusuz muzdarip olduğu *hastalığı* hafife almamalıyız," diye yazmıştı.

Son olarak Rus partisi içindeki bölünmeyi ele almak üzere Enternasyonal liderliğinin savaşın öngününde çağrıda bulunduğu Brüksel'deki konferans vardı. Lenin bu konferansın sonuçları konusunda hayallere kapılmamıştı. Çok doğru ola-

rak, Batı Avrupalı sosyal demokrasinin "kurmay örgütü"nün Bolşeviklerden çok Menşeviklere sempati duyduğunu varsayıyordu. Bolşeviklerin kendilerini tasfiye etmesi gerektiğine karar verdiklerinde, bu karar Lenin'in o zamana kadar vardığı sonucu sadece teyit etmiş oldu; uluslararası sosyal demokrasi içinde reformist kanat ile devrimci kanat arasında uzlaşmaz bir bölünme vardı.

Söz konusu olan, sadece iki kanat arasında farklılıklar olması ve Lenin'in de bunların varlığını giderek daha çok kabullenmesi değildi; bu farklılıklar aynı zamanda Birinci Dünya Savaşı'na verilen iki çok farklı yanıtı açıklamak konusunda da çok yararlıdır: bir yanda (Sırp partisiyle birlikte) beş Bolşevik vekil, diğer yanda SPD Reichstag meclis grubunun çoğunluğunun yanı sıra yedi Menşevik vekil. Bolşeviklerden farklı olarak, SPD ve Menşevikler, savaş kaşıtı çalışma için parlamenter statülerini kullanmaya razı değillerdi. Bu son ikisinin savaşa benzer bir karşılık vermiş olmaları ya da hiç karşılık vermemiş olmaları, Bolşeviklerin tutumunun farklı bir ulusal çevrede faaliyet yürütüyor olmalarıyla açıklanamayacağı anlamına gelir. Menşeviklerin parlamento stratejisinin, SPD'nin her ne pahasına olursa olsun legallik stratejisine benzer olması (tasfiyeciler olarak adlandırılmalarının nedeni, Bolşeviklerin yaptığı türde bir illegal çalışmaya son vermek istemeleriydi), partilerin savaşa verdikleri karşılığı belirleyenin aslında ulusal değil siyasi farklılıklar olduğunun güçlü bir kanıtıdır. Lenin'in bu farklılığın anlamını tam olarak kavrayıp kavramadığı gerçekte belirsizdir zira SPD meclis grubunun kader belirleyici oylamadaki tutumu onu da şaşırtmış görünüyor. Yine de uluslararası sosyal demokrasi içinde seçim ve parlamento çalışmasının nasıl yürütüleceği konusundaki esaslı anlaşmazlıklar üzerine kurulu olan ve savaşa verdikleri yanıtların farklılık arz etmesini büyük ölçüde açıklayan iki uzlaşmaz gruplaşmanın Büyük Savaş'ın patlak vermesinden önce var olduğuna dair kanıtlar oldukça güçlüdür.

(4) Modern komünist hareketin kurucularının seçim/parlamento siyaseti ile ilgili Lenin'e bıraktıkları ve ona üstünlük sağlayan programın, nasıl olup da 1917'nin Ekim ayında Bolşeviklerin egemenlik sağladığını açıklamak konusunda anahtar olduğu yönündeki son argüman, en önemlisidir; çünkü "Eee, yani?" sorusunu ele alır. Yanisi şu: Seçim/parlamento çalışmasının Lenin'in siyasetinde merkezî yer tutması ve bunun sağlam bir şekilde Marx ve Engels'in projesi üzerinde yükseliyor olması nasıl bir fark yaratır? 3. Bölüm bu dördüncü tezi açıklıyor. Öncelikle 1917'de Bolşevikler önderliğinde elde edilen zaferi getiren yolu açan olaylar, ikincisi olarak da Lenin'in Ekim sonrası refleksleri ele alınıyor.

Lenin, Şubat Devrimi'nden sonra Rusya'ya döner dönmez etkin çoğunluğu, yani ayağa kalkıp etkili bir tepki vermeye istekli olanları sosyalist devrim saflarına çekmek için yeni ve o zamana kadar benzeri görülmemiş genişlikteki politik alanı bilinçli bir şekilde ve aktif olarak kullandı. Yerel duma ve sovyet seçimlerine ve buralardaki tartışma ve görüşmelere katılmak, izlediği strateji içinde önemli bir yer tutuyordu. Bu nedenle *LSS 1905*'in 3. Bölümünde ve bu cildin 1. ve 2. Bölümlerinde süzüp çıkardığım, Bolşeviklerin dört devlet dumasına giden süreçte ve bu dumalarda edindikleri zengin deneyim, bu stratejiyi hayata geçirmek için onların çok işine yarayabilirdi. Bununla birlikte 1914 öncesinde gerçekleştirilen bu faaliyetlerle ilgili yayımlanmış kayıtlarla karşılaştırıldığında, Lenin'in ülkeye döndükten sonraki faaliyetine ilişkin ulaşılabilir olan belgeler daha seyrektir. Bunun esas nedeni, sanırım, Petrograd'a döndükten sonra görüşmelerini daha fazla yüz yüze yapabilmiş olması, dolayısıyla kayda geçen daha az kayıt bırakmasıdır. Yine de bir görüş oluşturmak için, yayımlanmış yeterince kanıt olduğunu düşünüyorum.

Lenin'e göre, Temmuz günleri ve Kerenski-Kornilov darbe girişiminden sonra iktidarı alıp almamak artık tartışma konusu olmaktan çıkmıştı, mesele bunun ne zaman olacağıydı.

Hesaplamalarında belirleyici olan, sovyet ve yerel duma seçimleriydi. Marx ve Engels'in, bazılarını ezbere bildiği tavsiyeleri ona göre şimdi, daha önce hiç olmadığı kadar geçerlilik kazanmıştı. İkilinin "Mart 1850 Çağrısı"ndan başlayıp Engels'in *Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni*'ne ve on yıl sonra Paul Lafargue'a yazdığı bir mektuba kadar seçimler, (sırasıyla) işçilerin "güçlerini ölçmelerine" imkân tanımıştı, "işçiler arasındaki kaynama noktasını gösteren bir termometre" idi ve çok daha açıkçası "silahlı devrim çağrısı yapılması gereken zamanı en kusursuz isabetle" gösteriyordu. Demek ki Lenin'in Temmuz ve Ağustos'ta yapılacak yerel yönetim duması seçimleri için âdeta bir seferberlik başlatması boşuna değildi. Seçimleri "kitlelerin devrimci ateşini ölçmenin" bir aracı olarak tanımlayan Bolşevik liderlerin anıları da dahil olmak üzere, bu kampanyanın diğer kaynaklardan edinilen ayrıntıları, Krupskaya'nın seçim kampanyasına dahil oluşuna dair kendi anlatısı, parti basınında yer alan kampanya literatürünün dili ve tonu, bunların hepsi, her şeyi planlayıp örgütleyenin aslında Lenin olduğunu gösteriyordu. Sadece dört devlet Duması seçimlerinden değil ayrıca Mayıs 1917'deki yerel yönetim dumaları için yapılan seçimlerden önce yaptıklarına istinaden, bütün kampanyada onun parmak izi vardı. Bunun aksini iddia eden, iddiasını ispatla yükümlüdür.

Lenin, kullanılan oyların tamamını büyük bir kesinlikle inceledi. Hiçbir Bolşevik, seçim sonuçlarına Lenin kadar dikkatini vermemiştir. Ekim başında diğer Bolşevik liderleri iktidarı almak gerektiğine ikna çabalarından birinde "Parlamento seçimlerinin verileri" diye açıklıyordu, "halka önderlik eden devrimci unsurların büyüklüğü konusunda objektif olgulardır." Merkez Komitenin çoğu ikna olmuştu. Dolayısıyla Marx ve Engels'in tavsiyeleri, sadece Lenin'in eylemlerinin zamanlamasını beslemekle kalmıyor, aynı zamanda Geçici Hükümetin görece kolay bir şekilde devrilmesinde de rol oynayarak ne kadar etkili olduğunu gösteriyordu.

Lenin, Ekim'den sonra Bolşeviklerin ne yaptığı ve neden başarılı olduklarının bilançosunu çıkardı. Kurucu Meclis seçimlerinin sonuçlarına ilişkin analizi özellikle yol göstericiydi. Bu sonuçlar, diye ileri sürüyordu, Bolşeviklerin Ekim'de sadece zafer kazanmakla kalmayıp sona ermeye yüz tutmuş iç savaştan da muzaffer çıkacaklarını ortaya koymuştur. Ve zaferden sonra kaleme aldığı en uzun yazısında, Ekim'deki başarıyı legal çalışmayla, özellikle de parlamento çalışmasında yer almakla illegal çalışmayı birleştirme konusundaki on yıllık deneyime bağlıyordu. Bu deneyim, diye iddia ediyordu, Bolşevik zafer için "elzem"di; sözde devrimcilerin özümsemeleri gereken bir ders.

Lenin'in seçim stratejisinin doğrudan Marx ve Engels'in projesi üzerinde yükseldiğini göstermek (bu kitabın ikinci tezi), modern komünist hareketin iki kurucusunun siyaseti ile 1917'de Bolşeviklerin önderliğinde kazanılan zafer arasındaki noktaları birleştirmeyi haliyle mümkün kılar. Bu kitap, şaşırtıcı bir biçimde, bütün ormanlar Rus devrimi hakkında yazmak için kesilmişken, bunu yapan ilk incelemedir. Tarihsel bağlantıları göstermek elbette ortaya bir nedensel açıklama çıkarmaz. Ama bırakın nedensel açıklamayı, güvenilir bir devrim izahati için (toplumsal olguların taşıdığı bütün zorlukların hesaba katılması gerekmekle birlikte) siyasi noktaları birleştirmek zorunlu bir adımdır. Lenin'in Bolşeviklerin başarısını onların seçim/parlamento deneyimine bağladığına ve doğrudan Marx ve Engels'in siyasetinden beslendiğini düşündüğüne ilişkin kanıtlar tartışmasız olsa da, elbette birileri Lenin'in tamamen yanıldığını iddia edebilir. Bunu kanıtlamayı böyle düşünenlere bırakıyorum. Ancak bugüne kadar yapmadılar.[13]

Yıllar önce, Troçki'nin ömrünün sonuna doğru, bireyin tarihteki rolü üzerine yazdığı bir makaleyi okumuştum.[14] Odak noktası Lenin'di; Ekim'de elde edilen sonuç açısından onun vazgeçilemezliğiydi. Troçki'nin iddia ettiği şeyin anlamını ancak şimdi, bu kitabı yazmak için gerekli olan şeyleri harmanladıktan sonra

tam olarak kavrayabildim. Daha genel anlamda bakacak olursak Troçki gibi bir tarihsel materyalist, sosyoekonomik-politik koşulların, tarihi açıklamakta gerçekten belirleyici olduğunu iddia ediyordu ama bu araştırmanın da bütünüyle açıklığa kavuşturduğu gibi, sadece bunlardan, kelimenin en iyi anlamıyla, faydalanmak isteyen biri varsa bu böyleydi. Rus devriminin ayrıntılarının açıkça gösterdiği gibi, Lenin'in bunu yapan tek örnek olduğu ve bu gerçeği değerlendirmek üzere Troçki'den daha vasıflı birinin olmadığı tartışmasızdır. Bir başka deyişle, öznel faktör, yani liderlik ve program, devrimci sürecin sonuçları açısından nesnel faktörler kadar önemlidir.[15]

SESSİZLİĞİN AÇIKLANMASINA DOĞRU

Lenin'in siyasi yaşamı 1893'te başladı ve otuz yıl sonra 1923'te sona erdi. Seçim/parlamento çalışmasında en aktif olduğu dönem 1905-1915 arasıydı; yani, siyasi yaşamının üçte biri. Bu gerçek, yazınsal ürünleriyle de kayıt altına alınmıştır; eğer Lenin'in toplu eserlerinin 45 ciltlik İngilizce baskısında o on yılı kapsayan cilt numaralarıyla ölçülecek olursa; 8. ciltten 21. cilde, neredeyse üçte biri. Bu 14 cildin dikkatli bir okumasıyla, yazdıklarının esas kısmını seçim faaliyetlerinin oluşturduğu ortaya çıkar; bu, seçim çalışmasının Lenin'in siyasetinde ne kadar merkezde yer aldığının kanıtıdır. Ama eğer seçim çalışması, kanıtların gösterdiği gibi, Bolşeviklerin Ekim 1917'de elde ettiği zafer açısından "elzem" idiyse, o vakit hem dostlarının hem de düşmanlarının yazdıklarının bu kadar verimli ve kolay ulaşılabilir (artık "online") belgeler konusundaki bu derin sessizliği nasıl açıklanır? *LSS 1905*'in Önsöz'ünde belirtildiği gibi, Lenin'in seçim stratejisini tarif eden benim bildiğim (onunkinden başka) tek çalışma, ilk olarak 1971'de Pathfinder Press tarafından yayımlanan *Lenin as Election Campaign Manager*'dır [Seçim Kampanyası Yöneticisi Olarak Lenin]. Hâlâ baskısı mevcut olan 23 sayfalık bu broşür en iyisidir ve maalesef, sadece konu-

ya bir giriş niteliğindedir. Yayıncısının Pathfinder olması da tesadüf değildir. Bu yayınevi, kökeni, Troçki'nin Stalinist karşıdevrime karşı liderlik ettiği Sol Muhalefet'e dayanan, ABD Sosyalist İşçi Partisinin (SWP) yayıncılık koludur. 1920'de toplanan İkinci Kongre delegeleri tarafından kabul edilen "Komünist Partiler ve Parlamentarizm Üzerine Tezler"i Üçüncü Enternasyonal'in liderlerinden olan Troçki ile birlikte Buharin ve Zinovyev yazmıştır. Bu belge Lenin'in sadece Rus deneyiminden değil, ayrıca Batı Avrupa deneyiminden de çıkardığı dersleri süzerek bir araya getirmiştir. Broşür, kaynağını Troçki'nin 1940'da suikast sonucu öldürülmesine kadar, Bolşevikler öncülüğünde gerçekleşen devrimden esinlenen ve yeni yeni gelişmekte olan SWP gibi partilere verdiği tavsiyelerin yanı sıra "Tezler"den aldığını belirtir. Bu sessizliğe dair olası bir açıklama, en azından Lenin'in "dostlar"ı açısından, burada verilen gerçeklerde yatar.

Troçki'nin gerçekleştirmeye çalıştığı şeyin aksine, Moskova'nın önderliğini kabul etmiş partiler, 1935 yılından sonra Halk Cephesi stratejisi zorunlu hale gelince, proletarya devrimini bir kenara koydular. Öncelik artık faşizmle mücadele adına, farklı ülkelerin "ilerici" ve "ulusal" burjuvazileriyle ittifaklar kurmaktı. Lenin'in bu güçlere yönelik eleştirisi ve sunduğu alternatif, yani işçi sınıfının bağımsız seçim ve parlamento eylemi artık politik olarak uygunsuzdu. Bunun, tüm dünyada Halk Cephesi arayışındaki giderek genişleyen Stalinist bürokrasinin tasarrufu altında bulunan Lenin'in yazıları açısından ağır sonuçları oldu. İnsanlığın büyük çoğunluğuna Lenin, Moskova'nın paketlediği kendi sözcükleri üzerinden, yani Lenin'in "seçme" eserlerinin değişik baskıları üzerinden tanıtılacaktı. Göz korkutan 45 ciltlik külliyat, bu tür daha kısa baskıları popülerleştirdi. Bunların dikkatli bir okuması, bugüne kadar Lenin'in seçim siyasetine ilişkin yazdığı sayısız yazıdan sadece birinin, *Sol Komünizm*'in bu tür derlemelerde yer bulabildiğini gözler önüne serer, çünkü muhtemelen görmezden gelinemeyecek kadar önemliydi ve Halk Cephesi gözlüğüyle ba-

kılınca yanlış yorumlanması mümkün olabilirdi. Moskova'nın, Lenin'in her tür başlık altında yazdığı seçme yazılarını sayısız baskıda bir araya getirdiği halde, seçim stratejisi ile ilgili bir benzerini yapma ihtiyacı hiç duymaması da ayrıca açıklayıcıdır.

Sovyetler Birliği ve onun Doğu Avrupa'daki müttefikleri çöktüğünde bile, Sovyetler Birliği'nin bir zamanlarki küresel ortaklarının çoğu hâlâ Halk Cephesi stratejisi taraftarıydı; ABD Komünist Partisi'nin Demokrat Parti'ye kucak açmaya devam ediyor oluşu buna başlıca örnektir. 1960'dan sonra Moskova'nın Stalinist rakibi Pekin, kendi Halk Cephesi stratejisi versiyonuna, yani "dört sınıf bloku" stratejisine sahipti ve o da hakiki Lenin'i savunmakla ilgilenmiyordu. Tıpkı sosyal demokrasinin "Mart 1850 Çağrısı" ya da "1879 Tarihli Sirküler Mektup" gibi eserleri aracılığıyla hakiki Marx ve Engels'i savunmakla ilgilenmemesi gibi, somutlaştığı her iki biçimiyle Stalinizm de, Lenin'e aynı gerekçeyle aynısını yaptı. Marx ve Engels ve daha sonra da Lenin tarzındaki bir devrimci seçim ve parlamento çalışması, Moskova'nın oportünizmiyle ve Çin'in sınıf işbirlikçi yönelimleriyle uyumlu değildi.

Halk Cephesi politikasına sadece 1959'da Küba Devrimi'yle ciddi bir itiraz söz konusu oldu. Mao Zedung'un önderlik ettiği hareketten farklı olarak Fidel Castro'nun 26 Temmuz Hareketi, köklerini Stalinist karşıdevrimden almıyordu. Gerçekten de bu hareket, Moskova'nın ve onun Latin Amerika'daki yandaşlarının sınıf işbirlikçisi politikalarına karşı olduğunu dünyaya ilan etmişti. Latin Amerika'daki "komünist" partilerin işleyiş tarzlarının hiç de örtük olmayan bir eleştirisi olan, 1962'nin başında yayımlanan İkinci Havana Deklerasyonu şöyle ilan ediyordu: "Latin Amerika'daki pek çok ülkede devrim kaçınılmazdır. Bir devrimcinin görevi devrim yapmaktır... evinin kapısının önünde oturup emperyalizmin cenazesinin geçip gidişini beklemek devrimcilere göre değildir. Eyüp* rolü oynamak devrimciye yakış-

* Aşırı sabırlı olmasıyla bilinen Eyüp peygamber. –*çev.*

maz." Genç devrimin eylemlerinin yanı sıra bu ve benzer açıklamaları, belki de istemeyerek, Kübalıların yaptığının, yani silahlı ayaklanmanın ilerlemenin tek yolu olduğu şeklinde bir izlenim uyandırdı.[16] Lenin'in elinde bir taktikten fazlası olmayan silahlı ayaklanma, şimdi parlamenter faaliyeti ve diğer legal çalışmaları reddetmenin bir stratejisi haline gelmişti.[17] Latin Amerika'daki komünist ve sosyal demokrat partilerin geçmiş performansı göz önünde bulundurulduğunda böylesi bir sonuç şaşırtıcı değildir. Örneğin Küba'daki Moskova yandaşlarının liderleri, Castro'nun 26 Temmuz Hareketinin devirdiği diktatör Fulgencio Batista hükümetinde görev almışlardı. Eğer legal çalışmanın götürdüğü yer Batista idiyse, o zaman birçok hevesli devrimcinin anlaşılır biçimde çıkarsadığı gibi, sadece silahlı mücadele gibi illegal çalışmalarla meşgul olunmalıydı. Lenin'in sunduğu devrimci parlamentarizm alternatifinden haberdar olmamak böyle sonuçlara ulaşılmasına olanak sağlıyordu. Sadece Troçki'nin Sol Muhalefetinin az sayıdaki takipçisi bundan haberdar gibiydi ama onlar da fark yaratacak siyasi ağırlığa sahip değildi.

Bolşevikler ve lideri üzerine yapılan kitap boyutlarında ve harekete sempatiyle yaklaştığı belli olan değerlendirmelerde de Lenin'in seçim stratejisi konusunda koyu bir sessizlik hâkimdir; nedenleri muhteliftir.[18] Örneğin, Tony Cliff'in yıllarını verdiği ve ilk baskısı 1975'te yapılan, ünlü biyografisinin, 1905'ten 1915'e kadarki dönemi kapsayan 350 sayfalık birinci cildi olan *Building the Party: Lenin 1893-1914*'ün, [Partiyi İnşa Ederken: Lenin 1893-1914] 200 sayfasında konuyla ilgili herhangi bir şey içeren en iyi ihtimalle 15 sayfa vardır. İkinci Dumayı boykot edip etmeme tartışmasına 5 sayfa ve Dördüncü Duma seçimleri ile ilgili müzakerelere ve Bolşeviklerin burada yer almalarına 8 sayfa ayrıldığı halde okur, Bolşeviklerin bu sandalyeleri kazanmalarını ve dört Dumadaki meclis faaliyetlerine katılımlarını sevk ve idare etmeye sınırsız saatler ayıranın Lenin olduğunu hiçbir zaman bilmeyecekti. Diğer yandan, "Silahlı Mücadele Üzerine Lenin" başlığına

10 sayfalık bütün bir bölüm ayrılmıştır ve "Lenin, Clausewitz'den Öğreniyor" başlıklı 16 sayfalık bir başka bölüm vardır.

Cliff'in çalışmasında seçimler konusunda boşluk bulunması da, silahlı mücadeleye yapılan vurgu da tesadüf değildir. Kendisi, tarihinin büyük bölümünde seçim siyasetinde yer almayı reddetmiş ve buna karşı grev ve gösteriler gibi doğrudan eylemlere ağırlık vermiş olan Britanya Sosyalist İşçi Partisi'nin lideridir. Bu, Lenin'in seçim stratejisine karşı olan Sosyal Devrimcilerin duruşundan farklı değildi. Lenin daha sonra, anarko-sendikalistlerin de benzer görüşlere sahip olduğuna işaret etmişti. Bu yüzden Cliff'in kendi siyasi anlayışı, Lenin'in pratiğinin bir boyutunu olduğundan eksik ve diğer boyutunu olduğundan fazla göstererek Lenin'in tasvirini ve elbette yaşamının bu dönemini tahrif etmesine yol açmıştır. Bir, belki de iki neslin yanlış eğitimine ve Moskova'dan gelen tasvirlere alternatif arayan gençliğin radikalleşmesine katkı sunmuştur.

Neil Harding'in iki ciltlik anlatısı *Lenin's Political Thought*'ta [Lenin'in Siyasi Düşüncesi] (1977-1978) okur, Lenin'in, siyasi yaşamının başlarında, "yaşamı boyunca muntazam bir istatistiksel hazırlığa önem vermeyi öğrendiğini; bunun yazılarında her zaman rastlanan bir özellik olduğunu,"[19] öğrenir. Ama iş Lenin'in seçim/parlamento çalışmasına geldiğinde Harding, konuyu açıklamak için zerre ayrıntı vermez. Aynı şekilde, işçi-köylü ittifakının Lenin'in siyasetinde merkezî bir yer tuttuğunu ileri süren Harding'in, bu çok yerinde iddiasını doğrulamak için Lenin'in bu çalışmadan nasıl yararlandığına dair bir değinisi de yoktur. Kitabının birinci ve konuyla ilgili olan cildinde 300 sayfa boyunca Duma siyasetine hitap eden en iyi ihtimalle 15 sayfa ve bu aşırı kısa özet içinde de Lenin'in faaliyetlerine ilişkin olsa olsa birkaç cümle vardır. Lenin'in seçim arenasındaki "düşünce"si ve eylemi belli ki, Harding'in ilgisini pek çekmez.

Alan Wood'un *Bolshevism: The Road to Power*'ı [Bolşevizm: İktidara Giden Yol] (1999) önceki çalışmalardan sadece biraz

daha ileridir.[20] 600 sayfa arasından 1905-1915 dönemini kapsayan yaklaşık 300 sayfanın 37'si devlet dumalarında, esas olarak da Birinci, İkinci ve Dördüncü Dumalarda yer alan Bolşeviklere ayrılmıştır. Okur, Dördüncü Dumadaki Bolşevik grubun yöneticisi olarak Lenin'in rolünü bir anlığına görmeyi başarabilir. Bununla birlikte herhangi bir duma seçiminde kampanya yöneticisi olarak Lenin'e ya da içlerinde en uzun ömürlü olan Üçüncü Dumadaki RSDİP grubu ile birlikte çalışmasına dair hiçbir şey yoktur. Cliff örneğinde olduğu gibi Lenin'in pratiğinin bu çok kritik önemdeki boyutuna gösterdiği ilginin yetersizliğini Woods'un kendi siyasi anlayışı açıklayabilir. Tek söyleyebileceğim, Woods'un örgütü International Marxist Tendency'nin (Enternasyonal Marksist Eğilim), tıpkı Cliff'in örgütü gibi, üye ve şubelerini seçim kampanyalarına teşvik etmiyor gibi göründüğüdür. Troçki'nin Sol Muhalafeti ile organik bağları olduğunu ima eder şekilde kendini "Troçkist" bir örgüt olarak tanımlaması, Troçki'nin siyasetine, özellikle de seçim arenasıyla ilgili siyasetine sadakati garanti etmiyor.

Tespit edebildiğim kadarıyla herhangi bir politik eğilimle bağlantılıymış gibi görünmeyen çok yakın tarihli bir çalışma olan Christopher Read'in *Lenin: A Revolutionary Life*'ı [Lenin: Devrimci Bir Hayat] (2005), yukarıdaki sözümona sempatizan anlatıların sergilediği sessizliği olsa olsa tekrarlar.[21] Üç yüz sayfalık kitabın konuyla ilgili bölümünde, yani yaklaşık seksen sayfada Read, Lenin'in duma faaliyetlerine dönük ilgisini taş çatlasa bir sayfada ortaya koymayı becerir. Ve diğerlerinin yaptığı gibi, Lenin'i asla bir katılımcı gibi değil sadece bir gözlemci gibi ele alır. Belki de bu, Read'in kendini tanımladığı gibi, her şeyden önce ve çok, güncel politik çalışma konusunda genellikle çok az deneyime sahip bir gruptan gelmesi, akademisyen olmasıyla ilgilidir. Biyografisinde Lenin'in düşüncelerine gösterdiği çok daha büyük dikkat böyle bir izlenim uyandırır.

Bu, yine bir akademisyen olan Lars Lih'in kaleme aldığı daha yeni bir biyografinin karakterini açıklamaya yardımcı olabilir. Lih'in *Lenin*'i (2011), Bolşevik lider hakkında pek çok çarpıcı ve bugüne kadar bilinmeyen gerçekle doludur.[22] Ama iki yüz sayfalık kitabın 1905-1915 arasındaki dönemi kapsayan kırk sayfasında, partinin parlamento çalışmasına ilişkin sadece üç buçuk sayfa vardır ve bunun Lenin'in Duma çalışmasına derin bağlılığını tasvir ettiği iki buçuk sayfası oldukça merak uyandırıcıdır. Lenin'in kendi siyasal projesiyle duygusal bağını ortaya koymayı amaçlayan bir biyografi için bu şaşılası bir ihmaldir.[23] Lenin'in, seçim ve parlamento çalışmasına ayırdığı ve kitlelerin devrimci potansiyeline duyduğu derin inancın bir göstergesi olan zaman ve enerjiden başka hiçbir şey bu bağı daha iyi somutlayamaz.

Lenin'in "dostları"nın bu sessizliği, Lenin'in perspektifine ve siyasetine açıkça muhalif olan düşmanlarının sessizliğine zemin hazırladı; sessizlik komplosu. Bu çevrenin en etkili metinlerinin bir kısmının incelenmesi öğretici olacaktır.[24] Bertram Wolfe'un epey alkış alan soğuk savaş metni *Devrimi Yapan Üç Adam* (1948) iyi bir başlangıç noktasıdır.[25] Lenin'in 200 sayfasından (600 sayfalık anlatının etrafında örüldüğü diğer iki figür Troçki ve Stalin'dir) parlamento çalışmasına ayrılan aşağı yukarı 25'i, genel olarak olguların doğru bir özetidir. Ama Wolfe, yol boyunca, sanki bulduğu şeye şaşırmış gibi, kısa anlatımındaki olumlu hususlara maalesef leke süren gereksiz açıklamalar ekleme ihtiyacı duymuştur.[26] Kitap, bir zamanlar içeride olan birinden, bir zamanlar Moskova için çalışan bir görevli olan Wolfe'dan geldiği için çok itibar görmüştür ve İkinci Dünya Savaşı sonrası ilk kuşak okura Lenin'i ve Bolşevikleri bu kitap tanıtmıştır.

Wolfe'un ardından Lenin üzerine akademik bir değerlendirme, sıklıkla böylesi bir girişimle birlikte anılan bütün soyutlamalara rağmen, oldukça beğeni topladı. Alfred Meyer'ın *Leninism*'i (1957) bütün bir hevesli akademisyenler kuşağını Bolşevik lider Lenin'le tanıştıran kitap oldu.[27] Lih'in Lenin yorumu yapan bir "ders kitabı"

dediği bu kitap, Lenin'i nasıl okumamak gerektiğinin ve elinizdeki kitabın bilinçli bir biçimde reddettiği şeyin mükemmel bir örneğidir. Meyer, Lenin'in parti faaliyetleri ile ilgili olarak birtakım soyut kategorilerle başlar ve bunun için Lenin'in siyasi yaşamının farklı zamanlarında dile getirdiği muhtelif beyanlarındaki görüşleri, üstelik hiçbir bağlama oturtmadan, süzüp çıkardığını iddia eder, ki doğruysa bile bunlar Lenin'in kaleme aldığı metinlerin yüzde beşinden fazlası değildir. Aslında okura sunulan, Lenin'in yaşamındaki iki tarihsel anın, 1905 Devrimi'nin ve 1917 Devrimi'nin okunmasına öncül olarak hizmet etmek üzere Meyer'ın Lenin'le ilgili ulaştığı bir dizi yargıdır. Elinizdeki kitapta güdülen amaçlarla alakalı olanı, Meyer'ın, Lenin'in yaklaşık 1914 itibarıyla, sosyalist dönüşümün bir aracı olarak, daha önceleri "anayasal demokrasi"ye verdiği sözümona onayı yeniden gözden geçirdiği iddiasıdır. Bu, Meyer'in, Lenin'in o tarih itibarıyla devrimci mücadele için "hem anayasal hem de anayasal olmayan araçları kullanma" olasılığıyla artık ilgilenmediğini ileri sürmesine izin verir. Lenin'in özellikle Üçüncü Duma ile ilgili çalışmasıyla tezat teşkil eden böylesi şaibeli bir çıkarımla, Meyer Lenin'in duma çalışmasının neden mevcut olmadığına anlaşılan o ki kendisini ikna edebilmiştir.[28] 160 sayfa içinde Lenin'in, hem boykotçulara hem de otzovistlere itirazları ile ilgili olarak, parlamenter çalışmayla meşgul olduğunu üstü kapalı da olsa belirten, ilgili dönemi kapsayan en iyi ihtimalle iki cümle saydım. Bu sessizlik sağır edicidir.

On yıl sonra, bu kez bir hikâye anlatıcısı, bir gazeteci ilgi odağı oldu çünkü yazdığı biyografi, aydınların* desteğiyle 1965'te

---

* Yazar burada, aydınlar olarak tercüme edilen sözcük için Latince anlamı "aydınlar" olan "illuminati" sözcüğünü kullanıyor. Illuminati aynı zamanda, 18. yüzyılda Bavyera'da kurulan ve üyelerinin kendilerine "ışığın insanları" veya "aydınlanmışlar" sıfatlarını yakıştırdığı bir gizli örgüttür. Kuruluşundan kısa süre sonra kapatılmasına rağmen aslında kapanmadığı, bugüne kadar faaliyetine devam ettiği, devletlere ve uluslararası kurumlara ajanlarını yerleştirerek dünyanın siyasi gidişatını kontrol ettiği, kimi zaman büyük komplolar örgütlediği, tarihteki bazı önemli olayları (örneğin Fransız Devrimi, ABD Başkanı Kennedy suikastı) aslında onların tezgâhladığı gibi konspiratif teorilerle birlikte anılır. *-çev.*

Ulusal Kitap Ödülü kazandı: Louis Fischer'ın *The Life of Lenin*'i [Lenin'in Hayatı]. Görünüşe göre bir zamanlar komünizm yanlısı olan Fischer, öncekilerin aksine, Lenin'in düşmanlarının zalimliği konusunda şüpheleri olanlara göre daha dengeli bir değerlendirme sunmuştur ve farklı bir şeyler bulmuştur. Ama Fischer'in yorumunu hepsinden daha sinsi yapan da budur. Yedi yüz sayfalık kitabının konuyla ilgili elli sayfasındaki sadece beş cümle, Lenin'in duma çalışmasına dahil olduğunu, boykotçulara ve otzovistlere karşı çıktığını kabul etmeye yaklaşır. Hepsi bu kadar olsaydı, Fischer sadece miyop bir sempatizan olduğu için mazur görülebilirdi. Ama Lenin'in Kurucu Meclis'i azletme çağrısının çoğunluk görüşünü ihlal ettiği şeklindeki, daha önce tartışılan fiilî gerçekler karşısında uçup giden yanıltıcı iddiası, sadece kibarlık ve nezaket maskesi takan bir düşman olduğunu ortaya çıkarmıştır.[29]

Robert Service'in 1985-1995 arasında yayımlanan üç ciltlik eseri, *Lenin: A Political Life* [Lenin: Siyasi Bir Hayat] da övgü dolu değerlendirmelere mazhar olmuştur.[30] Ama Service de, tıpkı bu yazar kategorisindeki selefleri gibi, Lenin'in seçim ve parlamento faaliyetleri söz konusu olduğunda, yazarların sıkıntısını çektiği tıkanma sorunundan mustarip gibi görünmektedir. Diğer meselelerde, özellikle de Lenin'in demokratik yeterliliğine gölge düşürebilecek herhangi bir konuda çenesi gayet düşük olan Service, 1000 sayfalık bir çalışma içinde, o dönemi ele alan 160 sayfada konu üzerine sadece 13 sayfa yazabilmiştir. Ortaya çıkan şey – diğer muarızların da yaptığı gibi– genel hatlarıyla taraflı ve ancak arada sırada sahih olabilen bir metindir.[31] Metinden ve dipnotlardan bellidir ki Service, Lenin'in faaliyetlerine bütünüyle aşinadır ve söylediğinden daha fazlasını bilmektedir ve bu nedenle belgeleri bilinçli olarak yanlış aksettirmiştir.

Son olarak, 1996'da yayımlanan ve aynı zamanda bir de ödülü olan, Orlando Figes'in *A People's Tragedy: A History of the Russian Revolution*'ı [Bir Halkın Trajedisi: Rus Devriminin Tarihi] vardır. Önceki çalışmalardan farklı olarak, mevcudun en iyisi olduğu ka-

bul edilen ve özgün araştırmalara dayanılarak derlenmiş olduğu için akademik çevrelerde geçerli görülen bu metin, devrimin sentetik bir anlatısıdır. Çok rahat okunur olmasının yanı sıra, bazı atıflarımın da gösterdiği gibi, pek çok bakımdan bir hayli bilgilendiricidir. Ama ona kalsa, Lenin'i hikâyeden tamamen çıkarırdı. Belli ki yapamamış ve o zaman da dokuz yüz sayfalık anlatısının girişinde Lenin'i, "tahakkümcü bir kişilik", "zalim ve öfkeli bir damarı" olan, "diktatöryel eğilimlere" sahip bir "darbeci", "kitlelerin devrimci potansiyeline derin bir güvensizlik duyan" ve bu yüzden "demokrasiye güvenmeyen" bir karakter olarak tanıtmıştır. Böylesi bir girişten sonra, literatürün bu türündeki sessizliği ve aynı şekilde Lenin'in diğer düşmanlarının yaptığı gibi Figes'in de Lenin'in seçim/parlamento çalışmasını neden perdelemek zorunda olduğunu anlamak, artık kolaydır. Anlatının ilgili bölümünde bu konuyla ilgili tek bir ipucu bile yoktur; Lenin'in adı bile sadece bir kez, o da geçerken anılmıştır. Leninoloji endüstrisinin imal etmek için uzun süre ve çok sıkı çalıştığı canavar Lenin imgesi, bu kitapla bütünüyle uyumsuzdur. "Kitlelerin devrimci potansiyeline derin bir güvensizlik duyan" biri neden seçimlere ve her Dumada grup çalışmasına, özellikle Birinci Dumadan sonra işçi-köylü ittifakını biçimlendirmek için uğraşmaya; yani ezici çoğunluğu devrimci bir perspektife ikna etmeye bu kadar zaman ayırsın? Gerçekler örtbas edildikçe, yani sessizlik anlaşması hüküm sürdükçe, Lenin'in yazınsal hasımları çizdikleri portre ile bu gerçeklik arasındaki kopukluğu açıklamak zorunda kalmadılar. Sanırım ayrıca Lenin'in düşmanları, esas olarak da bu kompozisyondaki liberaller, Lenin'in kitlesel bir devrimci hareket inşa etmek için onların kutsal saydıkları alanı, parlamento alanını başarıyla kullanmış olmasından nefret etmişlerdi.

Sovyetler Birliği'nin çöküşüyle devlet arşivlerinin bir kısmı araştırmacılar için erişilebilir hale geldi. Bu araştırmacılardan biri, ünlü Leninolog Richard Pipes, binlerce belgeyi elekten geçirip "merdümgiriz", yani insanlardan kaçıp onlardan nefret

eden Lenin'e uzun zamandır süregelen antipatisini teyit eden belgeleri (toplamda 113 adet) yayımladı (başka ne bulduğunu açıklamamıştır). Pipes bu kitaba *The Unknown Lenin: From the Secret Archieve* (Bilinmeyen Lenin: Gizli Arşiv Kayıtlarından) adını vermiştir.[32] Sarkastik bir dokunuşla (ve daha haklı gerekçelerle), ben de elinizdeki kitap için aynı ismi ama azıcık farklı bir altbaşlıkla kullanabilirdim: *O Kadar da Gizli Olmayan Arşiv Kayıtlarından.*

NE YAPALIM YANİ?
YA DA GÜNÜMÜZ GERÇEKLİĞİ

Şimdiki soru, Lenin'in pratiğine ilişkin bu büyük ölçüde bilinen tarihin, ilginç ve bazen şaşırtıcı olsa da, günümüz aktivistleri açısından geçerliliğe sahip olup olmadığıdır; Lenin'in soracağı soru kesinlikle bu olurdu. Dikkatli okurun fark ettiği gibi, yeri geldikçe, aslında geçerli olduğunu ileri sürdüm. Örneğin, "Arap Baharı" aktivistlerinin önündeki güçlükler, 1905 Devrimi'nin aktörlerinin karşılaştıklarından farklı değildir. Her iki ayaklanmadaki devrimci güçler açısından can alıcı sorulardan biri, seçimlerin ne zaman boykot edileceği ve ne zaman edilmeyeceğidir. Ve ardından, ilerici güçlerin seçim arenasında karşılaştığı ve Lenin'in ilk kez İkinci Duma seçimlerinde ele aldığı, her daim geçerli olan "ehvenişer" açmazı var. Mesela ABD örneğinde, günümüzün Kara Yüzler'i Cumhuriyetçi Tea Partililer'e göre günümüz Kadetleri yani Demokratlar, ehvenişer midir? Eğer böyleyse, bu, Lenin'in Kadetlerle blok kurmaya itiraz ettiği gibi, son başkanlık seçiminde Demokratlarla ve onların bayraktarı Barack Obama ile blok kurmaya itiraz edeceği anlamına gelir mi? Şu anki görev açık olmaktır. Sonraki görev ise, Lenin'in izlediği yolun, bugünün ilerici politikalarını nasıl besleyebileceğine dair sadece bir giriş olabilir. Yakın zamanda yayımlanan bir makale derlemesi bunun için elverişli bir fırsat sunuyor.

The Question of Strategy–Socialist Register 2013, 2010'dan itibaren, o dönem hâlâ sürmekte olan küresel kapitalist krizi ele almaya başlayan *Socialist Register* yıllığının sonuncusudur. Önceki iki cilt krizi açıklamaya çalışırken, güncel olanı "bugün solun karşısına çıkan fırsatları, sol için uygun olan strateji modellerini ve muhtelif yerlerde örgütlenen gruplar tarafından hayata geçirilen yeni yöntemleri"[33] inceler. Derlemenin bir önermesi şudur: "Kapitalizmden bir kopuş... isyancı bir kırılma bir gün mümkün olabilecek" olsa da "...yakın gelecekte olasılıklar dahilinde pek görünmüyor. O zaman, en azından orta vadede kapitalizmin sosyal ve siyasal mücadelenin kapsamını şekillendirmesi olası olduğuna göre, nasıl bir antikapitalist strateji izlenmelidir?"[34] Bu çerçeve içinde, derlemede yer alan makaleler krizin mevcut durumunun analiziyle başlar ve ardından muhtelif yerlerdeki aktivistlerin krize verdiği yanıtı somutlaştırır; örneğin, ABD'de sendikalar ve çeşitli işgal hareketleri; Avrupa'da, özellikle İtalya ve Yunanistan'daki sol partiler ve sonra Güney Afrika ve Latin Amerika'daki başka yerler. Feminist politikaya özel bir önem verilir. Badiou'nun "komünizm ideası" ve "sosyalizmin durumu ve geleceği" hakkındaki görüşlerine değinerek tarihsel perspektif içinde "Amerikan Solu"na bir geri dönüşle derleme sona erer. Bütün makalelerde kendine yer bulan Arap Baharı, İspanya'daki "Los indignados"* ve mücadele halindeki diğer hareketler hakkında şöyle bir değinip geçmekten fazlası vardır. Buradaki amaçlar açısından en işe yarayanı, editörlerin, derlemenin "sosyal demokrat gelenekler ve Lenin'in mirası ışığında yeni sosyalist partilerin doğuşu"na ilişkin bir değerlendirme olmasına niyet etmiş olmalarıdır. Bundan sonra okuyacağınız satırlar, derlemeye ilişkin bir inceleme olmaktan ziyade, derlemede yer alan makalelerin bu

* Los indignados (öfkeliler): İspanya'da 15 Mayıs 2011'de, binlerce gencin Madrid'teki Parta Del Sol meydanında oturmasıyla başlayan ve bir yıl içinde İspanya'nın geneline yayılan hareket. Hareketin 2014 yılında kurduğu siyasi parti Podemos (Türkçe anlamı "yapabiliriz"), Aralık 2015'teki seçimlerde %21 oy alarak meclisteki üçüncü parti olmuştur. *–çev.*

kitabın ulaştığı bulguların gözüyle bir sorgulanmasıdır. İşçi sınıfının devlet iktidarını ele geçirip sosyalist dönüşüme başlaması için seçim/parlamento çalışmasının kullanılıp kullanılamayacağı sorusunu açıkça soran makalelere özel bir ilgi gösterilmiştir.

Leninizme Karşı Lenin

Lenin'e, Bolşeviklere, Rus devrimine ve bunun gibi bazı değişkenlere yapılan açık göndermelerle başlayalım çünkü Lenin'in perspektifinin günümüzün ilerici çevrelerinde geçerliliğe sahip olup olmadığı, kısmen nasıl anlaşıldığına bağlıdır. Öncelikle, derlemenin Önsöz'ünde de öngörüldüğü gibi, bazen geçerken, bir yanda Lenin diye tarihsel bir figür ve diğer yanda "Leninizm" olarak bilinegelen bir şeyin varlığından ve iki zıt kutbun belki de asla birleşmeyeceğinden bahseden yazılar vardır. Bu tür şüpheler, eğer samimiyse, geliştiricidir. 3. Bölüm'de, ben de Lenin'in, mumyacısı Stalin'in ellerinde başka bir bedende dünyaya yeniden gelişini ifade etmek üzere "Leninizm" tabirini kullandım. Sadece Charles Post'un "What is Left of Leninism? New European Parties in Historical Perspective" ("Leninizmden Geriye Ne Kaldı? Tarihsel Bakış Açısıyla Yeni Avrupa Sol Partileri") başlıklı yazısının birkaç paragrafında bu ayrımı netleştirme çabası göze çarpıyor.[35] Haliyle, Post'un ne dediğini kaçırabilecek bu literatürün acemisi olan okur, ne yazık ki, Bolşevik liderin ismini çağrıştıran ya da Üçüncü yani Komünist Enternasyonal (Komintern) gibi Lenin'le birlikte anılan herhangi bir şeyden uzak durulması gerektiğini düşünmeye kayabilir.

Post'un açıkladığı gibi, "Belirgin bir örgüt teorisi ve pratiği olarak 'Leninizm', 1924-25 tarihli 'Bolşevikleştirme' kampanyası sırasında icat edildi... 1923'ten sonra Komintern liderliği, yirminci yüzyıl soluna 'Leninist örgüt kuralları' olarak bilinmeye başlanan şeyi dayattı... Bu örgütsel değişimin ardından, alt kademelerdeki işçi komünistler, örgütlerinin politikaları, eylemi ve liderliği

üzerinde uygulayabildikleri tüm kontrolü kaybettiler." Bu esas itibarıyla doğru olmasına rağmen, daha önce 3. Bölümde belirtildiği gibi, Lenin'in hayattayken, ileri kapitalist bir ülkede bir sosyalist devrim gerçekleştirildiğinde, "Rusya bir model olmaktan çıkacaktır ve bir kez daha ('sovyetler' ve sosyalist anlamda) geri bir ülke haline gelecektir" diye nasihatte bulunduğunu eklemek önemlidir. Devrimi savunmak için alınan olağanüstü önlemlerin Rusya koşullarına özgü olduğunu da ayrıca belirtmiştir Lenin: Bir kez daha, "anayasamızın diğer ülkeler için bir model teşkil etmesini amaçlamıyoruz."

"'Bolşevikleştirme' kampanyası" her ne kadar Stalin'in işi olsa da, kaynağını 1921'deki Komintern Üçüncü Kongresinden, özellikle de kongrenin benimsediği Komünist Partilerin Örgütsel Yapısı Üzerine Tezler'den alıyordu. Bu tezler, üye partilerin kendilerini nasıl örgütlemesi gerektiğine ilişkin ayrıntılar içeriyordu. Lenin, ertesi yıl yapılan Dördüncü Kongrede delegelere, "Bu karar kusursuz bir karardır ama neredeyse tamamen Rus'tur... fazlasıyla Rus'tur, Rus deneyimini yansıtır. Bu yüzden yabancılara oldukça anlaşılmaz gelebilir ve yabancılar bunu bir ikona gibi bir köşeye yerleştirip ona tapınmakla yetinemezler."[36] Bu karar kabul edilmeden birkaç ay önce Rus Partisi, Onuncu Kongresinde, uzun süredir var olan bir Bolşevik parti kuralı olan hizip örgütleme hakkını, yani parti içinde, parti çizgisi ile aynı fikirde olmayan ve bir liderlik değişimi isteyen gruplar kurma hakkını geçici olarak yürürlükten kaldırmayı oylayarak karara bağladı. Bu kararın alındığı bağlam, henüz sona eren iç savaş ve partiyi bölme tehlikesi taşıyan bir dizi parti içi tartışmaydı. 1921'de devlet iktidarının içinde bulunduğu gerçeklik ve hasımlardan oluşan uluslararası çevre göz önünde bulundurulduğunda, temelli bir bölünme ve parçalanmış bir Bolşevik parti muhtemelen devrimin yenilgiye uğramasına neden olacaktı. Geçici bir önlem olarak görülmesine rağmen, kalıcı bir kurala ve Stalin'in iktidara tırmanmasında anahtar niteliğinde bir silaha dönüştü.

Bu önlemi savunmaya devam eden Troçki on dört yıl sonra konu hakkında yazarken gerçekçiydi: "Ama bir husus kesinlikle açıktır: Hizipleri yasaklamak Bolşevizmin destansı tarihinin sonunu getirdi ve bürokratik yozlaşmasının taşlarını döşedi."[37] Vurgulamak gerekir ki hiziplere getirilen yasak, müzakereyi ve demokratik tartışmayı ertelemedi; Stalin kliğinin güçlenmesine ve zafer kazanmasına neden oldu. Ama hizip örgütleme hakkının geçici olarak yürürlükten kaldırılması Tezlere dayanıyordu ve Lenin'in "Bu kararı alarak çok büyük bir hata yaptık," derken kastettiği hiç şüphesiz buydu. Troçki daha sonra, Bolşevik parti normunu "Komintern'in yeni kesimlerine" doğru genişletmenin, o partilerin "büyüyüp gelişecek zamana sahip olmadan, bu suretle yozlaşmaya mahkûm olmalarına"[38] yol açtığını kabul ediyordu. *İhanete Uğrayan Devrim* (1937) adlı kitabı, Sovyetler Birliği içinde ve dışında neyin baş göstermekte olduğuna dair hâlâ en iyi açıklamadır. Yozlaşmış bir Komintern, Post'un belirttiği gibi, Stalin'in "Avrupa'nın komünist partileri üzerinde *kalıcı* politik ve *sosyal* etkiler bırakan" sınıf işbirlikçi Halk Cephesi politikasını dayatmasına imkân vermişti. Bu partiler, aslında komünist kılıklı sosyal demokrat partiler haline geldiler, bu da kapitalist kriz karşısında bugün siyaseten neden hükümsüz kaldıklarını açıklıyor. Bu kitabın iddia ettiği gibi, Lenin'in Ekim Devrimi'nden önceki siyasetinde ve pratiğinde, bu Stalinist sonucu önceden tahmin edebilecek hiçbir şey yoktu; *LSS 1905*'in 2. Bölümü bu anlamda özellikle faydalıdır. Karşıdevrimi en iyi açıklayan husus, karşıtlarının aramaya eğilimli oldukları gibi, Lenin'in geçmişinde saklı bazı "karakter bozuklukları" ya da "dumanı tüten silah" ya da "iskelet" değil beklenmedik tarihsel durumlardır.

Post, Lenin'in programının Stalin tarafından tahrif edildiği konusunda temelde haklı olsa da, hakiki Lenin ve Bolşevikler hakkındaki iddiaları sorunludur. Öncelikle Leninist örgüt normlarını, "emek hareketinden ve parlamento bürokrasisinden *bağımsız* ve işçi hareketinin önderliği konusunda onlarla reka-

bet etmeye muktedir olan bir eylemci devrimci işçiler örgütünün kurulması" olarak tanımlaması, Batı Avrupalı sosyal demokrat deneyimlerin ve bunların reformist ürünlerinin merceğiyle yapılmış bir okumadır. Üçüncü ve Dördüncü Duma deneyimlerinin ayrıntılarının açıkça ortaya koyduğu gibi Lenin'e göre vurgu, parlamento çalışmasının partinin iradesine ve dolayısıyla alt kademedeki üyelere *tabi kılınmasının* nasıl sağlanacağınaydı. Bolşevik deneyimin bu yanlış okumasının nedeni, makalede iki sayfa önce ortaya konan ikinci sorundur. Post, Lars Lih'i referans alarak, Rus hareketinin Batı Avrupa'daki kardeş örgütleri gibi oportünizme bulaşmamış olmasına bir açıklama getirir. Bunun nedeni, "Rusya'da parlamenter kurumların ve legal sendikaların olmayışı"dır.[39] Rusların, siyasi ödünler vermek için pek fırsatı olmamış gibi görünüyor.

Böyle bir iddia, ancak Lenin'in 1905 ve 1917'nin büyük bölümünü kaplayan zaman aralığında hayata geçirdiği pratik konusundaki bilgisizliğin sonucu olabilir. Rusya'da bütün sınırlamalarıyla birlikte "parlamenter kurumlar" olmadığı gibi Batı Avrupalı partileri karakterize eden oportünizm de orada yansımasını buluyordu: Menşevikler. Bu aslında, tam da Lenin'in *Sol Komünizm, Bir Çocukluk Hastalığı*'nda ele aldığı konudur. Lenin, burjuva demokrasisi Rusya'dakinden daha gelişkin bir ülkede yaşayan ve bu yüzden Rus deneyiminin kendi ülkelerinde geçerli olamayacağını düşünen sözde devrimcilerle aynı fikirde değildi. Pek çoğu, besbelli Post gibi, Bolşeviklerin on yıldır meşgul olduğu seçim/parlamento çalışmasından haberdar değildi; doğru, Post, bu çalışmanın Batı Avrupa'dakinden çok farklı koşullar altında yürütüldüğünü kabul ediyordu. Ama Şubat'tan sonra, Rusya bütün oportünist tuzaklarıyla birlikte burjuva parlamentarizminin yıldızının parladığı, kesinlikle "dünyadaki en özgür ülke" haline gelmişti. Burjuva demokrat Geçici Hükümet, yerel dumalar ve sovyetler hep birlikte Bolşeviklerin önüne Batı Avrupalı devrimcilerin yüz yüze kaldığı aynı zorlukları dikti. Aradaki belirleyici

fark, Rusya'da bir Lenin'in olmasıydı; broşürün tek başına gösterdiği budur. Lih'in çalışması, önceki bölümde tartışıldığı gibi, içerdiği zengin metin analizi sayesinde hayranlık uyandırıcı olsa da, Lenin'in seçim/parlamento çalışmasıyla ilgili detaylardan yoksundur; Post'un yaptığı gibi, Lenin'in "dostları"ndan birinin yazılarına, bu örnekte Lenin'in siyasi yaşamının sınırlı bir dönemini kapsayan bir yazıya dayanmanın sonuçlarından biri budur.

Socialist Register derlemesindeki 21 yazıdan sadece ikisi Lenin'i açıkça sahiplenmekte ya da en azından "antikapitalist sol"un belli ki hayli bilgili ağızlarının, gerçek Lenin'i Stalinizmle içiçe geçmiş olmaktan kurtarmayı zor gördüklerini ima etmektedir. Oldukça dikkat çekici bir başlığa sahip olan yazısı "Occupy Lenin" (Lenin'i İşgal Et) ile Mimmo Porcaro, cesurca, kriz "bir kez daha, *Lenin saatinin* geldiğini gösteriyor... eğer krizin patlak vermesi bizi Marx'a geri götürüyorsa, onun her an gerçekleşebilecek 'çözümü' de bizi Lenin'e götürüyor. Yani kriz bizi sınıfları, sınıfların mücadelesini ve devleti analizin merkezine koymaya ve son derece müzminleşmiş yeni ve uyumlu bir üretim tarzı önerme sorumluluğu için artık sadece bir düzeltici olmakla yetinemeyecek toplumsal bir alternatif tahayyül etmeye zorluyor," diye ilan eder. Editörler, Porcaro'yu "Torino'daki taban örgütleri birliği aktivisti ve Rifondazione Comunista'nın" yani İtalyan Komünist Yeniden Kuruluş Partisinin (PRC) "üyesi" olarak takdim eder. Adından da anlaşılacağı üzere, Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte 1991'de kurulan PRC, bir zamanlar Moskova'nın liderliğini kabul etmiş olan partilerin yeniden bir araya gelmesinin ürünüydü. Pek çok eski Stalinist örgüt "komünist" etiketini hızlıca söküp atarken, PRC'yi kuranlar bunu yapmadı, bu da bu partinin ya da en azından üyelerinin bazılarının Lenin'i, daha doğrusu anladıkları haliyle Lenin'i neden hâlâ sahiplenebildiklerini açıklıyor.

Sermayenin krize verdiği yanıtın agresif taktiklerine yani, sermayenin "*ekonomik şantaj ve siyasi güçten oluşan ağır silahları*" kullanma eğilimine bağlı olarak (Porcaro haklı olarak, bu-

nun Michael Hardt ve Antonio Negri'nin bir zamanlar moda olan iddialarını giderek hükümsüz kıldığını söyler)[40] "ele geçirilmesi gereken, sermayenin ve devletin genel yönetim merkezleridir." Mevcut durumu, "Lenin zamanı" haline getiren budur ama "emperyalizm", "proletarya diktatörlüğü", "parti" ve "komünizm" üzerine "şu ya da bu tezde" somutlaşan haliyle Lenin'in verdiği "yanıtlar" nedeniyle değil. Daha çok, Lenin'in 1905 ve 1917 gibi kriz anlarında verdiği karşılık nedeniyle, Lenin'in "*verili durumla* bağlantılı olarak *sürekli ve daimi değişim* olarak özetlenebilecek olan ...tarzı" nedeniyle. "Lenin, sınıf mücadelesi ve halk hareketi aktivizmine zaman zaman açılan ve kapanan alanlar dinamiği temelinde, verili durumun sürekli bir yeniden tanımlanmasıdır. Demek ki Lenin, bir önceki evrede vadesini doldurmuş, artık hareketsizlik yüzünden sorunlarını ve çözümlerini tekrarlama ve dolayısıyla eski sınıfsal ilişkilerin mahkûmu olarak kalma eğiliminde olan fikirler, siyasi hatlar ve örgütsel biçimler karşısında sürekli bir *kopma hareketidir*."

Porcaro'nun Lenin'in "tarzı"nın, "sürekli bir kopuş" olduğu iddiası, Bolşevik liderin içerik itibarıyla değil yüzeysel olarak okunmasının sonucudur. Evet, bu kitapta belgelendiği gibi, Lenin'in sık sık yoldaşlarıyla ihtilafa düştüğü, çoğu zaman azınlıkta kaldığı, hatta bir keresinde disiplinsizlik suçlamasına maruz kaldığı ve rutinleşmeye, yani alışılmış yöntem ve düzenlere sıkı sıkıya bağlı olmaya sürekli meydan okuduğu doğrudur. Ama Lenin'in "kopuş"ları, Marx ve Engels'e uzanan bir çelik çekirdek tarafından, bu kitabın netleştirmeyi umduğu şekilde işçi sınıfının bağımsız politik eylemi tarafından besleniyordu. Eğer Porcaro böyle bir çekirdeğin mevcut olmadığını düşünüyorsa ya da bu çelik çekirdek fikrine katılmıyorsa ve bugünün dünyasıyla artık alakası olmadığını düşünüyorsa, bunu söylemelidir.

Porcaro, Lenin'in, kendisinin "şu ya da bu tez" dediği "yanıtlarının" güya tarihi geçmiş karakteri hakkında konuşmanın "yeri burası değil" dediği için ne kastettiğini anlamak zordur.

Eğer Stalinleştirilmeden önceki Komintern tarafından bir araya getirilen tezlere atıfta bulunuyorsa, o zaman bu bir tartışmayı gerektirir. Örneğin hem "dost"lar, hem de düşmanlar sayesinde çok sayıda iftiraya maruz kalmış, devrimci sürecin fiilî geçmişine dayanan, işçi sınıfının iktidar yolunda ve iktidardayken gereken her tür araçla iradesini dayatmak zorunda kalacağı şeklinde geçerli bir proletarya diktatörlüğü iddiası vardır ortada. Sermayenin günümüzde "sert gücünü" –esasen diktatörlüğünü– kullanmaya amade olduğunu kabul eden Porcaro, sermayenin yenildiği durumda öncüllerinden farklı davranacağını –yani iktidarı tekrar ele geçirmek uğruna gereken her türlü araca başvurmayacağını– düşünmüyorsa, yine aynı şekilde bunu dile getirmeli ve ikna edici bir tez oluşturmaya çalışmalıdır. Aksi takdirde, farkında olmayarak ve boşu boşuna, muzaffer proletaryanın ileride zaferini savunması için gerekli silahları elinden almış olur. Modern tarihte, böyle bir çizgide ilerlendiğinde neler olabileceği konusunda –işçi sınıfının silahsız olarak iktidarı alabileceği ve onu savunabileceğine dair– Allende Şili'sinden daha trajik bir örnek yoktur.[41]

Ama bana göre, Porcaro'nun "Lenin'in 'yanıtları'nı içermeyen 'Lenin zamanı'" yaklaşımındaki en problemli taraf parti meselesidir. Porcano, "üstüne düşeni layığıyla yapamadığı sıkça görülen parti"ye tepki olarak ve onun yerine, "çeşitlilik içeren otonom 'eylem kurumları'" önerenlerden kuşku duyarken haklıdır ancak önerdiği şey hiç ikna edici değildir. "Leninist öncü" adına yapılanların geçmiş performansı göz önünde bulundurulduğunda alternatif olarak "*Jakoben* ... sektler, belki de oligarşik ya da yarı-otoriter geri çekilme hücreleri ... siyasi-entelektüel gruplar" konusunda gerçekten ciddi olabilir mi? Belki de PRC'nin içinden çıktığı İtalya Komünist Partisi'nin işleyiş tarzı hakkında gerçek ve dürüst bir tartışma yürütülmüştür ama Porcaro'nun önerdiği şey böyle bir tartışma yapılmadığı izlenimi veriyor. Parti hiçbir zaman Stalinist geçmişiyle hesaplaşmadı, sahip olduğu "Leninist" normların, Lenin'in önderlik ettiği gerçek partiyle hiçbir ilgisi

olmadığını kabul etmedi ve böylece PRC'yi "Leninizm"den şüphe duymakta haklı olanların eleştirileri karşısında anlaşılır bir biçimde kırılgan hale getirdi. *LSS 1905*'in 2. Bölümünün amacı tam da buydu; hakiki Lenin'in, en başından beri hem seçim/parlamento meselelerinde hem de devrimci parti konusundaki demokratik ehliyeti konusundaki hakkını teslim etmek. Yine o kayıtlarda onun adına yapılan Stalinist karşıdevrimi önceden haber veren hiçbir şey yoktur; tarihsel bir beklenmedik durum argümanının daha ikna edici olmasının nedeni budur. 1905'ten 12 yıl sonraki Ekim Devrimi'ne kadar olan süreçte (elinizdeki anlatının büyük kısmı) esas çarpıcı olan, Bolşeviklerin, liberal Kadetler de dahil Rusya'daki bütün diğer partilerden farklı olarak demokratik tartışma, müzakere ve oylama yapabilmek için hayatlarını ve özgürlüklerini riske atmaya gönüllü olmalarıdır.

Porcaro, yazısının sonuna doğru, neredeyse laf arasında, Stalinizm dehşetini kabul eder, daha doğrusu, diğerlerinin yaptığını kabul eder ama "şimdi konumuz bu değil" der. Bu aslında Lenin'i sahiplenmek amacıyla yazıldığı iddiasında olan bir makaleye ilişkin siyasi bir sorundur. Stalin'in suçları, kısacık bile ele alınmadan ve hesaplaşılmadan böyle bir çaba nafile olacaktır. Gerçek Marx, Engels ve Lenin'in neyi savunduğu hakkında hiçbir fikri olmayan ama Stalinist karşıdevrimle (aynen böyleydi) ilgili egemen-sınıf anlatılarıyla büyütülmüş olan nesiller, Marx, Engels ve Lenin adına gerçekleştirilen vahşet konusunda gerçek ve dürüst bir tartışmaya ihtiyaç duyuyor. Bu mesele halının altına süpürülemez. *Socialist Register*'ın Leninist alternatif savunusu eğer buysa, en iyi ihtimalle yetersizdir. Sosyalizm ve onun adına yapılanların çoğu benzer bir itirazla karşı karşıyadır. El-Kaide'nin entelektüel yazarı Eymen El-Zevahiri'nin radikalleşmesi, sömürgeci/Batı emperyalizmi mirasına olduğu kadar Cemal Abdülnasır ve onun halefi Enver Sedat'ın yerel özellikler taşıyan Arap Sosyalizmine karşı da bir tepkidir. Mübarek'in Mısır'ındaki ve Bin Ali'nin Tunus'undaki egemen partiler kendilerini sosyalizm örtüsüne bü-

rüdükleri için gerçek bir sosyalist alternatif, eğer ikna edici olacaksa, her iki tarihle de hesaplaşmak zorunda kalacaktır.

Komintern'in 1922'de toplanan Dördüncü Kongresinde Lenin'in enternasyonal delegelere verdiği nasihat, delegelerin Rus devrimini dikkatlice incelemeleri gerektiğini yinelemekten ibarettir. Bolşevik örgüt normlarının tarihi, bu kitabın aktardığı gibi, halen yazılmakta olan bir tarihti. 1921 tarihli Örgüt Tezleri, başka yerlerdeki hevesli devrimciler için bu pratiklerin bir araya getirilmesi çabasıydı. Eğer Porcaro'nun vurgusu bu normların değiştirilemez olmadığına ilişkinse, haklıdır. Ama Porcaro acaba yeni koşullara uydurmak için bu normlar üzerinde ufak tefek değişiklikler yapmaktan mı yoksa bu normlardan tamamen kurtulup yeniden başlamaktan mı söz ediyor? Eğer ikincisiyse, buna katılmıyorum. Eğer sermayenin işçi sınıfına karşı kullanmak için "sert güç" hazırlığı yaptığı konusunda haklı ise, ki bence haklı, o zaman Lenin'in illegal bir partiye sahip olmanın gerekli olmadığını düşünenlerle, tasfiyecilerle ilgili 1913'te yaptığı sert vurgusu o zaman olduğu gibi şimdi de yerindedir: "Bir örgütü olmadan, işçi sınıfı bir hiçtir." Porcaro, belli bir anda "sermayenin genel yönetim merkezini" ele geçirmenin bir zorunluluk olacağını söylerken haklıdır. Ama bunun bir parti, disiplinli bir parti olmaksızın yapılabileceğine gerçekten inanıyor mu? Demokratik merkeziyetçilik normu –Stalinist tahrifata uğramış olanı değil, gerçek olanı– hükümsüz müdür yani?

Porcaro, Lenin'in 1917'de başarmış olduğu şeyden haklı olarak etkilenmiştir. Bunun tam da eski Bolşevik örgüt deneyimi sayesinde olduğunu da mı kabul etmiyor? Lenin'in hiçbir içgörüsü, bugün, 1902'de ortaya attığı ve *Ne Yapmalı?*yı besleyen, "her şey mahvolmadan" önce halihazırda devrimci bir liderlik oluşturulmazsa savaşın sıcaklığında yeni bir örgüt kurmaya çalışmak için vaktin çok geç olacağı şeklindeki iddiası kadar önemli değildir. 1918'de başarısızlığa uğrayan devrimde Almanya'nın iki şehidi, Karl Liebknecht ve 1904'de Lenin'in örgüt perspektifi ile anlaş-

mazlığa düşen Rosa Luxemburg, Lenin'in içgörüsünü trajik bir biçimde doğrulamıştır. On yıllardan beri örgütlenen Müslüman Kardeşler ve daha yeni örgütlenmeye başlayan Selefiler gibi eskiden beri örgütlenmekte olan güçlerle baş etmek için hazırda bir örgütün olmadığı durumlarda neler olduğunu bugünkü Mısır ve Tunus'daki ilerici güçlere bir sorun. Her iki yer için de ümit edilebilecek en iyi şey, Arap Baharıyla açılan alanın işçi sınıfı ve müttefiklerinin toparlanmaları için yeterince açık kalmasıdır, ki bunun için de mücadele etmek gerekir. Rus örneği, devrimci sürecin genellikle, bir sonraki aşamayı örgütlemek için yeterli zaman bırakacak şekilde birkaç yıla yayılabilen farklı aşamalar halinde ortaya çıktığını göstermiştir; tabii eğer şanslıysanız.

Socialist Register derlemesindeki bütün yazılar içinde, Atilio Boron'un "Strategy and Tactics for Popular Movements in Latin America" ("Latin Amerika Halk Mücadelelerinde Strateji ve Taktik") başlıklı yazısı, elinizdeki kitabın mantığına en doğrudan hitap eden yazıdır. Halen Buenos Aires'deki Latin Amerika Uzaktan Eğitim Programının Direktörü olan Boron, bölgedeki ilerici ve devrimci siyasetin oldukça saygı duyulan ve meraklı bir gözlemcisidir. Hardt ve Negri'nin *İmparatorluk*'unun, birçok insanın yanlış biçimde stratejinin, taktiğin ve devlet iktidarını ele geçirmenin hepten önemsiz şeyler olduğuna inanmasını sağlayıp, milenyumun ilk on yılında ilerici güçlerin üstüne yüklediği siyasi bedeli vurgulayarak başlar. *İmparatorluk*, strateji, taktik ve devlet iktidarını ele geçirmek yerine, her şeyin kendi yaratıcı spontanlıkları içindeki toplumsal hareketlerle, "çokluk"la ilgili olduğunu söyler. 2007'nin sonunda başlayan mevcut kapitalist kriz, yine bazılarımızın öngördüğü gibi, bu apolitik perspektifin anlamsızlığını ortaya çıkarmıştı.[42] Boron, Sovyetler Birliği'nin çöküşünün, Çin ve Vietnam'da devlet kapitalizminin tahkiminin ve Kübalıların, Sovyetlerin sahneden çekilmesinin ardından devrimlerinin temel dayanaklarını korumak adına kapitalizme vermek zorunda kaldıkları tavizlerin, bunların hepsinin birlikte,

toplumsal hareket modelinin çekici hale gelmesinin nedenlerini açıklamaya yardımcı olduğunu belirtir. Boron'un bu modelin olumluluğu olarak gördüğü şey şudur: "Bir dereceye kadar, toplumsal hareketlerin, aynı zamanda solda yer alan siyasi partilerin yakalandığı 'seçim ahmaklığı' olarak da adlandırılabilecek bir şeyden, deli gömleği seçim politikalarından kurtulabildikleri söylenebilir... Eğer sol partiler sadece dünyanın kötü yönlerini ifşa etmekle yetinmeyip onu değiştirmek istiyorlarsa, uygun bir seçim stratejisinden çok daha fazlasını gündemine almalıdır."[43]

Boron, daha sonra bu stratejinin zorunluluğunu savunmaya girişir, sıklıkla toplumsal hareketlerle ilintilendirilen "kahramanlık ve militanlık" yeterli olmadığından, destek için Lenin'e başvurur. "Postmodern sol"u ve bir Blankici ya da darbeci olarak Lenin'in sahip olduğu "geleneksel sosyal demokrat" görüşlerini tartışma konusu yapar. Engels'in eleştirilerinden yaptığı alıntıyla, Blanqui'nin savunduğu "bilinçten yoksun kitlelerin başında bilinçli küçük azınlıklar" görüşünden farklı olarak, "Lenin'in teorisi tam olarak bunun tersidir; parti ve liderliği, öncelikle kalabalıkların güvenini kazanmalı ve devrimci saldırıyı ancak bundan sonra başlatmalıdır," der. Lenin'den çıkan bir başka ders, onun "klasik vecizesi: 'Devrimci teori olmadan devrimci bir hareket olamaz'" sözü, "doğru post-kapitalist toplum cennetine gidiş yolunu" bulmada hayati önemde olacaktır.

Sonuç olarak Boron, bugünlerde moda olan iki perspektif arasındaki verimsiz ikiliğe bir son vermeye çağırır: "Partiler sadece seçim arenasına angaje olarak siyasi seçenekler yelpazesini daraltırlarsa, o zaman toplumsal hareketler, bir yandan iktidara gelmek için kurumsal bir strateji geliştirmeyi reddederken aynı anda devlet iktidarını ele geçirmek için kitlesel bir isyancı strateji üzerine eğilmeyi reddettiklerinde aynı akıbetle karşılacaktır. Bu, bütün olası sonuçların en kötüsüdür: ne kurumsal bir yol ne isyancı bir yol. Sonuç: burjuva egemenliğinin devamı."[44] Boron'un çok doğru olarak teşhis ettiği bu "ya o ya bu" ikileminin çözümü,

tam da bu kitabın ayrıntılandırdığı Lenin'in devrimci parlamentarizm stratejisidir. Çok belli ki, Boron, Marx ve Engels'in 1848-49 ayaklanmaları ile ilgili konulardaki görüşlerine bir ölçüde aşinadır. Örneğin "seçim ahmaklığı", şüphesiz Marx ve Engels'in "parlamenter ahmaklığı"dır. Ama aynı zamanda şu da açıktır ki Boron, Lenin'in sicilinden pek de haberdar değildir; aksi halde Lenin'in diğer içgörülerinden yararlandığı gibi bundan da yararlanması gerekirdi. Bolşevikler, hem dumalarda hem de sovyetlerde, tam da Boron'un "Lenin'in teorisi" dediği şeyi, seçim ve parlamento çalışması aracılığıyla hayata geçirebilmişlerdi: Ekim'de başarılı bir biçimde "devrimci saldırıyı başlatmak" için "kalabalıkların güvenini kazanmak."

"İsyancı bir strateji" çağrısı yapan Boron, *Socialist Register* yazarları arasında öne çıkar ve bu nedenle diğerlerinin sakınmış olabilecekleri bir konuya, silahlı mücadele konusuna girmeye olanak sağlar. *LSS 1905*'in 2 ve 3. Bölümlerinde ayrıntılandırıldığı gibi silahlı mücadele, Lenin'e göre strateji değil taktiktir, işçi sınıfının yükselişi için muhtelif araçlardan sadece biridir ve kitle çalışmasını tamamlayıcı nitelikte olmalıdır; aksi halde amaca zarar verir hale gelebilir. Kolombiya'da kırk yıldan daha uzun bir süredir varlık gösteren Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri (FARC), silahlı mücadelenin bir strateji haline gelmesinin nasıl hata olduğunun başta gelen örneğidir. Lenin, her şeye olduğu gibi, silahlı mücadeleye de sınıfsal perspektiften yaklaşmıştır. Polisler değil ama askerler ve denizciler, ona göre üniforma giymiş işçiler ve köylülerdi. Bu nedenle, devrimci işçi sınıfı partisi onları potansiyel üyeler olarak görmek zorundaydı ve tam da onları gerçek üyeler haline getirmek için her türlü çaba sarf edilmeliydi. Bolşevikler ve Menşeviklerin 1905-1906'da silahlı kuvvetler için kurduğu otuz küsur gazete, on yıldan uzun süren bu çalışmanın başlangıcıydı; bu çalışmayı yürütmekte en kararlı olanlar ve bu sayede Ekim 1917'de bu çalışmanın semeresini toplayanlarsa Bolşeviklerdi. Ekim'den alınacak derslerden biri de, askeriyenin rütbesiz unsur-

larını devrimci davaya kazanmaktaki başarının devlet iktidarını ele geçirirken az kan dökülmesini sağlamış olduğudur.

Lenin'in perspektifinin günümüzle pek de ilgisi olmadığını düşünmek için bir neden yok. Arap Baharının Mısır versiyonu, askeriyedeki rütbesiz unsurların çoğunun sokaktaki kitlelere sempati duyması durumunda neler olduğunu, ülkedeki asker-sivil ilişkilerinin özelliklerini de hesaba katarak, örnekleriyle açıklıyor. Başka yerlerde olduğu gibi şimdi orada da yapılması gereken, planlanmamış olanı planlı hale getirmek ve Tahrir Meydanında olaylar patlak verdiğinde olduğu gibi işi şansa bırakmamak için Lenin'in perspektifi doğrultusunda bilinçli bir kampanya yürütmektir. Suriye, ortada bir plan olmadığında işlerin ne hale geldiğinin trajik bir örneğidir. ABD'de ise böylesi bir planlamanın, sivillerin elinde askerî personelin elindekinden daha fazla silah olduğunu hesaba katması gerekecektir. Ve isyan sürecinin belirli bir anında, en başta gelen ve en önemli görev, 290 milyon silahın büyük çoğunluğunun doğru hedefe yönelmiş olduğundan emin olmak haline gelecektir.

Socialist Register derlemesinin editörleri, krizden etkilenen ileri kapitalist ülkelerin herhangi birinde "isyancı bir kırılma bir gün mümkün olabilecek" olsa da "...yakın gelecekte olasılıklar dahilinde pek görünmüyor" derken haklı olabilirler (yine de, Lenin'in Ocak 1917'de başarılı bir devrimi görecek kadar yaşamayacağını düşündüğünü hatırlamak gerek) ama Suriye ve tarihten çıkarılan diğer üzücü dersler buna dair bir öngörü geliştirilmediğinde neler olduğunu gösteriyor. Öte yandan, Bolşevik deneyim de işler son noktaya varmadan önce, sonucu belirleyecek olanın önceden yapılan çalışmalar olduğunu ve askerî safları ikna etmeye doğru yönelmenin belirleyici olacağını ortaya koyuyor. Stalinizm öncesi Komintern'e üye olmak için gereken –bağlı olduğunuz siyasete göre ünlü ya da tam tersine kötü şöhretli diyebileceğiniz– "yirmi bir koşulun" neredeyse en başta geleninin dördüncü koşul olması tesadüf değildir: "Ordu içinde enerjik ve

sistematik propaganda yürütme şeklinde özel bir sorumluluğu beraberinde getiren komünist fikirleri yayma görevi." Binlerce insanın kriz yüzünden iş bulmak için orduya katıldığı ABD'de, bunların pek çoğu trajik bir biçimde ve giderek artan şekilde kendi canına kıyıyor; tek başına bırakılmış işçilerin parçalanmış umutlarıdır söz konusu olan. "Ordu içinde enerjik ve sistematik propaganda" bu nedenle de faydalı olabilir: proletaryanın temel dayanışması.

Yeri gelmişken, silahlı mücadele meselesi, ABD'deki işgal hareketinin yüzde 99'a karşı yüzde 1'lik bir kesimiyle ilgili kilit önemde bir sorunu ortaya çıkarır. Amerikan egemen sınıfı nüfus içinde gerçekten yüzde 1'den daha az bir orana sahiptir ama toplumun yüzde 1'inden çok daha fazlasını oluşturan farklı toplumsal tabakalar sayesinde iktidarda kalır (Quentin Tarantino'nun *Zincirsiz* filmindeki, Candie Çiftliği'nin unutulmaz kâhya kölesi Stephen rolünden sonra, bunlara "Stephen'ın halkı"* demeyi tercih ediyorum). Bu tabakalar arasında –çoğu, yüksek eğitimlileri bünyesinde barındıran en prestijli kurumlar tarafından istihdam edilen– ideolojik savunucular bir yana bırakıldığında, hiç de önemsiz olmayan bir kesimi de, askerî aygıttır; tekrarlayalım, hazırda bir işçi-sınıfı askerî stratejisine sahip olmayı bu kadar önemli kılan da budur.

Lenin'in Perspektifini Uygulamak

Socialist Register derlemesinde, seçim/parlamento arenasındaki işçi sınıfının bağımsız politik eyleminin sadece teorik bir olasılık olarak kalmadığı, aynı zamanda o ya da bu ölçüde hayata geçirilmekte olduğu ülkelere ilişkin de beş makale yer alıyor: Yunanistan, İtalya, Almanya, Güney Afrika ve Bolivya. Şimdi görevimiz, bu kitabın ayrıntılarıyla ele aldığı konulardan birinin,

* Filmde acımasız köle sahibinin kâhyası olan zenci köle Stephen, kritik bir anda zencilere ihanet ederek patronundan yana tavır alır. Bu durum, kendisi dahil birçok kişinin ölmesine neden olur. *–ed.*

yazıların her bir ülkedeki mevcut durum hakkında ortaya koyduğu gerçekliklere hitap edip etmediğini görmektir.

Kriz, hiçbir ülkede Yunanistan'da olduğu gibi, sosyal demokrasinin iflasını gözler önüne sermedi. PASOK, 2010'un başlarında Yunan işçi sınıfına karşı sert kemer sıkma tedbirlerini uygulamak konusunda Avrupalı bankerlerin talimatlarını uysalca yerine getiren hükümet partisiydi. En sembolik olanı ise, o dönemki başbakan Yorgo Papandreu'nun aynı zamanda, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra İkinci Enternasyonal'den artakalan Sosyalist Enternasyonal'in başkanı olmasıydı. (Mısır'daki Mübarek'in ve Tunus'taki Bin Ali'nin hükümet partilerinin de, devrilmeden önce aynı yapının üyesi olduğunu belirtmek gerekir.) Pasok, Avrupa'da işçilere yönelik sosyal demokrat saldırı konusunda yalnız değildi. İrlanda, Portekiz ve İspanya'da da aynı şeyler oluyordu. O dönem revaçta olan, ama Marx, Engels ve Lenin'in uzun zaman önce bir aldatmadan ibaret olduğunu ortaya koydukları sosyalizme giden sözde parlamenter yol tezlerine bakın. Yirminci yüzyıldan çıkan, sırasıyla sosyal demokrasi ve Stalinizm'den öğrenilen iki önemli politik ders, sosyalizmi inşa etmek için kapitalist devletin kullanılamayacağı ve sosyalizmin proletaryanın sırtında inşa edilemeyeceğidir.

Pasok'un 2012'de siyasi olarak çöküşüyle birlikte, seçmenlerin partinin kemer sıkma politikalarına itiraz etmesi ve geleneksel Stalinist partinin süregelen hükümsüzlüğü sayesinde, Yunanistan'da ilk kez ciddi biçimde gerçek bir işçi-sınıfı alternatifi olasılığı belirdi. Antikapitalist aktivistlerin pek çoğu açısından bu seçenek –derlemede ikisi bütünüyle ve biri kısmen, üç makale ile en çok ilgiyi toplayan– Syriza olarak bilinen sol partilerden oluşan bir koalisyonda vücut bulmuş gibi görünüyordu. Syriza, Haziran 2012 genel seçimlerinde, oyların yüzde 27'sini alarak hâkim koalisyon (seçimler uğruna resmî olarak adı "parti" olsa da) olmayı yüzde 2.8'lik bir farkla kaçırdı; 300 sandalyeden oluşan Yunan parlamentosunda kazandığı 71 sandalye ile, küçük

ortak olarak etkisiz kalmış Pasok ve başka bir kapitalist parti ile ittifak yapan Yeni Demokrasi Partisi'nin başta olduğu egemen bloğa karşı ana muhalefet koalisyonu oldu. *Socialist Register*'daki sadece Syriza'yı ele alan biri makale diğeri de bir söyleşi olan iki katkı, koalisyonun faaliyetlerini günbegün yakından takip eden, önde gelen iki entelektüele, sırasıyla Mihalis Spourdalakis ve Aristidis Baltas'a aittir. Her ikisi de koalisyon, koalisyonun evrimi, 2012 baharında yüz yüze kaldığı durum ve önündeki yol hakkında faydalı bir arkaplan sunar. Baltas'la, Syriza'nın kazanmasının ve yeni hükümet partisi/koalisyonu haline gelmesinin çok muhtemel olduğu Haziran genel seçimi öncesinde gerçekleşen söyleşi, oldukça duygusal bir hava taşır.

Bu kitabın bakış açısına göre her iki sunumdaki en umut verici şey, Spourdalakis ve Baltas'ın her ikisinin de, Syriza'nın, eğer açıkladığı hedeflere sadık kalacaksa, bunların üstesinden gelmek için bir tarihe ihtiyacı olduğunu düşünmeleriydi. Spourdalakis'e göre, "Sosyalizmin bir kez daha siyasi gündeme alınması gerekiyor. Ama yirmi birinci yüzyılda sosyalizm stratejisi oluşturmak, Fabiancılardan Leninistlere kadar bütün gelenekler tarafından tarihsel olarak dile getirildiği gibi, bütün önceki çabaların eleştirel bir değerlendirmesinin yapılmasını gerektiriyor." Ve Baltas'a göre, "Yunanistan ve belki de Avrupa'nın tamamı için son derece önemli olduğunu düşündüğümüz konu, sosyalizmin yirminci yüzyıldaki akıbeti hakkında, Çin'de neden başarısızlığa uğradığı, Doğu Avrupa'da neden başarısızlığa uğradığı konusunda büyük bir tartışma yürütme ihtiyacıdır... solun bu başarısızlıkların nedenleri konusunda cevap vermesi gerektiği duygusu burada yer etmiş durumda... Bu, yeni hatalar yapacak olsak bile, eskileri tekrarlamadığımızdan emin olmak için gidebildiğimiz kadar geriye, Lenin, Troçki ve Stalin'e kadar gitmeyi içeriyor."[45]

Bu tarihle ilgili gerçek bir tartışmaya böylesine açık olmak potansiyel olarak sağlıklıdır, çünkü –Troçki'nin, Moskova Komintern'e kendi çizgisini dayattıktan sonra katılan partiler

hakkındaki içgörülerini birazcık değiştirerek ifade edecek olursak– Syriza doğuştan kusurludur; çünkü Stalinizm ve sosyal demokrasi genleri taşır. Bu, sadece Syriza'nın 2002 ile 2004 arasındaki kökenleri ile ilgili söz konusu iki değerlendirmeden değil aynı zamanda yazarlarının bu mirasla ilgili bizzat söylemeleri gereken şeyden de bellidir. Bu ana-babalık ilişkisini kabul eden Spourdalakis'e göre Syriza; "Hem iflas etmiş bir sosyal demokrasinin reformizmini hem de hâlâ kışlık saray baskınının rüyasını gören devrimcilerin öncülüğünü arkasında bırakıyor. Bu şekilde reform ve devrim arasındaki boşluğu doldurmayı ve günlük mücadelelerle doğrudan bağlantılı bir yapısal reformlar süreci sonunda kapitalist toplumun radikal dönüşümünü yeniden tanımlamayı umuyor." Derlemenin editörlerinden biri olan Leo Panitch'in sorduğu, izlediği "seçim yolu" göz önünde bulundurulduğunda Syriza'nın Avrupa sosyal demokrasisinin tuzaklarından nasıl sakınacağı şeklindeki soruya Baltas şöyle yanıt veriyor: "Parti üyelerimizin Avrupa türü bir sosyal demokrat parti istemesi mümkün değil. Pasok'un ne yaptığının fena halde farkındalar: Kendi ideolojik gündemine ve retoriğine rağmen, devlet kapısına girer girmez kısa bir süre içinde, öncekine benzemeyen bir düzeyde kayırmacılığa başladı ve en berbat türdeki yozlaşmaya kendini kaptırdı... Yunanistan'ın toplumsal yapısı Kuzey Avrupa türü bir sosyal demokratikleşmeyi imkânsız kılıyor" ki bunun nedeni, büyük oranda ikinci kuşak bir Yunan işçi sınıfı olmayışıdır. Ayrıca Kuzey Avrupa'dan farklı olarak, "entelektüeller burada solla bütünleşmişlerdir." "Yeni bir tür devletin idare edilmesi konusundaki bilgi ve deneyim," onlardan edinilebilir. "... Eğer hükümeti alırsak, ardından..." tabana yayılmış ağlar aracılığıyla "...devrimin başlayacağını bile söyleyebiliriz." "Dolayısıyla eğer hükümeti reforme edersek ve diyelim ki, ['geleneksel ve yeni küçük burjuvazinin' diğer yarısını oluşturduğu] koalisyonumuzun sol kanadı [işçi sınıfı] kesinlikle kararlı ve sıkı dursa, o zaman aşağıdan sosyalist anlamda bir şeyler gelişecektir."

Bu iki görüşün –en azından bu iki entelektüele/katılımcının– nihai sonucuna göre Syriza, sosyalist dönüşümü yerine getirmek için kapitalist devleti kullanabileceğine inanır; tam olarak sosyal demokrasinin yapabileceğini söylemek durumunda olduğu en iyi, ancak Marx ve Engels ile Lenin'in güvenle öngördüğü gibi Güney Avrupa dahil hiçbir yerde başarılı olmamış bir fikir. Bu nafile arayışın, sosyal demokrasiyi tanımlayan şey olması ve bir toplumun proleterleşme ölçüsü, onun neden egemen olabildiğini açıklamaz. Bununla politik olarak yüzleşilmelidir ve bu da gerçekte ne olduğu hakkında bir berraklığa sahip olmayı gerektirir. 2011'den beri Yunanistan'da gerçekleşen 24 ve 48 saatlik sayısız genel grevin (en büyüğü Pasok yanlısı sendikalar tarafından örgütlenmiştir) kanıtladığı bir şey varsa o da, sokaklara çıkıp burjuva devletin kemer sıkma tedbirlerine öfke kusmanın kitleler için yeterli olmadığıdır. Belirli bir anda, kemer sıkma kampanyasını durdurmak için iktidarı ellerine almaları ve Komünarlar gibi, yeni bir devlet türünü inşa etmeye başlamaları gerekecektir. Bu, bir "kışlık saray baskını" olmayabilir ama bununla kıyaslanabilecek bir şey olmak zorundadır. Bu kitabın okurları, Lenin'in –yine "Leninist" Lenin'in değil gerçek Lenin'in– reformlar ve devrim hakkında pek çok şey söylemiş olduğunu ve hiçbir şeyin onun tutumunu 1905-1907 devrimci ayaklanmalarının zayıfladığı aylarda ileri sürdüğü şu görüşten daha iyi yansıtmayacağını bilir: "Devrim için parlamenter bir tarzda değil, parlamento *için* devrimci bir tarzda çalışmalıyız." Yani reformlar için. Spourdalakis ve Baltas'ın savunduğu şey, Lenin'in tavsiye ettiği şeyin tersidir: sosyalizme giden parlamenter yol.

Spourdalakis, tasavvur ettiği "yapısal reformlar" projesini yürütmek için bile olsa, en azından Syriza'nın koalisyondan oluşan varoluşunda bir sonraki ve zorunlu aşamayı, "bir siyasi parti inşa etme" zorunluluğunu kabul eder. Bununla birlikte bu alandaki başarı, Yunanistan'da hem örgütsel hem de politik olarak neyin "Leninizm" olarak kabul edildiğine dair etraflı bir incelemeyi zo-

runlu kılacaktır. Bu zorunluluğu yerine getirmemek, iyi niyetli "solcu" entelektüellerin ellerinde bile SSCB'nin groteskliğini ve onun Doğu Avrupalı klonlarını yeniden üretme tehlikesi içerir. Lenin, tıpkı Marx ve Engels gibi, uygulamasını görecek kadar fiilen yaşayıp yaşamayacaklarına bağlı olan bir perspektif için değil, başarılı olması için gerekli koşullar oluştuğunda kullanılabilecek bir perspektif oluşturmak için mücadele etti. "Rüyasında Kışlık Sarayı bastığını görmek" ile zamanı geldiğinde bunu yapmak için gerekli yolu hazırlamak arasındaki farktır bu.

Hillary Wainwright'ın "Transformative Power: Political Organization in Transition" (Dönüştürücü Güç: Geçiş Sürecinde Siyasi Örgüt) başlıklı makalesi de, Syriza'nın bugüne kadar başarmış olduklarını; seçim/parlamento arenalarında iki sol akımın kısa süren daha eski denemelerinden elde edilen deneyimleri aracılığıyla –Britanya İşçi Partisi'nin 1980'lerdeki Büyük Londra Konseyi kampanyası ve Brezilya İşçi Partisi'nin 1989-2004 arasında Porto Alegre belediye konseyine dahil oluş süreci aracılığıyla– inceler. Aynı zamanda Britanya'daki Bradford Üniversitesi'nde akademisyen olan Wainwright'ın yazısı, "siyasi örgütü hem Leninizm hem de parlamentarizmin ötesinde yeniden düşünme" girişimidir; yani, anladığım kadarıyla, ne Stalinizm ne sosyal demokrasidir. Ortaya attığı araştırma sorusu, aslında, bu kitabın sorduğuna benzer bir sorudur: "Oy hakkı hâlâ toplumsal dönüşüm için bir olanak mıdır yoksa sürekli bir düş kırıklığı ve yabancılaşma nedeni midir? Bir başka deyişle, mevcut parlamenter demokrasi kurumlarında temsil edilmek, bu kurumları değiştirme çabalarıyla birlikte, kapitalist iktidara (devlet kurumları tarafından güvence altına alınan ve bu kurumlarla sarmaş dolaş olmuş finansal piyasaların, özel banka ve kuruluşların iktidarına) bir şekilde son vermek için girişilen daha büyük mücadeleyi güçlendirebilir mi?"[46] *Socialist Register*'daki bütün yazılar içinde, Wrainwright'ın yazısı, bu nedenle, elinizdeki kitabın ayrıntılarına en doğrudan değinen yazıdır.

Wrainwright, sorusunun cevabının, "toplumsal ve yerleşik bir vatandaşlık anlayışına bağlı olarak" koşullu bir evet olduğunu söyler. "Eşitsizliklerle dolu günümüz toplumlarında, bu, genel seçim hakkının dönüştüğü şeye, yani esasında eşit olmayan bir toplumda soyut, biçimsel bir eşitliğe güçlü bir biçimde karşı koyarken aynı anda seçim politikalarıyla meşgul olmak anlamına gelir." Britanya İşçi Partisi'nin ve Brezilya İşçi Partisi'nin, kaynakların yerel düzeyde yeniden dağıtımıyla sonuçlanan, kısa süren denemelerinden çıkan deneyimler, "devlet merkezli sosyalist değişimden, toplum içinde örgütlü bir dönüştürücü güç anlayışına geçişi ifade eder." Ama bu, pek çok bakımdan tam da Marx ve Engels'in ileri sürdüğü ve Lenin'in de hep yararlandığı, "parlamenter ahmaklık" kavramıyla ortaya koydukları hayati önemdeki konudur: siyasetin başı ve sonunun yasama alanı olduğuna dayanan hatalı varsayım. Tersine hepsi, siyasette belirleyici olanın, bu alanın dışında yaşananlar olduğunu, sosyal demokrasinin bu yaklaşımı reddetmesinin kendi zararına olduğunu kavramışlardı.

Wainwright, "seçim hakkını yeniden düşünme" çağrısı yaparken haklıdır ve bu konuda Marx, Engels ve Lenin'in yardımı olabilir. Engels'in 1849'da türettiği "parlamenter ahmaklığın" zorunlu tamamlayıcı unsuruna bugün, "oy fetişizmi" denebilir; yani, bir genel seçimde bir aday ya da bir politika yönünde yapılan tercihi tescil ettirme hakkını, hakiki siyasi güç kullanımıyla eşitleme şeklindeki modern ama hatalı eğilim. Bir tercihi ifade etmek, asla iktidarı almakla karıştırılmamalıdır; bunun sonuçları hayati tehlike oluşturabilir çünkü kelimenin tam anlamıyla silahsızlandırıcı bir etkiye sahip olabilir. Oy kullanmanın, eğer üzerinde düşünülürse, kişinin böylesi bir kafa karışıklığını görmesini sağlaması gereken iki özelliği vardır. Seçmenin oyunu kullanması, teriminin alışagelmiş anlamıyla, birincisi, genellikle kişisel ve ikincisi çok fazla zaman almayan bir eylemdir; hiçbir şey siyasi iktidarı ele geçirmenin gerekliliklerinden bu kadar uzak olamaz. Ne de, Yunan kitlelerin sinir bozucu bir biçimde

öğrendikleri gibi, bir siyasi gösteri iktidarı ele geçirmekle aynı şeydir. Bu, oy vermeye göre kamusal olması nedeniyle kesinlikle daha ileri bir düzey olsa da, yine sadece tercihlerin ortaya konulmasından ibarettir.[47] Marx ve Engels tam da tercihleri kayıt altına aldırma ile iktidarı almayı birbirine karıştırmadıkları için, Wainwright'ın bir çıkış aradığı "ya o ya bu" ikilemine, yani sosyal demokrasi tarzında seçim sürecinde yer alarak ödün verme riskini almak ya da anarşizm tarzında boykot ederek konu dışı kalma riskini almak ikilemine girmeyen ve Lenin'in etkin şekilde kullanılması için ayrıntılı olarak incelediği bir strateji ileri sürebildiler. Seçimler sadece propagandif amaçlarla devrimci fikirleri yaymak için elverişli olmakla kalmıyor, aynı zamanda devrimcilere iktidarı fiilen ele geçirmek, yani "kışlık sarayı basmak için" en uygun anı tespit etmek konusundaki tercihleri hesaplamak için de mükemmel bir fırsat sunuyordu.

Paris Komünü, Marx ve Engels'in seçim stratejilerini, *Komünist Manifesto*'ya o güne kadar yaptıkları tek ekleme ile, Wainwright'ın Londra ve Porto Alegre deneyimlerine bağlı olarak önemini anlamaya başladığı şeyi önceden haber veren bir içgörüyle tamamlamalarına olanak sunmuştu. "Mevcut parlamenter demokrasinin ... bu mücadelelerin ve seçimde halkın verdiği yetkinin çözmeye yöneldiği eşitsizliği ve sorunları veri kabul edip kendi sorumluluğunun ötesinde gören yerleşik kurumlara doğrudan meydan okunmadıkça, servet ve iktidar eşitsizliklerini büyütüp pekiştirmeye, aslında ne kadar etkin biçimde eğilimli olduğunu belirttik." İsyancı Komünarların yüz yüze kaldığı gerçeklik tam olarak budur, sadece statükoya meydan okumakla kalmayıp aynı zamanda, Rus işçilerin 1905'te kendi başlarına keşfettikleri ve daha sonra 1917'de yineledikleri sovyetler gibi, yeni bir kurum tesis etmek zorunda olmalarının nedeni, Lenin'in siyasi varoluşunun tam da özünde benimsediği bir ders olan, bu gerçekliktir. Fransız Ulusal Meclisi ve Çarcı Devlet Dumasından farklı olarak Komün ile İşçi, Köylü ve Asker Vekilleri Sovyeti, ik-

tidarın yasama ve yürütme işlevlerini bünyesinde birleştirmişti. Lenin, sürgünde geçirdiği yıllarda İsviçre siyasetine dahil olması sayesinde –bu kitap için yaptığım araştırmanın sürprizlerinden biri– en şeffaf burjuva parlamentarizminin bile, özellikle de bu iki işlev birbirinden ayrıldığı sürece, "servet ve güç eşitsizliklerini örtece{ğini} ve güçlendire{ğini}" görmüştü. Servet, parlamentoyu ve dolayısıyla da hükümeti kontrol etmesi beklenen partilerden bağımsız olarak kendine ait bir hayata sahip, etrafını surlarla çevirip kendini tecrit etmiş olan idare/devlet bürokrasisi üzerinde etkisini gösterebilir.

Tıpkı Spourdalakis gibi Wainwright da, Syriza'nın, eğer biraz olsun etkili olmak istiyorsa, kendisini bir "siyasi parti"ye dönüştürmek zorunda kalacağını düşünür. Sadece "parlamento dışı" işlerle aktif olarak meşgul olmanın ancak böyle bir parti olmayı gerektirmesi nedeniyle değil, aynı zamanda "ayrı bir siyasi sınıf olmaya dönük bütün yönelimlerine rağmen, temsilcileri parlamento siyasetinin tuzaklarına çeken baskıya karşı koymak için de özel bir örgütsel form gerekecektir," der. Wainwright'ın ileri sürdüğü şey, Marx ve Engels'in 1879 gibi erken bir tarihte Alman sosyal demokrasisinde saptadığı sorunla bağlantılıdır: parlamento grubunun, kendisini doğuran partinin sıradan üyelerine karşı daha az hesap verir konumda olmayı isteme eğilimleri. İlerleyerek belki de bir parti haline dönüşecek olan Syriza açısından en önemli testlerden biri, bugün karizmatik Aleksis Çipras'ın başını çektiği parlamento grubunun kendisini, partinin Stalinist değil Leninist yöntemlerle aldığı kararlara tabi kılmaya gönüllü olup olmayacağıdır. Syriza hakkında bu üç yazıda söylenenlere dayanarak, bunun gerçekleşeceği konusunda şüphelerim var. Durum ne olursa olsun, Lenin parlamento çalışmasıyla ilgili bu potansiyel sorun hakkında çok sayıda görüş ileri sürdü ve bu gelişmeyi önlemek için bir dizi çözüm önerdi. Birkez daha, Marx, Engels ve Lenin'in vasiyet ettiği şey, Wainwright'ın başka türlü olsaydı bir incelik taşıyacak olan analizine çok büyük bir fayda sağlayabilirdi.

Wainwright'ın gerçek bir sosyalist dönüşüm yaratmak konusunda Sryzia'nın ne kadar şansı olduğunu değerlendirmek için tarihten çıkan derslerden yararlanmak istemesi övgüye değerdir. Ama Wrainwright'ın da, yerel "deneyimler"le elde ettikleri küçük başarıya rağmen, Britanya İşçi Partisi ve Brezilya İşçi Partisi tarzında bir sosyal demokrasi ile hiçbir zaman vaki olmadığını kolaylıkla kabul ettiği gerçek şudur ki, işçi sınıfını iktidara taşımak için seçim/parlamento arenasını kullanan tek devrimci hareket örneği, Bolşeviklerin Lenin'in önderliğinde 1917'de başarıyla tamamladıkları şeydir. Lenin'in devrimci parlamentarizmi, bu üç yazının üçünün de görünüşe göre çok düşük bir öncelik verdiği bir başka kıymetli ders daha sunar: proletarya enternasyonalizmi. Wainwright'ın işaret ettiği gibi, "her iki deneyimin de tamamıyla gelişmesi, neoliberalizmin küresel düzeyde kazandığı ivmenin işçi partileri üzerinde yarattığı etkiyle engellendi." Bu hiç de sürpriz değildir ve Marx, Engels ve Lenin'in tek ülkede sosyalizm kavramını reddetmelerinin ve sermayeye karşı verdikleri mücadelede birbirleriyle dayanışmalarını sağlayacak, işçilerden oluşan uluslararası bir yapıya ihtiyaç olduğunu düşünmelerinin nedeni tam da budur. Bu, on dokuzuncu yüzyılda ve yirminci yüzyılın başlarında bir zorunluluk idiyse, şimdi hiç olmadığı kadar öyledir. Böyle bir dayanışmanın olmayışı, Yunanistan'da ve başka yerlerde sermayenin kendi iradesini işçilere dayatabilmesine kolaylık sağlamıştır. Bu üç yazar, belki de kendilerini "Leninist" Komintern'den ayırma kaygısıyla, bu hayati önemdeki meseleye değinmekten kaçınmışlardır. Ama bunun da bir bedeli var tabii. Uluslararası bir işçi sınıfı dayanışmasının ve bunun nasıl hayata geçirileceğiyle ilgili bir perspektifin olmayışı, Yunanistan'da halihazırda krize verilen ve kayda değer faşist bir biçim alan milliyetçi yanıtlara, yani Altın Şafak'a zemin hazırlıyor.

Yunan örneği ile ilgili son bir gözlem: Spourdalakis de, Baltas da anarşistlere değinmişlerdir ancak bu değini sürdürülebilir

bir tartışma içermez. Lenin'in 1912'de anarko-sendikalizm hakkında yaptığı gözlem hâlâ geçerlidir. Anarşistler, diyordu, tam olarak Avrupa parlamentolarındaki sosyal demokrat partilerin giderek artan oportünist özellikleri nedeniyle yirminci yüzyılın başında yeniden doğmuşlardır. Devrimci parlamentarizm, diye devam ediyordu, onlara olan ihtiyacı gereksiz kılacaktır. Bu anlamda, Baltas'ın, devleti ve geleneksel partileri reddediyor olmalarına rağmen "anarşistlerin nerdeyse tamamı aslında Syriza'ya ... oy veriyor" şeklindeki yorumu yol göstericidir.[48] Bu olguyu, doğru olduğunu varsayarak, inceden inceye ele almak bizi konunun çok dışına çıkaracağı için şunu söylemek yeterlidir: Syriza gerçek ve tutarlı bir sosyalist alternatif olarak görüldüğü takdirde anarşistlerin verdiği karşılık şaşırtıcı değildir. Bununla birlikte, bir kez iktidara geldiğinde, sorunlu ebeveynleri göz önünde bulundurulursa, hikâyenin bambaşka bir hal alması muhtemeldir.[49] Lenin'in birinci ve ikinci Devlet Dumalarında liberal Kadet partisini "yapacağını tez yap", yani, iktidarı al ve gerçek yüzünü ortaya koy ki kitleler görsün, diye sürekli cesaretlendirmesi, bu nedenle Syriza'ya da uygulanabilir.

Başka iki Avrupa ülkesinde daha Syriza ile aynı tarihi paylaşan partiler vardır: Almanya'daki Die Linke [Sol] ve İtalya'daki daha önce değindiğimiz Komünist Yeniden Kuruluş Partisi [PRC]. Esas olarak Doğu Almanya'daki Stalinist partinin yeniden kurulmuş hali olan parti ile Sosyal Demokrat Parti'deki sol muhaliflerden oluşan ilki, 2005'te kuruldu. PRC de, tek kelimeyle İtalya Komünist Partisi'nin 1991'de benzer şekilde yeniden kurulmasından ibaretti. Syriza gibi, her ikisi de kökenleri nedeniyle sorunlu doğmuşlardır ve dolayısıyla şimdi onunla aynı sorunlardan muzdariptirler. Stephen Hellman'ın "What Happened to Italian Communism? Lucio Magri's *The Tailor of Ulm*" (İtalyan Komünizmine Ne Oldu? Lucio Magri'nin *Ulm Terzisi*) başlıklı yazısı, farkında olmayarak, PRC açısından, Stalinist geçmişi hakkında neden hiçbir zaman dürüst bir tartışma yürütülmedi-

ğini ortaya koyar. Charles Post'un yukarıda bahsedilen yazısındaki değerlendirme oldukça faydalıdır: "'Post-sosyal demokrat' ve 'post-Leninist' oldukları yönündeki iddialarına rağmen... ve sözde programatik farklılıklarına rağmen (PRC'nin antikapitalizmi ve Die Linke'nin anti-neoliberalizmi) her iki partinin de – içeride kemer sıkma politikaları ve dışarıda emperyalist savaşlar kuşatmasıyla sonuçlanmasına karşın– sosyal liberallerle birlikte hükümet koaslisyonlarında yer alma cazibesine istikrarlı bir biçimde direnme konusunda aciz olduğu ortaya çıkmıştır. Sendika bürokrasisi işyerlerinde ve ötesinde gündelik sınıf mücadelesine yönelirken partinin seçim politikalarına odaklandığı bir yerde, parti 1914 öncesi sosyal demokrat 'çifte direk' örgüt normunu aşamamıştır."[50] Her iki parti için de devrimci parlamentarizm geni hiçbir zaman ihtimal dahilinde değildi.

Socialist Register derlemesindeki iki yazı özellikle Avrupa dışındaki ülkelere odaklanır: Susan Spronk'un "Twenty-First Century Socialism in Bolivia: The Gender Agenda" (Bolivya'da Yirminci Yüzyıl Sosyalizmi: Toplumsal Cinsiyet Gündemi) başlıklı yazısı ve John Saul'un "On Taming a Revolution: The South African Case" (Bir Devrimin Evcilleştirilmesi Üzerine: Güney Afrika Örneği) başlıklı yazısı. Her ikisi de bir benzerliği paylaşıyor; iktidardaki partiler, sosyalist bir gündeme ya da bir yeniden bölüşüm gündemine sahip olduklarını iddia eden ya da böyle algılanan partilerdir. Ve ikisinde de, bu gündem gerçek bir temel üzerinde hayata geçirilmemiştir.

Ottawa Üniversitesi'nde akademisyen olan Spronk, Başkan Evo Morales'in hükümet partisi Movimiento de Socialismo'nun (MAS), 2005'te seçildiğinden bu yana, Güney Amerika'nın hâlâ en az gelişmiş ülkesi olan Bolivya'da, hem kadın hem de yerli haklarının tanınması yönünde ne kadar önemli adımlar attığını anlatır. Ama Bolivya'daki en yoksul kadınlara bir miktar maddi yardım yapılıyor olsa da bu hâlâ sözünü etmeye değmez haldedir: "En nihayetinde, nakit transfer programları, hiçbir yerde,

Küba gibi devrimci çevre ve koşullarda yaşayan yurttaşların yararlandığı, meta olmayan, yüksek kaliteli kamu hizmeti türlerini sunmaya yaklaşmıyor."[51] Bu kabul, oldukça açıklayıcı ve öğreticidir ve Spronk'un "Bolivya'nın en radikal [köylü] kadın hareketinin güncel talepleri olan tarım reformu ve gıda bağımsızlığının, toplumsal cinsiyet adaleti gündeminin parçası olarak görülmesi gerektiği" iddiasının nedenini kısmen açıklar. Bir başka deyişle, "toplumsal üretim ilişkilerinin kökten dönüşümünün merkezinde sosyalist-feminist bir gündem olmalıdır." O halde MAS, Bolşeviklerin ve ardından Kübalıların (her iki örnekte de iktidarı aldıktan itibaren iki yıl içinde) yaptıklarını henüz yapmamıştır: "Bölge ülkeleri arasında en eşitsiz toprak dağılımına sahip olan" bir ülkede, gerçek bir toprak reformu ile birlikte tam burjuva demokratik devrim ve sosyalist dönüşüme giden yolu benimsemek. MAS'ın sosyal demokrat bir gen miras alıp almadığı tartışmalıdır ama sanki öyleymiş gibi davranıyor. Marx ve Engels gibi Lenin de, bir toplumun ve devrimin sınavının kadınların kaydettiği ilerleme olduğunu inanıyordu. Evo Morales'in Bolivya'sında, bu zamana kadar içerikten çok biçimle meşgul olunmuştur ve Küba ile olan zıtlık çarpıcıdır. Her zaman olduğu gibi sosyalizm adına konuşanların kelime oyunları yüzünden, yeni bir hevesli devrimciler kuşağının seçim/parlamento alanlarını kullanarak elde edilecek bir şey olmadığına inandırılması tehlikesi söz konusudur ki buna, Latin Amerika'daki devrimcilerin Küba devriminden aldıkları yanlış dersler konusunda daha önce değinilmiştir.

Güney Afrika kurtuluş hareketinin eski ve çok saygı duyulan üyesi ve yorumcusu ve şimdi de York Üniversitesi onursal profesörü John Saul, Güney Afrika'nın 1994'ten beri iktidarda olan hükümet partisi ve "geçmişten günümüze umut kırıcı bir yolculuğu" yöneten Afrika Ulusal Kongresi'nin de neden lafı döndürüp dolaştırıyor göründüğünü açıklamaya çalışmaktadır. Bu soruyu yanıtlamak için, yani "devrimin evcilleştirilmesi"ni

ve "sosyalist bir geleceğe ilişkin kurulan daha incelikli hayallerin yükünden kurtulma"yı açıklayan anahtar niteliğindeki anlar ve aktörler olarak gördüğü şeyi anlamak için, *apartheid* karşıtı mücadelenin tarihini ustalıkla süzüp çıkarır. Bununla birlikte, Güney Afrika'daki kurtuluş mücadelesini uzun süredir destekleyen bazılarımız, 1980'lerin ortalarında, daha dikkatli Lenin okumalarına dayanarak devrimin karakterini yeniden değerlendirmeye başladık ve gündemde olanın, pek çoğumuzun öyle varsaydığı ve/veya umduğu gibi, sosyalist bir devrim değil burjuva demokratik bir devrim olduğu, Afrika Ulusal Konseyi'nin (ANC) bu yolda önderlik edebileceği ve bu amaca bağlı olduğu sonucuna vardık. Ve o bölgedeki halk tabanından gelen aktivistlerin çoğundan farklı olarak, Saul'un gerçek erkek ve kadın kahramanlarının, yani ANC'nin burnu, devlet tarafından desteklenen ve uygulanan *apartheid* sisteminin kökünü kazımak için zorunlu bir unsur olan devlet iktidarı kokusunu iyi alıyordu; ve bu, bundan dolayı devlet iktidarının önemini küçümseyen bugünün aktivistleri için önemli bir derstir. ANC'nin başlıca programatik beyanı, 1955 tarihli Özgürlük Şartı, radikal bir demokratik devrimi esas alıyordu ve bazılarımızın okumaya yatkın olduğumuz gibi, bir sosyalist devrim programı değildi (tıpkı, birkaç ay sonra kabul edildiğinde Nelson Mandela'nın açıkladığı gibi). Tıpkı Marx ve Engels gibi, Lenin'in de iddia ettiği üzere, eksiksiz bir burjuva devrim, önceden belirlenmiş bir tarifesi olmayan sosyalist devrim için zorunlu koşuldu ve bu nedenle takdir edilmeli ve desteklenmeliydi. Bu yeniden değerlendirmeyle birlikte, Güney Afrika mücadelesine yeniden bağlandık ama daha bir berraklıkla ve temkinle.

Bu yeniden değerlendirme perspektifinden bakıldığında, Güney Afrika'daki en son gelişmeler beklediğimiz ve umduğumuz şeyleri hayata geçirmeye başladı. Ne zaman olacağını tahmin edemezdik ama *apartheid* rejimin devrilmesinin, ABD'de Jim

Crow'un* devrilmesinin oradaki sınıf mücadelesine yaramasına benzer şekilde, sınıf meselesini gündeme getireceğini biliyorduk. Sadece madencilerin değil diğer işçilerin de, özellikle de çiftlik işçilerinden oluşan kır proletaryasının, tarihlerinde ilk kez olarak 2012 yazında başlattığı hiç beklenmedik grevler, *apartheid*'ın yıkılmasından bu yana en önemli gelişmeydi, bunlar olmasaydı hiçbir şey bugün olduğu gibi olmazdı.[52] Ve ayaklanmanın, Güney Afrika'yı da etkileyen küresel kapitalist krize bağlı olarak başka yerlerdeki protestolarla çakışmaya başlaması gerçeği, zamanlamalarını her zaman olduğundan potansiyel olarak daha önemli hale getiriyor. Bolivya'daki gibi, toprak sorunu, yani tarım reformu ihtiyacı, Güney Afrika'da da büyük önem taşıyor. Bu nedenle, her iki ülkede de bir işçi-köylü ittifakı zorunluluk teşkil ediyor ve Lenin'in pratikte gösterdiği gibi, parlamenter arena, *apartheid* rejiminde mevcut olmayan bu alanın örgütlenmesi için avantajlı olabilir. Ama bunu yapmak, Lenin ve Bolşeviklerin sergilediği gibi bir liderlik gerektirir ve Saul'un açıklamasında, odadaki fil benzetmesinde** olduğu gibi bu konuda tuhaf bir boşluk var: Güney Afrika Komünist Partisi. Yazı boyunca GAKP büyük harfleriyle bu partiden bahsediliyor ama Güney Afrika gerçekliğine yabancı olan okur, bu partinin neyi savunduğu konusunda asla bilgi edinemiyor.

GAKP, Bolşeviklerden farklı olarak, Stalinistleşmiş Kominern'in bir ürünüdür ve ANC ile yaptığı yarım yüzyılı aşan ittifakı –iki örgütle birlikte, emek koalisyonu şemsiye ör-

---

* Jim Crow, İngiliz komedyen Thomas Rice'ın 1828'de yarattığı siyah, ilkel ve her türlü aşağılamaya maruz kalan bir karakterdir. Bu isim, beyazların, aşağılamak için siyahlara taktığı isimlerden biriydi. 1870'lerden 1960'lara kadar Amerika'nın büyük bir bölümünde uygulanan ve siyahlarla beyazların aynı ortamda bulunmasını yasaklayan yasalara da Jim Crow Yasaları deniyordu. Bu yasalara göre kilise, tiyatro, otel, tren, asansör vb. gibi ortamlarda beyazların siyahlarla birlikte bulunması ceza gerektiriyordu. Bu yasalar 1968'e kadar yürürlükte kaldı. *–çev.*

** Herkesin gözünün önünde duran ama kimsenin görmediği, aslında görmek istemediği, şu ya da bu nedenle gözardı etmeye çalıştığı büyük sorunları ifade eden bir benzetme. İlk kez Rus yazar Krylov'un (ö. 1844) bir fablında geçer. *–ed.*

gütü olan Güney Afrika Sendikalar Birliği'ni (COSATU) bir araya getiren Üçlü İttifak denilen oluşum içinde– esasen bir Halk Cephesi özelliğine sahiptir. GAKP, bu ittifak içinde gereğinden fazla bir ağırlığa sahip olmaya devam ediyor ve örneğin, Stalinist etkiye işaret etmeden ANC'nin "modus operandi"sini ya da siyasetini anlamak mümkün değil. "Sovyet modelinin özelliği... katı demokratik merkeziyetçiliğe [sahip], küçük, elitlerin yönlendirdiği, yukarıdan aşağı hiyerarşik bir parti..." olarak sürgündeki ANC, "halk cephesi" ve Saul'un yazısına bu şekilde serpiştirilmiş diğer göndermeler, yerden göğe kadar Stalinist zırvalardır. Tarih, en ilkeli ANC liderlerinin, Robben Adası'nda uzun yıllar hapse mahkûm edilme ihtimalinin olduğunu (Mandela bunun en iyi örneğidir) ve bu nedenle ANC/GAKP sürgün politikalarını karakterize eden kinik ve yozlaştırıcı etkiden görece bağışık olduklarını göstermiştir.[53] Üçlü İttifak üyeleri arasında GAKP, adına "ulusal demokratik devrim" dedikleri ittifakın halk cephesi karakterinin en bilinçli ve en ateşli destekçisidir ve bu nedenle bugün Güney Afrika'daki bağımsız işçi sınıfı siyaseti önündeki en büyük siyasi engeldir.

Stalinizm ve onun Güney Afrika'daki ırkçılık karşıtı mücadelede malolduğu bedel konusunda dürüst bir tartışma yapıldığı iddia edilse de hiçbir zaman yapılmamıştır.[54] Bu yeni başkaldırı, Üçlü İttifakın hegemonyasını kırma ve yeni bir işçi sınıfı liderliği vücuda getirme potansiyeline sahiptir. Stalinizm, özellikle de ülkenin egemen sınıfının tarihinin önemli kısmına tecrübesiz bir komünizm karşıtlığının damga vurduğu Güney Afrika gibi bir yerde, devlet iktidarını ele geçirmediği sürece, her zaman kendine canlı bir işçi sınıfı seçeneği süsü verebilir. Üçlü İttifakın iktidarda olduğu, tamamında GAKP'nin parmak izi olan on beş yıldan uzun süren zaman dilimi, gerçek bir seçenek olduğuyla ilgili geriye kalan yanılsamaların paramparça olacağının işaretlerini taşıyor; Lenin'in Kadetlerle ilgili sürekli tekrarladığı "yapacağını tez yap" nakaratı akla geliyor. İyimser olmak için "hayal

kırıklığından" ziyade bu olasılığa bakılmalıdır. Anlatısındaki fil benzetmesine bakılmaksızın Saul, son başkaldırıdan önce yazdığı yazıda, "'bir sonraki kurtuluş mücadelesinin' şafağını"[55] görmekte haklıdır.

ABD Örneği

Socialist Register derlemesinde anlaşılır nedenlerle en çok odaklanılan yerle bitiriyorum: ABD. Derlemede, New York ve Oakland'daki İşgal Et hareketine iki, emek hareketi üzerine bir, solun tarihsel önemi üzerine bir ve krizden bu yana ABD'deki ve başka yerlerdeki sosyalist feminizm üzerine bir makale ayrılmıştır. Ama bu kitabın merceğinden bakıldığında, ABD örneği konusunda söylenebilecek görece az şey vardır, en azından niceliksel olarak. Bunun nedeni, başka ülkelerde bağımsız işçi sınıfının bağımsız politik eylemi halihazırda yerleşik durumda iken ABD'de bir soyutlama olarak kalmasıdır. ABD, hâlâ işçi sınıfının kendine ait bir siyasi partisinin olmadığı tek ileri kapitalist ülkedir. Engels 1893'te buna bir açıklama getirmişti: kazananhepsini-alır kuralına dayanan seçim sistemi, ABD'nin ekonomik büyümesi ve bunun sonucunda işçilerin elde ettiği kazanımlar ("Amerikan rüyası") ve işçi sınıfı arasındaki bölünmeler, özellikle de siyah/beyaz ve yerli/göçmen yarılmaları.[56] 2003'te, Jim Crow'un (yani, ırk ayrımının) ortadan kaldırılması için verilen mücadele sayesinde, Amerikan işçi sınıfının, sadece ırksal olarak değil ayrıca cinsiyet ve milliyet bakımından da hiç olmadığı kadar birleşik hale geldiğini ileri sürmüştüm. Bu tarihsel zafer, geç kapitalizmin kriziyle birleşerek –"Sorun ... gerileme ve durgunluğun ... ABD'nin kıyılarına yanaşıp yanaşmayacağı değil, ne zaman yanaşacağıdır"– ilk kez gerçek bir işçi sınıfı alternatifi için bir imkân sunmuştu.[57] Böylesi bir sonuç için sadece uygun koşulların mevcut olduğunu vurgulamıştım; bu sonucun doğması kaçınılmaz değildi. Ve gerçekten, henüz ortaya çıkan bir şey yok.

Öteki türlü olsaydı son derece çarpıcı bir eser olacak olan Sam Gindin'in "Rethinking Unions, Registering Socialism" ("Sendikaları Yeniden Düşünmek, Sosyalizme Tutunmak") başlıklı, ABD emek hareketi üzerine bilgilendirici katkısının içinde işçi sınıfının bağımsız politik eylemi hakkında tek bir sözcük yoktur. "Cumhuriyetçi Parti'nin kinik seçim taktikleri"nden bahsedilmesine rağmen, liderlerinin Demokrat Parti ile yaptığı gizli anlaşmayla emek hareketinin kendini satmasına kaçamak bir bakış bile yoktur. 2011 yılında, Devlet sendikası federasyonunun (AFL-CIO)* başkanı bana, kendisinin, Başkan Yardımcısı Joseph Biden'a Obama yönetiminin işçi sınıfı konusunda sönük performansından duyduğu hoşnutsuzluğu ifade ettikten sonra, Biden'ın karşı ateş açarak "Neden şikayet ediyorsun? Biliyorsun ki gidecek başka yerin yok," dediğini anlatmıştı. Acı gerçek şu ki, Biden haklıydı. İşçilerin kurmayları Demokratlardan kopmayı değerlendirmeyi bile ellerinin tersiyle ittikleri sürece bu durumun giderek büyüyen tehlikesine maruz kalacaklardır. Son dönemde seçim sandığında yaşanan yenilgiler, Wisconsin'de Vali Scott Walker'ın azlinin** ve Michigan'da yürürlüğe giren sendika yasasıyla*** ilgili düzenlemenin iptalinin sağlanamaması, işçi sını-

* Amerikan Emek Federasyonu ve Endüstriyel Örgütler Kongresi (AFL-CIO) Amerika Birleşik Devletleri'ndeki en büyük işçi sendikaları federasyonudur. 1955'te AFL (Amerikan Emekçi Federasyonu) ve CIO'nun (Endüstriyel Örgütler Kongresi) birleşmesi ile kurulmuştur. Siyaseten Demokrat Parti destekçisi olan birlik, Vietnam savaşını desteklemiştir. 8 Mayıs 1970'de savaş karşıtı öğrencilerin yaptığı yürüyüşe karşı gösteri yapan birlik üyesi inşaat işçileri, "Ya sev ya terket" sloganlarıyla savaş karşıtı öğrencilere saldırmıştır. *-çev.*

** 2011'de Wisconsin Valisi seçilen Scott Walker, göreve başladıktan kısa bir süre sonra kamu çalışanlarının toplu sözleşme hakkını sınırlandıran bir bütçe planı açıklamasının ardından yoğun protestolarla karşılaştı ve azledilmesi için yeniden oylama yapıldı. Oylama sonucunda Scott yine kazandı ve göreve devam etti. *-çev.*

*** "Right-to-work" adı verilen yasa, 28 eyalette geçerli olan ve şirketlerle işçi sendikaları arasında sendika güvenliği sözleşmelerinin imzalanmasını yasaklayan yasadır. Bu yasaya göre, sendikanın örgütlü olduğu işyerinde çalışan işçiler sendikaya üye olmaya, sendika için aidat ödemeye zorlanamaz, ancak aidat ödeyenlerin yararlandıkları haklardan da yararlanamaz. *-çev.*

fı hareketinin seçim/yasama arenalarındaki sınıf işbirlikçi stratejisinin mutlak iflasını ifade eder.[58]

ABD emek hareketinin siyaseten hükümsüzlüğü uzun zamandır tanık olunan bir şeydir. New York'taki New School'da tarihçi olan Elli Zaretsky, "Reconsidering the American Left" (Amerikan Solunu Yeniden Değerlendirmek) başlıklı yazısında, doğru bir biçimde, kendisinin "güçlü, bağımsız bir radikal sol" olarak adlandırdığı şey vücut bulduğunda, ancak o zaman demokratik kazanımlar elde edilebileceğini iddia eder. Kölelik karşıtı hareket, ona göre ilk örneği teşkil eder; bu hareket, aslında silahlı beyaz çiftçiler ve eski kölelerin oluşturduğu, toprak sahiplerinin egemenliğini ortadan kaldıran bir hareket olsa da. Ama bu hoş görülebilir bir hatadır. Bununla birlikte, "Halk Cephesi solcuları" Büyük Bunalım sırasında siyasi gündeme "toplumsal eşitliği soktular" derken baştan sona haksızdır. Tersine ABD Komünist Partisi Moskova'nın çizgisinde kampanya yürütmeye başlamadan önce, Roosevelt yönetiminden Yeni Düzen olarak bilinen tavizleri koparan, işçi sınfının 1933-1936 arasındaki bağımsız hareketliliğiydi. Halk Cephesinin gerçekte yaptığı ise, emek hareketini Demokrat Parti'nin kucağına iterek terbiye etmekti; kendisi de o günden beri o kucakta kuzu kuzu oturuyor. Bunun sonuçları açısından hiç de az tehlikeli olmayanı, emek bürokrasisinin, faşizmle mücadele adı altında, İkinci Dünya Savaşı sırasında işçi sınıfını asla grev yapmayacağı taahhüdünde bulunmaya zorlayan Roosevelt'in savaş politikasını desteklemesiydi; sadece Amerika Birleşik Maden İşçileri buna uymayı reddetti ve ABD Komünist Partisi, kömür havzalarındaki başarısızlıkla sonuçlanan grev kırıcılığı tutumunun bedelini bugüne kadar ödedi. Zaretsky, bu tarihi tam da görmezden geldiği için ifadesiz bir suratla, 2008'de Obama'nın seçilmesinin "Amerikan solunun tarihî bir başkanlığa yatırımı –bu makama gelen ilk Afrikalı Amerikalı" olduğunu söyleyebiliyor ve daha büyük bir saflıkla, bu yatırımın getirisinin "son derece iç karartıcı" olduğunun or-

taya çıktığını kabul edebiliyor. Bir başka deyişle Zaretsky'e göre "bağımsız bir radikal sol", bugün burjuva bir partiyle birlikte yaşamak anlamına geliyor; bu, tam da Lenin'in tamamen karşı çıkacağı bir şeydir ve Halk Cephesi taraftarlarının, Lenin'in gerçek programını desteklemekte hiçbir çıkarının olmamasının nedeni budur. Zaretsky'nin "1970'lerde başlayan solun marjinalleşmesinin" nedenleri üzerine spekülasyonlarda bulunması şaşılacak bir şey değildir. "Sol"un Demokrat Partinin amigosu olmak için ödediği yüksek siyasi bedel, Zaretsky'nin sunduğu "muğlak" açıklamada hesaba dahil edilmez.

Emek hareketi, Demokrat Parti'nin bu ölümcül kuşatmasının tek zayiatı değildir. Derlemede açıkça bu konuya değinen herhangi bir yazı olmasa da, siyah hakları hareketi, 2003'te de dile getirdiğim gibi, benzer bir kaderle karşılaşmıştır. Kadın hakları mücadelesi veren örgütlü hareket için de aynısı geçerlidir. Joan Sangster ve Meg Luxton, "Feminism, Co-optation and Problems of Amnesia: A Response to Nancy Fracer" (Feminizm, Uzlaşmacılık ve Unutkanlık Sorunları: Nancy Fraser'a Bir Cevap) başlıklı yazılarında, Obama'nın seçilmesinin "'sistem tarafından kuşatılmış olsa bile, bir siyasi proje olarak neoliberalizmin kesin reddine işaret edebileceğine"[59] inanma hatasında rolü olan tanınmış feminist teorisyene seslenmekte haklıdırlar. Oakland ve başka yerlerdeki İşgal Et hareketlerinin, seçim siyaseti ve Obama'nın yeniden seçilmesinin yolunu yapan Demokrat Parti'den şüphe etmekte haklı olmalarının nedeni budur.[60] Ama bir devrimci parlamentarizm perspektifi olmaksızın, bu sağlıklı düşünce ve enerji, Yunanistan'daki anarşistlerin Syriza'ya doğru yönelmesi gibi, Demokrat Parti kara deliğine sürüklenmeye mahkûmdu.

Bugün işçi sınıfının bağımsız politik eylemi önündeki en büyük politik engel, ehvenişer düşüncesidir; üstelik sadece ABD'de değil. İşçi sınıfının ehvenişer bir burjuva politikacısı için verdiği her oy, gerçek bir işçi sınıfı alternatifi inşa etmekten bir adım daha uzaklaşmaktır. ABD'deki ve başka yerlerdeki pek çok sa-

mimi devrimci, Mitt Romney'e karşı Barack Obama'yı desteklemenin uluslararası işçi sınıfının çıkarına olacağını düşünüyordu. Yeni Obama yönetiminin halihazırda gözler önünde serdiği somut gerçekler bir yana –"Yapacağını tez yap"– bu tür stratejilerde hep olduğu gibi, bu tür desteklerin aslında yaptığı şey, kıymetli vakit ve enerjiyi yapılması gerekenlerden alıp başka tarafa akıtmaktı. Hesaplamak mümkün değil ama ABD'deki İşgal Et hareketlerinin enerjisinin büyük bir kısmı, tüm güçlü yönleri ve sınırlarıyla birlikte, Barack Obama'nın yeniden seçilmesi üzerine sifonu çekmiştir; tıpkı Vietnam savaşı karşıtı hareket gibi başkanlık seçimlerinin hararetlendiği önceki dönemlerde de kitle hareketlerinde görülen bir örüntüdür bu. Gerekçe her zaman, küçük şeri desteklememenin "büyük şer"in, gericilerin kazanmasına yol açacağıdır. Bu argümanın en büyük problemi, neyin gerici olduğu ve nasıl ilerlediği konusundaki berraklıktan yoksun oluşudur. Bir şey kesindir: Sermayenin mantığı, gerçek bir işçi sınıfı hareketi mevcut olmadığı müddetçe, burjuva siyasetin sağa kaymaya devam etmesini gerektirir; özellikle de sürekli yayılan kriz koşullarında. İşçi sınıfının bağımsız politik eylemindeki her gecikme sadece gericiliği cesaretlendirir.

Gericilik konusundaki kafa karışıklığı, özellikle ABD siyasetinde, faşizmle ilgili kafa karışıklığıyla yakından ilgilidir. 1906'daki İkinci Duma seçimlerinde Lenin ilk olarak ehvenişer "Kara Yüzler korkusu"na, yani Kadetlerin ve Menşevik amigolarının, kazanma şansı olmayan bir RSDİP adayına verilen her oyun kendilerinden alınmış olacağı ve Rusya'daki en gerici partinin, Kara Yüzler'in zafer kazanmasını sağlayacağı yönündeki iddialarına karşı çıkmıştı. O zamanlar bir kitle hareketi olarak faşizm mevcut değildi. Bugünün ehvenişer savunucuları, bu nedenle, bu tür hareketlerin mevcut olduğu bir yerde Lenin'in itirazlarının artık günümüz dünyasıyla ilgisinin olmadığını, Yunanistan'ın bunun başlıca örneği olduğunu ileri sürebilirler. Bu nedenle Lenin'in, 1922'de geçirdiği ve onu hareketsiz bırakan son felç-

ten kısa süre önce ifade ettiği, "İtalya'daki faşistler" İtalyanların "Kara Yüzler'e karşı henüz güvende olmadıklarını" ortaya koymuştur şeklindeki görüşüne işaret etmek yol göstericidir.[61] Bu, Lenin'in her iki gerici hareket arasında benzerlikler gördüğü ve Kara Yüzler'in pogrom borazanlığı eylemleri göz önünde bulundurulduğunda haklı olduğu anlamına gelir. Kara Yüzler, "silaha ya da dine sarılan" bir Tea Partiliden çok daha büyük, çok daha gerçek bir tehdit arz ediyor olmasına rağmen Lenin, liberallerin ve yüreksiz Menşeviklerin "korku" kampanyasıyla yönlendirilmeyi reddetti ve 1917'de devlet iktidarını ele geçiren bir işçi sınıfı alternatifi inşa etme işine devam etti.

Lenin, Marx ve Engels'in 1850'de ektikleri bilgelik tohumlarını temel alarak yükseldi: İşçi sınıfı, sırf "birkaç gerici"nin seçilmesine meydan verebileceği için bağımsız politik eylemden liberaller yüzünden vazgeçmemeliydi. Lenin 1906'dan itibaren, Rusya'nın mevcut durumunun özellikleri üzerine, tezlerinin geçerliliğini açıkça göstermek için bunların mantığını ayrıntılarıyla açıklayan bir dizi makale kaleme aldı. Bu yazılar, esas olarak hâlâ hâkim olan Halk Cephesi politikası nedeniyle, işçi sınıfına büyük ölçüde yabancıdır. Lenin'in bakışı, *LSS 1905*'in 4. Bölümündeki tartışmanın ortaya koyduğu gibi, mutlak bir bakış değildi. Olağanüstü koşullar altında, o da aslında Kara Yüzler'in Dumada sandalye kazanmasını engellemek için Kadetlerle blok oluşturmayı istiyordu ama ancak işçi sınıfı, bağımsız politik eylem için en güçlü kampanyayı yaptıktan sonra. Ve son tahlilde Lenin, Kara Yüzler ve benzeri tüm gerici güçlerle ilgili sorunların etkin bir biçimde bir tek nerede çözülebileceğini biliyordu: Sokaklardaki kitlesel militan seferberlik. Marx ve Engels de aynısını söylemişti.[62]

Lenin'e geri dönmek bu zengin mirasa eklenecek hiçbir şey olmadığı anlamına gelmiyor. Ama bunu en verimli şekilde yapmak için onun bize bıraktığı şeye, sadece seçim/parlamento stratejisine değil aynı zamanda Stalinizm halini alacak olan büyüme

aşamasındaki kansere karşı verdiği son mücadeleye ilişkin kayıtlara da tamamen vakıf olmak gerekir. Lenin, faşizmin tam olarak geliştiğini görecek kadar yaşamadı ama Troçki yaşadı ve bu konu üzerine başka hiç kimsenin yazdığı Troçki'nin yazdıkları kadar değerli değildir; bu, 1935'teki son Komintern Kongresinde sadece yer bulamamış olan değil aynı zamanda yer bulamayacak olan bir analiz türüdür. Dürüst bir tartışma Stalin'in suçlarını ve Almanya'ya önerdiği korkunç çizgiyi ortaya dökerdi: "Önce faşistler, sonra biz." Halk Cephesini dayatmak faşizmi gizlemeyi gerektiriyordu ki bu durum, en ileri zihinlerin bile faşizmin özü, nasıl egemen olduğu ve onunla nasıl mücadele edileceği kavrayışında hâlâ bir sorun olarak kalmıştır.

Ünlü Marksist araştırmacı Alex Callinicos, *Socialist Register* derlemesindeki filozof Alan Badiou hakkındaki yazısında, ne yazık ki, Marx'ın "kapitalizmin devrilmesinin kaçınılmaz olduğunu varsaymaya eğilimli" olduğu şeklindeki o eski hikâyeyi tekrarlar.[63] Hiçbir şey gerçeklerden bu kadar uzak olamaz. Marx'ın 1852'de yazdığı bir mektuptaki tek bir cümle (ne kadar önemli olduğunun önemi yok) bu iddiayı kanıtlamaz. Marx ve Engels, sınıflı toplum bir kez ortaya çıktığında sınıf mücadelesinin zorunlu olduğunu iddia etmişlerdir; *Komünist Manifesto*'nun birinci bölümünün başından itibaren ana konu budur. Ama *kaçınılmaz olmayan,* sınıf mücadelesinin sonucudur.[64] Aksi halde baştan sona kadar bir eylem çağrısı olan manifestoyu yazmaya gerek kalmazdı. Üyesi oldukları devrimci partinin ricası üzerine, böyle bir çağrı yayımlamakla kalmadılar, aynı zamanda sonraki kırk yıl boyunca, yaşamlarının sonuna kadar, manifestonun mesajını hayata geçirmek için mücadele ettiler, böylece işçi sınıfı zafer kazanmak için eşit şanstan daha fazlasına sahip olabildi. Ve onların projesini Lenin'den daha iyi anlayan ve gerçekleştirmek için onun yaptığından daha fazlasını yapan başka hiç kimse olmadı. Lenin'in seçim stratejisi Marx ve Engels'in vasiyetini somutlaştırdı. İddia ediyorum ki, sadece Callinicos değil, *Socialist*

Register derlemesinin bütün yazarları Lenin'in mirasına ilişkin bu anlayıştan şu veya bu şekilde faydalanacaktır.

Yirminci yüzyılın çok büyük bir bölümünde dünya devrimci sürecinin merkezi Üçüncü Dünya denilen yerdi. Küresel kapitalizmin beklenmedik ve hâlâ yayılmakta olan krizi, siyasetin eksenini, seçim ve parlamento arenalarında çok daha fazla olanağa sahip olunan ileri kapitalist dünyaya kaydırdı; bu da Lenin'in devrimci parlamentarizm stratejisini her zaman olduğundan çok daha güncel kılıyor. Ama bu stratejinin taşıdığı potansiyeli gerçekleştirmek için bu stratejinin kullanılması gerekir. Bu kitap, sahiden antikapitalist olan ve bir işçi sınıfı alternatifi arayışında olmakla kalmayıp bunu yaratmak için mücadele edenler için bu amaç doğrultusunda sunulmuş bir katkıdır.

EK A

RSDİP Beşinci (Tüm Rusya) Konferansı[1]

21-27 ARALIK 1908 (3-9 OCAK 1909)

Dumadaki Sosyal Demokrat Grup Tarafından Bütçe Oylamasında İzlenecek Tutum Üzerine Pratik Talimatlar

BİRİNCİ VERSİYON

Bütçenin tamamı lehinde oy vermenin ilkesel açıdan yanlış olduğu ilan edilmiştir. Konferans, bütçedeki belirli maddeler lehine oy verme konusunda, programımızın "Sosyal demokratlar, polis ve bürokrasinin emekçi sınıflar üzerindeki vesayetine ilişkin reformları kesin olarak reddetmeli" ilkesinin Duma grubuna rehberlik etmesi gerektiği görüşündedir. Bu nedenle, genel kural bütçenin belirli maddeleri aleyhinde oy kullanmak olmalıdır, zira bu maddeler neredeyse her zaman sadece bu tür vesayeti değil, aynı zamanda gerici Kara Yüzler'in açık baskısını da beraberinde getirir. Bu koşullara rağmen emekçi halkın durumunda bir miktar iyileşmenin mümkün göründüğü örneklerde, vekillere çekimser oy kullanmaları ama muhakkak sosyalist duruşu ortaya koyan bir açıklama yapmaları önerilir. Son olarak, grubun belirli bir madde lehine oy vermeyi gerekli gördüğü istisnai durumlarda, bunu Merkez Komite temsilcilerine ve eğer mümkünse, büyük şehirlerdeki parti örgütlerine danışmadan yapmaması tavsiye edilir.

İKİNCİ VERSİYON

Konferans, bütçe meselesinde, bütçenin tamamı lehine oy vermenin, ilkesel olarak yanlış olduğunu düşünmektedir.

Yine sınıflı devletin bütçesindeki, kitleleri baskı altına almaya yarayan araçlar (silahlı kuvvetler vb.) için yapılacak harcamalara yetki veren maddeler lehinde oy vermek de yanlıştır.

Reformlar ve kültürel amaçlar için yapılacak harcama kalemleriyle ilgili oy kullanırken, kalkış noktası, programımızın "Sosyal demokratlar, polis ve bürokrasinin emekçi sınıflar üzerindeki vesayetine ilişkin reformları kesin olarak reddetmeli" ilkesi olmalıdır.

Bu nedenle, genel kural, Üçüncü Dumaya getirilen sözde reformlar ve sözde kültürel amaçlarla yapılacak harcama kalemleri aleyhinde oy kullanmak olmalıdır.

Bu genel koşullara rağmen emekçi halkın durumunda bir miktar iyileşmenin bir olasılıktan öteye gitmediği özel örneklerde, vekillere çekimser oy kullanmaları ve bunun gerekçelerini açıklamaları önerilir.

Son olarak, emekçilerin fayda sağlayacağının kesin olduğu istisnai durumlarda, belirli bir madde lehine oy kullanmaya izin verilmiştir ama vekillerin parti ve Merkez Komite temsilcilerine ve sendika organlarına danışması tavsiye edilir.

25-26 Aralık 1908 (7-8 Ocak 1909)

EK B

Proletari Genişletilmiş Yayın Kurulu Toplantısı

8-17 (21-30) HAZİRAN 1909

BOLŞEVİKLERİN DUMA FAALİYETİYLE İLGİLİ GÖREVLERİ HAKKINDA KONUŞMA VE KARAR TASLAĞI

Tartışmanın sonuna geliyoruz ve bu konuda dikkatli olmamız gerektiği için tartışmayı özel bir kararla bağlamaya gerek olmadığını düşünüyorum. Yapılacak şey, bundan sonra kendi aramızdaki meseleyi bir kenara bırakmaktır. Legal olanakların kullanılmasıyla ilgili Vlasov'a[2] yanıt olarak, bir karar taslağı okuyacağım:

"Bolşevik Merkez karara bağlar: Bütün Bolşeviklerin burada benimsediği, 'bütün legal olanakların', genel olarak işçi sınıfının bütün legal ve yarı-legal örgütlerinin ve özel olarak da Duma kürsüsünün kullanılması hedefine *fiilen* ulaşmak için, *devrimci* bir sosyal demokrat ruhla ve yönelimle ulaşmak için, Bolşevik seksiyon, kendi alanlarında uzmanlaşmış ve kendi belirli *legal* görevlerine (sendikalar, klüpler, Duma komiteleri vb.) iyice yerleşmiş, deneyimli Bolşeviklerden oluşan bir yapı yetiştirmeyi, bedeli ne olursa olsun sağlama amacını kesin olarak ve açıkça önüne koymalıdır."

Vlasov, bunun liderlerden bahsettiği görüşündedir. Mesele bu değildir. Mesele, böyle uzmanların gerekli olmadığı görüşünün Bolşevik seksiyonumuz içinde yaygın olmasıdır. Sayımız az: Gücümüzü legal görevler arasında bölüştürüp buralarda değerlendirmeli ve bu görevleri seksiyon adına yürütmekle sorumlu kılmalıyız. Parti hücreleri oluşturmaktan bahsediyorsak bunun

nasıl yapılacağını bilmek zorundayız. Bildiriler aracılığıyla ajitasyon yapmak üzerine bir karar taslağı hazırlamıştım:

"Duma faaliyeti ile bağlantılı olarak Bolşeviklerin görevleri meselesini tartışan Bolşevik Merkez, bütün yerel örgütlerin dikkatini, sosyal demokratların Duma çalışması hakkında bilgiler içeren, kitleler arasında dağıtılan bildiriler (buna ek olarak, yerel ve bölgesel gazeteler) aracılığıyla yapılacak ajitasyonun önemine dikkat çeker ve bu çalışmayı yönlendirir. Bu tür bildirilerde ele alınacak konular, Duma kürsüsünde altı çizilmesi gereken meselelere işaret etmek; sosyal demokratların Dumadaki faaliyetlerini ve farklı partilerin hangi grupları oluşturduğunu özetlemek; bu meselelerle ilgili propaganda konuşmalarının ana hatlarını vermek; sosyal demokratların Dumadaki özellikle önemli konuşmalarının siyasi içeriğini tahlil etmek, sosyal demokrat Duma konuşmalarındaki hatalara ve eksikliklere işaret etmek ve propaganda ve ajitasyon açısından önemli olacak pratik sonuçlar sağlayacak bu tür konuşmalardan aktarımlar yapmak vb. olabilir."

Ve, ayrıca, özel bir toplantıda[3] tartışılmış olan Duma faaliyetine yaklaşımımız sorunuyla ilgili konuları bir karar tasarısı biçiminde kabataslak hazırlamıştım:

"II. Dumanın devrimci sosyal demokrat bir tarzda kullanımı ile reformist (ya da daha genel olarak oportünist) bir tarzda kullanımı arasındaki fark, eksiksiz görünmemekle beraber, şu belirtilerle tanımlanabilir:

"Duma sosyal demokrat grubunun, tabiri caizse, dış ilişkileri açısından bakıldığında, Dumanın devrimci sosyal demokrat bir tarzda kullanımı ile oportünist bir tarzda kullanımı arasındaki fark şunları içerir: vekillerin ve çok sık olarak da onları kuşatan burjuva entelektüellerin, parlamenter faaliyeti temel, her şeyden önemli ve kendi içinde bir amaç haline getirme eğilimleriyle, bütün burjuva toplumlarda (ve Rusya'da özellikle gericilik döneminde) görülen bu eğilimle mücadele etme zorunluluğu. Özel olarak, grubun çalışmasını bir bütün olarak işçi sınıfı hareketi-

nin çıkarlarına tabi görevlerden biri olarak yürütmesi ve ayrıca grubun parti ile sürekli temas halinde olması, partiden ayrı düşmek bir yana, parti görüşlerini, parti kongrelerinin ve partinin merkezî kurumlarının direktiflerini hayata geçirmesi için her tür gayreti göstermek can alıcı önemdedir.

"Grubun faaliyetlerinin içsel muhtevasından bakıldığında şunu akılda tutmak çok önemlidir. Sosyal demokrat parlamenter grubun faaliyetlerinin amacı, diğer *bütün* siyasi partilerin amaçlarından ilkesel olarak farklıdır. Proletarya partisinin amacı, baştakilerle pazarlık etmek ya da anlaşmalar yapmak değildir, karşıdevrimci feodalist-burjuva diktatörlük rejimini umutsuzca tamir etmeye uğraşmak değildir; bunun yerine sınıf bilincini, sosyalist düşünce berraklığını, devrimci kararlılığı ve işçi kitlelerinin çok yönlü örgütünü her bakımdan geliştirmektir. Duma grubunun faaliyetinde atılan her adım bu temel amaca hizmet etmelidir. Bu nedenle sosyalist devrimin amaçlarını Duma kürsüsünden savunmak konusunda daha fazla özen gösterilmelidir. Sosyalizmin, adıyla söylersek bilimsel sosyalizmin temel kavramlarının ve amaçlarının propagandasını yapan bu konuşmaların Duma kürsüsünden daha sık duyulmasını sağlamak için çaba gösterilmelidir. Ayrıca devam etmekte olan burjuva demokratik devrim koşullarında, Duma grubunun 'kurtuluş hareketine' yönelik karşıdevrimci saldırı sağanağı ile ve hem tekmil gericiler hem de liberallerde, özellikle de Kadetlerde hâkim olan devrimi mahkûm etme, devrimi, amaçlarını, yöntemlerini vb. itibarsızlaştırma eğilimi ile sistematik olarak mücadele etmesi son derece önemlidir. Dumadaki sosyal demokrat grup devrimin bayrağını, ileri sınıfın, Rusya'daki burjuva-demokratik devrimin liderinin sancağını yükseltmelidir.

"Bundan başka Duma sosyal demokrat grubunun, mevcut durumda fevkalade önemli olan bir görevine, yani iş mevzuatıyla ilgili bütün tartışmalarda enerjik bir biçimde yer alma görevine işaret etmek elzemdir. Grup, Batı Avrupalı sosyal demokratların

zengin parlamento deneyiminden, faaliyetin bu yönünün oportünist çarpıtmalarından sakınmaya özel bir dikkat göstererek yararlanmalıdır. Grup, sloganlarını ve partimizin asgari programının taleplerini yontmamalı, aksine sosyal reformizmin yalancılığını ve ikiyüzlülüğünü kitlelere göstermek için, işçilere gerçek kazanımlar sağlayabilecek ya da mevcut sistem koşullarında gönülsüz ve ikiyüzlü 'reformlar'ı proletaryanın tam kurtuluşuna doğru ilerleyen bir işçi sınıfı hareketi için mukavemet noktasına dönüştürebilecek tek şey olan bağımsız ekonomik ve siyasi kitle mücadelesine kitleleri çekmek için kendi sosyal demokrat kanun tekliflerini (ve ayrıca hükümetin yasa tasarılarıyla diğer partilerin tekliflerine ilişkin değişiklik önergelerini) hazırlamalı ve sunmalıdır.

"Duma sosyal demokrat grubu ve bütün Sosyal Demokrat Parti, oportünist yalpalamanın sosyal demokrasi içindeki en son ürünü olan reformizme karşı aynı tavrı sergilemelidir.

"Son olarak, Dumanın devrimci sosyal demokrat tarzda kullanılması, oportünist kullanımından, sosyal demokrat grup ve partinin, kendisini hükümet ve düpedüz gerici olanlara saldırmakla sınırlamadan, hem liberalizmin karşıdevrimci doğasını ve hem de küçük burjuva köylü demokrasisinin yalpalamalarını ortaya koyarak bütün burjuva partilerin sınıf karakterini kitlelere mümkün olan her şekilde izah etmekle yükümlü olması bakımından ayrılır."

EK C

Sekiz Saatlik İşgünü Hakkındaki Kanun Teklifinin Gerekçesinin Taslağına İlişkin Açıklayıcı Not[1]

II[2]

Şimdi, Üçüncü Duma için Sekiz Saatlik İşgünü hakkında sosyal demokrat Kanun Teklifinin *türü* meselesinin ve Kanun Teklifinin *temel özelliklerini* açıklayan *dayanakların* yer aldığı, gerekçenin ikinci kısmı üzerinde durmak istiyoruz.

Sosyal demokrat Duma grubunun tasarrufunda olan ve alt komitemize sunulan orijinal taslak temel alınabilir ama birtakım değişiklikler yapılması gerekir.

Sosyal demokratların Üçüncü Dumaya sunacakları kanun tekliflerinin esas hedefi, sosyal demokrat program ve taktiklerin propaganda ve ajitasyonu olmalıdır. Üçüncü Dumanın "reforme edilmesi" yolundaki herhangi bir umut sadece komik olmakla kalmayacak, sosyal demokratların devrimci taktiklerinin niteliklerini tamamen çarpıtarak oportünist ve liberal sosyal reformizmin taktiklerine dönüştürme tehlikesini de içinde barındıracaktır. Söylemeye gerek yok ki, sosyal demokrat Duma taktiklerinin böylesi bir tahrifatı partimizin herkesi bağlayıcı kararlarına yani RSDİP'in Londra Kongresi kararlarına ve Merkez Komite tarafından onaylanan Kasım 1907 ve Aralık 1908 Tüm Rusya Parti Konferansı kararlarına düpedüz ve kesinlikle aykırı olacaktır.

Dumadaki sosyal demokrat grup tarafından sunulan kanun tekliflerinin amacı karşılaması için aşağıdaki koşullar zorunludur.

1) Teklifler, partimizin asgari programında bulunan ya da bu programın zorunlu sonucu olan münferit sosyal demokrat talepleri, en açık ve en kesin biçimde ortaya koymalıdır;

2) Teklifler, asla yasal incelikler bolluğuyla doldurulmamalıdır; teklifler, bütün detayları içeren ayrıntılı olarak kaleme alınmış yasa metinleri değil, önerilen yasalar konusundaki *temel dayanakları* sunmalıdır;

3) Teklifler, dar bir legal ve idari ya da "salt parlamenter" bakış açısıyla bakıldığında çok önemli görünebilecek şekilde, farklı toplumsal reform alanları ile demokratik değişiklikleri birbirinden fazlaca soyutlamamalıdır. Tersine, sosyal demokrat ajitasyon ve propaganda yapma amacı güden teklifler, fabrika reformları (ve genel olarak toplumsal reformlar) ile onlarsız Stolipin otokrasisinin bütün "reformlar"ının kaçınılmaz olarak "Zubatovist"[3] bir çarpıklığa dönüşmeye ve ölü bir yasa düzeyine indirgenmeye yazgılı olduğu *demokratik* siyasi değişiklikler arasındaki *zorunlu bağlantı* olduğu konusunda, işçi sınıfında mümkün olan en kesin fikri oluşturmalıdır. Doğal olarak ekonomik reformlarla siyaset arasındaki bağlantının bu şekilde gösterilmesi, tutarlı demokrasiye ilişkin taleplerin kendi bütünlükleri içinde bütün tekliflerde yer almasıyla değil, her bir münferit reforma karşılık gelen demokratik ve özellikle proleter-demokratik kurumların ön plana çıkartılmasıyla yapılmalı ve radikal siyasi değişiklikler olmadan bu tür kurumları hayata geçirmenin imkânsızlığı teklifin gerekçesinde vurgulanmalıdır;

4) Mevcut koşullar altında kitleler arasında legal sosyal demokrat propaganda ve ajitasyon yürütmenin son derece zor olduğu göz önünde bulundurularak teklifler öyle kaleme alınmalıdır ki, teklif ve ondan ayrı olarak gerekçe (gerek sosyal demokrat olmayan bir gazetede yeniden basılmak suretiyle gerekse bağımsız bildiriler şeklinde teklif metniyle birlikte dağıtılmak suretiyle vb.) tek başlarına kitlelere *ulaşma amaçlarını yerine getirebilmeli*, yani aydınlanmamış alt kademe işçiler tarafından sınıf bilinç-

lerinin gelişmesine yarar sağlamak üzere okunabilmelidir. Bu amaca ulaşması umulan tekliflerin *bütün* yapısına, patronlara ve patronlara hizmet eden bir yapı olarak devlete yönelik proleter bir güvensizlik ruhu aşılanmalıdır: Bir başka deyişle teklifin bütün yapısına sinmiş olması gereken sınıf mücadelesi ruhu, tek tek önerilerinin toplamından da ortaya çıkmalıdır;

5) Son olarak Rusya'nın bugünkü koşullarında, yani sosyal demokrat bir basının ve sosyal demokrat toplantılar yapma imkânının yokluğunda teklifler, Sosyal demokratlar tarafından talep edilen değişikliklere ilişkin yeterince *somut* bir fikir vermeli ve kendisini salt bir ilkeler *beyannamesi* olmakla sınırlamamalıdır. Aydınlanmamış sıradan işçi, kendi çıkarının sosyal demokrat kanun teklifinde hayat bulduğunu görmeli, teklifin somut biçimde resmettiği değişiklikten ilham almalıdır ki, daha sonra bu tek resimden dünyaya bir bütün olarak sosyal demokrat bakışa geçsin.

Bu temel öncüllerden yola çıkarak, Sekiz Saatlik İşgünü hakkında Kanun Teklifinin orijinal taslağının yazarı tarafından seçilen Teklif tipinin, Rus koşullarına, örneğin Fransız ve Alman Sosyal Demokratların kendi parlamentolarına daha kısa bir işgünü düzenlemesi için sundukları Tekliflere göre *daha uygun olduğunu* kabul etmek gerekir. Mesela, Jules Guesde tarafından 22 Mayıs 1894'de Fransız Temsilciler Meclisine sunulan Sekiz Saatlik İşgünü hakkında Kanun Teklifi iki maddeden oluşur: Birincisi, günde sekiz saat ve haftada altı günden fazla çalışmayı yasaklar, ikincisi ise, haftalık çalışma süresinin 48 saati aşmaması koşuluyla farklı vardiyalarda çalışmaya izin verir.[4] 1890 tarihli Alman Sosyal Demokrat Kanun Teklifi, 10 saatlik işgününün hemen uygulanması, 1 Ocak 1894'ten itibaren dokuz ve 1 Ocak 1898'den itibaren de sekiz saatlik işgünü önerisi getiren 14 satırdan oluşur. 1900-02 sayılı oturumda Alman Sosyal Demokratlar, yürürlüğe girme zamanı ayrıca kararlaştırılmak üzere, çalışma gününü önce on saatle ve daha sonra sekiz saatle sınırlayan daha da kısa bir öneri sundular.[5]

Her durumda bu tür teklifler sosyal demokrat bir bakış açısından kendini gerici ya da burjuva hükümetler için *uygulanabilir* olana "uydurma" çabalarından elbette on kat daha rasyoneldir. Ama basın ve toplanma özgürlüğünün olduğu Fransa ve Almanya'da sadece bir ilkeler beyannamesi niteliğinde bir Kanun Teklifi kaleme almak yeterliyken Rusya'daki mevcut durumda Teklifin *kendisine somut propaganda* malzemesi eklemek zorunludur.

Dolayısıyla orijinal taslağın yazarı tarafından benimsenen *türü* daha amaca uygun buluyoruz ama bu taslakta bir dizi düzeltme yapılması gerekiyor. Çünkü yazar, bazı durumlarda bize göre son derece önemli ve son derece tehlikeli bir hata yapıyor, yani hiç gereği olmadığı halde asgari programımızın taleplerini azaltıyor (örneğin, haftalık dinlenme süresini 42 yerine 36 saat olarak belirliyor ya da gece çalışması konusunda işçi örgütlerinin rızasını almak gerektiği konusunda hiçbir şey söylemiyor). Yazar birkaç yerde, mesela istisna talepleri konusunda (konu yasama organında gündeme gelmiş olmasına rağmen) *bakanın* karar vermesini önererek ve sekiz saatlik işgününün uygulanmasında işçilerin sendikal örgütlerinin rolüne hiç değinmeyerek, sanki teklifini "uygulanabilirliğin" gerekliliklerine uydurmaya çalışıyor.

Alt komitemiz tarafından sunulan teklif, orijinal taslakta yukarıda bahsedilen doğrultuda birtakım düzeltmeler yapıyor. Özellikle, orijinal taslakta yapılan aşağıdaki değişikliklerin gerekçeleri üzerinde duracağız.

Ne tür girişimlerin Teklif kapsamına alınması gerektiği konusunda; tasarının uygulama alanı, hane içi çalışmanın yanı sıra tüm sanayi, ticaret ve taşımacılık kollarını ve bütün kurumları (posta hizmetleri vb. gibi devlet kurumları da dahil olmak üzere) içerecek şekilde genişletilmelidir. Sosyal demokratlar, Dumaya sunulan gerekçede, böylesi bir genişletme zorunluluğuna ve fabrika, ticaret, büro, taşımacılık işçileriyle proletaryanın diğer kesimleri arasındaki (bu konudaki) tüm sınırlamalara ve ayrımlara son verilmesi gerekliliğine özellikle vurgu yapmalıdır.

Asgari programımızdaki "bütün ücretli işçiler" için sekiz saatlik işgünü talebi, tarımla ilgili bir soruya yol açabilir. Ancak Rus sosyal demokratların tarımda sekiz saatlik işgünü önerisinde bulunma konusunda inisiyatif almalarının şu anda neredeyse hiç uygun olmadığı kanaatindeyiz. Gerekçeye partinin tarım ve ev hizmetleri vb. konusunda başka bir Teklif sunma hakkını saklı tutan bir kayıt koymak daha iyi olacaktır.

İlaveten, Teklifin, yasaya istisnalar getirilmesine olanak tanıdığı tüm konularda, her istisna için işçi sendikasının rızası alınması talebini ekledik. İşçi örgütleri tarafından bağımsız bir eylem ortaya konulmadıkça işgününde fiilî bir azaltmaya gidilmesinin mümkün olmadığını işçilere açıkça göstermek için bu çok önemlidir.

Bundan sonra sekiz saatlik işgününün *kademeli* olarak yürürlüğe girişi meselesini ele almamız gerekir. Orijinal taslağın yazarı, Jules Guesde'nin teklifindeki gibi kendisini sadece sekiz saatlik işgünü talebiyle sınırlayarak bu konu hakkında tek bir laf etmez. Bizim taslağımız, diğer yandan, Parvus'un[6] modelini ve Reichstag'daki Alman sosyal demokrat grubun kademeli olarak yürürlüğe giren (işgününü hemen, yani yasanın yürürlüğe girmesinden itibaren üç ay içinde günde on saatlik ve yılda bir saat azalarak) sekiz saatlik işgünü tesis eden taslağını örnek alır. Elbette, iki taslak arasındaki fark, o kadar da esasa ilişkin bir fark değildir. Ama Rus sanayisinin teknik düzeydeki büyük geriliği, Rus proletaryasının son derece zayıf örgütlülüğü ve işgününün kısaltılması için yürütülen herhangi bir büyük kampanyaya henüz katılmamış olan işçi sınıfı nüfusunun muazzam büyüklüğü (zanaatkârlar vb.) göz önünde bulundurulduğunda; keskin bir değişimin mümkün olmadığı, böyle bir değişimle işçi ücretlerinin düşürüleceği vb. şeklindeki kaçınılmaz itiraza *bizzat* teklifin içinde, *burada ve şimdi* yanıt vermek çok daha uygun olacaktır.[7] Sekiz saatlik işgününü uygulamaya kademeli olarak başlamak

(Almanlar bunun uygulanmasını sekiz yıla yaydılar; Parvus dört yıla; biz de iki yıl öneriyoruz) bu itiraza hızlı bir yanıt olacaktır: Günlük on saati aşan çalışma, ekonomik olarak kesinlikle irrasyoneldir ve sağlık ve kültürel nedenlerden dolayı müsaade edilmesi mümkün değildir. Bununla birlikte, işgününü bir saat kısaltmak için bir yıllık dönem, teknik olarak geri işletmelerin uyum sağlayıp değişiklikleri başlatması ve işçilerin emek üretkenliğinde kayda değer bir farklılık olmadan yeni sisteme geçilmesi için tamamen yeterlidir.

Teklifi kapitalistlerin ya da hükümetin ölçülerine "uydurmak" amacıyla değil (bu hiçbir şekilde söz konusu olamaz ve eğer bu tür fikirler ortaya atılacaksa elbette kademelendirmeden bahsetmemeyi seçmeliyiz), sosyal demokrat programın en geri ülkelerden birinde bile teknik, kültürel ve ekonomik olarak uygulanabilirliğini oldukça net bir biçimde herkese göstermek için sekiz saatlik işgününe geçiş kademeli olmalıdır.

Rus sosyal demokratların teklifinde, sekiz saatlik işgününün uygulanmasını kademeli olarak başlatmaya yöneltilecek ciddi bir itiraz, dolaylı olsa da, sekiz saatlik işgününün derhal hayata geçirilmesi çağrısı yapan devrimci 1905 İşçi Vekilleri Sovyetlerini tanımamak anlamına gelirdi. Bunu ciddi bir itiraz olarak görüyoruz, zira İşçi Vekilleri Sovyetlerinin *bu bakımdan* en küçük bir inkârı, doğrudan döneklik ya da en azından sovyetleri inkâr ederek kendi adlarının çıkmasına neden olan döneklerin ve karşıdevrimci liberallerin desteklenmesi olurdu.

Bu nedenle *her durumda* sosyal demokrat Duma grubunun teklifinde kademeliliğe ister yer verilsin ister verilmesin, *her durumda, hem* Dumaya sunulacak gerekçede, *hem de* sosyal demokrat temsilcilerin Duma konuşmalarında, İşçi Vekilleri Sovyetlerinin eylemlerinin en küçük şekilde inkârına kesin olarak *meydan vermeyen* ve onları ilkesel olarak doğru, bütünüyle meşru ve zorunlu gördüğümüzü kesin olarak *ortaya koyan* bir görüşün tam olarak açıkça ifade edilmesi çok önemlidir.

Yani sosyal demokratların demeçleri veya gerekçeleri yaklaşık olarak şöyle olmalıdır: "Sosyal demokratlar hiçbir durumda sekiz saatlik işgününün derhal uygulanmasını reddetmez; tersine *belirli* tarihsel koşullarda, mücadele şiddetlendiğinde, kitle hareketinin inisiyatifi ve enerjisi yüksek bir düzeye ulaştığında, eski toplumla yenisi arasındaki çarpışma keskin bir hal aldığında, Ortaçağ zihniyetine karşı işçi sınıfının yürüttüğü mücadelenin başarısı için, mesela herhangi bir şey için durmak şart olmadığında –kısacası, Kasım 1905'i andıran koşullarda– sosyal demokratlar sekiz saatlik işgününün *derhal* uygulanmasını sadece meşru değil, aynı zamanda hayati görürler. Sosyal Demokratlar sekiz saatlik işgününün kademeli uygulanmasını şimdi tekliflerine koyarak en kötü tarihsel koşullarda, en düşük ekonomik, sosyal ve kültürel gelişim temposunda bile RSDİP programının taleplerini yürürlüğe koymanın tamamen mümkün olduğunu göstermek isterler."

Tekrarlayalım: Sekiz saatlik işgününün kademeli olarak uygulanmaya başlaması hususuna teklifte yer verilmesi meselesini görece daha az önemli bulmamıza rağmen, sekiz saatlik işgünü hakkında kanun teklifinde ve teklifin gerekçesinde Dumadaki sosyal demokratlar adına böyle bir açıklama yapılmasını *mutlak* ve tüm koşullarda hayati önemde görüyoruz.

Teklifin orijinal taslağında tarafımızdan yapılan geri kalan değişiklikler tekil ayrıntılarla ilgilidir ve özel bir yorum yapmayı gerektirmez.

EK D

RSDİP ALTINCI (PRAG) TÜM RUSYA KONFERANSI[1]

5-17 (18-30) OCAK 1912

DÖRDÜNCÜ DUMA SEÇİMLERİ

I

Konferans RSDİP'in Dördüncü Devlet Duması için yapılacak seçim kampanyasına katılmasının, partimizin bağımsız adaylarının aday gösterilmesinin ve Dördüncü Dumada partimizin bir birimi olarak parti bütünlüğüne tabi bir sosyal demokrat grup kurulmasının kesin zorunluluğunu kabul eder.

Seçimlerde partimizin ve aynı ölçüde Dumadaki müstakbel sosyal demokrat grubun başlıca görevi, diğer herkesin de tabi olması gereken görev, sosyalist bir görevdir, sınıf propagandası ve işçi sınıfının örgütlenmesi görevidir.

Yaklaşan seçimlerde partimizin ana seçim sloganları şunlar olmalıdır:

1) *Demokratik cumhuriyet*
2) *Sekiz saatlik işgünü*
3) *Tüm feodal arazilere el konulması*

Üçüncü Duma deneyimine ve hükümetin yerel idareler yanında merkezî idare alanındaki tüm faaliyetlerine dayanarak, bütün seçim ajitasyonumuzda bu taleplere mümkün olan en net açıklamayı getirmek hayati önemdedir.

Sosyal demokrat asgari programın geri kalan talepleriyle ilgili, yani, genel seçim hakkı, örgütlenme özgürlüğü, yargıçların

ve devlet yetkililerinin halk tarafından seçilmesi, işçilere devlet sigortası, sürekli ordunun yerini silahlı halkın alması vesaire ile ilgili yapılacak bütün propaganda, yukarıda değinilen üç taleple ayrılmaz biçimde bağlantılandırılmalıdır.

II

RSDİP'in seçimlerdeki genel taktik hattı şu şekilde olmalıdır: Parti, çarlık monarşisine ve onu destekleyen toprak sahipleri ve kapitalistlerin partilerine karşı acımasız bir mücadele yürütürken aynı anda (Kadetlerin başını çektiği) burjuva liberallerin karşıdevrimci görüşlerini ve onların sahte demokrasilerini de kararlılıkla ifşa etmelidir.

Seçim kampanyası sırasında proletarya partisinin tutumunun proleter olmayan *bütün* diğer partilerinkinden ayrılmasına ve demokratik grupların (esas olarak Trudovik, Narodnik ve Sosyal Devrimcilerin) tutarlı ve kitlesel devrimci mücadele konusundaki yalpalamalarının demokrasiye zarar verdiğinin ve bunun yanı sıra sahte sosyalizmlerinin küçük burjuva özünün açıklanmasına da özel dikkat gösterilmelidir.

Parti, seçim anlaşmaları konusunda Londra Kongresi kararlarına bağlı kalarak;

1) Bütün işçi *curia*larında kendi adaylarını çıkarmalı ve diğer parti veya gruplarla (tasfiyeciler) *ne olursa olsun herhangi bir şekilde* ittifaka izin vermemelidir;

2) Sırf bağımsız sosyal demokratları aday göstermiş olma gerçeğinin sağlayacağı ajitatif önem göz önünde bulundurularak, ikinci kent seçmenleri meclislerinde ve mümkün olduğu ölçüde köylü *curia*larında parti kendi adaylarını çıkarmalıdır;

3) İkinci kent seçmenleri meclislerindeki seçmenlerin seçimi için ikinci bir oylama yapılması durumunda (Seçim Yönetmeliği madde 106), liberallere karşı burjuva demokratlarla ve ardından bütün hükümet partilerine karşı liberallerle anlaşmalar yapmaya

izin verilebilir. Birinci seçimlerde alınan oy oranına göre bir ya da birkaç şehirde genel bir seçmen listesi oluşturmak bir ittifak biçimi olabilir;

4) İkinci bir oylamayla beraber doğrudan seçim yapılan beş şehirde (St. Petersburg, Moskova, Riga, Odessa, Kiev), birinci seçimlerde, ikinci kent *curia*sına seçilmek üzere bağımsız sosyal demokrat adaylar göstermek gerekir. Burada ikinci bir oylama yapılması halinde ve ortada açık bir Kara Yüzler tehlikesi olmadığı için liberallere karşı sadece demokrat gruplarla bir anlaşmaya izin verilebilir;

5) Ortak seçim bildirgesi gerektiren bir seçim anlaşması söz konusu olamaz; sosyal demokrat adaylar herhangi bir siyasi taahhütle sınırlandırılmamalı, sosyal demokratların, liberallerin karşıdevrimci içyüzlerini ve burjuva demokratların tutarsızlıklarını ve gönülsüzlüklerini eleştirmesi engellenmemelidir;

6) Seçimlerin ikinci turunda (ilçe seçmen meclislerinde, *guberniya* seçmen meclislerinde, vb.) bir Oktobrist-Kara Yüzler listesini ya da genel olarak hükümet listesini yenilgiye uğratmak için zorunlu olduğunun ortaya çıktığı her yerde, öncelikle burjuva demokratlarla (Trudovikler, Halkçı Sosyalistler vb.) ve sonra liberallerle (Kadetler), bağımsızlarla, İlericilerle vb. ile sandalye paylaşımı konusunda bir anlaşmaya varılmalıdır.

III

Bütün sosyal demokratlar, seçim kampanyası için hazırlıklara derhal başlamalıdır ve şu hususlara özel bir dikkat sarf edilmelidir:

1) Sosyal demokrat seçim kampanyasının hazırlıklarında gecikmeye mahal vermemek için her yerde acilen illegal sosyal demokrat hücreler oluşturmak zorunludur;

2) Legal olarak faaliyet gösteren işçi gazetelerini güçlendirmeye ve yaygınlaştırmaya gereken özen gösterilmelidir;

3) Bütün seçim kampanyası işçi sendikaları ve diğer işçi örgütleriyle yakın işbirliği içinde yürütülmeli ve bu toplulukların içinde yer alacakları model, legal statüleri gözetilerek seçilmelidir;

4) Dumaya işçi *curia*larından vekil seçilmesinin kesin olduğu altı *guberniya*daki (St.Petersburg, Moskova, Vladimir, Kostroma, Harkov ve Yekaterinoslav) işçi *curia*sı seçimleri için örgütsel hazırlıklara ve ajitasyon hazırlıklarına özel önem verilmelidir. Bu ve diğer *guberniya*lardaki her işçi seçmen, Sosyal Demokrat Parti üyesi olmalıdır;

5) İllegal parti örgütlerinin kararıyla yönlendirilen işçi *curia*ları, işçiler arasından Dumaya *kimlerin* seçileceğine *tek tek* karar vermeli ve bütün ikinci seçmenler, boykot edileceği ve hain olarak damgalanacağı tehdidiyle, parti adayı lehine adaylıktan çekilmek zorunda bırakılmalıdır;

6) Hükümet tarafından takibata uğrama, sosyal demokrat adayların tutuklanması vb. olasılıklar göz önünde bulundurularak, bütün polis taktiklerine hızlıca tepki vermek ve çarlık hükümetinin bütün hile ve baskılarını boşa çıkarmak için her tür araçtan yararlanarak özellikle ihtiyatlı, sistematik ve dikkatli bir çalışma yürüterek sosyal demokratları Dördüncü Devlet Dumasına seçtirmek ve ardından genel olarak Dumadaki demokrat vekiller grubunu güçlendirmek gerekir;

7) Sosyal Demokrat Parti adayları, parti Merkez Komitesinin genel denetimi ve gözetimi altında, partinin yerel illegal örgüt ve grupları tarafından onaylanır ve seçimlerle ilgili gerekli talimatları onlardan alır;

8) Eğer tüm çabalara rağmen Dördüncü Duma seçimlerinden önce bir parti kongresi ya da yeni bir konferans toplanmasının mümkün olmadığı ortaya çıkarsa, Konferans, farklı yerelliklerde seçim kampanyasının yürütülmesi ile ilgili konularda ya da ortaya çıkan özel ihtiyaçları karşılamak üzere somut talimatlar yayımlamak için Merkez Komiteyi ya da Merkez Komite tarafından bu amaçla tayin edilmiş bir yapıyı yetkilendirmiştir.

EK E

RSDİP SEÇİM BİLDİRGESİ[1]

İŞÇİ YOLDAŞLAR VE RUSYA'NIN TÜM YURTTAŞLARI!

Dördüncü Duma seçimleri çok yakın bir gelecekte yapılacak. Birtakım siyasi partiler ve hükümetin kendisi halihazırda seçimlere enerjik bir biçimde hazırlanıyor. 1905'teki şanlı mücadelesi ile çarlığa ilk ciddi darbeyi indiren ve onu halkın temsil kurumlarını kabul etmek zorunda bırakan Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi, sınıf bilincine sahip proletaryanın partisi, seçim haklarından yoksun olan büyük çoğunluğun yanı sıra bu haklardan yararlanan sizlerin her birinizi tek tek seçimlerde en enerjik şekilde görev almaya çağırıyor. İşçi sınıfının ücretli kölelikten kurtuluşu için mücadele eden ve Rusya'nın özgürlük davasına bağlı olan herkes, birleşip özgürlük savaşçılarını güçlendirmesi, sınıf bilincini ve Rus demokratların örgütünü ilerletmesi için, Dördüncü Duma seçimlerine, toprak sahiplerinin Dumasına yapılacak seçimlere dönük hemen çalışmaya başlamalıdır.

Kanlı Nikolay'ın, Kodinka Çarı'nın[2], Birinci ve İkinci Dumaların "galibi ve yok edicisi"nin, yeminlerini, vaatlerini ve manifestolarını bir kenara atarak Kara Yüzler üyesi toprak sahipleri ve Oktobrist tüccarlarla birlikte işçi sınıfından ve Rusya'daki tüm devrimci unsurlardan, bir başka deyişle, halkın büyük çoğunluğundan 1905'in intikamını aldığı 3 Haziran 1907 hükümet darbesinden bu yana beş yıl geçti.

Bütün bir Üçüncü Duma sürecinin alameti farikası devrimin intikamını almaktır. Rusya bugüne kadar çarlık adına yürütülen böylesi azgın bir zulüm görmedi. Bu beş yıl boyunca kurulan darağaçları, üç yüz yıllık Rus tarihinin bütün rekorlarını kırdı.

Sürgün yerleri, ceza kurumları ve cezaevleri bugüne kadar duyulmamış sayıda siyasi mahkûmla dolup taştı, mağlup edilenlere yönelik II. Nikolay dönemindeki kadar işkence ve eziyet hiçbir zaman söz konusu olmadı. "Tahriklere" karşı yürüttükleri mücadeledeki gayretkeşlikleri karşılığında tüm yaptıkları affedilen memurlar eliyle bugüne kadar hiç böyle bir yolsuzluk dalgası, böyle bir tiranlık ve şiddet yaşanmadı; sıradan insanlar, özellikle de köylüler, yönetimin temsilcileri tarafından hiçbir zaman bu kadar aşağılanmadı. Bugüne kadar Yahudilere ve egemen ulusa ait olmayan diğer halklara yönelik böylesi azgın, acımasız ve pervasız bir zulüm hiçbir zaman görülmedi.

Anti-semitizm ve en ilkel milliyetçilik, hükümet partilerinin tek siyasi platformu haline geldi; Purişkeviç, mevcut çarlık monaşisinin uyguladığı yönetim modelinin tam, su katılmamış ve eksiksiz simgesi oldu.

Karşıdevrimcilerin bu çılgın davranışları neye yol açtı?

Toplumun "yüksek", sömürücü sınıflarının zihinlerine bile, bu şekilde yaşamaya devam etmenin mümkün olmadığı bilinci nüfuz ediyor. Devrimden dehşete düşen ve otorite karşısında köpeklik eden Üçüncü Dumadaki hâkim parti, toprak sahiplerinin ve tüccarların partisi Oktobristler kendi yayınlarında, sadakatle ve içtenlikle hizmet etmiş oldukları çar ve soyluların Rusya'yı bir çıkmaza sürüklediğini gün geçtikçe daha fazla ifade ediyorlar.

Çarlık monarşisinin Avrupa'nın jandarması olduğu, Rusya'daki gericiliği koruduğu ve Avrupa'daki bütün özgürlük hareketlerinin zorla bastırılmasına yardım ettiği bir dönem vardı. II. Nikolay işleri öyle bir noktaya getirmiştir ki, artık o sadece Avrupalı değil aynı zamanda entrikalar, para ve en gaddar şiddet aracılığıyla, Türkiye, İran ve Çin'deki bütün özgürlük hareketlerini bastırmaya çalışan Asyalı bir jandarma haline gelmiştir.

Ama hiçbir çar zulmü Rusya'nın ilerleyişini durduramaz. Bu feodal kalıntıların, Purişkeviç'lerin, Romanov'ların ve Markov'ların Rusya'yı nasıl çirkinleştirdiği ve kötürüm bı-

raktığının hiçbir önemi yok, Rusya ilerlemeye devam ediyor. Rusya'nın gelişiminin her adımında siyasi özgürlük talebi giderek güçleniyor. Yirminci yüzyılda Rusya, siyasi özgürlük olmadan herhangi bir ülkenin yaşayabileceğinden daha fazla yaşayamaz. İlk iki Dumayı çarın kendisi feshetmişken ve 17 Ekim 1905 tarihli kendi Manifestosunu görmezden gelmişken çarlık monarşisinden siyasi reformlar beklemek mümkün müdür? Bugünkü Rusya'da memurlar çetesi, çarın ve işbirlikçilerinin korumasına mazhar olduklarını bilerek yasalarla alay ederken siyasi özgürlüğü tasavvur etmek mümkün müdür? Çarın ya da akrabalarının korumasından yararlanan, dün İlliodor bugün Rasputin, dün Tolmaçov bugün Kovostov, dün Stolipin bugün Makarov'un her tür yasayı nasıl ayaklar altına aldığını görmüyor muyuz? Toprak sahiplerinin Dumasının en küçük, gülünç derecede acınası "reformlar"ının, çarlığın egemenliğini güçlendirmeye ve cilasını parlatmaya yönelik reformların bile kabul edilmediğini ve Devlet Konseyi veya Kanlı Nikolay'ın kişisel buyruklarıyla çarpıtıldığını görmüyor muyuz? Egemenlerin yollarından çekilmesini istediği vekilleri sırtlarından vuranların, İkinci Dumaya seçilen vekilleri kürek cezasına gönderenlerin, durmadan pogromlar örgütleyenlerin, hazineyi dört bir yandan küstahça soyanların Kara Yüzler katil çetesi olduğunu bilmiyor muyuz? Bu çetenin çarın sağladığı özel nimetlerden yararlandığını ve onun gizlemeyi tam başaramadıkları yardımından, yönlendirmesinden ve yol göstermesinden yararlandığını bilmiyor muyuz? Rus halkının en iyi temsilcilerinin, uğruna bir asrın dörtte üçü boyunca kahramanca mücadele ettiği, 1905'te milyonların uğruna ayaklandığı halkın temel siyasi taleplerinin başına Çar Nikolay döneminde ne geldiğine bakın. Birinci ve İkinci Dumalar için yapılan genel ve eşit olmayan dolaylı seçimler bile çarlık tarafından ayaklar altına alınmışken, genel, eşit ve doğrudan seçim hakkı Romanov monarşisiyle bağdaşır mı? 4 Mart 1906 tarihli gerici, korkunç yasa[3] valiler ve bakanlar tarafından bile desteklenmezken sendi-

ka, dernek, grev özgürlükleri çarlık monarşisiyle bağdaşır mı? 17 Ekim 1905 Manifestosunun "yurttaşların özgürlüğü temel ilkesi" hakkındaki, "gerçek kişi dokunulmazlığı" hakkındaki, "din, ifade, toplantı ve sendika özgürlüğü" hakkındaki sözleri, alay etmek gibi görünmüyor mu? Çarın her bir tebaası her gün bu komediye tanıklık ediyor.

Yeter artık bu kadar liberal yalan! Sanki özgürlükle eski düzen arasında bir birlik mümkünmüş gibi, sanki siyasi reformlar bir çarlık monarşisinde olasıymış gibi. Rus halkı, çocukça hayallerinin bedelini karşıdevrimin verdiği sert derslerle ödemiştir. Gerçekten ve samimiyetle siyasi özgürlük isteyen herkes gururla ve cesaretle *cumhuriyet* bayrağını yükseltecek ve Rus demokrasisinin *tüm* diri güçleri, çarlık-toprak sahibi çetenin siyaseti sayesinde kesinlikle o bayrağın altında toplanacaktır.

"Kahrolsun aristokrasi" sloganının Rusya için fazla ileri bir slogan olarak görüldüğü günden bu yana fazla zaman geçmedi. RSDİP'in ortaya attığı bu sloganı, ileri işçiler benimseyip bütün ülkeye yaymış, iki üç yıl içinde bunu yaygın bir slogan haline getirmişlerdi. İşçi yoldaşlar ve Rusya'nın tüm yurttaşları, ülkemizin durgunluğa, barbarlığa battığını, insanların haklarından yoksun kaldığını, on milyonlarca kişinin dehşete düşüren bir yoksulluk içine yuvarlandığını görmek istemeyen herkes, iş başına. Rus sosyal demokratlar ve Rus işçiler, "Kahrolsun Çar Monarşisi, Yaşasın Demokratik Rusya Cumhuriyeti!" sloganını da bütün ülkeye yaymayı başaracaklardır.

İşçiler, 1905'i hatırlayın. O günlerde milyonlarca emekçi, grevler sayesinde yeniden hayat buldu, sınıf bilinçlerini, özgürlüklerini kazandı. Çarlığın reformlarıyla geçen on yıllar, o dönem kitle mücadelesi ile yaşamınızda elde ettiğiniz bu yeniliklerin onda birini bile sağlamadı, zaten sağlayamazdı. Toprak sahiplerinin Dumasının, Kadetlerin yardımıyla tanınmaz hale getirdiği işçi sigortası hakkındaki yasa tasarısının kaderi, size "yukarı"dan ne bekleyebileceğinizi bir kez daha göstermiştir.

Karşıdevrim neredeyse bütün kazanımlarımızı geri almıştır ama dayanıklılığı, cesareti ve ne genç işçilerin ne de giderek büyüyen ve güçlenen tüm Rusya proletaryasının davalarına duydukları inancı geri alabilmiştir, alamaz da.

Yaşasın atölyelerde ve fabrikalarda ter dökmeye mahkûm edilen köleler olarak kalmak istemeyen işçilerin refahını artırmak için verdiğimiz yeni mücadelemiz! *Yaşasın 8 saatlik işgünü*! Her kim Rusya'da özgürlük istiyorsa, 1905'te çarlık monarşisinin mezarını kazan ve yaklaşan Rus devrimiyle tüm Rusya halklarının ölümcül düşmanını o mezara gömecek olan sınıfa yardım etmelidir.

Köylüler! Çara inanarak, feodal arazilerin halka devredilmesi için yaptığı anlaşmayı barışçı yollarla hayata geçirmesini umarak, Birinci ve İkinci Dumaya vekillerinizi, Trudovikleri gönderdiniz. Rusya'daki en büyük toprak sahibi olan çarın, toprak sahiplerini ve memurları savunmak için ne yalan yere yemin, ne kanun tanımazlık, ne baskı, ne kan dökme; hiçbir engel tanımayacağını şimdi kendiniz de görüyorsunuz. Eski serf sahiplerinin boyunduruğuna katlanacak mısınız? Memurların aşağılamalarına ve hakaretlerine sessizce göz mü yumacaksınız? Açlığın neden olduğu şiddetli acılardan, yol açtığı hastalıklardan ve aşırı sefaletten dolayı yüz binler, hatta milyonlar halinde mi öleceksiniz? Yoksa çocuklarımız için daha doğru düzgün, insana yakışır bir yaşam uğruna çarlık monarşisine ve Dumadaki çarcı toprak sahiplerine karşı mücadele ederken mi öleceksiniz?

Rus köylülerinin karar vermeleri gereken mesele budur. İşçi sınıfının sosyal demokrat partisi, köylüleri tam özgürlük için, bütün toprağın her ne ad altında olursa olsun herhangi bir tazminat ödemeksizin toprak sahiplerinden alınıp köylülere verilmesi için mücadele etmeye çağırıyor. Köylülerin önüne atılan rüşvetler onların sefaletini ortadan kaldıramaz ve açlıklarına çare olamaz. Köylüler merhamet dilenmiyor, yüzyıllardır kanları ve terleriyle suladıkları toprağı istiyor. Köylülerin çarın ve yetkililerin vesa-

yetine ihtiyacı yok, köylülerin memurlardan ve çardan kurtulmaya, kendi işlerini kendilerinin yürütmesine ihtiyaçları var.

Dördüncü Duma seçimleri kitlelerin siyasi bilincini keskinleştirsin ve onları yine nihai mücadeleye yanaştırsın. Seçimlerde başlıca üç parti yarışıyor: (1) Kara Yüzler, (2) Liberaller ve (3) Sosyal Demokratlar.

Sağcılar, milliyetçiler ve Oktobristler, Kara Yüzlere dahildir. Hepsi de hükümeti destekler; bunun anlamı, aralarında doğabilecek farklılıkların hiçbir öneminin olmadığıdır. "Bütün bu Kara Yüzler partilerine karşı acımasızca mücadele" –sloganımız bu olmalıdır!

Liberaller ise Kadet Partisidir ("Anayasal Demokratlar" ya da "halkın özgürlüğü" partisi). Bu parti, çarın ve feodal toprak sahiplerinin iktidarı temelde ortadan kalkmayacak ve halka geçmeyecek şekilde, iktidarı onlarla paylaşmanın yollarını arayan liberal burjuvazinin partisidir. Liberaller, iktidarı almalarını engelleyen hükümetten nefret etmelerine rağmen, hükümeti teşhir etmeye yardım etmelerine ve safları arasına tereddüt ve fitne sokmalarına rağmen, devrime karşı düşmanlıkları ve kitle mücadelesinden duydukları korku, hükümete karşı hissettikleri nefretten daha büyük olduğu için; ayrıca halk özgürlüğüne yönelik tutumları daha ikircikli ve kararsız olduğu için, belirleyici anlarda namertçe monarşinin tarafına geçerler. Karşıdevrim sırasında liberaller, çarlığın "Slav hayallerini" yankılayarak, "sorumlu muhalefet" rolü yaparak, "Majestelerinin Muhalefeti" şeklinde çarın ayaklarına kapanarak ve devrimciler ile kitlelerin devrimci mücadelesine çamur atarak gitgide özgürlük mücadelesinden yüz çevirmişlerdir.

Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi, gerici Üçüncü Dumada bile devrimci bayrağı yükseltebilmiş, orada bile kitlelerin örgütlenmesine ve devrimci aydınlanmaya, köylülerin toprak sahiplerine karşı verdiği mücadeleye katkıda bulunmayı başarmıştır. Proletarya partisi ileri sınıfın, Rusya için özgürlüğü kazanabi-

lecek sınıfın tek partisidir. Bugün partimiz Dumaya "reform" oyunu oynamak için değil; "anayasayı savunmak", Oktobristleri "ikna etmek" veya liberallerin vaat ederek halkı aldattığı üzere Dumadan "gericiliği kovmak" için değil; Duma kürsüsünden kitleleri mücadeleye davet etmek, sosyalizmin öğretilerini açıklamak, hükümetin ve liberallerin bütün hilelerini teşhir etmek, halkın geri kesiminin monarşist önyargılarını ve burjuva partilerin sınıfsal köklerini ifşa etmek; yani, yeni Rus devrimine sınıf bilinçli savaşçılardan oluşan bir ordu hazırlamak için katılıyor.

Çarlık hükümeti ve Kara Yüzler üyesi toprak sahipleri, Dumada sosyal demokrat grup tarafından temsil edilen muazzam devrimci gücü tam manasıyla tanımışlardır. Bu yüzden polisin ve İçişleri Bakanının tüm çabası, sosyal demokratların Dördüncü Dumaya girmesini engellemeye yönelmiştir. O halde birleşin, işçiler ve yurttaşlar! Son konferansında felaket yılları boyunca yaşadığı çöküntüyü atlatan, güçlerini yeniden bir araya getiren ve bayrağını yükseklere taşıyan RSDİP etrafında toplanın. Her biriniz seçimlerde ve seçim kampanyasında görev alırsanız, hükümetin girişimleri boşa çıkarılacak ve polis istilası altındaki, ezilmiş, kana bulanmış, ayaklar altında çiğnenmiş ve açlıktan ölen Rusya'da, sosyal demokrasinin kızıl bayrağı Duma kürsüsünden yükseltilecektir!

Yaşasın Demokratik Rusya Cumhuriyeti!

Yaşasın 8 saatlik işgünü!

Yaşasın feodal arazilere el konması!

İşçiler ve yurttaşlar! RSDİP'in seçim kampanyasını destekleyin! RSDİP'in adaylarına oy verin!

Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi Merkez Komitesi

EK F

Ulusal Eşitlik Kanun Teklifi[1]

YOLDAŞLAR:

Dumadaki Rusya Sosyal Demokrat Partisi işçi grubu, Dördüncü Dumaya, Yahudilerin ve diğer Rus olmayan unsurların önündeki engellerin kaldırılması için bir kanun teklifi sunmaya karar vermiştir.

Kanun teklifi Yahudiler, Polonyalılar gibi tüm halklara uygulanan bütün ulusal kısıtlamaların kaldırılmasını amaçlamaktadır. Ama ayrıntıda özel olarak Yahudilere karşı uygulanan kısıtlamaları ele almaktadır. Bunun nedeni açıktır: Rusya'daki hiçbir milliyet Yahudiler kadar baskı ve zulme maruz kalmamıştır. Antisemitizm mülk sahibi sınıflar arasında hiç olmadığı kadar derinden kök salıyor. Yahudi işçiler hem işçi, hem Yahudi olarak çifte boyunduruk altında acı çekiyor. Geçen beş yıl boyunca Yahudilere yönelik zulüm inanılmaz boyutlara ulaşmıştır. Yahudi karşıtı pogromları ve Beilis olayını* hatırlatmak yeterlidir.

Bu koşullar karşısında örgütlü Marksistler Yahudi sorununa gereken ilgiyi göstermekle yükümlüdür.

Söylemeye gerek yok ki Yahudi sorunu, ancak bugün Rusya'nın karşı karşıya olduğu temel sorunların çözümüyle birlikte etkin

---

* Kiev'de yaşayan Menahem Mendel Beilis adlı Yahudi, dinî bir ayinde kanını kullanmak üzere Hıristiyan bir çocuğu öldürdüğü gerekçesiyle 1911 yılında tutuklanır ve iki yıldan uzun bir süre tutuklu kalır. Bu "ayin cinayeti" suçlaması o dönem Yahudilere yönelik sık yapılan bir suçlamadır. Basında Beilis için başlatılan kampanya Rusya sınırlarını aşarak Rus hanedanlığının antisemitizminin eleştirisine dönüşür. Yargılama sonucunda, ilk ifadeyi veren görgü tanığının, gizli polis tarafından bu şekilde ifade vermeye zorlandığı anlaşılır. Beilis beraat eder, asıl failler bulunur. Bu olay daha sonra pek çok filme ve romana konu olur. *–çev.*

bir biçimde çözülebilir. Elbette milliyetçi Purişkeviç Dördüncü Dumasının, Yahudilere ve diğer Rus olmayan unsurlara karşı uygulanan kısıtlamaları kaldırmasını beklemiyoruz. Ancak bu sesin duyulmasını sağlamak işçi sınıfının görevidir. Ve *Rus* işçilerin sesi ulusal baskıya karşı özellikle yüksek çıkmalıdır.

Kanun teklifimizin metnini yayımlarken, Yahudi işçilerin, Polonyalı işçilerin ve diğer ezilen milliyetlerden işçilerin teklifle ilgili görüşlerini ve gerekli görüyorlarsa değişiklik önerilerini ifade etmelerini umuyoruz.

Aynı zamanda Rus işçilerinin de bildirgeler vb. aracılığıyla teklifimize özellikle güçlü bir destek vermelerini umuyoruz.

Madde 4'e uygun olarak teklife, yürürlükten kaldırılması gereken yasa ve yönetmelikler konusunda özel bir liste ekliyoruz. Bu ek, tek başına Yahudileri etkileyen yaklaşık yüz yasayı kapsıyor.

YAHUDİLERİN ÖNÜNDEKİ BÜTÜN ENGELLERİN VE KÖKEN YA DA MİLLİYET TEMELİNDEKİ BÜTÜN KISITLAMALARIN KALDIRILMASI HAKKINDA KANUN TEKLİFİ

1. Rusya'da yaşayan tüm milliyetlerden yurttaşlar kanun önünde eşittir.
2. Cinsiyet ve dini ne olursa olsun hiçbir Rusya yurttaşı, köken ya da milliyet temelinde siyasi haklarından ve diğer haklardan mahrum edilemez.
3. Yahudilere toplumsal ve siyasi yaşamın herhangi bir alanında kısıtlamalar getiren bütün yasalar, geçici düzenlemeler ve bunlara dayanarak çıkarılmış tüzükler, yönetmelikler, genelgeler ve benzerleri bu yasayla yürürlükten kaldırılmıştır. "Yahudiler, onlara etki eden özel düzenlemelerin olmadığı bütün durumlarda genel yasalara tabidir," şeklindeki Cilt 9, Madde 767 bu yasayla birlikte iptal edilmiştir. Yahudilerin seyahat ve ikamet hakkı, eğitim hakkı, devlet ve kamu istihdamı hakkı, seçim hakları, askerlik, kasaba ve köy-

lerde taşınmaz satışı ve kiralaması hakkı vb. ile ilgili haklarına ilişkin tüm kısıtlamalar bu yasayla birlikte yürürlükten kaldırılmıştır. Yahudilerin serbest meslek icra etme vb. ile ilgili haklarına ilişkin tüm kısıtlamalar bu yasayla birlikte yürürlükten kaldırılmıştır.

4. Bu kanuna Yahudilerin haklarını sınırlandıran ve tamamı iptale tabi olan kanunlar, tüzükler, geçici düzenlemeler ve benzerlerine ilişkin bir liste eklenmiştir.

EK G

RSDİP (BOLŞEVİK) PETROGRAD KENT KONFERANSI[1]

14-22 NİSAN (27 NİSAN-5 MAYIS) 1917

YEREL YÖNETİMLER HAKKINDA KARAR

Yerel yönetimler bildirgesi, hiçbir koşul altında, özellikle de içinde bulunduğumuz devrim döneminde, sadece belediyeyle ilgili sorunları içerecek hale indirgenemez.

Bildirge aynı zamanda günümüzün kilit önemdeki bütün sorunlarına, özellikle de savaşla ve proletaryanın merkezî iktidarla ilgili görevlerine ilişkin meselelere kesin bir cevap içermelidir.

Milis gücü, gıda yardımı, barınma ve vergiler gibi yerel yönetim meselelerinde bile, savaşla ve sonuçlarıyla mücadele etmek için alınması gereken devrimci tedbirler konusunda hemfikir olmalarını küçük burjuva partilerden bekleyemeyiz.

Bütün bu nedenlerle, seçimlere blok kurmadan, proletarya partisinin programında ilan edilen ilkeler temelinde gitmeli ve başlıca üç parti grubu arasındaki temel farklılıkları halka açıklamalıyız, yani (1) Kadetler ve onların sağındakiler; (2) küçük burjuvazinin partileri (Narodnikler) ve burjuvazinin etkisi altına girmiş işçi kesimi (Menşevik savunucular); (3) devrimci proletaryanın partisi (Bolşevikler).

Nispi temsile dayalı seçim sistemi için yapılan teknik düzenlemeler, blok kurmayı teknik olarak gereksiz kılıyor.

Devrimci korumacılık ve Geçici Hükümeti destekleme tutumuyla bağlarını gerçekten koparan Menşeviklerle pratik çalışma temelinde, karşılıklı fikir alışverişini ve daha yakın ilişkiler kur-

mayı teşvik etmek her bakımdan uygundur. Temel ilkeler üzerinde yeterli fikir birliğine varılması şartıyla bu yoldaşlarla ortak bir aday listesi çıkarılabilir. Özellikle, masrafları kapitalistler tarafından ödettirilecek bir proleter milis gücü kurma konusuyla ilgili somut bir yerel yönetim programı oluşturulmalıdır.

Pravda Sayı 46, 15 (2) Mayıs 1917

EK H

"Kurucu Meclis Seçimleri ve Proletarya Diktatörlüğü"[1] Başlıklı Metinden

1917 Kasım'ında yapılan Kurucu Meclis seçimleri ile Ekim 1917'den Aralık 1919'a kadar Rusya'daki proleter devrimin gelişiminin karşılaştırması, bir kapitalist ülkede proleter devrim ve burjuva parlamentarizmi ile ilgili birtakım sonuçlara varmamıza izin veriyor. Varılan başlıca sonuçları kısaca formüle etmeye ya da en azından özetlemeye çalışayım.

1. Genel ve eşit oy, çeşitli sınıfların, kendi sorunlarını kavrama konusunda ulaştıkları düzeyin göstergesidir. Bu çeşitli sınıfların kendi sorunlarını çözmeye ne kadar *yatkın olduklarını* gösterir. Bu sorunların gerçek çözümü oy vererek değil, sınıf mücadelesinin, iç savaşı da içeren bütün biçimleriyle sağlanır.

2. İkinci Enternasyonal sosyalistleri ve sosyal demokratları, kaba küçük burjuva demokrat tavrı takınmakta ve sınıf mücadelesi gerektiren temel sorunların oy vererek çözülebileceği önyargısını paylaşmaktadır.

3. Devrimci proletaryanın partisi kitleleri aydınlatmak için burjuva parlamentolarda yer almalıdır; bu iş, seçimler sırasında ve parlamentoda partiler arasında yaşanan mücadeleler sırasında yapılabilir. Ancak sınıf mücadelesini parlamenter mücadele ile sınırlamak ya da parlamenter mücadeleyi, bütün diğer mücadele biçimlerinin tabi olduğu en yüksek ve belirleyici biçim olarak görmek, aslında proletaryaya karşı burjuvazinin tarafına kaçmaktır.

4. İkinci Enternasyonal'in tüm temsilcileri ve destekçileri ile Alman sözde "bağımsız" Sosyal Demokrat Parti'nin tüm liderleri proletarya diktatörlüğünü kağıt üstünde tanımakta ama gerçekte

yürüttükleri propagandayla, kapitalizm koşullarında siyasi iktidarın proletaryaya devri için öncelikle nüfusun çoğunluk iradesinin resmî ifadesini (yani, burjuva parlamentosunda oyların çoğunluğunu) elde etmek gerektiği, iktidarın devrinin daha sonra gerçekleşeceği fikrini proletaryaya aşılamak suretiyle fiilen burjuvazinin yanına geçmiş olmaktadırlar.

Alman "bağımsız" sosyal demokratların ve benzer çürümüş sosyalizm liderlerinin bu öncüle dayanarak "azınlık diktatörlüğü" ve benzerine karşı attığı çığlıklar, sadece bu liderlerin en demokratik ülkelerde bile fiilen hüküm süren burjuva diktatörlüğünü anlayamamış olduklarına ve ortadan kaldırılması için gereken koşulların proletaryanın sınıf mücadelesinden geçtiğini de anlayamamış olduklarına işaret etmektedir.

5. Bu anlama eksikliği özellikle şunları kapsar: Bunlar burjuva partilerin, halk kitlelerini aldatarak, sermayenin boyunduruğu sayesinde yönetebildiklerini çok büyük ölçüde unutuyorlar ve buna kapitalizmin doğasıyla ilgili bir kendini aldatma, daha çok küçük burjuva partilerin karakteristiği olan, genellikle sınıf mücadelesinin yerine sınıf uzlaşmasının az ya da çok kılık değiştirmiş biçimlerini koymak isteyen bir kendini aldatma ekleniyor.

"Önce halkın çoğunluğu, özel mülkiyetin hâlâ mevcut olduğu yani sermayenin boyunduruğunun ve egemenliğinin hâlâ mevcut olduğu bir durumda, kendilerinin proletarya partisinden yana olduklarını ifade etsinler; ancak o zaman parti iktidarı alabilir ve almalıdır"; kendilerine sosyalist diyen ama gerçekte burjuvazinin uşağı olan küçük burjuva demokratlar böyle söyler.

"Önce devrimci proletarya burjuvaziyi alaşağı etsin, sermayenin boyunduruğunu kırsın ve burjuva devlet aygıtını parçalasın; ondan sonra muzaffer proletarya, proleter olmayan emekçi halkın ihtiyaçlarını, sömürenlerin zararına karşılayarak onların desteğini ve sempatisini hızlıca kazanabilecektir"; deriz biz. Tersi tarihte nadiren görülen bir istisna olacaktır (ve böyle bir istisnai durumda bile, Finlandiya örneğinin gösterdiği gibi, burjuvazi iç savaş çıkarma yoluna gidebilir).

6. Bir başka deyişle:

"Önce özel mülkiyeti ve sermayenin boyunduruğunu muhafaza edip bir yandan da eşitlik ilkesini ya da tutarlı demokrasiyi tanımayı kendimize görev edineceğiz (yani biçimsel eşitlik koşullarında fiilî eşitsizlik) ve çoğunluğun kararını bu temelde elde etmeye çalışacağız"; der burjuvazi ve onun evet efendimcileri, kendilerine sosyalist ve sosyal demokrat diyen küçük burjuva demokratlar.

"Önce proleter sınıf mücadelesi, devlet iktidarını ele geçirip fiilî eşitsizliğin temellerini ve dayanak noktalarını yok edecek, ardından sömürenleri yenilgiye uğratmış olan proletarya *sınıfların kaldırılması*, yani sosyalist *eşitlik* için, eşitliğin aldatmaca olmayan yegane biçimi için bütün emekçi halka önderlik edecek"; deriz biz.

7. Bütün kapitalist ülkelerde, proletaryanın yanında, proletaryanın devrimci amaçlarının bilincinde olan ve bunları elde etmek için mücadele etme kapasitesine sahip bir proleter kesim varken, burjuvazinin ve burjuva demokrasisinin yanında da siyaseten olgunlaşmamış sayısız proleter, yarı-proleter, yarı küçük burjuva tabaka vardır (bunlara İkinci Enternasyonal'in "sosyalistleri" de dahildir) çünkü bunlar aldatılmışlardır, kendi güçlerine ya da proletaryanın gücüne güvenleri yoktur, acil ihtiyaçlarının sömürenlerin mülksüzleştirilmesi aracılığıyla giderilmesi ihtimalinin farkında değillerdir.

Bu emekçi ve sömürülen halk tabakaları, proletaryanın öncüsüne müttefikler sağlar ve ona istikrarlı bir halk çoğunluğu temin eder ama proletarya bu müttefikleri ancak burjuvaziyi devirdikten ve burjuva devlet aygıtını parçaladıktan sonra, sadece devlet iktidarı gibi bir aracın yardımıyla kazanabilir.

8. Herhangi bir kapitalist ülkede proletaryanın gücü, toplam nüfus içinde temsil ettiği orandan çok daha fazladır. Bu, proletaryanın, kapitalizmin ekonomik sisteminin bütününün merkezine ve omurgasına ekonomik olarak hâkim olmasından ve aynı

zamanda proletaryanın kapitalizm koşullarında ekonomik ve siyasi olarak emekçi halkın ezici çoğunluğunun gerçek çıkarlarını ifade etmesinden dolayı böyledir.

Bu nedenle proletarya, nüfusun azınlığını oluşturduğu (ya da proletaryanın sınıf bilincine sahip ve gerçekten devrimci öncüsü, nüfusun azınlığını oluşturduğu) durumda bile burjuvaziyi alaşağı etme ve ardından, hiçbir zaman proletaryanın egemenliğinden yana olduğunu önceden ilan etmemiş ve bu egemenliğin amaçlarını ve koşullarını anlamamış ve sadece sonraki deneyimleri sayesinde proletarya diktatörlüğünün kaçınılmaz, yerinde ve meşru olduğuna ikna olmuş bir yarı-proleterler ve küçük burjuvazi kitlesinden çok sayıda müttefiki kendi saflarına kazanabilir.

9. Son olarak, her kapitalist ülkede, sermaye ve emek arasında kaçınılmaz olarak yalpalayan çok geniş bir küçük burjuvazi tabakası her zaman vardır. Proletarya zafer kazanmak için, diğer şeyler yanında, öncelikle burjuvazi ile küçük burjuva müttefikleri arasındaki ihtilafı ya da bu iki kesimin ittifaklarının istikrarsızlığı gibi etmenleri hesaba katarak burjuvaziye karşı belirleyici hamlesini yapacağı doğru zamanı seçmek zorundadır. İkinci olarak proletarya, zaferinden sonra, küçük burjuvazinin bu yalpalamalarını onu tarafsızlaştıracak, sömürenlerle saf tutmasını engelleyecek şekilde kullanmalıdır; *bu yalpalamalara rağmen* onları bir süre elinde tutabilmelidir vesaire.

10. Proletaryayı zaferine hazırlayacak gerekli koşullardan biri, proletarya kapitalist bir ortamda faaliyette bulunduğu için kaçınılmaz olan oportünizme, reformizme, sosyal şovenizme ve benzeri burjuva etki ve eğilimlere karşı uzun, inatçı ve acımasız bir mücadele vermektir. Eğer böyle bir mücadele olmazsa, eğer işçi sınıfı hareketi içindeki oportünizm baştan bütünüyle yenilgiye uğratılmazsa proletarya diktatörlüğü söz konusu olmayacaktır. Bolşevizm burjuvaziden önce, 1903-17'de Menşevikleri, yani oportünistleri, reformistleri, sosyal-şovenleri yenmeyi ve onları

proletaryanın öncü partisinden acımasızca atmayı öğrenmemiş olsaydı 1917-19'da burjuvaziyi yenilgiye uğratamazdı.

Bugün proletarya diktatörlüğünün, Alman "bağımsızlar"ın liderleri, Fransız Longuetçileri ve *fiilen* küçük-büyük tavizler verme ve oportünizmle uzlaşmaya varma, burjuva demokrasisinin önyargılarına ve burjuva parlamentarizmine yaranma vesaire şeklindeki eski, alışılagelmiş siyaseti (bu siyasete de "tutarlı demokrasi" veya "saf demokrasi" adını takıyorlar) sürdüren benzerleri tarafından sözde tanınması, en tehlikeli kendini aldatmadır ve bazen de işçileri düpedüz aptal yerine koymaktır.

16 Aralık 1919

EK I

Komünist Enternasyonal İkinci Kongresi, 1920

Komünist Partiler ve Parlamentarizm Üzerine Tezler[1]

1. YENİ DÖNEM VE YENİ PARLAMENTARİZM

Başlangıçta, Birinci Enternasyonal döneminde sosyalist partilerin parlamentarizme yönelik tutumu, burjuva parlamentolardan ajitasyon için yararlanmaktan ibaretti. Parlamentoya katılım, sınıf bilincinin geliştirilmesi, yani proletaryanın egemen sınıfa karşı sınıf düşmanlığının uyandırılması açısından ele alınıyordu. Bu ilişki, bir teorinin etkisiyle değil, siyasal gelişmenin etkisiyle değişti. Üretici güçlerin durmaksızın büyümesiyle ve kapitalist sömürü alanının genişlemesiyle, kapitalizm ve onunla birlikte parlamenter devlet sürekli olarak artan bir istikrar kazandı.

Bunun sonucu olarak ortaya şu çıktı: sosyalist partilerin parlamenter taktiklerinin, burjuva parlamentonun "organik" yasama faaliyetine uyarlanması ve kapitalizmin çerçevesi içinde kalan reformlar için verilen mücadelenin giderek artan bir önem kazanması, sosyal demokrasinin asgari olarak adlandırılan programının ağır basması; azami programın çok uzaktaki "nihai hedef" için bir tartışma formülüne dönüşmesi. Ardından bu temel üzerinde parlamenter kariyerizm, yozlaşma, işçi sınıfının en başat çıkarlarına açık ya da örtülü ihanet olgusu gelişti.

Komünist Enternasyonal'in parlamentarizm karşısındaki tutumu da yeni bir doktrin tarafından değil, bizzat parlamentonun rolündeki değişimle belirlenmektedir. Bir önceki dönemde

parlamento, gelişmekte olan kapitalizmin aracı olarak bir ölçüde tarihsel ilerlemeye hizmet etti. Bununla birlikte emperyalizmin zincirlerinden boşandığı bugünkü koşullarda parlamento, bir yalan, aldatma, şiddet ve bezdirici bir gevezelik aracına dönüştü. Bir sistemden, süreklilikten ve yöntemden yoksun parlamenter reformlar, emperyalist yıkım, yağma, talan, soygunculuk ve tahribat karşısında, emekçi yığınlar için bütün pratik önemini kaybetti.

Burjuva toplumun bütünü gibi parlamentarizm de istikrarını kaybediyor. Organik dönemden hassas döneme ani geçiş, proletaryanın parlamenterizm alanındaki yeni taktiği için bir zemin sunuyor. Rusya'da ise Rus İşçi Partisi (Bolşevikler) devrimci parlamentarizmin içeriğini önceki dönemde oluşturmuştu çünkü 1905'ten itibaren politik ve toplumsal dengesi sarsıntıya uğrayan ülke, bir kargaşa ve bunalım dönemine girmişti.

Komünizme yönelen bazı sosyalistler, kendi ülkelerinde devrim zamanının henüz gelmediğine işaret edip parlamenter oportünistlerden ayrılmayı reddettikleri ölçüde, esasen yaklaşan dönemi, bilinçli bir şekilde emperyalist toplumun göreli bir istikrar dönemi olarak değerlendirdiler ve Turati'ler ve Longuet'lerle bu temelde kurulacak bir koalisyonun reform mücadelesinde bazı pratik sonuçlar ortaya çıkarabileceği sonucuna vardılar. Oysa teorik berraklığa sahip komünizm, mevcut dönemin karakterini doğru bir biçimde değerlendirecektir: kapitalizmin en yüksek aşaması; emperyalist kendini inkâr ve öz yıkım; iç savaşın durmaksızın büyümesi vs. Siyasal ilişkiler ve gruplaşmaların biçimleri ülkeden ülkeye değişebilir. Ama öz her yerde bir ve aynıdır; bizim için söz konusu olan, burjuva iktidarını yıkıp yeni proleter iktidarını kurmak için proleter ayaklanmanın politik ve teknik hazırlıklarına derhal başlamaktır.

Önceki dönemde belirli bir süreliğine olduğunun tersine, şimdiki dönemde parlamento, komünistler için hiçbir biçimde işçi sınıfının durumunun düzeltilmesi ve reformlar için mücadele

alanı olamaz. Bugünkü siyasal hayatın ağırlık merkezi tamamen ve nihai olarak parlamento sınırlarının dışına çıkmıştır.

Öte yandan burjuvazi, sadece emekçi kitlelerle ilişkileri nedeniyle değil, aynı zamanda burjuva sınıf içindeki karmaşık karşılıklı ilişkiler nedeniyle de farklı kliklerin güç pazarlıkları yaptığı, güçlü yanlarını ortaya koyup zaaflarını ele verdikleri ve birbirlerini teşhir ettikleri vs. parlamentoda kendi tedbirlerini o veya bu şekilde onaylatmak zorundadır.

Bu nedenle işçi sınıfının acil tarihsel görevi, bu aygıtı yönetici sınıfın elinden koparıp almak, parçalamak, imha etmek ve yerine yeni proleter iktidar organlarını koymaktır. Yalnız bununla birlikte bu imha görevini kolaylaştırmak için burjuvazinin parlamenter kurumları içinde keşif birliklerinin bulunmasında sınıfın devrimci kurmayının çok güçlü bir çıkarı vardır. Parlamentoya devrimci amaçlarla giren komünistin taktiği ile sosyalist parlamenterin taktiği arasındaki temel fark böylelikle açık seçik görülür. İkinci taktik, mevcut düzenin göreli bir istikrara ve süresi belirsiz bir geleceğe sahip olduğunu kabul etmekten kaynaklanır. Sosyalist parlamenter, ne pahasına olursa olsun reformlar elde etmeyi kendine vazife edinir ve kitlelerin, her kazanımı sosyalist parlamentarizmin (Turati, Longuet ve ortakları) marifeti olarak görmesini sağlamakla ilgilenir.

Eski uyumlu parlamentarizmin yerine, genel olarak parlamentarizmi yok etmenin bir yolu olarak yeni bir parlamentarizm ortaya çıkar. Ama eski parlamanter taktiğin mide bulandırıcı gelenekleri, bazı devrimci unsurları, ilkesel olarak parlamentarizme karşı duranların (IWW {Dünya Sanayi İşçileri}) ve devrimci sendikalistlerin (KAPD {Almanya Komünist İşçi Partisi}) saflarına itmiştir. İkinci Kongre bu nedenle, aşağıdaki Tezleri kabul eder.

2. KOMÜNİZM, PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ İÇİN MÜCADELE VE BURJUVA PARLAMENTOLARDAN YARARLANMA

I

1. Hükümet sistemi olarak parlamentarizm, burjuvazi*nin* egemenliği*nin* "demokratik" bir biçimi haline gelmiştir; bu biçim, gelişmesi*nin* belirli bir anında, dışarıdan bakıldığında, sınıflar üstü bir "halk iradesi"*nin* örgütlenmesi gibi görülen bir halk temsili kurgusu gerektirir; gerçekte ise, hüküm süren sermaye*nin* elinde bir baskı ve boyun eğdirme aygıtıdır.

2. Parlamento, *devlet* düzeninin belirli bir biçimidir; bu yüzden hiçbir biçimde, ne sınıflar ne sınıf mücadelesi ne de herhangi bir devlet iktidarı tanıyan komünist toplumun biçimi olamaz.

3. Parlamentarizm burjuva diktatörlüğünden proletarya diktatörlüğüne geçiş döneminde de proleter bir yönetim biçimi olamaz. Sınıf mücadelesinin en keskin anında, iç savaş sırasında proletarya, eski egemen sınıfların temsilcilerinin içine dahil edilmeyeceği *bir mücadele örgütü olarak*, kendi hükümet örgütlenmesini yaratmak zorundadır. Bu aşamada herhangi bir "halk iradesi" kurgusu işçi sınıfına doğrudan zarar verir. Proletaryanın parlamenter yollarla iktidarı paylaşmasına gerek yoktur, bu onun için zararlıdır. Proletarya diktatörlüğünün biçimi sovyet cumhuriyetidir.

4. Tıpkı burjuva devletin yönetimini hiçbir zaman ele geçiremeyeceği gibi burjuva devlet mekanizmasının en önemli aygıtlarından biri olan parlamentoları da proletarya uzun vadede ele geçiremez. Proletaryanın görevi, burjuva devlet mekanizmasını ve onunla birlikte ister cumhuriyet ister anayasal monarşi olsun, parlamenter kurumlarını yıkmak, yok etmektir.

5. Burjuvazinin yerel yönetim kurumları için de aynı şey geçerlidir ve bunları devlet organlarının karşısına koymak teorik

olarak yanlıştır. Gerçekte bunlar da burjuvazinin yönetim mekanizmasının benzer aygıtlarıdır ve devrimci proletarya tarafından yok edilerek yerlerine yerel işçi vekilleri sovyetlerinin geçirilmesi gerekir.

6. Dolayısıyla komünizm, parlamenter sistemin gelecekteki toplumun bir biçimi olduğunu reddeder. Parlamentonun proletaryanın sınıf diktatörlüğünün bir biçimi olarak görülmesini reddeder. Uzun vadede parlamentoların ele geçirilebileceği olasılığını reddeder; parlamenterizmin yıkılmasını kendisine amaç edinir. Bu nedenle, burjuva devlet kurumlarından ancak onları yıkma amacıyla yararlanmaktan söz edilebilir. Sorun bu şekilde ve sadece bu şekilde ortaya konabilir.

II

7. Her sınıf mücadelesi siyasi bir mücadeledir, çünkü son tahlilde bir iktidar mücadelesidir. Bütün ülkeye yayılan bir grev, burjuva devlet için bir tehdit haline gelir ve bu suretle siyasi karakter kazanır. Burjuvaziyi devirmeye ve onun devletini yok etmeye çalışmak, siyasi mücadele yürütmek demektir. Ülkeyi yönetmek ve direnç gösteren burjuvaziyi baskı altına almak için proleter bir devlet aygıtı yaratmak, bu aygıtın tipi ne olursa olsun, siyasi iktidarı ele geçirmek demektir.

8. Bu nedenle, siyasi mücadele meselesi, parlamentarizm karşısındaki tutum meselesi ile hiçbir biçimde aynı değildir. İlki, küçük ve kısmi mücadelelerin bir bütün olarak kapitalist düzenin alaşağı edilmesi için verilen genel mücadele halinde yoğunlaşması ile karakterize edilen genel bir proleter sınıf mücadelesi meselesidir.

9. Proletaryanın burjuvaziye, yani onun devlet iktidarına karşı yürüttüğü mücadelenin en önemli aracı her şeyden önce kitle eylemleridir. Bu kitle eylemleri, birleşik, disiplinli ve merkezileşmiş Komünist Partinin genel önderliği altında, proletar-

yanın devrimci kitle örgütleri (sendikalar, partiler, sovyetler) tarafından örgütlenip yönlendirilir. İç savaş, savaştır. Bu savaşta proletarya, mücadelenin bütün alanlarındaki bütün harekâtları yönetecek kendi cesur subaylarına ve kendi güçlü kurmay heyetine sahip olmalıdır.

10. Kitle mücadelesi, kendi biçimleri içinde keskinleşen ve mantıki olarak kapitalist devlete karşı ayaklanmaya doğru giden, gelişim halindeki eylemlerden oluşan bütünsel bir sistemdir. İç savaşa dönüşen bu kitle mücadelesi içinde proletaryaya önderlik eden parti, kural olarak bütün legal mevzilerini tahkim ederek devrimci eyleminin destek üsleri haline getirmeli ve bu mevzileri esas harekât planına, yani kitle mücadelesine tabi kılmalıdır.

11. Burjuva parlamentonun kürsüsü de böyle bir destek üssüdür. Parlamenter mücadelede yer almaya karşı parlamentonun burjuva bir devlet kurumu olduğu tezi hiçbir biçimde kullanılamaz. Komünist Parti bu kurumlara, oralarda organik çalışma yürütmek için değil, kitlelerin devlet aygıtını ve parlamentoyu eylem aracılığıyla içeriden yıkmasına yardım etmek için girer (mesela, Liebknecht'in Almanya'daki, Bolşeviklerin Çarlık Dumasındaki, "Demokratik Konferans"taki, Kerenski'nin "Ön parlamentosu"ndaki, "Kurucu Meclis"teki ve yerel Dumalardaki faaliyetleri; nihayet Bulgar Komünistlerin faaliyetleri).

12. Esas olarak parlamento kürsüsünden devrimci ajitasyon yapmayı, düşmanlarının gerçek yüzünü ortaya çıkarmayı, özellikle geri bölgelerde demokratik fikirlerle gönlü çelinmiş ve hâlâ parlamento kürsüsünden umudunu kesmemiş olan kitleleri ideolojisi etrafında birleştirmeyi içeren bu parlamento faaliyeti, bütünüyle ve tamamen parlamento dışındaki kitle mücadelesinin görev ve amaçlarına tabi kılınmalıdır.

Siyasi yaşamdan uzak kalmış, bundan önce kır emekçisi kitleler dediğimiz işçi katmanlarının kazanılması için, seçim kampanyalarına katılmanın ve parlamento kürsüsünden devrimci propaganda yapmanın özel bir önemi vardır.

13. Komünistler yerel yönetimlerde çoğunluğu elde ettiğinde şunları yapmalıdır: a) merkezî burjuva iktidara karşıdevrimci muhalefet yürütmek b) daha yoksul nüfusa hizmet için gereken her şeyi yapmak (ekonomik tedbirler, silahlı bir işçi milisinin yaratılması ya da yaratılmaya çalışılması vb.) c) burjuva devlet iktidarının gerçekten büyük değişiklikler karşısına diktiği engelleri her fırsatta teşhir etmek d) bu temelde devlet iktidarıyla çatışmaya girmekten çekinmeden en keskin devrimci propagandayı geliştirmek e) bazı durumlarda yerel yönetimlerin yerine yerel işçi konseylerini geçirmek. Demek ki, Komünistlerin yerel yönetimlerdeki bütün faaliyeti, kapitalist sistemin yıkılması doğrultusundaki genel çalışmanın parçası olmalıdır.

14. Seçim kampanyaları, parlamentoda mümkün olduğu kadar çok sandalye kapma anlayışıyla değil, kitlelerin proleter devrim sloganı altında devrimci seferberliğini sağlama anlayışıyla yürütülmelidir. Seçim kampanyaları sadece bir parti eliti tarafından değil parti üyelerinin tümü tarafından yürütülmelidir. O sırada gerçekleşmekte olan bütün kitle eylemlerinden (grevler, gösteriler, askerler ve denizciler arasındaki karışıklıklar vb.) yararlanılmalı ve kitlelerle yakın temas halinde olunmalıdır. Bütün proleter kitle örgütlerinin aktif çalışmaya çekilmesi zorunludur.

15. Hem bütün bu koşulların ve hem de özel bir talimatta yer alan koşulların incelenmesinden çıkan sonuç, parlamentoda sürdürülecek faaliyetin, bu "demokratik" kurumu desteklemek ya da en iyi ihtimalle onu "ele geçirmek" üzere parlamentoya giren bütün ülkelerdeki sosyal demokrat partilerin küçük politikacılık oyunlarıyla tam bir zıtlık içinde olduğudur. Komünist Parti sadece ve sadece parlamentonun Karl Liebknecht'in ve Bolşeviklerin anlayışıyla, devrimci bir tarzda kullanımından yanadır.

III

16. Seçimlerde ve devrimci parlamenter faaliyette yer almayı mutlak ve kategorik olarak reddetme anlamındaki ilkesel "anti-parlamentarizm", bu nedenle, her tür eleştirinin ötesinde naif ve çocuksu bir doktrindir; politikacılık oynayan parlamenterlere zaman zaman duyulan sağlıklı tiksinmeden kaynaklanan ama bu arada devrimci parlamentarizmin mümkün olabileceğini görmeyen bir doktrindir. Bu doktrin genellikle Komünist Partiyi işçilerin merkezileşmiş öncü birlikleri olarak değil, birbirlerine gevşek bağlarla bağlı gruplardan oluşan ademimerkeziyetçi bir sistem olarak gören, tamamen yanlış bir anlayışla bağlantılıdır.

17. Diğer yandan seçimlerde ve parlamento oturumlarında etkin biçimde yer almanın gerekli olduğunun kesin kabulü, hiçbir biçimde parlamenter faaliyetin *her koşulda* ilke olarak kabul edilmesinden ileri gelmez. Bu, bir dizi özgül koşula bağlıdır. Bu koşulların belirli bir bileşimi söz konusu olduğunda parlamentodan çekilmek gerekebilir. Bolşeviklerin sona erdirmek, güçsüz bırakmak ve ayaklanmanın öngününde St. Petersburg Sovyetini açık bir biçimde onun karşısına çıkarmak için ön parlamentodan çekilerek yaptıkları buydu. Üçüncü Sovyetler Kongresini en önemli siyasi olay derecesine yükselterek, aynı şeyi feshedildiği gün Kurucu Meclis'te de yaptılar. Şartlara göre, seçimlerin boykot edilmesi ve sadece bütün burjuva devlet aygıtının değil aynı zamanda burjuva parlamenter kliğin zor yoluyla derhal ortadan kaldırılması ya da bir yandan parlamentoyu boykot ederken bir yandan da seçimlere katılmak vb. gerekebilir.

18. Böylelikle sadece merkezî parlamento seçimlerine değil aynı zamanda yerel özyönetim organları seçimlerine de katılmak ve bu kurumlarda çalışmak gerektiğini genel bir kural olarak kabul eden Komünist Parti, bu sorunu verili anın özgül yönlerini dikkate alarak somut bir biçimde çözmelidir. Parlamentoyu ya da seçimleri boykot etmek ya da parlamentodan çekilmek esas ola-

rak, silahlı mücadeleye derhal geçileceği ve iktidarı ele geçirmek için gerekli önkoşulların mevcut olduğu durumda kabul edilebilir.

19. Süreç içinde, bu sorunun görece önemsiz olduğu her zaman akılda tutulmalıdır. Ağırlık merkezi, devlet iktidarını ele geçirmek için parlamento dışında verilen mücadelede olduğundan, proletarya diktatörlüğü ve bunun için verilen kitle mücadelesi konusunun parlamentarizmden yararlanmak gibi özel bir sorunla aynı kefeye konamayacağını söylemeye gerek yoktur.

20. Bu nedenle Komünist Enternasyonal, komünist partiler içinde bu doğrultuda ve sadece bu nedenle bir bölünmeyi ya da bölünme girişimini ciddi bir hata olarak gördüğünü kararlılıkla vurgular. Kongre, kendini devrimci proletaryanın merkezî partisinin liderliği altında proletarya diktatörlüğü için kitle mücadelesi yürütme gerekliliğine bağlı sayan tüm unsurları, burjuva parlamentolardan yararlanma konusunda çıkabilecek görüş ayrılıklarına rağmen, komünist unsurların tam birliğini sağlamak üzere, işçilerin kitle örgütleri üzerinde bütün nüfuzunu kullanmaya çağırır.

3. DEVRİMCİ PARLAMENTARİZM

Devrimci parlamenter taktiğin fiilen uygulanmasını sağlamak için şunlar gereklidir:

1. Bir bütün olarak Komünist Parti ve partinin Merkez Komitesi, hazırlık döneminden itibaren, yani parlamento seçimlerinden önce, parlamento grubunun kişisel bileşiminin yüksek bir niteliğe sahip olmasına özen göstermelidir. Komünist Parti Merkez Komitesi, parlamento grubunun bütün faaliyetinden sorumlu olmalıdır. Komünist Parti Merkez Komitesi, hangi örgüt tarafından belirlenmiş olursa olsun herhangi bir adayın parlamentoya girdiğinde gerçekten komünist bir siyaset izleyeceğinden emin değilse, bu adaya kesin itiraz hakkına sahip olmalıdır.

Komünist Parti, özellikle sözümona "deneyimli" parlamenterleri, ağırlıklı olarak avukatları ve benzerlerini parlamento üyesi olarak aday göstermeye dayanan eski sosyal demokrat alışkanlıktan kurtulmalıdır. Kural olarak, önemli herhangi bir parlamenter deneyimden yoksun bulunmalarına, sadece sıradan parti üyesi olmalarına bakılmaksızın işçilerin aday gösterilmesi gerekir. Komünist Parti, parlamentoya girmek için komünist partilere yanaşan kariyerist unsurları acımasızca kınamalıdır. Komünist Partilerin Merkez Komiteleri, sadece uzun yıllara dayanan faaliyetleriyle işçi sınıfına koşulsuz bağlılıklarını göstermiş olan yoldaşların adaylıklarını onaylamalıdır.

2. Seçimler bittikten sonra, söz konusu dönemde partinin bütününün legal ya da illegal olmasından bağımsız olarak, parlamento grubunun örgütlenmesi işi, tamamen Komünist Partilerin Merkez Komitelerine ait olmalıdır. Komünist parlamento grubunun yöneticileri ve başkanı, partinin Merkez Komitesi tarafından onaylanmalıdır. Partinin Merkez Komitesinin parlamento grubunda veto hakkına sahip kalıcı bir temsilcisi olmalı, parlamento grubu bütün önemli siyasal sorunlarda nasıl davranacağı konusunda gerekli talimatları almak üzere Partinin Merkez Komitesine önceden danışmalıdır. Parlamentoda komünistler tarafından yakın zamanda gerçekleştirilecek büyük bir faaliyetten önce Merkez Komite, grup adına konuşma yapacak kişiyi belirleme ya da reddetme ve konuşmasının ana başlıklarını ya da tamamını onay için kendisine önceden sunulmasını isteme hak ve görevine sahiptir. Komünist listede adı geçen her adaydan, verili bir durumda parlamentodan çekilme eyleminin tek vücut halinde gerçekleştirilebilmesi için parti tarafından istendiği anda koltuğunu bırakacağına dair resmî ve yazılı bir taahhüt alınmalıdır.

3. Reformistlerin, yarı reformistlerin, hatta sırf kariyerist unsurların komünist parlamento grubuna sızmayı başarmış olduğu ülkelerde (bazı ülkelerde şimdiden olduğu gibi), komünist partilerin Merkez Komiteleri, işçi sınıfının davası açısından kü-

çük ama gerçekten komünist bir grubun büyük ama tutarlı komünist politikalardan yoksun bir gruptan daha yararlı olduğu ilkesinden hareketle, grubun bileşiminin bu unsurlardan tam olarak arındırılmasını sağlamakla yükümlüdür.

4. Merkez Komitenin o şekilde karar vermesi üzerine her komünist parlamento üyesi, illegal çalışma ile legal çalışmayı birleştirmekle yükümlüdür. Komünist parlamento üyelerinin burjuva hukuktan doğan dokunulmazlıktan yararlandığı ülkelerde bu dokunulmazlık, illegal örgütlenme ve propaganda faaliyetinde partiyi desteklemek için kullanılmalıdır.

5. Parlamentonun komünist üyeleri, bütün parlamenter eylemlerini partilerinin parlamento dışındaki faaliyetine tabi kalmakla yükümlüdür. Burjuva çoğunluk tarafından kabul edilmesi amacıyla değil, propaganda, ajitasyon ve örgütlenme amacıyla, teşhir amacı taşıyan yasa taslakları, partinin ve partinin Merkez Komitesinin talimatıyla düzenli olarak sunulmalıdır.

6. Sokaklarda işçiler tarafından düzenlenen gösterilerde ve diğer devrimci eylemlerde işçi kitlelerinin başında, ön saflarda görünür biçimde yer almak parlamentonun komünist üyelerinin görevidir.

7. Parlamentonun komünist üyeleri, (partinin denetimi altında) devrimci işçiler, köylüler ve diğer emekçilerle yazışarak veya başka türlü ilişki kurmak için her yolu kullanmalıdır. Hiçbir biçimde seçmenleriyle iş bağlantıları takip eden sosyal demokrat parlamento üyeleri gibi davranamazlar. Ülkedeki her tür propaganda çalışması için her an partinin emrine hazır durumda olmalıdırlar.

8. Parlamentonun her komünist üyesi, diğer yasa koyucularla anlaşmaya varmaya çalışan bir yasa koyucu değil, parti kararlarını uygulamak için düşman kampa gönderilmiş bir parti ajitatörü olduğunu aklından çıkarmamalıdır. Parlamentonun komünist üyesi, farklı gruplara bölünmüş bir seçmen kitlesine değil, legal olsun, illegal olsun, kendi partisine karşı sorumludur.

9. Parlamentonun komünist üyeleri, partinin onların konuşmalarını bildiriler halinde yayımlayıp, ülkenin en uzak köşelerine kadar yayabilmesi için basit bir işçinin, köylünün, çamaşırcının ya da çobanın anlayabileceği dilde konuşmalıdır.

10. İşçilerin parlamenter arenaya yeni girdikleri yerlerde bile sözümona deneyimli parlamenterlere öncelik verilmemeli, burjuva parlamentosunda sıradan komünist işçiler boy göstermelidir. İşçi sınıfı saflarından gelen parlamento üyeleri, konuşmalarının gazetede ve bildiri olarak basılabilmesi için, gerektiğinde konuşmalarını notlardan okuyabilirler.

11. Parlamentonun komünist üyeleri, parlamento kürsüsünü sadece burjuvazinin ve onun kiralık adamlarının değil, aynı zamanda onun sosyal yurtseverlerinin, bunun yanı sıra reformistlerin "merkez"de yer alan politikacılarının yalpalamalarının ve diğer komünizm düşmanlarının maskesini indirmek ve Komünist Enternasyonal'in fikirlerinin yaygın propagandasını yapmak için kullanmalıdır.

12. Bütün parlamentoda sadece bir iki kişi oldukları anlarda bile parlamentonun komünist üyeleri, bütün davranışlarıyla kapitalizme meydan okumalıdır. Burjuva toplumunun ve onun kiralık sosyal demokratlarının en büyük düşmanı olduklarını sadece lafla değil, aynı zamanda davranışlarıyla da gösterenlerin komünist adına layık olacağını asla unutmamalıdırlar.

2 Ağustos 1920

İlgili Literatürün Eleştirel Değerlendirmesi

Bu kitap bilerek ve isteyerek, Lenin'in sesine ayrıcalık tanıyor ve okurlarının bu kararı anlayışla karşılayacağını umuyor. Bu nedenle, (büyük ölçüde) son notlar da dahil olmak üzere metni başka seslerle doldurmamanın en iyisi olduğunu düşündüm. Literatürlerinin ve fikirlerinin yaygınlığı ve etkililiği karşısında, şimdi Leninologları sohbete davet etme zamanı geldi. Ancak onların söylemek zorunda olduklarına ilişkin bu sorgulama hiçbir biçimde eksiksiz bir sorgulama değildir. Buradaki odak noktası, yalnızca Lenin'in seçim ve parlamento stratejisinden bahsedenler ve benim ortaya koyduğumdan şu veya bu şekilde farklılaşanlardır. Kabul etmek gerekir ki, ilgi esas olarak en çok görünürlüğe sahip olanlar üzerinde yoğunlaşmıştır ve hak ettikleri ilgiyi göstermeyi ihmal ettiğim fikirler olabileceğini kabul ediyorum. Burada ele aldıklarım tek başına bir makale ve hatta belki bir kitap konusu olabilirdi –ama şimdi değil. Sonunda birileri için bir çerçeve, taslak ve hatta ilham kaynağı olmaktan öteye gitmeseler bile amacına hizmet etmiş olacaktır. Bu değerlendirmenin düzeni, kitabın konusunun düzenini takip ediyor ve metne referans olan dipnotlarda kısaca zikredilen literatüre öncelik veriyor.

Burada değerlendirmeye alınmayan tek yazılı kaynak yığını, sadece dil sorunları nedeniyle, Rus araştırmacılara ait olanlardır. Bu konuda şunu söyleyebilirim ki, genellikle Stalinist ortodoksluğun zorbalığının tashih edilmesiyle ilgilenen İngilizce araştırmalarda zaman zaman yer verilmiş olmasından dolayı böyle bir kaynak yığınının varlığından haberdarım. Bu nedenle İngilizce literatüre cevap verirken, Rusça araştırmaların en azından bazılarına dolaylı olarak değinmiş olacağım.

BÖLÜM 1: "LEGAL VE İLLEGAL FAALİYET": ÜÇÜNCÜ DUMA

Leninoloji literatürü, Marksizmin seçim sürecine katılma geleneğine Lenin'in yaptığı katkıları görmezden gelmeye meyilli olsa da, başka bakımlardan miyop olan gözlerinden hiçbir zaman kaçmayan bağlantılı bir konu daha vardır. Bogdanov'un ayrılması, Lenin'e laf atanlara, kinayeyle ya da kasıtlı olarak hep aradıkları "canavar Lenin"i bulma fırsatını vermiştir. Robert Service, *Proletari* yayın kurulunun kararına ilişkin anlaşılması oldukça güç bir tanımlama yaptıktan sonra "Bogdanov Bolşevik hizipten atıldı,"[2] diye ilan eder; bir başka deyişle fiilen oylama yapmadan oldu bittiye getirildiğini söyler. Ve eğer Orlando Figes'e inanılacak olursa, bunun nedeni tıpkı "Duma boykotu kampanyası"nda (aslında bu, boykot karşıtı bir kampanyaydı) ve "Bogdanov'a karşı yürütülen kampanyada" olduğu gibi "Lenin'in her zaman kavgadan hoşlanmış" olmasıdır.[3] Özetlemiş olduğum gibi bu toplantıya ilişkin hakiki kayıtlar, bu tür çarpıtmalara meydan okur. Krupskaya'nın süzüp çıkardığı öz aydınlatıcıdır: "Genişletilmiş *Proletari* yayın kurulu toplantısı, bu yeni grubun örgütlenmesini kınayan bir karar aldı. Bogdanov toplantının aldığı karara riayet etmeyeceğini açıkladı ve gruptan ihraç edildi."[4] Lenin daha sonra 1920'de, ihraç edilenler "arasında, sonradan Komünist Parti'nin övgüye değer üyeleri olan, çok sayıda parlak devrimci vardı (hâlâ var)"[5] diye yazmıştır ama buna Bogdanov'u dahil edip etmediği açık değildir.

Lenin'in Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi grubunun Üçüncü Dumadaki faaliyetine ilişkin bu bölümün sonunda yer alan olumlu değerlendirmesi, Robert McKean'in "Lenin'in sıkı sıkıya bağlı olduğu tek hedef, Üçüncü Devlet Dumasında onun kontrol altına alma çabalarına direnen Sosyal Demokrat parlamento grubunun birliğini bozmaktı,"[6] şeklindeki iddiasıyla çelişkili görünmektedir. Lenin'in modern akademik muhaliflerinin tümü içinde, Lenin'in seçim/parlamento çalışmasını, çok seçici ve taraflı bir biçimde olsa da, ciddiye alan tek isim McKean'dir.

En önemli tezi, Lenin ve Bolşevikler de dahil olmak üzere, sürgündeki devrimci liderlerden hiçbirinin, Rusya'da, özellikle de St. Petersburg'da 1907'deki karşıdevrimden 1917 Şubat Devrimi'ne kadar yaşanan gelişmeler üzerinde gerçek bir etkisinin olmadığıdır. Dikkatli bir okumayla görülecektir ki, McKean'in bu çok ayrıntılı anlatısının fiilî hedefi, resmî Sovyet araştırmacılığıdır. Lenin, kendisini azizleştiren Moskova'daki biyografi yazarlarının aksine, Rusya'dakilerle sık sık ihtilafa düştüğü gerçeğini, kendi sözcükleriyle, hiçbir zaman saklamamıştır; zaman zaman McKean de bunu kabul eder. 1. Bölümde verilen ayrıntılar, Üçüncü Duma Grubu ile ilgili olduğu sürece, bu gerçeği teyit eder. McKean'le ilgili temel sorun, zengin bir kazı sonucunda ulaştığı verilere rağmen, destekleyici kanıtlar sunmaksızın her konuda böyle basit değerlendirmeler yapmaya yatkın olmasıdır. Daha da önemlisi ya Lenin'in izlediği siyasete katılmıyor (muhtemelen durum budur) ya da bu siyaseti anlamıyor. Lenin ve Dördüncü Dumadaki RSDİP grubu üzerine yaptığı değerlendirmeler incelendiğinde ortaya çıkan budur.

BÖLÜM 2: "YENİ RUS DEVRİMİNE HAZIRLANMAK": DÖRDÜNCÜ DUMA

Robert Service, Lenin'in Duma seçimlerini boykot etmeye karşı çıkması dışında, onun seçim/parlamento stratejisini hemen hemen görmezden gelir. Bu durum, Service'in Lenin'in konuyla ilgili esaslı yazılarından birine değindiği tek sefer olan Dördüncü Duma seçimleriyle değişir. Bu örnekte, Lenin'in, seçilen liberallerin, özel olarak da Oktobristlerin sayısında dikkate değer bir düşüşle sonuçlanan seçimlerin sonucuna ilişkin yaptığı analizi tartışma konusu yapar: "Parlamentonun politik olarak ultrasağ yeni görünümü, Lenin'e göre, yetkililerin hesaplamalarının ve manüplasyonlarının ürünüydü." Service aynı fikirde değildir: "Daha ikna edici bir açıklama, mülk sahibi sınıfların üyelerinin çoğunluğunun, özellikle de kırsal kesimdeki seçkinlerin fikirlerinin kendiliğinden sağa kay-

mış olduğudur... Rus İmparatorluğu... bir topyekûn denetim rejimi değildir."[7] Ama Lenin seçimlerin rejim tarafından "manipüle edildiği" suçlamasını yöneltirken yalnız değildi: "Bu konu hakkında" diye yazar Lenin, "*bütün* liberal ve demokrat basın tarafından yeterli içerikte epeyce yorum yapılmıştır ve Kadetlerin Dördüncü Dumaya sundukları ayrıntılı gensoru aynı şeyden bahseder."[8] Sonraki araştırmalar da Lenin'in görüşünü destekliyor. En fazla kayba uğrayanlar olan Oktobristler hakkında Geoffrey Hosking şöyle yazar: "Takipçilerinin örgütsüzlüğü ve ilgisizliğiyle, onların en tanınmış sol kanat üyelerine yönelik, bu sonucu garantiye almak üzere hükümet tarafından uygulanan aktif idari baskı birleşti. Bazı bölgelerde valiler ve polis şefleri Oktobrist seçim toplantılarını engelledi ve adaylarının bu statüsünü ellerinden aldı." Lenin'in de dikkat çektiği ve hakkında değerlendirmelerde bulunduğu bir başka faktör daha vardı: "Kutsal Sinod, sağcıları ve milliyetçileri desteklemek için rahipleri harekete geçirdi ve Oktobristlere oy vermeme uyarısında bulundu."[9]

Service'in, kendisini rejim savunucusu gibi görünmek zorunda bırakan düzmece düzeltmesinin gerçek amacı, dahice bir içgörü ortaya koyma iddiasıdır: "Lenin'in Dördüncü Duma seçimleriyle ilgili komplo teorisi, seçimler ve çoğunluklar hakkındaki kendi içgüdüleriyle ilgili çok şey söyler."[10] İşte nihayet, 1917 öncesinin dumanı tüten silahı. Bir başka deyişle Lenin, seçimler konusundaki kendi sözde kinizmini rejime yansıtıyordu. Bu husus, Service'in kitabındaki Prag Konferansıyla ilgili bölümün girişinde yazdıkları hakkında rahatlıkla fikir verir. Service'e göre Lenin, bu konferansta bir "saçmalığın" üstesinden gelmek için "göz göre göre hizipçi manipülasyonlar"a başvurmuştur. "Bize söylenen, Lenin'in amacının, ağırlıklı olarak sadece Bolşeviklerden oluşmayacak bir 'Parti Konferansı' hazırlığı olduğudur ama esas olarak Lenin'in stratejisini destekleyen Bolşevikleri kapsayan bir toplantı olmuştur... Demokratik usuller yok sayılmıştır." Yine de Service, kayıtlar son derece şeffaf olduğundan, büyük ölçüde

mesnetsiz suçlamalara rağmen "bu, Konferans'ın Lenin'in hayalindeki konferans olduğu anlamına gelmez,"[11] diyerek durumu kabul etmek zorunda kalır. Ve bu toplantının sonunda, "Merkez Komiteye seçilen yedi üye ... genellikle sanıldığı gibi o kadar da katı Lenin yanlısı değillerdi."[12] Lenin'in "seçimler ve çoğunluklarla ilgili içgüdüleri" hakkındaki bu suçlama ve üstüne basa basa ifade edilen kinayeler Leninoloji endüstrisi için muhtemelen zorunludur ve yeniden değerlendirmeyi gerektirir.

Prag toplantısıyla ilgili McKean de benzer suçlamalar yöneltir: "Bolşevik liderin saiklerinin, yani Bolşevik grubu partiyle eşitleme arzusunun şeffaflığı, başkentten iki delegenin 'seçilmesi'nin bariz manipülatif özelliği ve izlenen bütün usullerin kuşkulu legalliği Sosyal Demokrasi içindeki ayrımları derinleştirdi."[13] Ayrıca Service gibi, McKean de kanıtlayabileceğinden fazlasını iddia eder. Her iki durumda da Rusya'da delegelerin seçileceği toplantıların örgütlenmesinden yurtdışına çıkmaya ve geri dönmeye kadar, Rus devrimcilerin sürgünde delege usulüne dayalı bir toplantı düzenlemeye çalışırken karşılaştıkları güvenlik ve lojistik zorluklar ya ciddiye alınmaz ya da görmezden gelinir.

Service ve McKean'in anlayamadıkları ya da anlamak istemedikleri şey, Troçki'nin daha sonra izah ettiği, Tasfiyecilerle kendisi gibi arabulucuları uzlaştırmaya çalışmanın yanlışlığı ve Lenin'in tarihin de kanıtladığı gibi neden haklı olduğudur. Service ve McKean ahalisi, tartışmanın göbeğindeki siyasi meseleye asla değinmez, birkaç on yıl sonra Troçki bu konuyu ele almış olmasına rağmen:

> Bazı Bolşevizm eleştirileri, bugün bile benim eski arabuluculuğumu bilgeliğin sesi olarak görür. Oysa bunun bütünüyle hatalı olduğu uzun zaman önce teori ve pratikte kanıtlanmıştır. Gruplar arasında sağlanacak tek uzlaşma ancak bir tür "orta" yolla mümkündür. Ama yapay olarak çizilen bu diyagonal çizginin nesnel gelişmenin gerekliliklerileyle örtüşeceğinin garantisi nerededir? Bilimsel siyasetin görevi, politik gruplar gibi bu tür

> ikincil ve geçici güçlerin [durmadan değişen] paralelkenarlığından değil, sınıflar mücadelesinin analizinden bir program ve taktik çıkarmaktır. Doğru, gericilik öyle bir haldeydi ki, bütün partinin siyasi faaliyetini son derece dar sınırlar içine sıkıştırmıştı. Aynı zamanda görüş ayrılıkları önemsiz ve sürgündeki liderler tarafından yapay olarak şişiriliyormuş gibi görülebilirdi. Oysa devrimci partinin kadrolarını daha geniş bir perspektifle eğitememesi tam da gericilik dönemi içinde olunması nedeniyleydi. İçinde bulunduğumuz dönemin siyasetinde en önemli husus yarına hazırlanmaktı. Arabuluculuk politikası, olayların gidişatının kendisinin bu zorunlu taktiği getireceği umudu üzerinde gelişti. Ama bu ölümcül iyimserlik, pratikte sadece grup mücadelesinin değil, aynı zamanda tam da parti fikrinin yadsınması anlamına geliyordu çünkü eğer "olayların gidişatı" kitlelere doğru politikayı doğrudan kabul ettirmeyi sağlayabiliyorsa, özel olarak proleter öncüyü birleştirmenin, bir program çıkarmanın, lider tercihinin, bir disiplin ruhu içinde eğitimin faydası neydi?[14]

Bu konuda hiç kimse, Lenin'in en yetenekli muhalifi olarak onunla aynı zamanda faaliyet gösteren Troçki'den daha fazla güvenilirliğe sahip olamaz; bir şeye karışmadan dönüp geriye bakmanın rahatlığıyla mızmızlanarak bu yargıda son derece uygunsuz şeyler bulanların tersine.

McKean RSDİP grubu içindeki yedi Menşevik-tasfiyeciden yana olduğu için Bolşeviklerin 1913 sonbaharındaki bölünme konusunda gösterdikleri gerekçeleri reddeder: "Altı Bolşevik, Lenin'in formüle ettiği ve çoğu bariz biçimde asılsız olan en çürük bahanelerle, 1913 Ekim'inin son haftasında, bağımsız bir Rusya Sosyal Demokrat İşçi Grubu kurmak için ayrıldılar."[15] Buna eşlik eden dipnotta, "Bu bahaneler, yedi Menşevik'in altı Bolşeviği Dumaya seslenme fırsatından ve parlamento komisyonlarındaki sandalyeleri hak ettikleri şekilde paylaşmaktan mahrum bırakması gibi temelsiz suçlamaları içeriyordu,"[16] der. Bu ithamlarda bulunmak için Bolşevik basından alıntılar yapar ama bir kez daha, bunların "asılsız" olduğu iddiasına dair hiçbir

kanıt sunmaz. Okurun 2. Bölümde görebileceği gibi, suçlamalar oldukça spesifiktir ve eğer McKean daha iyi biliyorsa, bunların "bariz biçimde asılsız" olduğu iddiasına ilişkin ayrıntıları ortaya koymakla yükümlüdür.

"Çorbadaki sinek" Roman Malinovski ile ilgili olarak, Bolşevikler de dahil, başka pek çok kişinin onun ikili oynadığına dair şüpheleri olmasına rağmen Lenin'in ikna olmasının neden bu kadar uzun sürdüğüyle ilgili çok fazla spekülasyon vardır. Malinovski gizemli bir biçimde gruptan ayrıldıktan sonra bile Lenin, 1917'de çürütülmesi imkânsız mahkûm edici delil ortaya çıkıncaya kadar onunla olan medeni ve yoldaşça ilişkisini sürdürdü. R.C. Elwood'un *Roman Malinovsky: A Life Without a Cause* (1977) adlı kitabı gerçek ayrıntılara ilişkin İngilizcedeki hâlâ en iyi kaynaktır. Service gibi Lenin'e laf çakmaktan zevk alanlar, "partinin patronunu" "saflıkla" itham etmek, provokatörün kendisini yalnızca "pohpohlamasına" değil, "enayi yerine koymasına" da izin verdiği suçlamasında bulunmak için bu olguları kullandılar.[17] Lenin'e daha nazik ve kibar bir şekilde laf atan Louis Fisher ise Malinovski'nin, durum nasıl görünürse görünsün gerçekte kendisinin davaya kazanılmış olduğuna Lenin'i ikna edebildiği yorumunu yapar; Lenin, "devrimin her şeyi fetheden gücüne bu kadar inanmıştı." [18]

Geçici Hükümetin Haziran 1917'de Malinovski vakası hakkında yürüttüğü bir soruşturmada verdiği yazılı ifadede Lenin, hemen karara varmak konusunda ayak sürümesine bir açıklama getirdi: "Malinovski'nin istifasından sonra, şüpheleri araştırmak için bir komisyon tayin ettik... Birkaç tanığı sorguya çektik, Malinovski ile yüzleştirdik, bu ifadelerin dökümlerine dayanan yüzlerce sayfalık rapor hazırladık... Komisyonun hiçbir üyesi kesinlikle hiçbir kanıt bulamadı... Komisyonun üç üyesinin genel kanısı Malinovski'nin provokatör olmadığıydı, dolayısıyla gazetede böyle ifade ettik."[19] Yıllar sonra Troçki, Malinovski'nin verdiği zarara rağmen, Lenin'in savunmasını üstlendi: "O gün-

lerde fraksiyonel düşmanlık nedeniyle zaman zaman karmakarışık hale gelen şüpheler, yeraltı atmosferini zehirledi. Hiç kimse Malinovski aleyhinde doğrudan bir kanıt sunamadı. Sonuç olarak, bir parti üyesini muğlak bir kuşkuya dayanarak siyasi ve hatta belki de fiziksel ölüme mahkûm etmek mümkün değildi... Lenin, onu her zaman farklı kılan enerjiyle, Malinovski'yi savunmayı kendi görevi belledi."[20]

Aşırı yüklenme riskine rağmen Lenin ve Troçki'nin olay hakkında söylediklerini tamamladığını düşündüğüm ek bir açıklama sunayım. Malinovski, sanırım, Lenin'in "Eccarius sorunu"ydu. Bununla, Marx'ın Georg Eccarius'la olan, başlangıçta yoldaşça olan, sonra münasebetsiz bir seyir alan ve nihayet kopan ilişkisini kastediyorum; Marx'ın neredeyse otuz yıllık tahammül kapasitesini gösteren ilişkiyi. Eccarius, Marx'ın çevresinde benzeri olmayan biriydi çünkü gerçek bir işçi, bir terziydi ve Marx onu özellikle bir "işçi-entelektüel" olarak yetiştirmek için yapabileceği her şeyi yaptı; zaman zaman hatalarını görmezden gelmek ve onun adına özür dilemek dahil. Konuya ilişkin esaslı detaylar sunan Hal Draper bunun nedenini açıklar: "Marx için bu kadar önemli proleter bir kadro... hareket içindeki burjuva entelektüellere duyulan ihtiyacı ortadan kaldırabilir ya da azaltabilirdi. Eccarius, [Marx'ın *Kapital*'i ithaf ettiği] Wilhelm Wolff gibi ödüllendirildi çünkü elde ettiği başarılar, proleter unsurların, Marx ve Engels'in yozlaştırıcı rollerini sıklıkla kınadığı 'eetimli'* burjuvaların tekellerine almaya eğilimli oldukları işi, önünde sonunda yapabileceğini göstermişti."[21]

Lenin'in Prag Konferansındaki ilk karşılaşmalarında Malinovski'de bu kadar ilgi çekici bulduğu şey, Malinovski'nin sanayi işçisi ve St. Petersburg'daki sendikaların en devrimcisi

---

* Yazar burada eğitimli anlamına gelen "educated" sözcüğünü, "eddicated" şeklinde bozarak kullanmış. Bu kullanımın amacının, halkın telaffuz biçimine atıf yapmak olduğunu düşünerek, "eddicated" sözcüğünü "eetimli" ile karşıladım. *-çev.*

olan metal işçileri sendikasının lideri olmasıydı; Bolşevikler için son derece değerli bir kazanımdı. Soruşturma komisyonuna verdiği yazılı ifadesinde Lenin, Malinovski'nin RSDİP çevrelerinde "Rus Bebel" olarak anıldığını söylemişti (Engels'in August Bebel'i bir "entelektüel işçi" haline dönüştürmek üzere işlemeye saatlerini ayırması tesadüf değildir). Marx ve Engels gibi Lenin de, uzun bir süredir işçi hareketindeki küçük burjuva entelektüellerin "yozlaştırıcı rolü"ne "şiddetle karşı çıkmaktaydı." O zamanlar bir Alman savaş esiri kampında bulunan Malinovski'ye istifasından sonra yazdığı ilk mektubunda Lenin, onun entelektüel ihtiyaçları konusunda endişeli olduğunu bildirmişti: "Sana herhangi bir şey gönderilebiliyor mu ve neye ihtiyacın var? Rus gazeteleri ve kitapları okuyor musun?" Birkaç ay sonra Lenin şöyle yazıyordu: "[Krupskaya ve ben] orada bir kütüphaneye ve çalışma ve ders verme şansına sahip olduğunu duymaktan çok mutluyuz."[22] Sanırım Marx gibi Lenin de tam da bir "işçi-entelektüel" olma potansiyeline sahip bir işçi olmasından dolayı, somut kanıtlar da olmadığından Malinovski hakkında olumlu düşünmek için aşırı çaba sarf ediyordu. Bana kalırsa, olguların bu bileşimi, sadece Lenin'in düşmanları için bir muamma teşkil etmekte olan şeyi açıklıyor.

BÖLÜM 3: "BÜYÜK SAVAŞ", 1917 VE SONRASI

Beş Duma grubu üyesinin Lenin'in savaş üzerine tezleriyle, özellikle de "devrimci bozgunculuk" olarak adlandırılan tezle hemfikir olup olmadıkları meselesi, üzerinde en çok tartışılan konu olagelmiştir. Badayev, polis baskını neticesinde erken sona eren toplantıda kendilerine "bazı biçimsel düzeltmeler" önerildiğini kabul etmiş olsa da, "ana hatlarıyla ortaya konan ilkelere hiçbir itiraz ileri sürülmedi," diye yazmıştı. McKean, güvenilir kanıtlara dayanarak, liderler ve alt kademe üyeler olmak üzere Rusya sınırları içindeki pek çok Bolşeviğin, Lenin'in tavrına karşı çıktığı fikrine katılmaz. Haklı olabilir ama âdet edindiği üzere, iddiasını desteklemek için bu grup üyeleri ile ilgili hiçbir somut kanıt sun-

maz. Tutturabildiği en iyi şey, Petrovski'nin mahkeme ifadesinde Lenin'in tezlerini açıkça sahiplenmemiş olduğu gerçeğidir. Ama bu, Lenin'in, bu tezlerle arasına açıkça mesafe koyan Kamenev'i ifşa ederken Petrovski'nin söylediklerinden neden övgüyle söz ettiği sorusunu ortaya çıkarır.[23] Bir de, kendi gündemine uymadığı durumda kanıtlara tiksinti duyan Figes vardır: "Lenin kendi görüşlerini dayatmadan önce kendi içlerinde de savaş savunucuları olmasına rağmen savaşa karşı çıkışlarında genel olarak birleşik halde olan tek sosyalist parti, Bolşeviklerdi."[24] Figes, grubun onun tavrını benimsediği toplantıya katılmadığı halde Lenin'in böylesi bir işi nasıl becerebildiğini okura açıklamaz. Lenin belli ki bunu sağlaması için Kamanev'e bel bağlayamazdı.

McKean'in esas amacı, kitabının sürgünlerle içerideki hareket arasındaki temassızlıkla ilgili tezine uygun olarak, Rusya'daki Bolşeviklerle "bir kez daha ihtilafa" düşüren "aşırıcı tutumu" nedeniyle Lenin'i ele geçirmeye çalışmaktır. Bununla birlikte Lenin gibi bir komünistin "vatansever duyguların epeyce yükselmiş olduğu bir anda ülkelerinin yenilgiye uğraması fikrinin propagandasını yapmanın zorlukları ve tehlikeleri" ile değil, daha ziyade proletaryanın enternasyonal objektif gereksinimleriyle işe başlamak zorunda olduğunu McKean'in reformist kafası almaz.[25] Ağustos Silahları patladığında en önemli görev, işçi sınıfının, kendi burjuva hükümetleri uğruna savaşta topların karşısına sürülecek ilk birlik olmalarını önlemekti. Sıradışı durumlar sıradışı politikalar gerektirir. Bir ülkenin kendi işçi sınıfının savaş karşıtı politikaya ve proletarya enternasyonalizmine içtenlikle bağlı olduğuna, savaş halinde olduğu diğer ülkelerin işçi sınıflarının ikna olmasının en iyi yolu, insanın kendi burjuvazisinin hükümetinin yenilmesini ummasıydı. Lenin, Rusya içinde böyle bir çizgi sürdürmek "hiç kuşkusuz zor olsa da, bir proletere yakışan tek görev, tek sosyalist görevdir," diyordu. Ve Rus proletaryasının başı çekmek gibi özel bir sorumluluğu vardı: "Savaş halindeki Büyük Devletler arasında en az gelişmiş olanın prole-

taryası, özellikle Alman ve Fransız sosyal demokratların utanç verici ihanetlerinden dolayı, partisi aracılığıyla, kendi hükümetinin 'yenilgisine katkıda bulunmadığı' sürece kesinlikle olanaksız olan ama tek başına bir Avrupa devrimine, sosyalizmin sağlayacağı kalıcı barışa, insanlığın halihazırda hüküm süren dehşetten, sefaletten, vahşetten ve barbarlıktan kurtulmasına öncülük eden devrimci taktikleri benimsemek zorundadır."[26] McKean'in başka bakımlardan pek zengin olan değerlendirmesinde Lenin'e duyduğu düşmanlıktan dolayı güdük kalan bu kısım, okurun Bolşeviklerin 1917'de proletaryaya nasıl başarıyla öncülük ettiğini ve o iktidarı savunabildiklerini anlamasına yardım eder.

Muhtemelen, Rus devriminde hiçbir an, hasımlarının dikkatini Kurucu Meclis'in Ocak 1918'de feshedilmesi kadar çekmemiştir. Kautsky geleneğinden gelen Service, baş zanlı olarak Lenin'i çarpıtmaya çalışır. Lenin'in Kasım'da Kurucu Meclis'e seçilmesine hiddetlenmiştir:

> Bir parlamento, seçilmiş olmasındaki başarıyı bu kadar küçümseyen bir üyeye nadiren sahip olur. Kurucu Meclis hakkında, sadece 1917 Ekim'inden önceki aylarda, o da bir kez olumlu konuşmuştu; ve hatta o zaman bile, bu konuşma esas olarak, Geçici Hükümet'in Meclis'i toplantıya çağırma iradesine duyulan kamuoyu güvenini zayıflatmak amacıyla yapılmış bir konuşmaydı. Lenin'in genel ve eşit oy hakkına dayalı olarak seçilmiş kurumlara pek de düşkünlüğü yoktu. Manipüle edici yaklaşımı ve bariz samimiyetsizliği o hadar uç noktadaydı ki, İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetlerinin İkinci Kongresi toplantı halindeyken o, Bolşevik Merkez Komitedeki çalışma arkadaşlarından Kurucu Meclis seçimlerinin ertelendiğini duyurmasını istedi... Merkezdeki çalışma arkadaşları bunun partiye politik olarak zarar vereceğini ileri sürerek 26 Ekim'de Lenin'in önerdiği bu dönekliği reddetti.[27]

En önemli suçlama, eskiden beri "genel ve eşit oy hakkına dayalı olarak seçilmiş kurumlara pek de düşkünlüğü" olmaması nedeniyle Lenin'in bir Kurucu Meclis toplanmasını aslında hiçbir

zaman istemediğiydi. Bu kitabın dikkatli okurları, Service'in anlatısında Lenin'in Ekim Devrimi'nden önceki seçim/parlamento stratejisi konusunda neden sağır edici bir sessizliğin hüküm sürdüğünü şimdi anlayacaktır. Service'in iddiası, gerçekten de bir başka dünyaya aitmiş gibi geliyor. Bu kitap, pek çok bakımdan, Service'in fantazilerinin ayrıntılı bir tekzibidir.

LSS 1905'in 2. Bölümünden başlayarak okur, Lenin'in en azından 1899 itibarıyla, sosyal demokratların "bir anayasa hazırlamak üzere halk temsilcilerinin Zemsky Sobor'u" için çağrı yapması gerektiğini savunduğunu doğrulayacaktır; ki bu, 1885'ten beri Rus sosyal demokratların bir talebi olmuştur. Lenin, kaleme aldığı 1902 tarihli Taslak Program'a Plehanov'un metninde olmayan bir şeyi eklemişti: "Buna göre, Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi, işaret edilen siyasi ve toplumsal değişikliklerin tam, tutarlı ve kalıcı bir biçimde yaşama geçirilmesinin sadece otokrasinin ortadan kaldırılıp bütün halk tarafından özgürce seçilmiş bir Kurucu Meclis toplanmasıyla elde edilebileceğine kesin olarak inanmaktadır."[28] 1905'te devrimci hareket başladığındaysa Lenin, sovyetlerin, temsilî demokrasinin üstün bir biçimi olduğuna ve bunlara öncelik verilmesi gerektiğine açıklık getirdi. Ama 1917 Nisan Tezleri'nden belli olduğu üzere, Service'in sadece ve anlaşılır nedenlerle yüzeysel bir ilgi gösterdiği bir Kurucu Meclis ihtimalinden asla vazgeçmedi. Son tezde, "İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri *olmaksızın* Kurucu Meclis'in toplanmasının garanti altında olmadığını, başarısının da imkânsız olduğunu ileri sürdüm," der. Her zaman olduğu gibi, Paris Komünü'nden çıkan derslerden yararlanarak, parlamenter yönetime göre daha tercih edilir gördüğü sovyet yönetimine öncelik veriyordu ve bunu halktan hiçbir zaman saklamadı. Eğer ikisi arasında tercih yapılacak olsaydı, sovyetler tercih edilirdi çünkü çok daha demokratikti. Service ve diğerlerinin Lenin'le ilgili hoşlarına gitmeyen argüman tam olarak budur. Karalamalara ve kinayelere başvurmak daha kolaydır. En azından 1899'dan beri Lenin'in siyasetini bilen hiç kimsenin,

Ocak 1918'de Kurucu Meclis'e son verme çağrısı yapmış olmasına şaşırmaması gerekir. Figes, Kurucu Meclis olayındaki iftira niteliğindeki kıvırmalarında, Lenin'in tezini en azından kabul eder: "Lenin, seçim sandığı konusunda her zaman küçümseyici bir tavır içinde olmuştur ve Nisan Tezleri gibi erken bir zamanda, Sovyet iktidarını Kurucu Meclis'e göre daha yüksek bir demokrasi biçimi olarak gördüğünü açıklamıştır."[29] Figes ve Service gibi eleştirmenlerin açıklamakta her zaman sorun yaşadıkları şey, neden yeni Sovyet Rusya'da, sovyet demokrasisi için olduğu gibi, Kurucu Meclis aracılığıyla parlamenter demokrasiyi savunmak için tavır almaya hazır gerçek bir seçmen çevresinin olmadığıdır. Bence, proleter ve köylü kitleler, o zamana kadar, kendi temsilî demokrasi organları olarak sovyetleri görüyordu, parlamenter demokrasiyi değil. Lenin, bunun tamamen doğru olduğunu biliyordu çünkü Service ile Figes'in düşündüğünün tersine genel oy hakkını –Ekim Devrimi'nden önceki aylarda yapılan belediye meclisleri ve sovyet seçimlerini– son derece ciddiye alıyordu.

SONUÇ

Bu kitabın taslağını bitirdiğim sırada, Marx ve Engels'in stratejisi ile 1917'de seçim/parlamento arenaları aracılığıyla gelen Bolşevik zafer arasındaki noktaları birleştirme iddiamla ilgili fikrini almak için Alexander Rabinowitch'e yazmıştım. 20 Aralık 2012'de bana hızlıca şöyle bir yanıt verdi: "Lenin'in 1917'deki seçim stratejisi ile ilgili çalışman konusunda bana yazdıklarını çok değerli buldum. Ancak 1917 ile 1919 dönemindeki Petrogradlı Bolşevikler hakkında hayatımı adadığım çok titiz araştırmaya dayanarak, Lenin'in seçimlere verdiği önemle ilgili hipotezinin bana tamamen mantıksız göründüğünü söylemekten üzüntü duyuyorum. *The Bolsheviks Come to Power* ve *The Bolsheviks in Power* adlı kitaplarımın yeniden okunması bu konudaki akıl yürütmeme kesinlikle açıklık getirecektir, tıpkı şimdi yazmakta olduğum

The Petrograd Bolsheviks in 1919-1920 adlı kitap gibi."* Kayıtlara geçsin diye, ulaştığım çok önemli kanıtları okurlara yeniden hatırlatmak konusunda başka bir fırsat yarattığı için Rabinowitch'e yazdığım mektubun bir kısmını burada veriyorum:

> Lenin'in seçim/parlamento stratejisi, projenin odak noktasıdır ve eğer yanılmıyorsam, bu konuya hiçbir zaman gerçek bir ilgi gösterilmemiştir, en azından kitap formunda. İleri sürdüğüm dört iddiadan biri, bunun Marx ve Engels'in siyasetine sağlamca oturduğu ve bir diğeri de Lenin'in stratejisinin Bolşeviklerin Ekim'de elde ettikleri başarıyı açıklamakta önemli bir yer tuttuğudur. Yazmakla geçen bir yılın ardından, bu iki iddia ve senin *Bolsheviks Come to Power* adlı kitabında işaret edilen kanıtların önemli bir kısmı arasındaki noktaları birleştirdiğimden ancak şimdi emin olabiliyorum. Sanırım, bu bağlantıyı kuran kesinlikle ilk kitap bu ve senin fikrininin çok değerli olduğu yer de burası.
>
> Öncelikle, Marx ve Engels'e dayanan kanıtlara kısa bir genel bakış. Riazanov'a göre Lenin'in hafızasına kazıdığı "Mart 1850 Çağrı"larında Marx ve Engels, işçi sınıfı partisinin, kazanma beklentisiyle değil, "kendi güçlerini ölçme" fırsatından yararlanmak için seçimlerde kendi adaylarını göstermesi gerektiğini savunuyordu. Metin aynı zamanda silahlı mücadele olasılığını da gündeme getiriyordu. Hızla 1884'e geldiğimizde Engels, *Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni*'nde "Genel ve eşit oy hakkı termometresi işçiler arasındaki kaynama noktasını gösterdiğinde, hem onlar hem de kapitalistler nerede durmaları gerektiğini bileceklerdir," diyordu. Ve daha sonra 1892'de Paul Lafargue'a, Bismarck'ın sansür korkusu olmadan yazdığı mektubunda genel ve eşit oy hakkının önemi ile ilgili olarak şöyle diyordu: "Silahlı devrim çağrısı yapılması gereken zamanı mükemmel bir doğrulukla gösterir." Lenin'in üçüncüyü değilse bile ilk iki metni çok iyi bildiğine dair kanıtlar oldukça nettir; ama Engels, *Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni*'nin alt metnine ilişkin Lenin'in okumasının tam da Engels'in Lafargue'a söylediği

---

* Adı geçen üç çalışma da Yordam Kitap tarafından yayımlanmıştır: *Devrime Doğru, Bolşevikler İktidara Geliyor, Bolşevikler İktidarda. -ed.*

şey olduğunu iddia ediyorum. Kitabımın büyük kısmı, Marx ve Engels'in perspektifinin Lenin'in dört duma etrafında yürüttüğü faaliyete nasıl rehberlik ettiğiyle ilgilidir.

1917'de Lenin sadece sovyetlere yapılan seçimlere değil aynı zamanda yerel dumalara yapılan seçimlere de özel bir dikkat sarf etti. Senin 91 ve 93. sayfalarda sunduğun detaylara ilişkin yaptığım okuma, hepsinin Lenin'in parmak izlerini taşıdığıdır. Dört devlet dumasından edindiği deneyimin onun çok işine yaradığını düşünüyorum; senin de bildiğin gibi, *Sol Komünizm*'de aynısını söylemişti –ona göre, bu deneyim, Ekim'deki zafer için "elzem"di. Temmuz Günlerinden başlayarak "termometre" metaforu giderek daha çok kullanılmaya başlandı. Kitabının dikkatimi çektiği William Rosenberg'in yerel duma seçimleri hakkındaki makalesi özellikle kıymetlidir. Bolşeviklerin Ekim sonrasında kaleme aldıkları anılarda da, seçimlerin "'kitlelerin devrimci ateşini ölçmenin' aracı" olduğu belirtilir; bu "termometre metaforu"nun Engels'in *Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni*'nden geldiğini ileri sürüyorum. Üstelik, Lenin'in Merkez Komitenin geri kalanını, Ekim'de darbeyi indirmek gerektiği görüşüne ikna etme çabalarında, sovyetler ve yerel dumalar için yapılan seçim sonuçları için Lenin'in sürekli kullandığı, onun tabiriyle, "objektif gerçekler" tabiri vardır. Ve sonra, standart değerlendirmelerde görmezden geliniyormuş gibi görünen, 1919 tarihli Kurucu Meclis seçimleri hakkındaki makalesi, bence, ayaklanma aşamasına geçileceği zamanı hesaplamak için seçim sonuçlarından yararlanmakta haklı olduğuna ilişkin ikna edici kanıtlar sunar. Bu verilerin iç savaşın sonucunu önceden bildireceğini iddia ediyordu ve görünen o ki –burada senin fikrin ayrıca yararlı olacaktır– haklıydı.

Bunun, Marx ve Engels'in seçim stratejisinin Lenin'in stratejisini beslediğine ilişkin şüpheleri kesin olarak ortadan kaldıran değilse bile, en azından güvenilir bir savunma yapan ilk çalışma olduğunu söylemek doğru mudur? Ve ikincisi, eğer doğruysa, sadece iktidarı ele geçirmede değil, aynı zamanda iktidarı korumada Bolşeviklerin başarısı, bu tavsiyeye mi bağlıdır?

Güvenilir bir kaynak bana, Rabinowitch'in iddiamın "bütünüyle mantıksız" olduğuna, çünkü Lenin'in "basitçe seçimlere güvenmediğine" inandığını söyledi. Bu, Service ve Figes tarzında standart Leninolojik eğlenceye onun da katıldığı anlamına geliyor: Sırasıyla "Genel ve eşit oy hakkına dayalı olarak seçilmiş kurumlara pek de düşkünlüğü yoktur" ve "Lenin, seçim sandığı konusunda her zaman küçümseyici bir tavır içinde olmuştur" (ikincinin değerlendirmesi sentetik bir değerlendirme olsa da, sanıyorum Service çamur atmanın esas müellifidir). Bu kitabın okurları, bugünden itibaren bu iddianın nasıl düpedüz yanlış olduğunu ve dolayısıyla, Lenin'in seçim/parlamento stratejisi konusunda her iki değerlendirmede de neden sağır edici bir sessizliğin hüküm sürdüğünü biliyor. Eğer Service ve Figes'in ithamları doğruysa, hadi ilk kanıttan başlayalım, Lenin neden *Bir Adım İleri İki Adım Geri* adlı kitabında, RSDİP'in 1903 tarihli İkinci Kongresinde, seçim sonuçlarına ilişkin yoğun hesaplar yapma tutkusunun ilk örneği olan, seçim bloku yoklama analizine bu kadar çok yer ayırdı? Ve ardından, dört Devlet Duması için yapılan tüm seçimlerin, 1917'deki yerel dumaların ve daha sonra Kurucu Meclis seçimlerinin sonuçlarını incelemeye, tahlil etmeye ve yazmaya bu kadar çok zaman harcadı ve yoldaşlarına da aynısını yapmasını önerdi? Bolşeviklerin Kurucu Meclis seçimlerine katılmasını neden bu kadar ciddiye aldı? Peki ya, yazdığı bütün bir seçim kampanyası literatürü, Bolşeviklerin seçim arenasında nasıl davranması gerektiğine dair kaleme aldığı kararlar, yoldaşlarını sürekli seçimlere katılmaya zorlaması? Neden sürekli olarak seçimlerin işçi sınıfının eğitimi açısından taşıdığı değeri ısrarla belirtti? Belki de, bazı muhaliflerinin suçladığı gibi, obsesifti ve yapacak daha iyi bir işi yoktu. Daha olası olanı, her tür seçim konusunda ölümüne ciddiydi.

Eğer Lenin'e yönelik esas suçlama, burjuva seçim sisteminde seçimleri kendi içinde bir hedef olarak görmediği olsaydı, o zaman suçlayanlar haklı olurdu. Lenin, bir Marksist olarak temel

toplumsal dönüşümün hiçbir zaman seçimler aracılığıyla gerçekleşmediğine baştan sona (bana göre, haklı olarak) inanıyordu. Politikada parlamenter arenanın dışında, özellikle de sokaklarda ve barikatlarda cereyan edenler belirleyiciydi; tarihin tekrar tekrar göstermiş olduğu gibi. Ustaları Marx ve Engels gibi, onun da seçim sürecini ele aldığı öncüller bunlardı. Burjuva demokrasisinin sağlayabileceği en iyi ortamda bile seçimler, (seçimin kurallarına, yapısına, sosyoekonomik bağlamına göre) emekçi sınıf görüşünün en fazla yaklaşık olarak kayda geçmesi demekti; İsviçre'deki sürgünü, yine bu konuda en iyi bilgiyi verir. ABD'deki seçimler ve paranın oynadığı rolle ilgili söyledikleri, daha fazlasını hak etse bile her zaman geçerlidir. Lenin buna rağmen Çarlık düzenine karşı seçimleri savunmuştur. Bunun nedeni, burjuva koşullar altında seçimlerin işçi sınıfı için amaca yönelik önemli bir araç, Marx ve Engels'in 1850'de ortaya koydukları gibi, "güçlerini ölçmenin" bir yolu olmasıdır; ve bu nedenle ciddiye alınmalıdır. Kamusal alanda burjuva toplumun sunabileceği en demokratik seçimler, Paris Komünü ile 1905 ve 1917 Şubat devrimlerinin öncülük ettiği şeydi; Komün'e ve sovyetlere yapılacak seçimler. Evet, Lenin'in Temmuz-Ağustos 1917'de sovyetler hakkında şüphe duymaya başladığı doğrudur. Ama hiçbir biçimde, bir araç olarak seçimlerden vazgeçmeyi önermedi; yerel duma seçimlerine öncelik vermeye hazırlandı. Lenin için belirleyici olan, kitlelerin sovyetleri savunmak için sokaklara indiği andı; her tür seçimin en iyisi, ayaklarıyla oy vermek. Muhakkak ki, Ekim 1917'den sonra sovyet seçimlerine bağlılığı konusunda hiçbir tereddüt söz konusu olamaz. Peki, devrimci parti için yapılacak seçimlere bağlılığı konusunda herhangi bir soru işareti olabilir mi? En diri Lenin'e laf çakma sevdalıları bile aksini iddia etmemiştir. Son olarak, bir de Lenin hakkında kuşkuları olanlar için o çok rahatsız edici belge vardır: 1920'de yazılan, temel mesaj olarak, başka yerlerdeki hevesli Bolşeviklerin, Lenin ve yoldaşlarının yaptıklarının benzerini

yapmaları gerektiğini, yani burjuva seçimleri ciddiye almaları gerektiğini söyleyen *Sol Komünizm.*

Rabinowitch'in önerdiği gibi, iki kitabının ilgili bölümlerini tekrar okudum. Aslında, her ikisinde de benim argümanımla uyumlu olmayan hiçbir şey yok. Gerçekten, *The Bolsheviks Come to Power*'da, ona söylediğim gibi, 1917 Ağustos'unun sonunda yapılan yerel duma seçimleriyle ilgili ayrıntılar gibi, savunmamı oluşturmaya yardım edecek yararlı bir malzeme sunuyor. Ama fark ettim ki (itiraf ediyorum, geriye dönüp baktığımda), Bolşeviklerin 1917'de neden başarılı olduğuyla ilgili pek çok bakımdan ikna edici olan açıklamasında, apaçık bir atlama var. Rabinowitch, Lenin'in ortaya çıkan sonuçtaki hayati rolünü gerektiği gibi kabul ediyor. Lenin'in, silahlı bir ayaklanmanın gerekli olduğu görüşüne Bolşevik Merkez Komite üyelerinin ezici çoğunluğunu ikna etme başarısına atıfta bulunarak, "Bireyin tarihsel olaylardaki zaman zaman belirleyici olan rolünü çok az modern tarihsel vaka, bundan daha iyi anlatır,"[30] sonucuna varıyor. Ancak Lenin'in kendi fikrini, özellikle de başarıyla ilgili hesaplamalarını diğerlerine kabul ettirmesini sağlayan sağlam özgüvenini neyin beslediğini, Merkez Komite üyelerine neyin tanıdık geldiğini bilmek, tam da bu nedenle çok daha önemli. Maalesef, Rabinowitch'in değerlendirmesinde eksik olan budur. Örneğin, Lenin'in Merkez Komiteye yazdığı mektuplardan, silahlı bir ayaklanma başlatmanın acil bir zorunluluk olduğu hakkındaki, "çoğunluk şimdi bizimledir" veya benzeri iddiaları tekrarlayan can alıcı pasajları kopyalar ve "Moskova'daki yerel seçimlerdeki Bolşevik zaferlere ve askerler arasındaki Bolşevik desteğin artışına" ya da "Bolşeviklerin pek çok sovyette çoğunluğa sahip olmasına" işaret eder.[31] Ama Lenin'in eylem halindeki seçim stratejisi, 1905'ten beri on yıldan fazla süren bir eğitimin mümkün kıldığı şey işte tam da budur; "güçlerini ölçmek."

Lenin'in seçim stratejisini bilmenin neden bu kadar önemli olduğunu gösteren bir başka örnek, silahlı ayaklanmaya zemin

hazırlayan haftalarda Demokratik Devlet Konferansı ve ön parlamentoyu boykot çağrısıyla ilgilidir. Rabinowitch her iki çağrıya da gereken ilgiyi gösterir ama hemen hemen hiç açıklama getirmez. Lenin'in duruşu, devrimci bir seçim stratejisinin parçası olarak boykot taktiğinin ne zaman ve nasıl kullanılacağını bilerek, tam merkezinde yer aldığı, 1905'te başlayıp yıllar süren bir tartışmadan besleniyordu. Lenin'in, Konferansı boykot etmeyen Bolşevikleri suçladığı, Rabinowitch'in de alıntı yaptığı, mektuplarından birinde atıf yaptığı mesele bundan ibarettir: "Devrimci (anayasal değil) kriz anlarında parlamentarizme yönelen hatalı bir davranış" –tahminim odur ki, *The Bolsheviks Come to Power* okurlarının çoğunun, yazarın burada neden bahsettiği konusunda hiçbir fikri yoktur; uzun yıllar önce ilk okuduğumda benim kesinlikle yoktu. Lenin'in stratejisinin mantığı aynı zamanda, Kurucu Meclis'e yönelik, Ekim'e ve sonrasına zemin hazırlayan duruşunu da açıklar. İddia ediyorum ki, bu kitabın günyüzüne çıkardığı şeyle birleştiğinde, Rabionwitch'in 1917 hakkındaki en bilgilendirici anlatısı, Lenin'in seçim/parlamento stratejisini dikkate alsaydı, çok daha ikna edici olurdu.

Rabinowitch soruma verdiği yanıtta, onun "hayatını adadığı çok titiz araştırma"nın "1917 ile 1919 dönemindeki Petrogradlı Bolşevikler"e odaklandığını ifade eder, bunun için hepimiz gerçekten ona borçluyuz. Ancak Lenin'in 1917'deki eylemlerini tam olarak anlamak için, –Rabinowitch'in de belirttiği gibi, Lenin'in kaçak ya da saklanmakta olması nedeniyle bu yıla ilişkin kayıtların az olması nedeniyle– onun bu tarihten önce uzun süredir izlediği politikayı da bilmek gerekir, en azından 1905'ten itibaren. Lenin, 1905-7 Devrimi'nin "1917'nin kostümlü provası" olduğunu defalarca ifade etmişti ve bunu ciddiye almamak bir açıklama gerekitirir. En büyük ürünü bu kitap olan son otuz yıllık araştırmalarım, Lenin ile Marx ve Engels arasındaki devamlılığı anlamak ve ayrıntılarıyla açıklamak üzerinedir. Rabinowitch elbette Lenin'in seçim/parlamento stratejisini ve bu stratejinin Marx ve

Engels'teki köklerini bilmediği için zorunlu olarak kusurlu bulunamaz, zira şimdiye kadar Lenin'in ne dostları ne de düşmanları bu zengin geçmişi günyüzüne çıkarmıştır (anaakım tarihsel araştırmaların çoğundaki geçici parçalara ayrılma sorununu bir kenara bırakıyorum).

Şu önemlidir ki, Lenin'in yüksek matematiğine özgün bir açıklama getirmediğim ortada; ne de bu matematiğin her zaman doğru olduğunu iddia ediyorum. Esas olarak, Ekim Devrimi'ne giderken ve Ekim Devrimi sonrasında yaptıklarına ilişkin yazdıklarına dayanıyor; köklerini Marx ve Engels'in tarihsel programından alan ve bu tür hesaplamalar yapmada uzun zamana yayılan deneyiminin, şüpheci Merkez Komite üyelerini kendi görüşüne ikna etmek için ona siyasi otorite sağladığını gösteriyorum. Benim çalışmam esas itibarıyla bir kazı çalışmasıdır ve yaptığımı iddia ettiğim tek şey bağlantılar kurmaktır. Lenin'in, seçim stratejisinin Bolşevik zaferde "elzem" olduğunu düşündüğü için neden hatalı olduğunu göstermek konusunda ispat yükü, yine Rabinowitch gibi şüphecilerin üzerindedir. Onun gibi araştırmacılar, Lenin'le aynı fikirde olmadıklarında bunu göstermek konusunda hiçbir zaman istekli olmadılar. Ve ortodoksluğa meydan okumada çok değerli bir rol oynayan Rabinowitch, güvenilir bir savunma yapmak için yeterliliğe sahiptir.

Son sırada, Lenin'in ve "subjektif faktör"ün, liderlik ve programın, "elzem" olduğuyla ilgili iddiam var. Theda Skocpol'ün *States and Social Revolutions* (1979) adlı kitabı, siyaset bilimcilerin ve sosyologların Rus devrimini anlama biçimi üzerinde hâlâ etkiye sahiptir. Skocpol'e göre, toplumsal devrimler yalnızca toplumsal yapıların, ekonomik krizlerin ve jeopolitik gerçekliklerin ürünleridir. "Amaca yönelik bir devrimci hareket"in ayrıca gerekli olduğuna ilişkin bir tartışmanın sahte bir tartışma olduğunu iddia eder. "Gerçek, tarihsel olarak başarılı olan hiçbir toplumsal devrimin hiçbir zaman kitlesel bir hareketlilik tarafından, açıkça devrimci bir hareket tarafından 'yap'ılmamış ol-

duğudur."[32] (Lenin'in adını bir kez bile anmadan) Bolşeviklerin iktidarı ele geçirmek üzere hazırlanıp örgütlenmede rakiplerini geride bıraktıklarını kabul ederken Rusya örneğinde işe yaramayan tezinde ısrar etmektedir. Bu kitabın okuru, bu iddianın bütünüyle mesnetsiz olduğunu biliyor. Skocpol, doğru bir şekilde "Hiçbir modern toplumsal devrim, Rus devrimi kadar kusursuz olmamıştır,"[33] diyor. Kavrayamadığı şey, hiç kimsenin biçimlendirmek için Lenin'den daha fazlasını yapmadığı işçi-köylü ittifakının bu dönüşümler açısından ne kadar merkezî olduğudur. Ve elinizdeki kitap gösteriyor ki, Lenin'in seçim stratejisi, bu başarıda önemli ölçüde rol oynamıştır.

NOTLAR

ÖNSÖZ

1 August H. Nimtz, *Lenin's Electoral Strategy from Marx and Engels through the Revolution of 1905: The Ballot, the Streets-or Both* (New York: Palgrave Macmillan, 2014). Argümanlarının, yapısının, tarzının, mantığının ve kaynaklarının daha ayrıntılı anlatımı için anılan kitabın önsözüne bakınız.

1. BÖLÜM

1 Geoffrey A. Hosking, *The Russian Constitutional Experiment: Government and Duma, 1907-1914* (Cambridge, Cambridge University Press, 1973), s. 44.

2 V. I. Lenin, *Collected Works*, cilt 15 (Moskova, Progress Publishers, 1978), s. 457-58. Bundan böyle metinde *Collected Works*'ten yapılan alıntılar, bu alıntı için, *15*, s. 457-58 örneğinde olduğu gibi verilecektir.

3 *13*, s. 21.

4 Age., s. 25-26

5 Age., s. 35.

6 Age., s. 42-43.

7 Age., s. 44-48. Victoria E. Bonell, *Roots of Rebellion: Workers' Politics and Organizations in St. Petersburg and Moscow, 1900-1914*, (Berkeley: University of California Press, 1983), s. 338-44'te, Lenin'in Moskova'daki "yükseliş"ten bahsederken haklı olduğunu gösteren kanıtları sunar. Gerçekten de "kısmi" bir yükseliştir bu; onu yeni bir dalganın işareti olarak gören Bolşevikler yanılmıştır.

8 *13*, s. 59.

9 Bazı ayrıntılar için bkz., Alfred Levin, *The Third Duma, Election and Profile* (Hamden, CT: Archon Books, 1973), s. 46-47.

10 Richard Pipes, ed., *The Unkown Lenin: From the Secret Archive* (New Haven, CT: Yale University Press, 1996), s. 36.

11 Karl Marx ve Friedrich Engels, *Collected Works*, cilt 46 (New York: International Publishers, 1975-2004), s. 197-98)

12 *13*, s. 81.

13 Age., s. 85-86.

14 Bkz. August H. Nimtz, *Lenin's Electoral Strategy from Marx and Engels through the Revolution of 1905: The Ballot, The Street – or Both* (New York: Palgrave Macmillan, 2010), s. 30-31. Bundan böyle ilk cilt *LSS 1905* olarak anılacaktır.

15 *13*, s. 90-91.

16 Bkz. *LSS 1905*, s. 38

17 Bebel'in eylemlerini eleştirmekle birlikte, onun hakkında, "Aynı yönde yürüdüğümüz birinin hatalarıdır," der (*34*, s. 371; ayrıca bkz. *13*, s. 164-65). "Gençlik içinde ajitasyon" konusunda, Lenin'in bu çalışmayı yürüten sosyal demokrat partilerin deneyimi hakkındaki yazısına bakınız: *41*, s. 204-7.

18 *13*, s. 91-93.

19 Nadhezda Krupskaya, *Memories of Lenin* (Londra: Panther Books, 1970), s. 145.
20 Hosking, s. 42.
21 Alfred Levin, *The Second Duma: A Study of the Soial Democratic Party and the Russian Constitutional Experiment* (New Haven, CT: Yale University Press, 1940), s. 341.
22 *15*, s. 502n.119.
23 Hosking, s. 43.
24 *13*, s. 518.
25 Bu ve sonraki tezlerde, Lenin üstüne taraflı yorumlara yer vermekle beraber, karşılaşılan zorluklar ve seçimin kendisi dahil RSDİP kampanyası hakkında bazı ayrıntılar sağlayan Levin'in *The Third Duma*'sından (s. 85-111) yararlanılmıştır. Anılan kitap, *Lenin Toplu Eserler* Rusça baskısının, İngilizce baskısından daha bilgilendirici olduğunu da ortaya koymaktadır.
26 Levin, *The Third Duma*, s. 71.
27 Age., s. 98
28 Age., s. 100 ve 104.
29 Age., s. 107. Lenin'in seçim sürecine yönelik devrimci emekçi sınıf yaklaşımına katılmayan biri için çarpıcı bir itiraf.
30 *13*, s. 123-33.
31 Age., s. 518n75.
32 Age., s.146 ve 519n77
33 Age., s.140. Arkaplan için bkz. s. 133-34.
34 Age., s. 153-60.
35 Daha geniş bir bağlam ve faydalı ayrıntılar için bkz. Hosking, bölüm 8, "Towards the First World War."
36 *13*, s. 479-84.
37 *15*, s. 220-29.
38 Age., s. 22-27.
39 Age., s. 17-21.
40 Age., s. 155-57.
41 *13*, s. 52-53
42 *15*, s. 291-300.
43 Age., s. 36-37.
44 Age., s. 353.
45 Age., s. 325, 328.
46 Age., s. 352-353.
47 Krupskaya, s. 161.
48 *15*, s. 422-23.
49 Age., s. 413. İki yazının tonu arasında çok da gizli olmayan bir fark var. *Proletari*'deki yazı grubu överken birkaç zaafa değiniyor ama bunu yapıcı bir biçimde yapıyor. Lenin'in bu yazıyı yazarken Duma çalışmasından kuşku duyan Bolşevikleri gözettiğinden kuşkulanıyorum.
50 Age., s. 431-432 ve 451. Olanların Leninolojideki farklı değerlendirmesi için bkz. "İlgili Literatürün Eleştirel Değerlendirmesi: Bölüm 1."
51 *41*, . 228.
52 Age., s. 227. Ağustos sonunda yazdığı bir mektupta Lenin, "merkezi Paris'te olan Duma Sosyal Demokrat Grubu Geliştirme Komisyonu için çalıştığını" ve bunun elzem olduğunu belirtir.

53 *16*, s. 24-28.
54 Age., s. 64.
55 Age., s. 69.
56 Age., s. 151.
57 Acaba bu alt komite, Lenin'in daha önce bahsettiği "Geliştirme Komisyonu" (*15*, s. 476) muydu?
58 *16*, s. 110-16.
59 Örneğin bkz. Lenin'in "1905-7 Birinci Rusya Devrimi'nde Sosyal Demokrasinin Tarım Programı"na 1917'de yazdığı son söz (*13*, s. 430-31).
60 Ayrıntı için bkz. Hosking, bölüm 4.
61 *16*, s. 81.
62 Ayrıntı için bkz. Hosking, s. 106-16.
63 *16*, s. 81.
64 Age., s. 173-75. Bu makaleye ek olarak Lenin'in geniş Rus sürgün toplumuna, muhtemelen Paris'te verdiği konferansta yaptığı "İran'daki devrimci harekete destek-*Fin* kampanyasına itiraz" konuşması (*41*, s. 231) da var.
65 *16*, s. 198-205.
66 Age., s. 33.
67 Age., s. 390. *Neue Zeit*'in editörü Kautsky, Lenin'in cevabını yayımlamayı reddetti. Bu ilk kez olmuyordu.
68 Yaklaşık altı ay sonra Maksim Gorki'ye yazdığı bir mektupta Lenin, "Menşeviklerin meclis grubuna hâkim olduğunu" onaylar (*34*, s. 446). Lenin ayrıca Menşevik vekillerle çalışmanın, Plehanov gibi Menşevik liderlerle çalışmaktan tamamen farklı olduğunu da söyler. Lenin'in meclis grubu konusunda yapmaya değer bulduğu tek ayrım, tasfiyecilere karşı olan yaklaşımdır: "Tasfiyeci *Zhiyove Dyelo*, kendisine daimi katkı verenler arasında Duma grubundan iki vekili, Astragantsev ile Kuznetsov'u* sayıyor. Tasfiyeci karşıtı *Zvezda*'ya göre grubun sekiz üyesi var: Voronin, Voloşnikov, Yegorov, Zaharov, Pokrovski, Predkaln, Poletayev ve Surkov. İki vekil, Çekidze ve Gegeçkori, bu iki yayın organına da katkıda bulunmuyor. Biri (Şurkanov) ikisine de katkıda bulunuyor. (* Yakın zaman öncesine kadar Belusov da bunların arasındaydı. Ancak bu aşırı tasfiyeci şimdi ... Duma grubundan istifa etmiş durumda. Kuznetsov bütün seçmenleri bu gelişmeden haberdar ederek Şurkanov'un Dumadan da istifa etmesini istedi. Tutarlı tasfiyeciliğin bazen hangi boyutlara ulaştığını gösteren küçük bir örnek!)" (*17*, s. 545).
69 *16*, s. 34-35
70 Age., s. 305-12.
71 Age., s. 347-51.
72 *17*, s. 173-78.
73 Age., s. 253-56.
74 Age., s. 172.
75 Age., s. 256.
76 Age., s. 338-41
77 Age., s. 524.
78 Age., s. 471-72. Lenin'in Devlet Duması konusundaki çalışmasına önem veren tek Leninolog, farklı bir görüşe sahiptir. Bkz. "İlgili Literatürün Eleştirel Değerlendirmesi: Bölüm 1."

2. BÖLÜM

1 V. I. Lenin, *Collected Works*, c. 17 (Moskova: Progress Publishers, 1978), s. 278. Bundan böyle metinde *Collected Works*'ten yapılan alıntılar, bu alıntı için, *17*, s. 278 örneğinde olduğu gibi verilecektir.
2 Age., s. 397.
3 Age., s. 278-83.
4 Karl Marx ile Friedrich Engels, *Collected Works*, c. 27 (New York: International Publishers, 1975-2004), s. 226-7. bkz. *LSS 1905*, s. 28.
5 Age., s. 219.
6 *17*, s. 421-3.
7 Age., s 436.
8 Age., s. 569.
9 Age., s. 378-84.
10 Nadejda Krupskaya, *Memoirs of Lenin* (Londra: Panther Books, 1970), s. 199.
11 Kimin davet edilip edilmediğine dair kaçınılmaz tartışma için Lenin'in bilgilendirici mektubuna bakınız. *35*, s. 25-26.
12 *17*, s. 468-71.
13 Age., s. 473.
14 *Pravda* konusunda iki satırlık bir karar bulunmaktadır ancak bu karar sonraları daha meşhur olan karar değildir. Troçki'nin Viyana'da çıkardığı gazeteye atıfta bulunmaktadır ki kongre, Merkez Komitenin Troçki ile 1910 Ocak ayında vardığı bir anlaşmayı hükümsüz kılmıştır. Belirtilmelidir ki Troçki, Prag Konferansı'na alternatif olarak *Pravda* etrafında toplanan gruplara, Viyana'da Ağustos ayında yapılacak bir "birlik" toplantısı çağrısında bulunmuştur. Ancak bilinegeldiği ismiyle Ağustos Bloku, Lenin'in örgütlediği birliğe göre son derece zayıf kalmıştır. Lenin'in isabetle tahmin ettiği gibi, "Bırakın birileri tasfiyecilerle *birlikte* farklı bir RSDİP kurmaya çalışsın! Gülünesi bir şey olur bu." (*35*, s. 26). Troçki'nin, Lenin'in doğru, kendi uzlaşmacı tutumunun yanlış olduğuna dair sonradan yaptığı itiraf için bkz. Troçki'nin *Stalin: An Appraisal of the Man and His Influence* (New York: Universal Library, 1941), s. 112.
15 *17*, s. 481. Leninologların bakış açısından konferansın bu ve başka konularda değerlendirmesi için bkz. "İlgili Literatürün Eleştirel Değerlendirmesi: Bölüm 2".
16 *35*, s. 34-35.
17 *17*, s. 616.
18 *18*, s. 17 ve 102.
19 Lenin'in politikalarını anlamamakla ve kabul etmemekle beraber *Pravda*'nın kökeni ve hayatı üzerine değerli ayrıntılar için bkz. Ralph Carter Elwood: "Lenin and *Pravda*, 1912-1914", *Slavic Review 31*, no: 2 (Haziran 1972): 355-80
20 *35*, . 23.
21 Age., s. 26. Ayrıca *Zvezda*'nın gerçekliği hakkında bkz. Lenin'in Gorki'ye 27 Mayıs 1911 tarihli mektubu (*34*, s. 446).
22 *18*, s. 207.
23 *43*, s. 769; Elwood, "Lenin and *Pravda*, 1912-1914", s. 358n11.
24 *18*, s. 111-14.
25 Age., s. 120.
26 *35*, s. 40.

27 Age., s. 20.
28 *Pravda*'ya ek olarak 1912 Ekim ayına kadar *Nevskaya Zvezda* (Yeni Yıldız) ismiyle *Zvezda*'nın haftalık bir yeni versiyonu çıktı.
29 *35*, s. 40-41.
30 Age., s. 48.
31 Age., s. 42-43.
32 Elwood, "Lenin and *Pravda*, 1912–1914," s. 364. Daha fazla ayrıntı için, bkz. Troçki, *Stalin*, s. 138-42, Troçki, Stalin'in oportünist nedenlerle böyle yaptığını ileri sürer.
33 *18*, s. 136-42.
34 Age., s. 239.
35 Age., s. 199.
36 Age., s. 196-97.
37 Age., s. 237-38.
38 *17*, s. 482.
39 *18*, s. 310.
40 Age., s. 335.
41 Age.,s. 339-40.
42 Age., s. 352.
43 Age., s. 353.
44 Krupskaya, s. 208.
45 "En azından birkaç gün boyunca İliç bize durmadan talimatlar yağdırdı."– Troçki, *Stalin*, s. 142'den alıntı.
46 Bazı faydalı ayrıntılar için, bkz. R. C. Elwood, *Inessa Armand: Revolutionary and Feminist* (New York: Cambridge University Press, 1992), s. 92-95. 14 Eylül tarihi, Elwood'un sunduğu diğer ayrıntılarla uyumsuzdur; bkz. aşağıda, dipnot 49. Ayrıca bkz. Robert B. McKean, *St. Petersburg Between the Revolutions: Workers and Revolutionaries, June 1907-February 1917* (New Haven, CT: Yale University Press, 1990), s. 92, McKean, Armand and Safarov'un görevlerinden birini yerine getirmediklerini iddia eder: St. Petersburg şubesini canlandırma.
47 *35*, s. 58.
48 *18*, s. 348.
49 McKean, s. 138. Fabrika delegelerinin seçimi konusunda çok yararlı bilgiler için, bkz. s. 134-38. Sürecin bütününün Bolşevikler için zafer içermediği şeklindeki yorumu, (s. 131-40), Badayev'in değerlendirmesinden ayrılır.
50 Lenin bu üç Menşevikten biri olan P. Sudakov'u, seçimlerde başından sonuna kadar ikiyüzlü olmakla suçlayarak "dönek" ilan etmişti. Başlangıçta "'*Pravda*'dan yana,' [ama] ertesi gün," seçimlerden sonra, tasfiyecilerle flört ediyordu; *41*, s. 266-67.
51 Elwood, *Inessa Armand*, s. 94-95'te, Armand'ın tutuklandığı sırada bu görüşmelerde yer almakta olduğunu söyler. Sunduğu ayrıntılar bunu güvenilir bir iddia haline getirse ve Armand'ın rolünün daha önemli olduğunu ortaya koysa da Eski ve Yeni Takvim arasındaki farklılıkları dikkate alsak bile, Badayev'in verdiği tarihlerle uyumsuzdur.
52 A. Badayev, *The Bolsheviks in the Tsarist Duma* (New York: International Publishers, 1932), s. 3-24. Troçki, Badayev'in hatıralarının ikinci baskısının, *Pravda*'nın editörler kurulu ile birlikte çalıştığı sıradaki uzlaşmacı tutumu göz

önünde tutularak, kitabın kendisini mümkün olan en iyi şekilde yansıtmasını isteyen Stalin'in izlerini taşıdığını iddia eder (*Stalin*, s. 143, 149). "Delegelere verilen talimatlar"ın "görünüşe göre" Stalin tarafından kaleme alındığını söylememin nedeni budur. Kitabın orijinal Rusça baskı 1929 civarlarında yapılmıştı; bu nedenle 1932 International Publishers baskısı muhemelen ikinci baskının çevirisidir.

53 Badayev kampanyanın ayrıntılarına girmese de, Lenin, Bolşeviklerin, Badayev'in seçilmesini savunurken nasıl yanıt vermeleri gerektiği konusunda bazı ayrıntılar paylaşır ve önerilerde bulunur; bkz. 18, s. 428-29.

54 *18*, s. 505.

55 *35*, s. 61-62.

56 *41*, s. 269.

57 *18*, s. 460.

58 Age., s. 493-518.

59 Age., s. 438.

60 *35*, s. 103.

61 Age., s. 424-26. Lenin Bolşevik vekillerin, partinin St. Petersburg şubesiyle birlikte, "hata"yı düzeltmek için onun kaleme aldığı bir açıklama yayımlamalarını önermişti. (age., s. 428).

62 Age., s. 413-23.

63 Badayev, s. 43-44.

64 Age., s. 52.

65 *18*, s. 460-61. Lenin'in Bolşeviklerin yer almalarında ısrar ettiği, burada sadece değinilip geçilebilecek bir diğer legal alan, rejimin huzursuzluğu yatıştırmak için işçilere geçici bir çare olarak sunduğu nafile bir çaba olan "işçi hastalık yardımı fonu" kurullarının seçimleriydi, bkz. karar, "The Insurance Notes 253 Campaign" (s. 461-62). Krupskaya'ya göre, Lenin "seçime büyük önem veriyordu ve seçim kampanyasının kitlelerle olan bağlarımızı güçlendireceğine inanıyordu." (s. 226).

66 Bu üç madde, daha sonra kayboldu. Burada aktarılan, diğer belgelerle uyumlu olarak *Lenin Collected Works* editörlerinin sunduklarıdır –*18*, s. 636n178. Badayev "on beş yıllık bir aradan sonra" biraz farklı hatırlıyor (s. 63). Ama daha sonra ileri sürdüğüm gibi, bu iki değerlendirme zorunlu olarak çelişkili değildir.

67 Badayev, s. 58-64.

68 *35*, s. 70.

69 Age., s. 84.

70 Badayev'in, pek çoğu St. Petersburg'daki işçilerin hem patronların hem de devletin saldırılarına karşı savunulmasından oluşan faaliyetleri için bkz. Badayev, s. 71-99. Ukraynalı iki vekilin kendi seçim bölgelerinde bu çalışmayı nasıl yürüttüklerine dair bilgilendirici ayrıntılar için bkz. R. C. Elwood, *Russian Social Democracy in the Underground: A Study of the RSDLP in the Ukraine, 1907-1914* (Assen: Van Gorcum, 1974), s. 188-89.

71 *35*, p. 65. Bu, Badayev'in "Grup kurulduğu andan itibaren gazete çalışmasını başlıca görevlerinden biri olarak görmüştü," şeklindeki iddiasıyla çelişir. (s. 17-80).

72 Bu kararın ilk kez Stalin'in ölümünden üç yıl sonra, 1956'da yayımlandığını belirtmek ilginçtir.

73 *41*, s. 272-73.
74 Badayev, s. 64.
75 *35*, s. 78-79.
76 Age., s. 82 ve 86.
77 Age., s. 93.
78 *19*, s. 64.
79 *35*, s. 93-96.
80 Age., s. 88-89, 99-100.
81 Krupskaya, s. 200 ve 225; Lenin'in Çernomazov hakkındaki sonraki makalesi, *23*, s. 362-64; Elwood, "Lenin and *Pravda*," p. 374, ve *Russian Social Democracy in the Underground*, s. 182-83.
82 *35*, s. 111.
83 Elwood, "Lenin and *Pravda*," s. 376.
84 Ayrıntılar için, bkz. Lenin ve Bolşevik vekillerin yazdığı karar: *19*, s. 425. McKean'in Lenin'in suçlamalarının "çoğunlukla bariz biçimde yanlış" olduğu iddiasıyla ilgili olarak (s. 141), bkz. "İlgili Literatürün Eleştirel Bir Değerlendirmesi: Bölüm 2."
85 *18*, s. 530-31.
86 *35*, s. 95.
87 *19*, s. 44-46.
88 *41*, s. 275.
89 *19*, s. 492.
90 Age., s. 424.
91 Age., s. 425-26.
92 Age., s. 458-74.
93 Age., s. 472. McKean'in bu gerçeklerin "çoğunlukla bariz biçimde yanlış olan ... [bölünme] amacıyla en çürük bahaneler" oldukları iddiasıyla ilgili olarak (s. 141), bkz. İlgili Literatürün Eleştirel Bir Değerlendirmesi: Bölüm 2."
94 *20*, s. 538-39.
95 *Pravda* ve parlamento grubunun 1914'deki Bakü petrol işçileri grevine nasıl yardım ettikleri hakkında bilgilendirici ayrıntılar için bkz. Badayev, s. 168-69.
96 Badayev, s. 126.
97 Age., s. 132.
98 *18*, s. 365.
99 *19*, s. 56.
100 Age., s. 274.
101 *41*, s. 276.
102 *19*, s. 547; *20*, s. 64.
103 *20*, s. 254- 58.
104 Lenin haklıydı. Belli ki bir ölçüde Bebel'in suç ortaklığıyla Bernstein'ın Marksist hareket tarihindeki "en büyük sansürü" uygulamış olduğu daha sonra anlaşıldı; Roger Morgan, *The German Social Democrats and the First International, 1864-1872* (Londra: Cambridge University Press, 1965), s. 248.
105 *19*, s. 553-54.
106 Age., s. 298-99. bkz. Bölüm 1.
107 *36*, s. 243.
108 Age., s. 235.

109 *43*, s. 406-7.
110 Badayev, s. 174.
111 Age., s. 135.
112 Age., s. 149-50.
113 *31*, s. 45.
114 Badayev, s. 163. Malinovski tarafından aldatılan Lenin bundan çok daha fazlasını yapmıştı. Bu konudaki bir tartışma için bkz. "İlgili Literatürün Eleştirel Bir Değerlendirmesi: Bölüm 2."
115 Richard Pipes, der., *The Unknown Lenin: From the Secret Archive* (New Haven, CT: Yale University Press, 1996), s. 39.
116 Badayev, s. 177.

3. BÖLÜM

1 Yeni araştırmalar Nikolay'ın esas kışkırtıcı olduğunu ve "Ağustos Silahları"nın gerçekte Temmuz'da patladığını ortaya koyuyor. bkz. Sean McMeekin, *The Russian Origins of the First World War* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2011). McMeekin'nin araştırması Lenin'in, çarın emperyal hırsları konusundaki uzun süreden beri yönelttiği suçlamayı destekliyor.
2 Orlando Figes, *A People's Tragedy: A History of the Russian Revolution* (New York: Viking, 1996), s. 293.
3 V. I. Lenin, *Collected Works*, c. 21 (Moskova: Progress Publishers, 1978), s. 29. Bundan böyle metinde *Collected Works*'ten yapılan alıntılar, bu alıntı için, *21*, s. 29 örneğinde olduğu gibi verilecektir.
4 *35*, s. 177-78.
5 A. Badayev, *The Bolsheviks in the Tsarist Duma* (New York: International Publishers, 1932), s. 198.
6 Bu açıklamaya dair bilgilendirici bir tarih yazımı için, bkz. D. A. Longley, "The Russian Social Democratic Statement to the Duma on 26 July (8 August) 1914: A New Look at the Evidence," *English Historical Review* 102, sayı. 187 (Temmuz 1987): 599-621. Longley (s. 607-8) Badayev'in açıklamanın sansürlendiği yönündeki iddiasını sorgular.
7 Partinin St. Petersburg şubesi, vatansever coşkunluğa hiçbir şekilde taviz verilemeyeceğiyle ilgili bir açıklama yayımladı. bkz. "Petersburg Bolshevik Appeal against the War," Lenin'in *Struggle for a Revolutionary International: Documents: 1907-1916, The Preparatory Years* içinde, der. John Riddell (New York: Pathfinder, 1986), s. 131-32.
8 Badayev, s. 200-202 (notlar dahil).
9 Age., s. 206-7. Menşevikler arasındaki farklılıklara ilişkin ayrıntılar için, bkz. Robert B. McKean, *St. Petersburg between the Revolutions: Workers and Revolutionaries, June 1907-February 1917* (New Haven, CT: Yale University Press, 1990), s. 362-64.
10 Longley, s. 617.
11 *35*, s. 165.
12 Age. Yanıt için bkz. Badayev, s. 2078. McKean, Lenin'in "henüz yayımlanmamış yazışmalarda, Bolşeviklerin Vandervelde'ye verdiği yanıtı eleştirdi"ğini söyler. (s. 366). Eğer McKean, taslak yanıta göndermede bulunuyorsa, bu, Lenin'in 17

Ekim tarihli mektubunda dile getirdiği değerlendirmeleriyle uyumsuz değildir. McKean, ne yazık ki, görünüşe göre, kendisini bunun aksi anlamına geldiğini düşündüğü için okurlarının ne olduğunu görmelerine izin vermez. Bir McKean tartışması için bkz. "İlgili Literatürün Eleştirel Bir Değerlendirmesi: Bölüm 3".

13 *21*, s. 16-17.
14 Age., s.18.
15 Troçki'ye göre, "Partinin Rusya'daki örgüt ve kurumlarından hiçbiri Lenin'in yurtdışında ilan ettiği bozguncu tutumu açıkça benimsemedi." (*The History of the Russian Revolution* [New York: Pathfinder Press, 2009], s. 59).
16 *21*, s. 30-31.
17 Badayev, s. 212. McKean'in, Lenin'in reddedilen devrimci bozgunculuk tavrında "değişiklikler" yapıldığı yönündeki iddiası ile ilgili (s. 360), bkz. "İlgili Literatürün Eleştirel Bir Değerlendirmesi: Bölüm 3." Figes'in, "Lenin'in" partiye ve fraksiyona "görüşlerini dayattığı" iddiasına da (s. 294) burada değinilmiştir.
18 *35*, s. 175.
19 Badayev, s. 220.
20 Age., s. 223-32.
21 *21*, s. 322.
22 Age., s. 256.
23 Age., s. 323.
24 Age., s. 176.
25 Age., s. 258.
26 Age., s. 401-2.
27 Age., s. 482n164. Seçimlerle ilgili daha fazla ayrıntı ve farklı bir yorum için bkz. McKean, s. 380-84. Bir başka ancak çok daha az önem arz eden legal alan, işçi sigortası yönetim kurullarıydı. Lenin hiç değinmemiş olmasına rağmen 1916 başında bu kurullar için birkaç ek seçim yapıldı ve Bolşevikler bazı başarılar elde ettiler; ayrıntılar için bkz. McKean, s. 401-3.
28 *21*, s. 401-2.
29 *35*, s. 235.
30 Ayrıntılar için, bkz. Farrell Dobbs, *Teamster Bureaucracy* (New York: Pathfinder, 2002).
31 *21*, s. 25-56.
32 *22*, s. 169-78.
33 Lenin 1895'in başından itibaren İsviçre'de (aralıklarla da olsa) yedi yıl yaşadı. 1914 Ağustos-1917 Nisan arasındaki son kalışında İsviçre Sosyal Demokrat Parti üyesi olarak bu ülkenin işçi sınıfı siyasetine dahil oldu.
34 *23*, s. 14-42.
35 Age., s. 253.
36 Age., s. 289-90.
37 Age., s. 292-93.
38 Age., s. 324-31 ve 352.
39 *24*, s. 86.
40 Age., s. 22-25.
41 bkz. "Paris Commune (1871)," *MIA: Encyclopedia of Marxism: Glossary of Organisations*, http://marxistsfr.org/glossary/orgs/p/a.htm#paris-commune

42 *24*, s. 38-39.
43 Age., s. 69.
44 Age., s. 44-53.
45 Age., s. 210-11.
46 Age., s. 181.
47 Bu, Troçki'nin, *Trotsky Archieves* (http://www.marxists.org/archive/trotsky/1925/lenin) içindeki nadir bulunan kitabı *Lenin*'de (1925) geçen kendi sözüdür ve Isaac Deutscher'in *The Prophet Armed: Trotsky 1879-1921*(New York: Vintage Books, 1965), s. 255-56 ile örtüşmemektedir.
48 *24*, s. 543.
49 Deutscher, s. 84-97; Troçki, "Report of the Siberian Delegation," *Trotsky Archives*, (http://www.marxists.org/archive/trotsky/1903
50 *35*, s. 285.
51 bkz. Krupskaya'nın Lenin'in "dünkü düşmanına yoldaş gibi yaklaşma" becerisiyle ilgili düşünceleri (Nadejda Krupskaya, *Memories of Lenin* [London: Lawrence and Wishart, 1970], s. 217). 14 yıllık ayrılığa dair kayıtlar Lenin'in Troçki'ye göre çok daha fazla görüşme önerisinde bulunduğunu gösterir.
52 *24*, s. 241-42.
53 Age., s. 295-96.
54 Age., s. 311-12.
55 Age., s. 334.
56 Age., s. 373-74.
57 *25*, s. 18-26.
58 Figes, s. 397-98.
59 *25*, s. 155.
60 En iyi görgü tanığı/katılımcı değerlendirmesi için bkz. Troçki'nin *History of the Russian Revolution*, s. 501-82.
61 *25*, s. 179-80.
62 bkz. *LSS 1905*, bölüm 3.
63 *25*, s. 310-12.
64 Troçki, *History of the Russian Revolution*, s. 795.
65 Muhtemelen Lenin tarafından kaleme alınan ve benim görmediğim iki parti kararı var gibi görünüyor ve anlaşılan o ki, önemli olduğu kuşkusuz olan bu iki karar İngilizceye hiç çevrilmemiş. RSDİP'in (Bolşevik) Temmuz sonundaki Altıncı Kongresinde iki gündem maddesi vardı; "Kurucu Meclis Seçimleri" ve "Seçimler" ve muhtemelen bu kararlar konu hakkında varılan sonuçları kural haline getiriyordu. Toplantıyla ilgili olarak bkz. *25*, s. 526-30. Kongrenin resmî kayıtları için ise, bkz. Alexander Rabinowitch, *The Bolsheviks Come to Power: The Revolution of 1917 in Petrograd* (New York: W. W. Norton, 1976), s. 329n1.
66 *24*, s. 97-101.
67 Age., s. 471-73.
68 Age., s. 512.
69 Age., s. 511.
70 William G. Rosenberg, "The Russian Municipal Duma Elections of 1917: A Preliminary Computation of Returns," *Soviet Studies 21*, sayı. 2 (Ekim 1969), s. 131-63.
71 Age., s. 162.

72 Rabinowitch'den alıntı, *The Bolsheviks Come to Power*, s. 92.
73 Krupskaya, s. 303-6.
74 *24*, s. 211-12.
75 Troçki, *History of the Russian Revolution*, s. 523-24.
76 *25*, s. 308.
77 Troçki, *History of the Russian Revolution*, s. 795.
78 *24*, s. 245.
79 *25*, s. 427-29.
80 Krupskaya, s. 163.
81 *25*, s. 497.
82 *25*, s. 374. 25 Ağustos'ta Çarlık ordusu komutanı General Kornilov, Kerenski'nin bir kaş göz işaretiyle, Bolşeviklerin önderliğindeki kitlenin seferber olmasıyla kısa süre içinde bastırılan karşıdevrimci bir darbe başlattı; bu, Rus devriminde bir dönüm noktasıydı.
83 *26*, s. 19.
84 *27*, s. 25.
85 *26*, s. 25. Lenin'in bu anda "parlamenter kretenizmi" yeniden kullanıma sokması tesadüf değildir. Merkez Komiteye hitaben yazdığı "Marksizm ve Ayaklanma" başlıklı mektubunun da gösterdiği gibi, Marx ve Engels'in 1848 Alman Devrimi üzerine yazdıklarını okumaktaydı. Marx ve Engels'in bu deyimi kullandıkları bağlam buydu. Bkz. *LSS 1905*, Bölüm 1.
86 Age., s. 33.
87 Age., s. 54-55.
88 *41*, s. 446-48.
89 Age., s. 597-98n554; 25, s. 530n97.
90 *12*, s. 109-12.
91 Seçim kampanyası ile ilgili yararlı ayrıntılar için bkz. Alexander Rabinowitch, *The Bolsheviks in Power: The First Year of Soviet Rule in Petrograd* (Bloomington: Indiana University Press, 2007), s. 62-69.
92 Age., s. 416n50, köylü toplantısıyla ilgili veriler, sovyet yönetiminin Kurucu Meclis'ten daha çok desteklendiğini gösterdi.
93 *26*, s. 437-39. Robert Service'in Lenin'in Kurucu Meclis'e sözde yaklaşımı hakkındaki iddiları ile ilgili olarak bkz. "İlgili Literatürün Eleştirel Bir Değerlendirmesi, Bölüm 3."
94 *29*, s. 311.
95 Age., s. 485-86. 2012 Amerikan başkanlık seçimi için yapılan sandık çıkış anketleri seçmenlerin yüzde 59'unun ekonomik sistemin zenginlere yaradığını düşündüğünü gösterdi.
96 Age., s. 272.
97 Age., s. 256. Çar ve ailesinin oy hakkının Mart 1917'de göreve gelen yeni hükümet tarafından reddedildiğini belirtmek gerekir.
98 *29*, s. 125. Amerika Birleşik Devletleri'nde, dört eyalet eski ağır suçluları oy hakkından ömür boyu mahrum eder. Florida'da oy verme yaşına gelmiş siyah nüfusun yaklaşık dörtte birinin ağır suç kayıtları nedeniyle oy veremediği tahmin edilmektedir.
99 Age., s. 184.
100 Age., s. 125.

101 Age., s. 371-72.
102 Age., s. 107-8.
103 Veriler hakkında "Onun bakış açısı beklenebileceği gibi hiçbir surette önyargılı değildir, çünkü o, bilinçli bir biçimde, rakamlarda, övücü olsun olmasın, partisi için gerekli dersleri bulmaya çalışır ve çıkarımları, sonuçların kusursuz ve keskin tahlilinden müteşekkildir." Oliver Radkey, *Russia Goes to the Polls: The Elections to the All- Russian Constituent Assembly, 1917* (Ithaca, NY: Cornell University Press, 1990), s. 6.
104 *30*, s. 265-66.
105 *21*, s. 253.
106 *27*, s. 146.
107 Bu mesele üzerine İkinci Kongredeki tartışma ile ilgili olarak, bkz. John Riddell, der., *Workers of the World and Oppressed Peoples, Unite! Proceedings and Documents of the Second Congress, 1920* (New York: Pathfinder, 1991), s. 420-82.
108 *31*, s. 21.
109 Age., s. 27.
110 Age., s. 36.
111 Age., s. 61.
112 Age., s. 64.
113 Age., s. 98.
114 Riddell, *Workers of the World and Oppressed Peoples, Unite!*, s. 459.
115 *31*, s. 65.
116 Riddell, *Workers of the World and Oppressed Peoples, Unite!*, s. 769.
117 Georg Lukács, *History and Class Consciousness: Studies in Marxist Dialectics*, çev. Rodney Livingstone (Cambridge, MA: MIT Press, 1971), s. xiii-xiv. Bu konuya dikkatimi çektiği için Howard Kling'e teşekkür ederim.
118 *32*, s. 48. Ayrıntılar için, bkz. George Fyson, der., *Lenin's Final Fight: Speeches and Writings, 1922-23* (New York: Pathfinder, 1995).
119 Rabinowitch, *The Bolsheviks in Power*, Bölüm 2, ayrıca diğer faktörlerden yola çıkarak şaşırtıcı bir iddiaya imza atar.
120 Robert Daniels, der., *A Documentary History of Communism*, c. 2 (New York: Vintage Books, 1962), s. 116.
121 Troçki, *History of the Russian Revolution*, s. 1193.
122 1930'larda olduğu gibi, güncel küresel kapitalist kriz liberal demokrasi savunucularına olan güveni sarsıyor. Transatlantic Academy'nin Mayıs 2013 tarihli "The Democratic Disconnect" başlıklı raporunun yanı sıra Britanyalı aylık dergi *Prospect*'in Mayıs sayısının kapak konusu "Has Democracy Had Its Day? Electoral Politics Has Had a Bad Decade." bunun belirtisi niteliğindedir.

SONUÇ

1 Karl Marxve Friedrich Engels, *Collected Works*, c. 10 (New York: International Publishers, 1975-2004), s. 284. Bundan böyle, MECW'den yapılan alıntılar şu şekilde gösterilecektir: *MECW* 10, s. 284.
2 David Riazanov, *Karl Marx and Friedrich Engels: An Introduction to Their Lives and Works* (New York: Monthly Review, 1973), s. 100.

3 Robert Service, *Lenin: A Political Life*, c. 2 (Bloomington: Indiana University Press, 1991), s. 353n32. 1920'de bu materyallere yeniden erişim konusunda, bkz. Helen Rappaport, *Conspirator: Lenin in Exile* (New York: Basic Books, 2010), s. 253.

4 Israel Getzler, *Martov: A Political Biography of a Russian Social Democrat* (Melbourne: Melbourne University Press, 1967), b. 6, s. 113-37, Martov'un Duma çalışması konusunda başka şeyler yanında birkaç ayrıntı sunar.

5 *MECW* 6, s. 519.

6 Hal Draper, *The Adventures of the Communist Manifesto* (Berkeley: Center for Socialist History, 1994), s. 321, Engels'in denetlenmesini üstlendiği *Manifesto*'nun 1888'de yapılan çevirisi için yukarıda bahsedilen cümledeki "başlar başlamaz (as soon as)" yerine, "-dığı sürece (whenever)" sözcüğünü kullandığını ikna edici bir biçimde savunur. 1848 tarihli orijinal metindeki burjuvaziyle ilgili beklentinin karşılanmadığını belirtmek için böyle yapmıştır.

7 *MECW* 10, s. 284.

8 *MECW* 27, s. 271.

9 Lev Troçki, *The Young Lenin* (New York: Doubleday, 1972), s. 187.

10 V. I. Lenin, *Collected Works*, c. 21 (Moscow: Progress Publishers, 1978), s. 16. Bundan böyle, Lenin *Collected Works*'den yapılan alıntılar şu örnekte olduğu gibi gösterilecektir: *21*, s. 16.

11 "A Return to Lenin–But Without Marx and Engels?" başlıklı *Science & Society* 73, sayı. 4 (Ekim 2009) s. 452-73'te yayımlanan makalem, Lenin'in Ağustos 1914'ten önce Alman partisi hakkında şüpheler duymaya nasıl başladığına ilişkin detaylar sunar.

12 V. I. Lenin, *Collected Works*, c. 13 (Moscow: Progress Publishers, 1978), s. 81. Bundan böyle, Lenin *Collected Works*'den yapılan alıntılar şu örnekte olduğu gibi gösterilecektir: *13* s. 81.

13 Bu konuyu "İlgili Literatürün Eleştirel Bir Değerlendirmesi: Sonuç" bölümünde ayrıntılarıyla inceledim.

14 Lev Troçki, "The Class, the Party, and the Leadership," Marxists.org (1940), http://www.marxists.org/archive/trotsky/1940/xx/party.htm.

15 Rus devriminde öznel faktörün konu dışı olduğuna dair en iyi bilinen iddia için, Theda Skocpol *States and Social Revolutions: A Comparative Analysis of France, Russia and China* (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1979), bkz. "İlgili Literatürün Eleştirel Bir Değerlendirmesi: Sonuç."

16 2008 yılında, Minnesota Üniversitesi'ndeki Küba Devrimi sınıfında, İkinci Deklarasyonu okuyup bu metne ikna olduktan sonra, o yıl sınıfta bir konuşma yapması için davet ettiğim Sosyalist İşçi Partisi başkan yardımcısı adayının sunumuna şüpheyle yaklaşan öğrencimi hiç unutmayacağım. Sorduğu sorunun özü şuydu: Adaylığınız kapitalist seçim sürecini meşrulaştırmıyor mu? Aday Alyson Kennedy, yanıt olarak, partisinin devraldığı mirastan bahsetti. Bu kitabı yazma motivasyonum kısmen o andan kaynaklanıyor.

17 Joe Hansen'in *Dynamics of the Cuban Revolution: The Trotskyist View*'i (New York: Pathfinder, 1978) içindeki "The Seven Errors Made by Che Guevara," bu eğilimin sonuçları konusunda en öğretici olandır.

18 Buradaki odak noktası, Lenin'in yaşamına genel bir bakış niteliğinde olduğu-

nu iddia eden kitaplardır. Bu nedenle, sırasıyla Lenin'in örgütsel görüşlerini ve o ünlü kitabını ele alan, Paul LeBlanc'ın *Lenin and the Revolutionary Party* (Atlantic Highlands, NJ: Humanities Press International, 1990) ya da Lars Lih'in *Lenin Rediscovered:* What Is to Be Done? *in Context* (Leiden: Brill, 2006) gibi çalışmalar burada tartışılmamıştır.

19 Neil Harding, *Lenin's Political Thought: Theory and Practice in the Democratic and Socialist Revolutions* (Chicago: Haymarket Books, 2009), s. 25. Harding'in kitabına Lenin'e sempati duyuyormuş gibi muamele etmek mümkünse de, *Leninism* (Durham, NC: Duke University Press, 1996) isimli kitabı başka bir hikâyedir. Bu kitapta standart anti-Lenin formüllerini tekrar eder; örneğin, "Leninizmin elitist ve anti-demokratik doğası" (s.174). Bu zayıf noktaların izinin Marx ve Engels'e kadar sürülebileceğini ileri sürer; kitabın temel iddiası, "Leninizmin otantik Marksizm olduğu"dur (s. 6). "Otantik Marksizm" konusunda ne düşündüğüne gelince, benim Marx-Engels kitabıma ilişkin taraflı ve dürüst olmayan incelemesi (*Democratization* 8, sayı 2 [Yaz 2001]) bu konuda hiç şüphe bırakmaz.

20 Alan Woods, *Bolshevism: The Road to Power: A History of the Bolshevik Party from the Early Beginnings to the October Revolution* (Londra: Wellred Publications, 1999). Titiz bir Bolşevizm okuması süsü verdiği bu kitabında, Lenin'in *Demokratik Devrimde Sosyal Demokrasinin İki Taktiği*'ni güçlükle kabul etmesi çok açıklayıcıdır; Lenin'i Troçki'nin sürekli devrim teorisinin bir destekçisine dönüştürme doğrultusunda berbat bir çaba.

21 Christopher Read, *Lenin: A Revolutionary Life* (Londra: Routledge, 2005).

22 Lars T. Lih, *Lenin* (London: Reaktion Books, 2011).

23 Kasım 2012'de, Londra'da düzenlenen ikimizin de katılımcısı olduğu Tarihsel Materyalizm Konferansındaki panelde (siber uzayda bir yer), Lih'e bu sessizliğe ilişkin bir açıklaması olup olmadığını sordum. Cevap vermedi. Aynı soruyu, kısa bir süre sonra bir e-postada da yönelttim ve bana bir cevapla geri döneceğini söyledi. Ağustos 2013'ten beri cevabını bekliyorum.

24 Lenin'i onlara hangi metinlerin tanıttığını sorduğum resmî olmayan anketime cevap veren, Minnesota Üniversitesi'ndeki farklı kuşaklardan meslektaşlarıma teşekkür borçluyum.

25 Bertram D. Wolfe, *Three Who Made a Revolution: A Biographical History* (New York: Stein and Day, 1984).

26 Wolfe'nin Lenin'in metinlerinden biriyle ilgili en korkunç uydurması hakkında, bkz. "İlgili Literatürün Eleştirel Bir Değerlendirmesi: Bölüm 2".

27 Alfred G. Meyer, *Leninism* (New York: Fredrick A. Praeger, 1957).

28 "İlgili Literatürün Eleştirel Bir Değerlendirmesi: Bölüm 2" aynı zamanda Meyer'in bazı yanlış aktarımlarını da eleştirir.

29 Louis Fischer, *The Life of Lenin* (New York: Harper and Row, 1965), s. 523.

30 Robert Service, *Lenin: A Political Life*, c. 1– 3 (Bloomington: Indiana University Press, 1985– 1995).

31 Ayrıntılar için bkz. "İlgili Literatürün Eleştirel Bir Değerlendirmesi: Bölüm 2". Service'in *Lenin: A Biography* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2000) adlı kitabında cımbızlamalar çok daha incedir. Service'in *Trotsky: A Biography* (Cambridge, MA: Belknap Press of Harvard University, 2009) adlı

kitabının, politik bir gündem tarafından belirlenen baştan savma araştırması karşılığında haklı olarak çok sert eleştiriler aldığını belirtmek gerekir.

32 Derleyen Richard Pipes, *The Unknown Lenin: From the Secret Archive* (New Haven, CT: Yale University Press, 1996). En besleyici eleştirel değerlendirme için bkz., Lars T. Lih'in, Pipe'ın derlemesini, daha az taraflı Rusça baskıdan daha doğru biçimde tercüme edilen daha eksiksiz 420 belge ile karşılaştırdığı incelemesi, *Canadian-American Slavic Studies*, sayı 2-3, (Yaz/Sonbahar): 301-6.

33 Derleyenler Leo Panitch, Greg Albo ve Vivek Chibber, *Socialist Register 2013*: The Question of Strategy (Pontypool, Wales: Merlin, 2013).

34 Age., s. xi.

35 Charles Post, "What Is Left of Leninism? New European Left Parties in Historical Perspective," *Socialist Register* içinde, s. 175– 97.

36 *33*, s. 430– 31.

37 Lev Troçki, *The Revolution Betrayed: What Is the Soviet Union and Where Is It Going?* (New York: Pathfinder Press, 1972), s. 186.

38 Age., 186.

39 Post, s. 179.

40 Michael Hardt ve Antonio Negri, *Empire* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2000). "Class Struggle under 'Empire': In Defence of Marx and Engels," *International Socialism* sayı. 96 (Sonbahar 2002) s. 47-70'de yer alan makalemde aynı şekilde tahminde bulunmuştum.

41 Eylül 1973'te, Şili'deki Sosyal Demokrat Salvador Allende hükümeti, General Augusto Pinochet'nin başını çektiği ve ABD hükümeti tarafından desteklenen bir darbeyle devrildi. İşçi sınıfı kitleleri, hükümetini ve elde ettikleri kazanımları savunmak üzere silahlanmayı isteseler de Allende, Şili ordusunun, diğer Latin Amerika ülkelerinden farklı olarak, sivil yönetime her zaman saygılı olduğunu söyleyerek bu isteği geri çevirdi.

42 Bkz. "Class Struggle under 'Empire': In Defence of Marx and Engels." başlıklı makalem.

43 Atilio Boron, "Strategy and Tactics in Popular Struggles in Latin America," *Socialist Register* içinde, s. 249.

44 Age., s. 253.

45 Michalis Spourdalakis, "Left Strategy in the Greek Cauldron: Explaining Syriza's Success," *Socialist Register* içinde, s. 108; Aristides Baltas, "The Rise of Syriza: An Interview," *Socialist Register* içinde, s. 131– 32.

46 Hillary Wainwright, "Transformative Power: Political Organization in Transition," *Socialist Register* içinde, s. 138 ve 143.

47 Otuz yıldan uzun bir süre önce ilk kez okuduğumdan beri zihnimde her zaman yer etmiş olan satırlar, Lev Troçki'nin *The History of Russian Revolution*'daki (New York: Pathfinder Press, 2009) 1917 olaylarında belirleyici olan anlarla ilgili o çok öğretici satırlardır: "Bolşevikler, Nisan gösterisi için kitlelere çağrı yapmamıştı. Bolşevikler, silahlı kitleleri Temmuz başında da sokaklara çağırmayacaktı. Parti, bir tek Ekim'de nihayet kitlelere ayak uydurdu ve kitlelerin başında yürüyüşe geçti, ama bir gösteri için değil devrim için." (s. 369).

48 Baltas, s. 124.

49 2012'nin sonunda, Syriza, kendisini siyasi partiye dönüştürme sürecini başlatmak için ulusal bir konferans topladı ve iktidar partisi olmak için Syriza'nın

söylemini yumuşatmak isteyenlerle radikal duruşu sürdürmek isteyenler arasındaki farklılık hemen kendini belli etti. Engels'in işçi partisinin "burjuvalaşması" ile ilgili 1887'de yaptığı yorum buraya uygundur: "Bu, 'mümkün' hale gelinen gün yaklaştığında bütün aşırı partileri ele geçiren bir talihsizliktir." Karl Marx and Friedrich Engels, *Collected Works*, c. 48 (New York: International Publishers, 1975– 2004), s. 115. Bundan böyle, MECW'den yapılan alıntılar şu şekilde gösterilecektir: *MECW* 48, s. 115. Aleksis Çipras, Temmuz 2013'teki parti toplantısında yaptığı konuşmada, seçim süreci ve parti disiplini konusunda bir dizi öneride bulundu ama Syriza'nın parlamento grubunun partinin sıradan üyelerinin iradesine tabi olup olmayacağı konusunu netleştirmedi.

50 Post, s. 191.

51 Susan Spronk, "Twenty- First Century Socialism in Bolivia: The Gender Agenda," *Socialist Register* içinde, s. 259.

52 Taslakta yanlışlıkla "1912" yazmışım; aklımda muhtemelen Sibirya'daki Lena altın madenlerindeki grev vardı, bu tarihte oradaki madenciler, Güney Afrika'daki altın ve platin madencileri gibi greve gitmişler ve Rusya'da en sonunda 1917'ye varan devrimci sürecin yeniden canlanmasına yardımcı olmuşlardı.

53 5 Aralık 2013'te ölümünün ardından yeni yeni ortaya çıkan bilgilere göre, Mandela, belli ki, aslında bir GAKP üyesiydi. bkz. Bill Keller, "Nelson Mandela, Communist," *New York Times*, 8 Aralık 2013, s. 8.

54 Kıdemli GAKP lideri Joe Slovo'nun 1989 tarihli "Has Socializm Failed?" (Sosyalizm Başarısızlığa mı Uğradı?) başlıklı, SSCB ve onun Batı Avrupa'daki dalkavuk rejimlerinin içeriye doğru patlamak üzere olduğu dönemde kaleme aldığı yazısı, Stalinist seçenekle ilgili ters giden şeylere açıklama getiren pek çok fikrin analizi gibi görünmektedir. Geçmişe dönüp bakıldığında, kabul etmek gerekir ki, dürüst bir tartışma yürütmek asla mümkün olamazdı çünkü GAKP'nin dolaplarında çok ceset gizlidir ve bu cesetlerden sorumlu olan çok sayıda insan hâlâ hayattadır. Eski GAKP lideri Raymond Suttner'in ANC/GAKP/COSATU ittifakının rüşvetçiliğine dair geçenlerde yaptığı suçlama, "South Africa: The Tripartie Alliance Has Sold Its Soul" *Mail & Guardian*, 27 Eylül 2013, başlıklı yazısı çok açıklayıcıdır. Joe Slovo'nun yazısı gibi bu da problemin kaynağını, Stalinizmin karşıdevrimci karakterini ortaya koymakta eksik kalmıştır.

55 Güney Afrika'dan gelen son haberler, şimdi bunun yaklaşmakta olduğu anlamına geliyor. En büyük sendika olan madenciler sendikası Numsa, Üçlü İttifakla bağlarını koparacağını ve "işçi sınıfının çıkarlarını korumayı amaçlayan sosyalist bir parti kurmak için çalışacağını" açıkladı. Bkz. Lydia Polgreen, "South Africa's Biggest Trade Union Pulls Its Support for A.N.C.," *New York Times*, 20 Aralık 2013.

56 *MECW* 50, s. 236.

57 August H. Nimtz, *Marx, Tocqueville, and Race in America: The "Absolute Democracy" or "Defiled Republic"* (Lanham, MD: Lexington Books, 2003), s. 213. Krizin geleceğini görmek için elimde kristal kürem değil; US Socialist Worker's Party'nin (ABD Sosyalist İşçi Partisi) Wall Street hisse senedi borsasının 1987'deki çöküşünden sonra yapmaya başladığı analiz vardı.

58 Thomas Sugrue'nun ortak editörü olduğu, *New York Times*'da yayımlanan Michigan yenilgisi ile ilgili kısa yazı (14 Aralık 2012), bir zamanlar çok güçlü

olan Birleşik Oto İşçileri sendikasının izlediği yanlış yol konusunda haklıdır: "Azalmakta olan güçlerini doğrudan işverenle karşıya karşıya gelmek yerine ... seçimleri etkilemek için kullandılar. Sendikanın etkinliğinin son kalesi olan grev hattının yerini oy kabini aldığı anda, "right-to-work" yasası savunucuları hareketin prestijinden geriye kalanları zayıflatmayı umuyordu. Michigan işçileri, onları mecliste temsil eden güçlü bir ses olmadan da halihazırda ekonomik güvenlik için verilen sert savunma mücadelelerinde gücünü korumaya devam edecek."

59 Joan Sangster ve Meg Luxton, "Feminism, Co- optation and the Problems of Amnesia: A Response to Nancy Fraser," *Socialist Register* içinde, s. 303.

60 Barbara Epstein, "Occupy Oakland: The Question of Violence," *Socialist Register* içinde, s. 72–74.

61 *33*, s. 431.

62 "Eğer demokratlar başından beri gericilere kararlı ve yıldırıcı bir biçimde karşı olsalardı, gericilerin seçimlerdeki etkisi en baştan ortadan kaldırılmış olacaktı." *MECW* 10, s. 284.

63 Alex Callinicos, "Alain Badiou and the Idea of Communism," *Socialist Register* içinde, s. 341.

64 "Kaçınılmaz" sözcüğü (ya da Almanca orijinaliyle, *unvermeidlich*) *Manifesto*'da, 1. Bölümün en sonunda sadece bir kez geçer, hemen ardından "Proleterler ve Komünistler" başlıklı, komünistlerin görevleri hakkındaki bölüm gelir.

EK A

1 Orijinal metne http://marxists.org/archieve/lenin/works/1908/5thconfr/3.htm adresinden ulaşılabilir.

EK B

1 Orijinal metne http://marxists.org/archieve/lenin/works/1909/confreeb/part3.htm adresinden ulaşılabilir.

2 [Dipnot kaynaktan] *Vlasov* —A.I. Rykov.

3 [Dipnot kaynaktan] *Özel toplantı* —*Proletari*'nin genişletilmiş yayın kurulu konferansının arifesinde Lenin tarafından çağrısı yapılan Leninist Bolşevikler toplantısı. Lenin toplantıya Bolşevik seksiyonda gelinen noktayla ve otzovistlere, ültimatomculara ve yeni din kurucularına karşı verilen mücadele ile ilgili tam bir bilgilendirme yaptı. Lenin'in raporundaki tezler genişletilmiş yayın kurulu konferansı tarafından kabul edilen kararlarının temelini oluşturdu.

EK C

1 Orijinal metne http://marxists.org/archieve/lenin/works/1909/oct/00b.htm adresinden ulaşılabilir.

2 [Dipnot kaynaktan] Açıklayıcı notun birinci bölümünün birinci kısmı, emeğin üretkenliği, proletaryanın sıhhi ve kültürel çıkarları ve genel olarak emeğin kurtuluşu için verilen mücadelenin çıkarları bakımından, sekiz saatlik işgünü

lehindeki gerekçelerle ilgili, mümkün olduğunca propagandist bir tarzda yazılmış, halka hitap eden bir değerlendirme içermelidir. –*Lenin*

3 [Dipnot kaynaktan] *Zubatov, S. V.* —"Polis sosyalizmi" olarak bilinen bir politika yürütmüş olan, Moskova Gizli Polis şefi ve jandarma albayı. 1901-03'te, işçileri otokrasiye karşı verilen mücadeleden saptırmak için onun inisiyatifiyle legal işçi örgütleri kuruldu. Zubatov'un legal işçi örgütleri kurma faaliyeti İçişleri Bakanı V.K. Plehve tarafından da desteklendi. Zubatov, işçi hareketini salt ekonomik taleplerin elde edilmesine dönük bir mücadeleye yönlendirmeye ve işçilerin hükümetin onların taleplerini karşılamaya hazır olduğunu düşünmelerini sağlamaya çalışıyordu. İlk Zubatov örgütü, "Makine Sanayindeki İşçilerin Karşılıklı Yardımlaşma Cemiyeti" adıyla Mayıs 1901'de Moskova'da kuruldu. Minsk, Odessa, Vilna, Kiev ve diğer şehirlerde de Zubatov örgütleri kuruldu.

4 [Dipnot kaynaktan] Jules Guesde, *Le Problème et la solution; les huit heu-res à la chambre*, Lille. (*The Problem and Its Solution; the Eight-Hour Day in Parliament–Ed.*)

5 [Dipnot kaynaktan] M. Schippel, *Sozial-Demokratisches Reichstagshandbuch* (*Social Democratic Handbook to the Reichstag–Ed.*) Berlin, 1902, s.882 ve 886.

6 [Dipnot kaynaktan] Parvus, *Die Handelskrisis end die Gewerkschaften*. Nebst Anhang, Gesetzentwurf über den achtstundigen Normalarbeitstag. München: 1901(Parvus, *The Trade Crisis and the Trade Unions*. With Appendix: Bill on the Eight-Hour Normal Working Day Munich, 1901.–*Ed.*)

7 [Dipnot kaynaktan] Sekiz saatlik işgününün *kademeli olarak* hayata geçirilmesi konusunda Parvus, bize göre gayet haklı olarak, Tasarısının bu özelliğinin "işverenlerle bir anlaşmaya varma isteğinden değil işçilerle bir anlaşmaya varma isteğinden" kaynaklandığını söyler. Biz de sendikacıların taktiğini izlemeliyiz: sendikacılar işgününün özellikle kademeli bir biçimde düşürülmesinden yanadır çünkü tersinin ücretlerin düşürülmesi gibi bir karşı hamlenin en kolay yolu olduğunun farkındadırlar" (italikler Parvus'un, age., s. 62-63).–*Lenin*

EK D

1 Orijinal metne http://marxists.org/archieve/lenin/works/1912/6thconf/efd.htm adresinden ulaşılabilir.

EK E

1 [Dipnot kaynaktan] Lenin "*R.S.D.İ.P Seçim Platformu*"nu, Paris'te, Mart 1912 başlarında, Prag Konferasından kısa bir süre sonra yazdı. "Seçim Platformu" Parti Merkez Komitesi tarafından Rusya'da ayrı bir broşür olarak basıldı ve başlıca işçi sınıfı merkezleri dahil olmak üzere 18 yerellikte dağıtıldı. Bildiriden yeniden basılmış bir bölüm *Sotsial-Demokrat*'ın 26. sayısında ek olarak yer aldı. Bu metin ayrıca pek çok yerel Bolşevik örgüt ve Tiflis'teki RSDİP Rusya Bürosu tarafından tekrar basıldı. Bu belgenin önemi, V.I. Lenin tarafından kaleme alınan "Reformistlerin Bildirgesi ve Devrimci Sosyal Demokratların Bildirgesi" başlıklı makalesi ile ilgilidir. http://marxists.org/archieve/lenin/works/19012/mar/00c.htm adresinden orijinal metne ulaşılabilir.

2 [Dipnot kaynaktan] *Kodinka Çarı* –18 Mayıs 1896'da, Moskova eteklerindeki Kodinka Meydanında Çar II. Nikolay'ın taç giyme töreni vesilesiyle bir karnaval düzenlendi. Yetkililerin suç niteliğindeki ihmali, yaklaşık iki bin insanın hayatını kaybettiği ve binlercesinin yaralandığı korkunç bir kazaya yol açmıştı.

3 [Dipnot kaynaktan] *4 Mart 1906 tarihli Yasa* –belirli bir dernek, sendika kurma ve toplantı özgürlüğü sağlayan ama aynı zamanda bir dizi engel öngören ve aslında yasayı bir kağıt parçası haline getiren geçici düzenlemeler. Bu yasa, İçişleri Bakanına sadece dernekleri ve sendikaları baskı altına alma hakkı değil aynı zamanda yeni sendikaların resmî olarak onaylanmasını reddetme hakkı da veriyordu.

EK F

1 Orijinal metne http://marxists.org/archieve/lenin/works/1914/mar/28.htm adresinden ulaşılabilir.

EK G

1.Orijinal metne http://marxists.org/archieve/lenin/works/1917/petcconf/22b.htm adresinden ulaşılabilir.

EK H

1 Orijinal metne http://marxists.org/archieve/lenin/works/1919/dec/16.htm adresinden ulaşılabilir.

EK I

1 Orijinal metne http://marxists.org/archieve/lenin/history/international/comintern/2nd-congress/ch08a.htm adresinden ulaşılabilir.

İLGİLİ LİTERATÜRÜN ELEŞTİREL DEĞERLENDİRMESİ

1 Bu literatüre yararlı bir giriş için, bkz. "Review Forum: Documentary History and Political Parties," *Kritika: Explorations in Russian and Eurasian History* 5, sayı. 1 (Kış 2004): 107-232.

2 Robert Service, *Lenin: A Political Life*, c. 1 (Bloomington: Indiana University Press, 1991), s. 186.

3 Orlando Figes, *A People's Tragedy: A History of the Russian Revolution* (New York: Viking, 1996), s. 388-89.

4 Nadejda Krupskaya, *Memories of Lenin* (London: Panther Books, 1970), s. 172.

5 V. I. Lenin, *Collected Works*, c. 31 (Moscow: Progress Publishers, 1978), s. 35. Bundan sonra, Lenin'in *Collected Works*'ünden yapılan alıntılar şu örnekte olduğu gibi gösterilecektir: *31*, s. 35.

6 Robert B. McKean, *St. Petersburg between the Revolutions: Workers and Revolutionaries, June 1907-February 1917* (New Haven, CT: Yale University Press, 1990), s. 131.

7 Service, c. 2, s. 18.

8 *18*, s. 494.

9 Geoffrey A. Hosking, *The Russian Constitutional Experiment: Government and Duma, 1907-1914* (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1973), s. 183.

10 Service, c. 2, s. 18.
11 Age., s. 19.
12 Age., s. 24.
13 McKean, s. 84.
14 Lev Troçki, *Stalin: An Appraisal of the Man and His Influence* (New York: Universal Library, 1941), s. 112.
15 McKean, s. 141.
16 Age., s. 525n37.
17 Service, c. 2, s. 50.
18 Louis Fischer, *The Life of Lenin* (New York: Harper and Row, 1965), s. 83. Ama Fischer en azından bir uydurmaya direnememiştir. Lenin'in, Malinovski'nin öyle yaptığını savunmasına rağmen, onun duruşmasına katılmadığını iddia eder. (s. 84). Aslında, R. C. Elwood, *Russian Social Democracy in the Underground: A Study of the RSDLP in the Ukraine, 1907– 1914* (Assen: Van Gorcum, 1974), s. 66.'ya göre katılmıştır.
19 Richard Pipes, derleyen, *The Unknown Lenin: From the Secret Archive* (New Haven, CT: Yale University Press, 1996), s. 37–38. Pipes'a göre "Lenin, 1917'de, Malinovski Dumadan istifa ettikten sonra onunla hiçbir teması kalmamış gibi davranmıştır." (s. 24). Bu iddia, Lenin'in, kendisinin de üyesi olduğu soruşturma komisyonunun "Malinovski ile bazı kişileri yüzleştirdiği" ifadesi ile çelişmektedir (s. 37).
20 Troçki, *Stalin*, s. 151.
21 Hal Draper, *Karl Marx's Theory of Revolution*, c. 2 (New York: Monthly Review, 1977-90), s. 653.
22 Pipes, s. 31-32.
23 *21*, s. 172.
24 Figes, s. 294.
25 McKean, s. 361.
26 *21*, s. 280.
27 Service, c. 2, s. 304.
28 *6*, s. 31.
29 Figes, s. 507.
30 Alexander Rabinowitch, *The Bolsheviks Come to Power: The Revolution of 1917 in Petrograd* (New York: W. W. Norton, 1976), s. 208.
31 Age., diğerlerinin yanında, s. 194-204.
32 Theda Skocpol, *States and Social Revolutions: A Comparative Analysis of France, Russia, and China* (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1979), s. 17.
33 Age., s. 206.

Kaynakça

Birincil Kaynaklar

Daniels, Robert, der. *A Documentary History of Communism.* Cilt 2. New York: Vintage Books, 1962.

Fyson, George, der. *Lenin's Final Fight: Speeches and Writings, 1922-23.* New York: Pathfinder, 1995.

Marksizm-Leninizm Enstitüsü. *The General Council of the First International: Minutes, 1866-1872.* Moscow: Progress Publishers, 1974.

Lenin, V. I. *Collected Works.* Cilt 1-45. Moscow: Progress Publishers, 1977. Bu İngiliz edisyonu, Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi, Marksizm-Leninizm Enstitüsü tarafından hazırlanan genişletilmiş Rusça edisyonun dördüncü basımının çevirisidir.

Marx, Karl ve Friedrich Engels. *Collected Works.* Cilt 1-50. New York: International Publishers, 1975-2005.

1903: Second Ordinary Congress of the RSDLP. Complete Text of the Minutes. Brian Pearce tarafından çevrilip not olarak eklenmiştir. London: New Park Publications, 1978.

Riddell, John, der. *Lenin's Struggle for a Revolutionary International: Documents: 1907–1916, The Preparatory Years.* New York: Pathfinder, 1986.

——. der. *Workers of the World and Oppressed Peoples Unite! Proceedings and Documents of the Second Congress, 1920.* New York: Pathfinder, 1991.

İkincil Kaynaklar

Badayev, Aleksei. *The Bolsheviks in the Tsarist Duma.* New York: International Publishers, 1932.

Baltas, Aristides. "The Rise of Syriza: An Interview." *Socialist Register 2013: The Question of Strategy,* haz. Leo Panitch, Greg Albo ve Vivek Chibber. Pontypool, Wales: Merlin, 2013.

Bartolini, Stefano. *The Political Mobilization of the European Left, 1860-1980: The Class Cleavage.* New York: Cambridge University Press, 2000.

Berman, Sheri. *The Primacy of Politics: Social Democracy and the Making of Europe's Twentieth Century.* Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2006.

Boron, Atilio. "Strategy and Tactics in Popular Struggles in Latin America." *Socialist Register 2013: The Question of Strategy* içinde, haz. Leo Panitch, Greg Albo ve Vivek Chibber. Pontypool, Wales: Merlin, 2013.

Brenner, Johanna, Nancy Holmstrom. "Socialist-Feminist Strategy Today." *Socialist Register 2013: The Question of Strategy* içinde, haz. Leo Panitch, Greg Albo ve Vivek Chibber. Pontypool, Wales: Merlin, 2013.

Callinicos, Alex. "Alain Badiou and the Idea of Communism." *Socialist Register 2013: The Question of Strategy* içinde, haz. Leo Panitch, Greg Albo ve Vivek Chibber. Pontypool, Wales: Merlin, 2013.

Cliff, Tony. Lenin: *Building the Party, 1893-1914*. Chicago: Haymarket Books, 2002.

Deutscher, Isaac. *The Prophet Armed: Trotsky 1879-1921*. New York: Vintage Books, 1965.

Dobbs, Farrell. *Teamster Bureaucracy*. New York: Pathfinder, 2002.

Draper, Hal. *The Adventures of the Communist Manifesto*. Berkeley: Center for Socialist History, 1994.

——. *The "Dictatorship of the Proletariat" from Marx to Lenin*. New York: Monthly Review, 1987.

——. *Karl Marx's Theory of Revolution*. Cilt 1-4. New York: Monthly Review, 1977-90.

Elwood, Ralph Carter. *Inessa Armand: Revolutionary and Feminist*. New York: Cambridge University Press, 1992.

——. "Lenin and *Pravda*, 1912-1914," *Slavic Review* 31, no. 2 (June 1972): 355-80.

——. *Roman Malinovski: A Life Without a Cause*. Newtonville, MA: Oriental Research Partners, 1977.

——. *Russian Social Democracy in the Underground: A Study of the RSDLP in the Ukraine, 1907-1914*. Assen: Van Gorcum, 1974.

Figes, Orlando. *A People's Tragedy: A History of the Russian Revolution*. New York: Viking, 1996.

Fischer, Louis. *The Life of Lenin*. New York: Harper and Row, 1965.

Getzler, Israel. *Martov: A Political Biography of a Russian Social Democrat*. Melbourne: Melbourne University Press, 1967.

Gindin, Sam. "Rethinking Unions, Registering Socialism." *Socialist Register 2013: The Question of Strategy* içinde, haz. Leo Panitch, Greg Albo ve Vivek Chibber. Pontypool, Wales: Merlin, 2013.

Hansen, Joe. *Dynamics of the Cuban Revolution: The Trotskyist View*. New York: Pathfinder, 1978.

Hardt, Michael ve Antonio Negri. *Empire*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2000.

Hellman, Stephen. "Whatever Happened to Italian Communism? Lucio Magri's The Tailor of Ulm." *Socialist Register 2013: The Question of Strategy* içinde, haz. Leo Panitch, Greg Albo ve Vivek Chibber. Pontypool, Wales: Merlin, 2013.

Hosking, Geoffrey A. *The Russian Constitutional Experiment: Government and Duma, 1907-1914*. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1973.

Krupskaya, Nadezhda. *Memories of Lenin*. London: Panther Books, 1970.

Lane, David. *Leninism: A Sociological Interpretation*. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1981.

Le Blanc, Paul. *Lenin and the Revolutionary Party*. Atlantic Highlands, NJ: Humanities Press International, 1990.

Levin, Alfred. *The Second Duma: A Study of the Social-Democratic Party and the Russian Constitutional Experiment*. New Haven, CT: Yale University Press, 1940.

——. *The Third Duma, Election and Profile*. Hamden, CT: Archon Books, 1973.

Lih, Lars. *Lenin*. London: Reaktion Books, 2011.

——. *Lenin Rediscovered*: What Is to Be Done? *in Context*. Leiden: Brill, 2006.

——. Review of Richard Pipe's *The Unknown Lenin: From the Secret Archive. Canadian-American Slavic Studies* 35, nos. 2-3 (Yaz 2001): 301-6.

Longley, D. A. "The Russian Social Democratic Statement to the Duma on 26 July (8 August) 1914: A New Look at the Evidence," *English Historical Review* 102, no. 187 (July 1987): 599-621.

Lukács, Georg. *History and Class Consciousness: Studies in Marxist Dialectics*. Çeviri: Rodney Livingstone. Cambridge, MA: MIT Press, 1971.

McKean, Robert B. *St. Petersburg between the Revolutions: Workers and Revolutionaries, June 1907-February 1917*. New Haven, CT: Yale University Press, 1990.

McMeekin, Sean. *The Russian Origins of the First World War*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2011.

Meyer, Alfred G. *Leninism*. New York: Fredrick A. Praeger, 1957.

Nimtz, August H. "Class Struggle under 'Empire': In Defence of Marx and Engels," *International Socialism* no. 96 (Sonbahar 2002): 47-70.

——. "Marx and Engels's Electoral Strategy: The Alleged versus the Real," *New Political Science 32*, no. 3 (Eylül 2010): 367-87.

——. *Marx, Tocqueville, and Race in America: The "Absolute Democracy" or the "Defiled Republic."* Lanham, MD: Lexington Books, 2003.

——. "A Return to Lenin— But Without Marx and Engels?" *Science & Society 73*, no. 4 (Ekim 2009): 452-73.

Panitch, Leo, Greg Albo ve Vivek Chibber, der. *Socialist Register 2013: The Question of Strategy*. Pontypool, Wales: Merlin, 2013.

Pipes, Richard, der. *The Unknown Lenin: From the Secret Archive*. New Haven, CT: Yale University Press, 1996.

Pocaro, Mimmo. "Occupy Lenin." *Socialist Register 2013: The Question of Strategy* içinde, haz. Leo Panitch, Greg Albo ve Vivek Chibber. Pontypool, Wales: Merlin, 2013.

Post, Charles. "What Is Left of Leninism? New European Left Parties in Historical Perspective." *Socialist Register 2013: The Question of Strategy* içinde, haz. Leo Panitch, Greg Albo ve Vivek Chibber. Pontypool, Wales: Merlin, 2013.

Rabinowitch, Alexander. *The Bolsheviks Come to Power: The Revolution of 1917 in Petrograd*. New York: W. W. Norton, 1976.

——. *The Bolsheviks in Power: The First Year of Soviet Rule in Petrograd*. Bloomington: Indiana University Press, 2007.

Radkey, Oliver. *Russian Goes to the Polls: The Elections to the All- Russian Constituent Assembly*, 1917. Ithaca, NY: Cornell University Press, 1990.

Rappoport, Helen. *Conspirator: Lenin in Exile*. New York: Basic Books, 2010.

Read, Christopher. *Lenin: A Revolutionary Life*. London: Routledge, 2005.

"Review Forum: Documentary History and Political Parties," *Kritika: Explorations in Russian and Eurasian History 5*, no. 1 (Kış 2004): 107-232.

Riazanov, David. *Karl Marx and Friedrich Engels: An Introduction to Their Lives and Works*. New York: Monthly Review, 1973.

Rosenberg, William. "The Russian Municipal Duma Elections of 1917: A Preliminary Computation of Returns," *Soviet Studies* 21, no. 2 (Ekim 1969): 131-63.

Saul, John S. "On Taming a Revolution: The South African Case." *Socialist Register 2013: The Question of Strategy* içinde, haz. Leo Panitch, Greg Albo ve Vivek Chibber. Pontypool, Wales: Merlin, 2013.

Service, Robert. *Lenin: A Biography*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2000.

——. *Lenin: A Political Life*. Cilt 1-3. Bloomington: Indiana University Press, 1991.

——. *Trotsky: A Biography*. Cambridge: Belknap Press of Harvard University Press, 2009.

Skocpol, Theda. *States and Social Revolutions: A Comparative Analysis of France, Russia, and China*. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1979.

Spekr, Christoph. "Die Linke Today: Fears and Desires." *Socialist Register 2013: The Question of Strategy* içinde, haz. Leo Panitch, Greg Albo ve Vivek Chibber. Pontypool, Wales: Merlin, 2013.

Spourdalakis, Michalis. "Left Strategy in the Greek Cauldron: Explaining Syriza's Success." *Socialist Register 2013: The Question of Strategy* içinde, haz. Leo Panitch, Greg Albo ve Vivek Chibber. Pontypool, Wales: Merlin, 2013.

Spronk, Susan. "Twenty-First Century Socialism in Bolivia: The Gender Agenda." *Socialist Register 2013: The Question of Strategy* içinde, haz. Leo Panitch, Greg Albo ve Vivek Chibber. Pontypool, Wales: Merlin, 2013.

Trotsky, Leon. "The Class, the Party, and the Leadership," Marxists.org (1940), http://www.marxists.org/archive/trotsky/1940/xx/party.htm

——. *The History of the Russian Revolution*. New York: Pathfinder Press, 2009.

——. *The Revolution Betrayed: What Is the Soviet Union and Where Is It Going?* New York: Pathfinder Press, 1972.

——. *Stalin: An Appraisal of the Man and His Influence*. New York: Universal Library, 1941.

——. *The Young Lenin*. New York: Doubleday, 1972.

Wainwright, Hilary. "Transformative Power: Political Organization in Transition." *Socialist Register 2013: The Question of Strategy* içinde, haz. Leo Panitch, Greg Albo ve Vivek Chibber. Pontypool, Wales: Merlin, 2013.

Wolfe, Bertram. *Three Who Made a Revolution: A Biographical History*. New York: Stein and Day, 1984.

Woods, Alan. *Bolshevism: The Road to Power: A History of the Bolshevik Party from the Early Beginnings to the October Revolution*. London: Wellred Publications, 1999.

Zaretsky, Eli. "Reconsidering the American Left." *Socialist Register 2013: The Question of Strategy* içinde, haz. Leo Panitch, Greg Albo ve Vivek Chibber. Pontypool, Wales: Merlin, 2013.

Dizin

ABD Sosyalist İşçi Partisi 371
Adler, Viktor 26
Afrika Ulusal Kongresi 277
Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni 191, 232, 238, 348, 349
Albo, Greg 370, 376, 377, 378, 379
Allende, Salvador 258, 370
Almanya 25, 26, 42, 76, 77, 78, 107, 138, 145, 148, 151, 160, 198, 211, 218, 229, 230, 235, 260, 265, 275, 287, 298, 325, 328
Almanya Komünist İşçi Partisi 325
Alman Sosyal Demokrat Parti (SPD) 140, 142, 227, 228, 229, 234, 235, 236
Amerikan İç Savaşı 206, 208
anarko-sendikalizm 77, 195, 275
anarşizm 54, 77, 170, 195, 272
anayasal monarşi 70, 326
antimilitarizm 26
anti-parlamentarizm 330
antisemitizm 313
Arap Baharı 216, 250, 251
Armand, Inessa 108, 109, 143, 360, 377

Badayev, Aleksey 109-113, 117, 120-124, 127, 136, 144-146, 148, 152-156, 158, 161, 343, 360-364, 376
Badiou, Alain 251, 287
Balkan Savaşı 107, 112, 146, 149, 151
Baltas, Aristides, 267, 268, 269, 274, 275, 370, 371, 376
Bartolini, Stefano 376
Batı Avrupa sosyal demokrasisi 143, 166
Bebel, August 27, 76, 77, 141, 142, 227, 343, 356, 362
Belçika 142, 143, 154, 160
Belusov, Terenry 49, 81, 82, 99, 100, 358
Bernstein, Eduard (Edouard) 26, 76, 141, 362

1905 Devrimi 9, 12, 172, 185, 196, 216, 225, 247, 250
"1879 Tarihli Sirküler Mektup" 231, 242
Bir Adım İleri İki Adım Geri 350
Birinci Dünya Savaşı 9, 14, 150, 208, 223, 236, 266
"Bir Yayıncının Notları" (Lenin) 72
Blanqui, Auguste 202, 262
Bogdanov, Aleksander 24, 53, 60, 62, 65, 127, 336
"Bolşeviklerin Duma Faaliyetiyle İlgili Görevleri" (Lenin) 62,
Boron, Atilio 261, 262, 263, 370, 376
boykot (seçim) 10, 12, 13, 20, 21, 22, 23, 24, 30, 31, 52, 163, 164, 199, 209, 210, 219, 220, 221, 243, 250, 272, 305, 330, 336, 337, 353
Brezilya 270, 271, 274
Britanya 137, 138, 139, 209, 235, 244, 270, 271, 274
Buharin, Nikolay 212, 241
Buligin Duması 20, 185, 199, 210
Bund Partisi 35,92, 116
Burjuva demokrasisi ve burjuva devrimi 137,205, 206, 211, 215, 255, 320, 322, 351

Callinicos, Alex 287, 372, 376
Chibber, Vivek 370, 376, 377, 378, 379
Cliff, Tony 243, 244, 245, 377
Çar II. Nikolay 10, 11, 41, 43, 47, 67, 70, 79, 96, 148, 149, 151, 160, 163, 165, 172, 180, 186, 187, 193, 220, 306-308, 363, 374
Çekidze, Nikolay 42, 43, 117, 162, 358
Çernomazov, Miron 126, 362
Çin 94, 242, 261, 267, 307

Dan, Fedor 24, 126

Demokratik Devrimde Sosyal Demokrasinin İki Taktiği 369
demokratik merkeziyetçilik 13, 130, 148, 225, 260
Deutscher, Isaac 365, 377
Devlet ve Devrim 194, 195, 196
devrimci bozgunculuk 157, 165, 343, 364
devrimci parlamentarizm 159-172, 223, 243, 263, 274, 276, 284, 288, 324, 330
din 60, 61, 106, 127, 173, 309, 372
Dördüncü Duma 14, 24, 82, 83, 84, 89, 91, 93, 94, 96, 100, 105, 109, 114, 115, 130, 137, 139, 149, 198, 225, 226, 243, 255, 302, 305, 306, 311, 337, 338
Draper, Hal 342, 368, 375, 377

Emperyalizm: Kapitalizmin En Yüksek Aşaması 107
entelektüeller 50, 51, 55, 104, 268
Erfurt Programı 86

Figes, Orlando 248, 249, 336, 344, 347, 350, 363, 364, 365, 374, 375, 377
Fischer, Louis 248, 369, 375, 377
Fransa 42, 78, 107, 160, 230, 298
Fraser, Nancy 284, 372

geçici hükümet 172, 175, 177, 178, 179, 183, 184, 194, 197, 199, 201
Geçici hükümet 184
Geçici Hükümet 15, 176, 178, 238, 255, 316, 341, 345
Gegeçkori, Evgeni 68, 358
Gindin, Sam 282, 377
Gorki, Maksim 96, 111, 122, 123, 358, 359
Güney Afrika Komünist Partisi 251, 265, 276, 277, 278, 279, 280, 371

Halk Cephesi politikası 214, 228, 242, 254, 286
Han, Settar 4, 43
Harding, Neil 244, 369
Hardt, Michael 257, 261, 370, 377
Hervé, Gustave 26, 27, 28
History of the Russian Revolution 248, 363, 364, 365, 366, 367, 374, 377, 379
Hosking, Geoffrey 338, 356, 357, 358, 375, 377

iç savaş (Rusya) 162, 199, 206, 253, 319, 326
İkinci Duma 12, 13, 21, 30, 34, 35, 36, 38, 52, 55, 81, 103, 112, 145, 163, 180, 187, 220, 221, 250, 285, 308
İran 43, 44, 94, 307, 358
İsviçre 155, 165, 166, 170, 171, 172, 196, 273, 351, 364
işçi *curiası* 29, 30, 89, 93, 103, 108, 111, 112, 113, 116, 118, 123, 128, 133, 305
işçi-köylü ittifakı 45, 65, 90, 175, 178, 200, 221, 225, 244, 249, 279, 355
işçi sınıfının bağımsız politik eylemi 129, 130, 214, 229, 257, 265, 281, 282, 284, 285
İşgal Et hareketi 170, 256, 281, 284, 285
İtalyan Komünist Yeniden Kuruluş Partisinin (PRC) 256, 258, 259, 275, 276

Kadet Partisi/Kadetler 10-12, 30-46, 48, 63, 64, 67, 68, 71, 72, 79-81, 89, 90, 101, 103, 106, 113, 115, 119, 130, 137-138, 151, 153, 157, 178, 187, 189, 214, 219, 221, 226-231, 234, 250, 259, 275, 280, 285, 286, 293, 303, 304, 309, 311, 316, 338
Kadın, kadın hakları ve kadınların oy hakkı 171, 284
Kamenev, Lev 23, 63, 94, 127, 177, 179, 201, 344
kamusal eğitim 188
kanun teklifleri 34, 49, 66, 113, 131, 294, 295
Kapital 342

Kara Yüzler 12, 31, 32, 38, 40, 43, 44, 45, 46, 47, 53, 54, 57, 59, 61, 69, 73, 80, 94, 99, 103, 106, 116, 118, 120, 121, 145, 146, 160, 187, 214, 220, 226, 250, 285, 286, 289, 304, 306, 308, 311, 312
Kara Yüzler Duması 61, 69, 70
Kautsky, Karl 139, 140, 141, 168, 169, 204, 208, 227, 229, 231, 232, 233, 235, 345, 358
kendi kaderini tayin 69
Kerenski, Aleksander 173, 183, 204, 237, 328, 366
kıtlık 80
Kolontay, Aleksandra 151, 152
Komintern 202, 212, 228, 252, 253, 254, 258, 260, 264, 267, 274, 287
Komünist Birlik 229
Komünist Enternasyonal 202, 252, 323, 331, 334
Komünist Manifesto (Marx ve Engels) 157, 230, 272, 287
Komünist Partilerin Örgütsel Yapısı Üzerine Tezler 253
Komünist Partiler ve Parlamentarizm Üzerine Tezler 212, 241
Kornilov, Lavr 197, 204, 237, 366
köylülük 11, 30
Krupskaya, Nadejda (Nadya) 28, 92, 108, 155, 192, 196, 225, 238, 336, 343, 357, 359, 360, 361, 362, 365, 366, 374, 377
Kugelmann, Ludwig 201, 202
Kurucu Meclis 99, 164, 165 174, 181, 199, 200, 203, 204, 207, 208, 211, 212, 239, 248, 318, 328-330, 345, 346, 347, 349, 350, 353, 365, 366

Lafargue, Paul 238, 348
Lena altın madeni grevi 377
LeBlanc, Paul 369
Lena 96, 144, 371
Lenin'in seçim stratejisi 15, 96, 186, 243, 244, 287, 352, 355
Leninoloji 226, 249, 336, 339, 350
Leo Panitch, Greg Albo ve Vivek Chibber, *Socialist Register 2013* 370
Levin, Alfred 356, 357, 377
Liebknecht, Karl 142, 227, 260, 328-329
Liebknecht, Wilhelm 142, 260, 329
Lincoln, Abraham 206, 208
Luç [St. Petersburg] 111, 122, 123, 125, 126, 128, 134, 139
Lukács, Georg 212, 367, 378
Luxemburg, Rosa 27, 261

MacDonald, Ramsey 78, 138
Malinovski, Roman 94, 98, 118, 120, 121, 122, 123, 126, 146, 147, 148, 341, 342, 343, 363, 375, 377
Martov, Julius 27, 30, 86, 87, 88, 89, 99, 130, 135, 227, 368, 377
"Marx ve Revizyonizm" (Lenin) 56
McKean, Robert 336, 337, 339, 340, 341, 343-345, 360, 362-364, 374, 375, 378
Menşevikler 10, 11, 12, 14, 26, 90, 92, 97, 113, 115, 116, 136, 147, 153, 169, 189, 214, 220, 222, 226, 227, 228, 229, 231, 233, 236, 255, 363
Meyer, Alfred G. 247, 378
Morales, Evo 276, 277
Muranov, Martey 159, 161, 162, 169

Negri, Antonio 257, 261, 370, 377
Neue Zeit [Stuttgart] 74, 139, 358
Nevskaya Zvezda [St. Petersburg] 102, 104, 360
Ne Yapmalı? 23, 123, 180, 260

Obama, Barack 250, 282, 283, 284, 285
Okrana (Gizli Polis Teşkilatı) 94, 98
Oktobrist Parti 21, 31, 32, 33, 35, 47, 71, 106, 113, 145, 153, 304, 306, 307, 311, 312, 337, 338
oportünizm 73, 77, 78, 86, 138, 200, 255, 321
Osmanlı İmparatorluğu 43, 107
otzovistler, ya da geri çağırma yanlıları 53, 60, 61, 73

oy fetişizmi 271
oy hakkı 23, 26, 33, 106, 116, 117, 171, 173, 180, 191, 193, 205, 206, 223, 230, 232, 270, 345, 347, 348, 350, 366
oyların bölünmesi ve ehvenişer ikilemi 220

Panitch, Leo 268, 370, 376, 377, 378, 379
Pankhurst, Sylvia 209
Pannekoek, Anton 77, 78, 227
Paris Komünü 15, 174, 175, 195, 201, 210, 217, 231, 272, 346, 351
parlamentarizm 36, 56, 57, 75, 156, 162, 166, 169, 195, 211, 212, 215, 223, 227, 241, 323, 326, 331, 234, 243, 263, 275, 276, 284, 288, 323, 324, 325, 326, 327, 330
parlamenter ahmaklık 27, 53, 79, 115, 198, 217, 230, 234, 263, 271
parlamenter demokrasi 176, 196, 203, 270, 272, 347
Parvus 299, 373
Pathfinder Press 240, 364, 370, 379
Petrovski, Grigori 121, 123, 161, 344
Pipes, Richard 249, 250, 356, 363, 370, 375, 378
Plehanov, Georgi 10, 11, 35, 36, 92, 118, 155, 229, 233, 346, 358
Pokrovski, Mihail 39, 68, 358
Polonya Sosyal Demokrat Partisi 116
Porcaro, Mimmo 256, 257, 258, 259, 260
Post, Charles 252, 276, 370
Prag Konferansı (1912) 91, 92, 94, 96-101, 105, 109, 116, 121, 139, 144, 147, 226, 338, 342, 359
Pravda 14, 93, 96, 100-102, 104, 105, 107, 108, 110-112, 114, 115, 120, 124-127, 129, 133, 134, 140, 142, 145-149, 159, 176, 179, 182, 184, 185, 190-192, 223, 317, 359, 360, 361, 362, 377
Proletari 20, 25, 32, 41, 47, 49, 52, 53, 60, 61, 62, 64, 77, 191, 291, 336, 357, 372
proletarya diktatörlüğü 205, 207, 208, 257, 258, 318, 321, 322, 326, 331

Rabinowitch, Aleksander 347, 348, 350, 352, 353, 354, 365, 366, 367, 375, 378
Raboçaya Gazeta [St. Petersburg] 104, 134
Read, Christopher 245, 369, 378
reformlar ve reformizm 26, 169, 170, 268, 269, 290, 294, 296, 308, 309, 323, 324, 325
Riazanov, David 348, 368, 379
Rosenberg, William 190, 349, 366, 379

Safarov, G. I. 108, 360
Saul, John. *Bkz* Güney Afrika; Güney Afrika Komünist Partisi (SACP)
276, 277, 278, 279, 280, 281, 379
savaş sanayisi komiteleri 163, 164
"Savaş Üzerine Tezler" 156, 343
seçim kampanyası 12, 14, 28, 29, 64, 65, 85, 103, 108, 139, 220, 304, 305, 350, 361

Seçmenin Elkitabı 100
sendikalar 51, 75, 251, 269, 291, 328
Service, Robert 248, 336, 337, 338, 339, 341, 345, 346, 347, 350, 366, 368, 369, 370, 374, 375, 379
sınıf mücadelesi 27, 57, 60, 65, 68, 76, 144, 257, 297, 318, 320, 326, 327
Sırp sosyal demokratlar 155
Skocpol, Theda 354, 355, 368, 375, 379
Socialist Register 16, 251, 256, 259, 261, 263, 265, 267, 270, 276, 287, 370, 371, 372, 376, 377, 378, 379
Sol Komünizm 15, 208, 211, 212, 241, 255, 349, 352
Sol Komünizm: Bir Çocukluk Hastalığı 15, 208
sosyal demokrasi 9, 51, 53, 148, 161, 224, 228, 235, 236, 266, 268, 272, 274, 294

Sosyalist Enternasyonal 140, 143, 144, 151, 154, 266
Sosyalist İşçi Partisi 241
sosyalizm 26, 54, 77, 99, 129, 160, 164, 180, 195, 259, 267, 274, 277, 319
Sosyalizm ve Savaş 164, 166, 167
sosyal şovenizm 321
Sotsial-Demokrat 38, 51, 60, 63, 71, 87, 95, 100, 156, 373
Sovyetler 14, 15, 20, 66, 150, 172-178, 180-188, 190, 192-198, 203-205, 212, 223, 242, 249, 253-255, 261, 263, 272, 300, 327, 328, 330, 345-347, 349, 351, 376
Sovyetler Birliği 15, 242, 249, 254, 256, 261, 376
Stalin, Jozef 90, 102, 113, 124, 126, 213, 214, 246, 252-254, 258, 259, 287, 360, 362
Stalinizm 233, 242, 259, 264, 266, 268, 270, 280, 286, 371
Stolipin, Pyotr 13, 19, 28, 35, 38, 45, 46, 48, 50, 67, 68, 69, 71, 72, 74, 75, 79, 80, 87, 296, 308
Struve, Pyotr 11, 42, 71
Stuttgart Kongresi 25, 76, 140, 151
Suriye 264
Surkov, Pyotr 61, 358
Sverdlov, Yakov 124, 126
Syriza 266, 267, 268, 269, 270, 273, 275, 284, 370, 371, 376, 379

Şilyapnikov, A. G 165
şovenizm 54, 71, 79, 189, 200
Şurkanov, Vasili 98, 126, 358

tasfiyeciler 58, 83, 86, 87, 90, 97, 100, 110, 111, 113, 114, 129, 139, 140, 153, 231, 236, 303
Troçki, Lev 74, 99, 179, 185, 186, 193, 194, 197, 200, 201, 212, 214, 215, 228, 233, 239-241, 243, 245, 246, 254, 267, 287, 339-342, 359, 360, 361, 364-370, 375
Trudovikler 11, 12, 34, 46, 49, 90, 115, 146, 153, 304, 310
Tunus 259, 261, 266
Türkiye 94, 133, 307

Uluslararası İşçi Derneği (UİD) 229
"Uzaktan Mektuplar" (Lenin) 174
Üçüncü Duma 13, 14, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 28, 29, 31-33, 35, 37, 38, 39, 41, 42, 49, 50, 52, 53, 55, 57, 66, 72, 81-84, 89-91, 93, 105, 114-116, 199, 221, 226, 247, 290, 295, 302, 306, 336, 337
Üçüncü Enternasyonal 15, 150, 166, 202, 208, 210-214, 241
Üçüncü ve Dördüncü Duma 28, 255
ültimatomcular 60, 61, 65, 91, 372

Vandervelde, Emile 154, 155, 156, 364
Vietnam 261, 282, 285
Vollmar, Georg 25, 27, 234

Wolff, Wilhelm 342
Woods, Alan 245, 369, 379

Yahudiler 12, 35, 313, 314
Yunanistan 251, 265-269, 274, 284, 285

Zemsky Sobor 283, 284, 346, 379
Zemstvo 173
Zetkin, Clara 26, 27
Zimmerwald Konferansı 166
Zinovyev, Grigori 94, 166, 201, 212, 241
Zvezda [St. Petersburg] 77, 96, 97, 100, 101, 102, 104, 358, 359, 360

Seçimler ve parlamento kürsüsü devrimci hedeflere ulaşmak için kullanılabilir mi? 1905'ten 1907'ye kadar Lenin'in ilgisini canlı tutan soru kesinlikle budur. Lenin bu sorunun cevabının "evet" olduğu kanısındaydı ve haksız olmadığı kanıtlandı.

Ama başka ve daha güncel sorular da var: Lenin'in 20. yüzyıl başında Rusya'da belirlediği seçim stratejisi bugüne de ışık tutuyor mu; bu stratejik yaklaşımın Tahrir'den Gezi'ye son yıllarda başlayan toplumsal muhalefetle ilişkisi nasıl kurulabilir? Çağdaş Marksist yazında ve sosyalistler arasında, Lenin'in seçimlere ve parlamentoya dönük yazıları ve yaklaşımı konusunda neden derin bir sessizlik söz konusu? Yunanistan'daki Syriza deneyimi bize neler anlatıyor?

August H. Nimtz'in eşsiz çalışmasının ikinci cildi, hem birinci ciltte kaldığı yerden devam edip 1905'ten 1917'ye uzanıyor, Üçüncü ve Dördüncü Duma deneyimlerini, Alman sosyal demokrasisi ile yaşanan ayrımları, Birinci Dünya Savaşı koşullarını, sovyetlerin parlamentoya göre üstünlük ve farklılıklarını, Troçki ve Stalin'in Lenin'in seçim stratejisi karşısındaki konumlarını, Komintern'de yaşananları vb. anlatıyor, hem de birkaç örneğini verdiğimiz bu güncel soruların yanıtlarını arayıp tartışıyor.

"Nimtz ilgi çekici ve tartışmaları ateşleyecek bir tez atıyor ortaya: Lenin, pek çok şey arasında, seçimleri Rusya'daki devrimci stratejisinin merkezine yerleştirdi. Nimtz'in, Lenin'in düşüncelerinin Marx ve Engels'in teorik ve pratik politik katkıları üzerinde yükseldiğine işaret eden iyi belgelendirilmiş bakış açısı eksiksizdir. Bilimsel ve politik tartışma ortamına parlak bir katkı..." Paul Le Blanc

THG
0776298
LEF
TH0776298LEF

28 TL. KDV DAHİL
ISBN 978-605-172-269-6
9 786051 722696

Yordam Kitap
YordamKitap YordamKitap